

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-וארבעים-וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"ב באב התשנ"ד (20 ביולי 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

תוכן העניינים

הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ד–1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעות לסדר	
שאלות ותשובות	
שלטי דרכים בערבית	
השכרת דירות בתל-אביב	
צו פינוי מדירה נגד אם חד-הורית	
הצעת חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)	
הצעת חוק חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד–1994	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
ברכת יושב-ראש הכנסת לנשיא איי סיישל ולפמלייתו	
הצעת חוק חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד–1994	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
שאלות בעל-פה	
גדר אלקטרונית ליישובים אלי-סיני, ניסנית ודוגית	
הגבלת שטחי דיג בים לתושבי דוגית	
ניצול התקציב לצוות לביטחון לאומי	
תקציבים לחקלאים שומרי שמיטה	
מינוי חברי המועצות הדתיות	
הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – נוכחות מינימלית בישיבות)	
(הצעת חבר הכנסת ג' שגב)	
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם	
(תיקון – פנקס אינטרסים), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)	
הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון – עבר פלילי של מבקש היתר), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)	
הצעת חוק המקרקעין (תיקון – תוקף הערת אזהרה), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)	
הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הוראת שעה) (רישום הערת אזהרה לגבי חברה), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת י' לוי)	
הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הגבלות על כהונת דירקטור מקרב הציבור), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), התשנ"ד–1994	
(הצעת חבר הכנסת י' מצא)	

הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשנ"ד–1994
(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)
הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)
הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הגבלת מרחב התכנון המקומי), התשנ"ד–1994
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)
הצעת חוק הגנת השכר (הקדמת מועדי תשלום שכר עבודה), התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)
הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת י' כץ)
הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת א' גור)
הצעות לסדר-היום
חשיבות הסכם השלום עם ירדן
הצעת חוק ניירות ערך (תיקון – אחריות של עושה תרמית בקשר לניירות ערך),
התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) (תיקון),
התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת י' ונונו)
הצעות לסדר-היום ציון מלאות חמישים שנה לטביעתה של אוניית המעפילים "מפקורה"
הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – פטור למגורים בבית-אבות לאזרחים ותיקים), התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)
הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ד–1994
(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעות לסדר-היום
המהומות במחסום ארז
הצעה לסדר-היום
הפגיעה בתשתית הכלכלית של מדינת ישראל
הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (אי-רישום ראשון של תקבול), התשנ"ג–1993
(הצעת חברת הכנסת נ' בלומנטל)
הצעה לסדר-היום
החזרת מנזר דיר אל-סולטן בירושלים לעדה הקופטית
הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22), התשנ"ד–1994
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעה לסדר-היום

מצבה של מערכת החינוך במגזר הערבי

הצעה לסדר-היום תפקוד הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים – פיצוי לנכים

הצעה לסדר-היום

עליית המדד והתייקרות הדיור בארץ

הצעה לסדר-היום

גנבת מכוניות לאור היום

הצעות לסדר-היום

קיום מעונות יום לילדים

הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י"ב באב התשנ"ד, 20 ביולי 1994.

אנחנו מתחילים בהצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ד–1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. היוזם – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

יוסף בא-גד (מולדת):

האם ירשה לי היושב-ראש הערה קצרה?

היו"ר ש' וייס:

בשנייה אחת, עד חבר הכנסת מגן יגיע למיקרופון.

יוסף בא-גד (מולדת):

רק רציתי לשבח את היושב-ראש – גם את זה מותר לעשות – על התגובה העניינית על מאמר ההשמצה בעיתון "הארץ". יפה עשה היושב-ראש ששמר על כבוד הכנסת, הפעילה ביותר.

היו"ר ש' וייס:

היושב-ראש משתדל כל הזמן לשמור על כבוד הכנסת, בתקווה שהיא גם תשמור לפעמים על כבודו. אני מתכוון לחבר כנסת אחד בלבד. בבקשה.

דוד מגן (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הוועדה לענייני ביקורת המדינה מתכבדת להניח על שולחן הכנסת ולבקש את תמיכת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית בהצעת חוק שהיא פרי יוזמתו של חבר הכנסת הנמרץ אברהם הירשזון, אשר מתוך מגעיו עם הציבור הרחב העלה בעיה קשה, בעיה

שנכללת במכלול הנושאים הקשורים במערכה שהכנסת הכריזה עליה – להדביר ולנצח את הביורוקרטיה.

הצעת החוק, לאחר שעובדה ונוסחה בוועדה, בעצתה הטובה של היועצת המשפטית של הוועדה, עורכת-הדין אנה שניידר, אומרת כי יש להוסיף בסעיף 2ב לחוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) את הנוסח הבא: "2ב. (א) נתבקש עובד הציבור להפעיל סמכות לפי סעיף 2, ואותה סמכות אינה מוקנית לו, יפעל באחת מאלה: (1) יעביר את הבקשה לעובד הציבור שלדעתו מוקנית לו אותה סמכות, ויודיע על כך בכתב למבקש, בציון פרטים על זהותו ומענו של עובד הציבור; (2) יודיע למבקש על העדר סמכותו, ויצרף המלצה בדבר זהותו של מי שלדעתו מוסמך לטפל בבקשה, בציון פרטים אודותיו; (ב) הועברה הבקשה כאמור בסעיף קטן (א)(1), יתחיל מניין התקופה, לענין סעיף 2(א), מיום קבלת הבקשה על-ידי עובד הציבור המוסמך כאמור".

אנחנו צריכים לזכור, כי לעתים האזרח הממוצע לא מצליח לאתר את המען הנכון והמדויק על-פי חוק או על-פי תקנה לטיפול בבעיה מסוימת, ההתייחסות היא למקרים לא מעטים שבהם האזרח כפרט פונה בטעות לגורם ממלכתי אשר אינו מוסמך לטפל בעניין שעליו הוא מצביע. חבר הכנסת הירשזון מבקש להפסיק את מדיניות "הראש הקטן" במשרדי הממשלה. לא נשלים עוד עם מצב שהפקיד, במקרה הטוב – המקרה הטוב הוא המקרה שהוא מגיב ועונה – אומר לאזרח: אדוני, פנית לכתובת הלא-מתאימה; סימן קריאה, נקודה, ושלוש על ישראל. לא. אם הצעת החוק הזאת תתקבל – ואני מקווה שהיא תתקבל היום – אותו פקיד אשר האזרח פנה אליו בטעות יצטרך להעביר את הפנייה של האזרח לגוף ולרשות המוסמכים לטפל בנושא, והוא יצטרך להודיע לאזרח שהעניין שהופנה אליו בטעות הועבר לכתובת הנכונה, ויצוין כמובן גם את הכתובת הנכונה.

לאחר ההתייעצות בוועדה סיכמנו שצריך להגביל את הנושא בזמן. מי שמכיר את החוק לתיקון סדרי המינהל יודע שהחוק מדבר היום על הגבלה של שלושה חודשים לתגובה. יוזמה שעלתה מטעם החברים בוועדה מדברת על קיצור התקופה ל-45 יום, אבל זו סוגיה שתיבחן, תיקרא ותילמד בנפרד בכנסת.

צריך להסביר גם לאותו קומץ פקידים, שאין לראות באזרח מטרד. יש ביניהם רבים הרואים עצמם כמשרתי הציבור, אך כדי למנוע צוואר בקבוק ולאפשר טיפול אינדיבידואלי בפניות הציבור, יזם, כזכור, חבר הכנסת הירשזון הצעת חוק שגלום בה רעיון מינהלי וציבורי נאה. כל פנייה תטופל ותועבר לגורם המטפל בנושא, גם אם הפקיד שאליו הגיעה הפנייה אינו עוסק בכך ישירות.

אני קורא לחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק זו, שכולה נועדה לשפר את רמת השירות לציבור למען רווחת האזרח ולמען שיפור יחסי הגומלין בין הציבור לבין הממסד. אם תאושר הצעת חוק זו, תונח אבן פינה ויונח נדבך נוסף לצמצום הביורוקטיה המשלחת בנו את נפגעייה שוב ושוב. אני מבקש מהכנסת לאשר את ההצעה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, אני הבינתי שאין הסתייגויות. היתה אחת ונמחקה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוסרה.

היו"ר ש' וייס:

הוסרה. היתה הסתייגות אחת של חבר הכנסת יעקב שפי, ואני רואה שהיא מחוקה.

דוד מגן (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת יעקב שפי הוא חבר חדש בוועדה, נמרץ, מסור, שקדן, וגם אם הוא יריב פוליטי שלי, הוא ראוי כאן למחמאות על כך שהוא היה מעורב בחקיקה, והוא ראוי למחמאות על כך שהוא השתכנע – אני מבין, ברגע האחרון – להסיר את ההסתייגות.

היו"ר ש' וייס:

אין דבר טוב יותר מהסכמה, בדרך כלל.

נעבור להצבעה, ואם וכאשר החוק יאושר, נאפשר לחבר הכנסת הירשזון להודות למאשרים.

מי תומך בהצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ד–1994, כפי שהוצגה על-ידי חבר הכנסת דוד מגן, בקריאה שנייה, בשני הסעיפים?

הצבעה מס' 1

בעד סעיפים 1-2 – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

15 תומכים, אין נמנעים, אין מתנגדים. אני קובע שחוק זה אושר בקריאה שנייה כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ד–1994, קריאה שלישית ואחרונה.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2),
התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

12 תומכים. מה זה שירדו שלושה תומכים?

לימור לבנת (הליכוד):

אני יצאתי לרגע.

היו"ר ש' וייס:

למען ההיסטוריה, אני יכול להוסיף אתכם? כי אתם ממש פה.

לימור לבנת (הליכוד):

בשמחה.

היו"ר ש' וייס:

גם את השר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

אני מוסיף את שר המשפטים, השר שיש לנו העונג לבלות אתו כאן במליאה כמעט כל הזמן. גם את חבר הכנסת אלי דיין?

אלי דיין (העבודה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

את חברת הכנסת לימור לבנת ואת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני עושה את זה כחריג, כי יש פה הסכמה כללית, ואני רוצה להכניס אתכם למשפחת המצביעים. אם כן, 16 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. תודה, החוק אושר.

אני מודה לחבר הכנסת דוד מגן.

עכשיו נאפשר לחבר הכנסת הירשזון להודות לנו, ואחר כך נברר שאלות של סדר-היום, אם עוד תהיינה. חבר הכנסת הירשזון, אתה היוזם וזכית שהחוק שלך התקבל. זו מלאכה פרלמנטרית נטו – החקיקה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודות ליושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה, חבר הכנסת דוד מגן, על שהעביר בצורה נמרצת את החוק בקריאה ראשונה, שנייה ושלישית, ועשה זאת משום שגם הוא חש את חשיבות הנושא.

אני מבקש להודות גם לחברי הכנסת על ההצבעה פה-אחד.

אדוני היושב-ראש, שמה הרע של הביורוקרטיה הישראלית הולך לפניה כבר עשרות שנים. מדינה צעירה אנו, רק בת 46, אך צינורות המינהל והמנגנון שלנו סתומים ולחוצים כאילו בת מאות שנים מדינתנו. לעתים דומה כי ירשנו ממדינות ותיקות את כל תחלואי המינהל, אימצנו אותם בשמחה ואנו ממהרים לפתח ולשכלל אותם, כאילו בחרנו בססמה: פחות עמל – יותר ביורוקרטיה.

צאו ושוטטו פעם במסדרונות משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ומוסדות ציבור אחרים. תראו אלפי אזרחים חסרי ישע המשוטטים בין החדרים, עוברים מפקיד לפקיד ומתחננים לעזרה.

אכן, לא כל הפקידים רואים באזרחים מטרד לשמו. יש משרדים ויש פקידים ההולכים לקראת האזרח, כדי להקל עליו להתמצא בנבכי הממסד ולפתור את בעיותיו לשביעות רצונו. אך בתוך עמנו אנו יושבים, ויש גם רבים אחרים. יש רבים, אולי רבים מדי, שעבורם האזרח הוא מפגע, פנייתו לעזרה היא מטרד והטיפול בפנייתו בא על חשבון מנוחת הפקיד היגע.

למען אותם אזרחים המגיעים אל פקידים ולנהלים מסוג זה, נולדה הצעת החוק החדשה המונחת היום לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

והיא כבר אושרה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הונחה ואושרה.

מטרתה העיקרית של ההצעה היא להסיר אחת ולתמיד את הפקק ההולך וגדל בצומתי הממסד ההולך ותופח. הצעת החוק תחייב את כל עובדי הציבור באשר הם להתייחס לכל פנייה המגיעה אליהם ולהבטיח כי היא תגיע אל העובד המטפל. במלים אחרות, שום פנייה המגיעה אל פקיד אלמוני לא תוחזר לאזרח ללא טיפול.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה עוד הפעם להודות לך ולחברי הכנסת. אולי באמת ברוח ימי ה"מונדיאל" שעברנו, תצליח הצעת החוק הזאת להבקיע את חומות הביורוקרטיה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. מה קרה?

הצעות לסדר

לימור לבנת (הליכוד):

אני מבקשת הצעה לסדר.

רון נחמן (הליכוד):

גם אני.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אבל רק אחד מכם.

רון נחמן (הליכוד):

למה? אנחנו שניים שרוצים להעיר.

היו"ר ש' וייס:

אבל מאוד מהר, כי חבר הכנסת בני טמקין משום-מה ממהר.

רון נחמן (הליכוד):

גם אני ממהר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תפסיקו למהר, אתם צריכים להיות פה ביום רביעי עד שעה שתיים בלילה. באמת, אפילו עד שלוש, אפילו עד ארבע בבוקר. תהיו פעילים, אז תעבדו בלילה.

רון נחמן (הליכוד):

בדיוק על כך השאלה.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה, בקצרה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ברצוני להעיר הערות מספר.

הערה ראשונה: אני נכנסתי לאולם המליאה מתוך ידיעה שהנושא הראשון על סדר-היום, כפי שזה מופיע במחשב שלי וכן על הלוח בחוץ, הוא: הצעת חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, של חבר הכנסת בני טמקין. הופתעתי מאוד למצוא שיש נושאים אחרים. פניתי אל סגנית המזכיר, והיא הראתה לי רשימה שלמה של נושאים שמקדימים. הם לא הופיעו במחשב בסדר-היום שלנו וגם לא בחוץ על הלוח.

אני רוצה לבקש: מאוד קשה לנו לדעת, לעקוב ולהשתתף באופן פעיל בדיונים, כאשר אנחנו לא יודעים מראש מה יהיה ואנחנו נכנסים לאולם המליאה ויש לנו הפתעות.

היו"ר ש' וייס:

אני אשתדל לפתור את זה.

לימור לבנת (הליכוד):

זו לא הפעם הראשונה, ואני מבקשת שהדבר ייפתר.

הערה שנייה: על-פי תקנון הכנסת, שאליות בעל-פה ייענו בראשית סדר-היום בימי רביעי. יש לי היום שאלתא בעל-פה. צריך לזכור שלכל חבר כנסת יש מכסה מאוד מאוד מצומצמת של שאליות בעל-פה, והן כלי מאוד חשוב בעבודה הפרלמנטרית. אני מתקשה להבין מדוע פעם אחרי פעם

מודיעים לי ששאלתא בעל-פה שלי שמופנית אל ראש הממשלה ותיענה על-ידי השר שחל, תיענה מתי שהוא, אף אחד לא יודע מתי זה יצא, בעוד שעות ארוכות מאוד, ולא בתחילת סדר-היום, כפי שהנחתי על-פי תקנון הכנסת שכך צריך להיות.

היו"ר ש' וייס:

אני אשיב לך.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מוחה על זה בכל תוקף. אני חושבת שזה לא תקין וזה בניגוד לתקנון. אני מבקשת שהשאלתא שלי תיענה עכשיו, לפני כל המשך הדיון. אם לא, אני מבקשת לעשות הפסקה בדיון ולהזעיק את השר המשיב.

הערה שלישית ואחרונה: יש שורה ארוכה מאוד של שאלות רגילות שהופנו אל שר הפנים, בין היתר גם שאלתא שלי, לפני חודשים רבים מאוד, כמעט שנה. על-פי תקנון הכנסת, בתוך 21 יום חייבים השרים להשיב על השאלות. מכתבים שנכתבו בנושא הזה לא נענו גם הם.

היו"ר ש' וייס:

כן, נא לקצר.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש כאן פרוצדורות לא תקינות, בכל הכבוד. אני חושבת שאני מציגה אותן בצורה מכובדת, והבעיה של הקיצור היא לא הבעיה.

היו"ר ש' וייס:

נא לקצר, אני תפסתי את העניין.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מבקשת לקבל תשובה, מה קורה עם אותן שאילתות המופנות אל שר הפנים; מה עשה יושב-ראש הכנסת ומה עשתה נשיאות הכנסת כדי לחייב את השרים. אחרת, חבל על כל כללי המשחק. אם הם אינם קיימים, אנחנו צריכים לדעת זאת ולהשתמש באותם כלים.

היו"ר ש' וייס:

אני מייד אשיב לך.

בבקשה, חבר הכנסת רון נחמן, אבל מהר מאוד.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת לימור לבנת העלתה את הנושא של השאילתא שלה שהיתה צריכה להיות נדונה בתחילת הישיבה. צר לי לומר לך, אדוני היושב-ראש, שזו כבר הפעם השלישית בשבועיים האחרונים ששאילתות ושאלות בעל-פה שאני מציג לא מועלות על-פי התקנון, בגלל סדר-היום של שר זה או אחר.

היום היחיד שלחברי הכנסת יש אפשרות להתבטא בו הוא יום רביעי. על-פי תקנון הכנסת, רק הצבעות אי-אמון או הצעות תקציב יכולות לדחות זאת. היום אין אי-אמון, אין תקציב, אין שום סיבה בעולם שהדרישה שלנו להקדמת השאילתות בעל-פה לא תיענה מייד. יש כאן היום שני שרים, גם שר הבריאות וגם שר המשפטים, ששיבחת אותו כאן.

אני מבקש מכבוד יושב-ראש הכנסת להביא עכשיו, לפני כל הדיונים, את השאילתות בעל-פה. זו זכותנו על-פי התקנון, ומישהו בשם הממשלה ישיב.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברי הכנסת, אני רוצה להשיב על הדברים שנאמרו.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתייחס לנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

כן, אבל לא נעשה על כך דיון. תקצר.

עובדיה עלי (הליכוד):

זה לא עניין של דיון.

רון נחמן (הליכוד):

יש לנו זכויות של חברי כנסת.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אנחנו מבררים את כל הזכויות. זה בסדר.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש נושאים שהם ברורים כשמש בצהרי היום. בסעיף 7(א) של התקנון כתוב בצורה חד-משמעית, שאיננה משתמעת לשתי פנים: "תשובות לשאלות בעל-פה תינתנה בישיבות רגילות של הכנסת בכל יום ד' בשבוע בראשית הישיבה".

רון נחמן (הליכוד):

מודגש בפירוש: ביום ד'.

עובדיה עלי (הליכוד):

ובהמשך: "החליטה הממשלה למסור הודעה לכנסת על הצעת תקציב, או הוגשה הצעת אי-אמון לממשלה באותו יום, יידחו התשובות לשאלות בעל-פה למועד אחר שיקבע יושב-ראש הכנסת".

הדבר הזה הוא כל כך ברור, כל כך החלטי, שאני לא מבין מדוע צריך לסטות ממנו. מורא התקנון הוא מעל הכול. אני מבין את הקשיים של השרים שרוצים להתאים לעצמם סדר-יום נוח יותר והם מצמידים שאלות בעל-פה לתשובות על הצעות לסדר-היום. אבל עם כל הכבוד לשרים, הכנסת היא מעל לעניין הזה ונוחיות השרים היא עניין משני.

אני עומד בכל תוקף על כך שיש לקיים את התקנון ככתבו וכלשונו. אני חושב שחברת הכנסת לימור לבנת וחבר הכנסת רון נחמן צודקים בהחלט, ואני מבקש להיענות לפנייתם.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני אתחיל מן העניין השלישי.

אשר לשאילתות בעל-פה, כל מה שאמר חבר הכנסת עובדיה עלי הוא נכון. ההערה של חברת הכנסת לימור לבנת בעניין זה היא נכונה, וגם זו של חבר הכנסת רון נחמן.

נכון הוא שלאחרונה זה קצת נשחק, כי רצינו ליצור מצב שתהיה בו נוחות מסוימת כלפי שרים שנקבעו להופיע בסוף סדר-היום, שלא נצטרך להקפיץ אותם פעמיים למליאה, בהנחה שגם הם עסוקים וכן הלאה.

רון נחמן (הליכוד):

שיקדישו את יום רביעי לכנסת. מה קרה?

אלי דיין (העבודה):

הם יושבים כל יום רביעי בכנסת בלשכותיהם.

רון נחמן (הליכוד):

מה זה, יש חופש גדול בכנסת? אתה רואה את הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

אבל אתה לא רואה את התשובה שלי.

רון נחמן (הליכוד):

התשובה שלך לא מספקת, כי אין כאן שרים.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני רק מבקש להבהיר עכשיו את כל הקונטקסט של הדיון הזה היום לשר המתאם, משה שחל. אנחנו כבר בשבוע הבא נחזור באופן נחרץ לסדרים הקיימים.

קריאה:

עוד שבועיים פגרה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

כבר בשבוע הבא נקבע את התשובות על השאלות בראשית הישיבות. אם הממשלה או כל גורם אחר בכנסת סבורים שזה סידור לא נוח, הם יודעים את הדרך איך מתקנים תקנון.

חנן פורת (מפד"ל):

מה לגבי היום?

לימור לבנת (הליכוד):

מה לגבי היום, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ש' וייס:

בסדר. אני, כמובן, לא אפזר את ישיבת הכנסת משום שאולי לא יבואו.

לגבי היום, אני אבקש לפנות – – –

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, תן לי לסיים. מה, אתה רוצה שאני לא אקיים את סדר-היום של כולנו היום, שהוא עמוס, שהוא של כולנו, של האופוזיציה, של הקואליציה?

רון נחמן (הליכוד):

מה זאת אומרת? יש לי זכות כחבר כנסת. על-פי התקנון יש לנו זכות.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

בסדר. לגבי היום, אני מבקש להודיע לשר המתאם שיזרז את כל השרים ככל האפשר שיבואו להשיב כאן על שאלות בעל-פה.

רון נחמן (הליכוד):

לא, לא, זה לא מקובל עלינו.

היו"ר ש' וייס:

אבל זה מקובל עלי. מה, אתה רוצה שאני אפסיק את הישיבה? לא אפסיק אותה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם שיטת הדיקטטורה — — —

היו"ר ש' וייס:

לא אפסיק את הישיבה, לא אפסיק את הישיבה, והוויכוח נגמר.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי זכות כחבר כנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, אל תפריע לי. לא אפסיק את הישיבה.

רון נחמן (הליכוד):

תסלח לי, אני לא מפריע לך.

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, ואל תפריע לי.

רון נחמן (הליכוד):

אז תוציא אותי החוצה. בשיטת הדיקטטורה זה לא ילך. זה לא יכול להיות כך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, כל המלים האלה, "דיקטטורה" ו"פוליטרק", הן – – –

רון נחמן (הליכוד):

יש לי זכות כחבר הכנסת. תרשה לי, בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, אני נעתר לבקשה שלך ואני מבקש כרגע לזרז את השרים ככל האפשר להיום.
לשבוע הבא – – –

רון נחמן (הליכוד):

אתה קבעת בלי להתייעץ אתי.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

הצעקות לא יעזרו כאן.

רון נחמן (הליכוד):

אבל אין שר פנים. אז אתה היום – – –

היו"ר ש' וייס:

אבל אני עוד לא עניתי לגבי שר הפנים, חכה. קודם כול לגבי – – –

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

תפסיק לדבר כבר.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא מבין את השיטה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

תפסיק לדבר עכשיו כשאני מדבר, ואני מבקש – כל ההשתלחויות האלה: דיקטטורה והכול, איזה מין גסות רוח. כל שבוע – – –

רון נחמן (הליכוד):

למה גסות רוח? יש לי זכות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, תפסיק עכשיו לדבר.

רון נחמן (הליכוד):

אתה שולל את הזכות שלי. זה נקרא דיקטטורה.

היו"ר ש' וייס:

אין שבוע, אין שבוע שאתה לא בא ללשכה שלי אישית לבקש לשנות את סדר-היום לפי נוחות שלך.

רון נחמן (הליכוד):

יש לי או אין לי זכות?

היו"ר ש' וייס:

יש לך זכות.

רון נחמן (הליכוד):

אז תממש אותה.

היו"ר ש' וייס:

אני אשתדל לממש אותה, ותפסיק עכשיו לצעוק.

רון נחמן (הליכוד):

זזה לא תלוי בשר שחל או – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. הנושא הזה הוכרע, נקודה.

עובדיה עלי (הליכוד):

סלח לי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

הנושא הזה הוכרע.

לימור לבנת (הליכוד):

זה כתוב בתקנון.

רון נחמן (הליכוד):

זה כתוב בתקנון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, אתה תפסיק עכשיו לדבר. אני לא רוצה להיות אישי. חבר הכנסת רון נחמן, חבר הכנסת רון נחמן וחברת הכנסת לימור לבנת וחבר הכנסת עובדיה עלי וחבר הכנסת חנן פורת, שנייה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אסור להצביע?

היו"ר ש' וייס:

לא, אני רוצה שתקשיבו לי. חבר הכנסת רון נחמן, תקשיב.

רון נחמן (הליכוד):

יש לי ראש סיעה. אני פונה אליו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, תקשיב עכשיו.

אני קיבלתי את ההערות שלכם. הן נכונות. אני מתקן את המצב לשבוע הבא באופן החלטי, והיום – ככל שאוכל. זה דבר ראשון.

דבר שני.

לימור לבנת (הליכוד):

אני אמורה להיות כאן – – –

היו"ר ש' וייס:

אבל מה את רוצה? אני לא אפסיק את הישיבה, כי לא נספיק את סדר-היום.

לימור לבנת (הליכוד):

אז מה אנחנו אמורים לעשות?

רון נחמן (הליכוד):

אנחנו רוצים לדעת שעה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, עכשיו – – –

קריאות:

– – –

רון נחמן (הליכוד):

אנחנו רוצים לקיים את התקנון, את התקנון לקיים.

אלי דיין (העבודה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, אני אוציא אותך מן האולם על ההשתוללות הזאת.

רון נחמן (הליכוד):

למה? אתה מפר את התקנון, ואני משתולל?

היו"ר ש' וייס:

אבל תסלח לי, אתה לא יכול לצעוק כל הזמן ולצווח כל הזמן.

רון נחמן (הליכוד):

אתה מפר את התקנון ואני משתולל?

היו"ר ש' וייס:

א. אני לא מפר את התקנון.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

תעזבו אותי, זה הסגנון שלי.

ב. אני העירותי לך — — —

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רון נחמן, רגע אחד, תקשיב לי עכשיו.

רון נחמן (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

אני אמרתי לכם – ואל תיכנס לתוך דברי – ההערה היא צודקת. בשבוע הבא יתחיל סדר מדויק. היום אני אנסה לתקן את העיוות במהירות הרבה ביותר, ואני אבקש לעשות כבר מאמץ להביא לכאן את השרים שצריכים להשיב על השאלות.

לגבי השאלות לשר הפנים, אנחנו עכשיו החמרנו מאוד את הפיקוח על קצב מתן התשובות על שאלות. אנחנו כותבים לשרים, וברוב המקרים זה הסתדר טוב מאוד. עוד היום אנחנו נפנה לראש הממשלה, שלכל המאוחר בשבוע הבא ישיב על כל השאלות של השרים שתיקיהם עדיין לא מאוישים והם בתחום אחריותו.

רון נחמן (הליכוד):

הוא בחוץ-לארץ.

היו"ר ש' וייס:

הוא, או באמצעות אחד מנציגיו. יש לו אפשרות להטיל על השר המתאם להשיב על השאלות האלה. זהו.

עכשיו אנחנו נמשיך בסדר-היום.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תאפשר לי הערה אחת.

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

לגבי סדר-היום – – –

היו"ר ש' וייס:

אני אברר את זה.

עכשיו יש לי גם בקשה לגבי סדר-היום, כי היתה גם תקלה בשבוע שעבר שגרמה לאווירה לא נעימה. אנחנו מפרסמים את סדר-היום מוקדם ככל האפשר, בשעה 09:00 בערך. אם יש איזו בעיה – – –

לימור לבנת (הליכוד):

אין בעיה.

היו"ר ש' וייס:

רגע. אם יש איזו בעיה, תבואו ללשכתי, ולא בשעה 11:00, שנקיים את כל הדיונים כאן.

רון נחמן (הליכוד):

לא ידענו.

לימור לבנת (הליכוד):

תן לי שנייה, חבר הכנסת רון נחמן – – –

היו"ר ש' וייס:

אשר על כן – – –

לימור לבנת (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אני הבנתי את הנושא.

לימור לבנת (הליכוד):

אל תצעק.

היו"ר ש' וייס:

אני שמח מאוד על ההערה שאת מעירה לי: לא לצעוק. זה נהדר.

לימור לבנת (הליכוד):

יש לך מיקרופון.

היו"ר ש' וייס:

זה יהיה הסכם בינינו, בסדר? נקיים אותו. עכשיו אני מוריד את הקול.

לימור לבנת (הליכוד):

יש לך מיקרופון ופטיש.

היו"ר ש' וייס:

כשאסיים את ניהול הישיבה הזאת, בשעה 12:00, אני אברר מה קרה, ואם היתה תקלה, ננסה לתקן אותה. אני לא יכול לעשות עכשיו בירור. לא, זה לא זמן בירור.

לימור לבנת (הליכוד):

רגע אחד, אדוני היושב-ראש. ברגע הזה הסדרן חילק סדר-יום מתוקן – – –

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת לימור לבנת, אני אברר את הכול בשעה 12:00. תוכלי להיכנס ללשכתי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש.

היו"ר ש' וייס:

רק רגע. חברים, אני מבקש להזמין את השרים שצריכים להשיב על שאלות.

רון נחמן (הליכוד):

אני מוריד את השאלתא.

היו"ר ש' וייס:

כן, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

בעקבות הדברים שאמרת, אני מבקש לדעת מתי ישיבו על שאלות.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מבררים עכשיו טלפונית, ואני אודיע לכם. אנחנו נודיע לכם מייד, מהר ככל האפשר.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מבקשת שהמזכירות – – –

היו"ר ש' וייס:

הרי אני לא יכול גם לנהל את הישיבה וגם לשוחח עם השר. תודה רבה.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

קריאה שלישית של מה? ודאי שהיתה קריאה שלישית של החוק של חבר הכנסת הירשזון. היתה, היתה גם היתה. אני אפילו זוכר את התוצאות של ההצבעה, ואפילו הוספתי ארבעה חברי כנסת שהיו באולם ולא הצביעו. נא לעקוב אחרי גם כאן.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

סגן שר הבינוי ישיב על שאלות. כבודו, בבקשה. סגן השר ישיב על שאלתא מס' 3286, של חבר הכנסת רפאל איתן.

שלטי דרכים בערבית

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז התשנ"ד (28 ביוני 1994):

בסירי בצפון הארץ נתקלתי בשלטי דרכים הכתובים אך ורק בערבית – ליד קיבוץ יסעור, למשל.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד הבינוי והשיכון מודע לכך?

2. האם זו הוראה חדשה?

3. האם יטפל משרדך בעניין?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד לענות על שאילתא רגילה מס' 3286, של חבר הכנסת רפאל איתן, בנושא: שילוט דרכים בערבית.

אדוני היושב-ראש, מע"צ עורכת ניסוי בהצבת שילוט הדרכה – – – אני לא שומע את עצמי, יש פה יותר מדי רעש. אני מוכן לחכות עוד קצת.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, נא לאפשר להשיב על השאילתא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אפשר להתחיל?

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע. חבר הכנסת רון נחמן, זה מפריע. אנחנו נשתדל מאוד להקפיד על סדר-היום. סליחה, חבר הכנסת רון נחמן, נשתדל מאוד להקפיד על סדר-היום, היום, כל הפניות האישיות שלך פעמיים בשבוע לשינוי לא ייעתרו. בבקשה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. מע"צ עורכת ניסוי בהצבת שילוט הדרכה, שעל-פיו מופיעים על גבי השלטים היעדים בשלוש שפות, כל שפה על גבי שלט נפרד. השלטים מוצבים בקרבה זה לזה, הראשון בלטינית, השני בעברית והשלישי בערבית. השלטים מוצבים, כאמור, קרוב מאוד, והם באים להחליף את השלטים הקיימים, שבהם שמות היעדים בשלוש השפות. כאמור, כל הנ"ל בגדר ניסוי, ומודעה פורסמה בעיתונות על-ידי מע"צ.

הניסוי מבוצע על דעת משרד הבינוי והשיכון ובאישורו.

2. אין מדובר בהוראה חדשה. השימוש בשפה הערבית, שהינה שפה רשמית במדינה, היה מקובל בעבר.

3. הנושא מטופל על-ידי מע"צ, כאמור בתשובה מס' 1.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, סגן השר, בכמה מקומות יש שלטים רק בערבית? אני חושב שאין יותר משלושה בכל הארץ. אם אתה אומר שזאת שפה רשמית, זו שפה רשמית. אם כן, מדוע אין באזור תל-אביב, ירושלים, באר-שבע שלטים שהם רק בערבית? אני מתכוון לשלטים הירוקים. זה דבר ראשון.

דבר שני, האם מחיר של שלט – ואני מדבר עכשיו על השלטים הירוקים – נקבע על-פי מספר האותיות שבו? כי כותבי השלטים רוצים שיהיו אותיות רבות ככל האפשר, והם מקבלים יותר כסף, וקונה השלטים, מע"צ, רוצה לשלם פחות ככל האפשר. יש פה גם שאלה, מה נהג מספיק לקרוא בשלט במהירות מסוימת.

מה הם הגורמים שקובעים את המיקום, הצורה, הגודל, הצבע והתוכן של שלט בכביש? תודה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לשאלה למה רק בצפון – לדעתי האישית, השלטים האלה ממוקמים במקומות שבהם יש אוכלוסייה ערבית, אינני בטוח שאני צריך שלטים כאלה בתל-אביב, צריך אותם בצפון ובדרום, באזורים שבהם יש אוכלוסייה גדולה שתוכל לקרוא אותם בערבית.

לשאלה מהו מספר האותיות וכו' – אני מעריך שהנושא נבדק. אי-אפשר להעלות על שלט אחד הוראות בעברית, בלטינית ובערבית, כי הנהגים שנוסעים על הכביש לא יראו את זה; צריך שהאותיות תהיינה בגודל מסוים כדי שיוכלו לראות אותן ממרחק ולא יצטרכו לעצור כדי לבדוק עם משקפיים מה כתוב בכל שלט. הנושא בבדיקה.

לגבי השאלות הנוספות שלך, אני מוכן להעביר לך תשובה מפורטת יותר בכתב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

השכרת דירות בתל-אביב

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בתמוז התשנ"ד (14 ביוני 1994):

בעקבות פרסומים כי דירות רבות באזור תל-אביב, שם קיימת מצוקת דיור, מושכרות למשרדים או נותרות ריקות, ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. האם ניתן להורות על פינוי של דירות המשמשות כמשרדים באזורי מגורים, ואם כן – האם משרדך יעשה כן?

3. האם ניתן לעודד בעלי דירות ריקות להשכיר למגורים, על-ידי הטלת מסים מוגדלים על החזקת דירות ריקות, ואם כן – האם משרדך יעשה כן?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. לפי נתוני הלמ"ס – הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – ב-16 הערים הגדולות, כ-500 דירות הופכות לעסקים מדי שנה וכ-800 עסקים מוסבים לדירות מגורים.

ב. דירות ריקות. סקרים בנושא זה נערכים על-ידי הלמ"ס, אולם מאחר שמתבססים על הערכות שכנים הגרים בסמוך לדירות הנראות כריקות, הנתונים אינם מדויקים. על-פי סקרים אלה, מרבית הדירות שהינן ריקות מוצעות על-ידי בעליהן למכירה או להשכרה. יתר הדירות, הבעלים משתמשים בהן מפעם לפעם, או שמדובר בדירות שבשלבי מעבר לקראת שיפוצים, כניסת דייר חדש וכו'. להערכתנו, מרבית הדירות שהיו פנויות עד 1989 הוצעו לשוק – למכירה או להשכרה – עם בוא גלי העלייה.

2. אם הרשות המקומית התירה שינוי ייעוד מדירות למשרדים – הסמכות לפינוי בידי אותה רשות שאישרה את השינוי.

3. נושא המיסוי באחריות מינהל הכנסות המדינה במשרד האוצר, אשר פועל על-פי מדיניות מקרו-כלכלית וכלל-משקית. עם זאת, ברצוננו לציין את העובדה שלאור ניסיונו בשנים האחרונות, דווקא הפטור ממס על הכנסות משכר דירה, שהופעל בשלבים עם בוא גלי העלייה מחבר המדינות, תרם לשחרור עשרות אלפי דירות שעמדו פנויות לרווחת העולים החדשים וכלל המשק. פטור זה, שחל על שכר דירה עד גובה מסוים, הקטין ללא ספק בחצי את הביקוש ואפשר בכך העמדת פתרונות זמניים למספר ניכר של משפחות.

צו פינוי מדירה נגד אם חד-הורית

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו בתמוז התשנ"ד (5 ביולי 1994):

בעיתון "כל העמק והגליל" מתאריך 24 ביוני 1994 פורסמה כתבה ולפיה בנק טפחות הוציא צו פינוי נגד אם חד-הורית מטבריה עקב אי-כיבוד תשלום המשכנתה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על מקרים כאלה?

2. מה ייעשה בעניין זה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. גברת צפורה גוזלן צברה חוב בגין אי-תשלום סדיר של הלוואות שמימשה לדירתה ולא עשתה כל פעולה להסדרת החוב. לדירה מונה כונס נכסים מטעם בנק טפחות. הבנק סיכם עמה שתפנה מרצונה את הדירה, והיא אף חתמה על הסכמה בבנק. בהתאם לכך, ב-21 באפריל 1994 נמסרה לה הודעת פינוי. בהתחשב במצבה, עוכב צו הפינוי.

בשיחתנו עם סמנכ"ל בנק טפחות, הממונה על הגבייה, הובהר שלמשפחה יתרת הלוואה, כולל חוב פיגורים, בסך 83,212 ש"ח, החזר חודשי שוטף כ-410 ש"ח, שאינו כולל את חוב הפיגורים.

משרדנו מוכן להגיע עם המבקשת להסדר תשלומים נוח הכולל את חוב הפיגורים, דהיינו להחזר חודשי של כ-250 ש"ח, וזאת באמצעות פריסת ההלוואה וחוב הפיגורים ל-30 שנה מהיום בתנאים של הלוואה צמודה ללא ריבית.

סיכמנו עם בנק טפחות שלא להפעיל את צו הפינוי למשך 60 יום מהיום, כדי לאפשר לגברת גוזלן להתארגן להסדר החודשי החדש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן השר.

השינוי הקל בראשית סדר-היום נבע מכך שסגן שר הבינוי והשיכון נקלע לפקק תנועה קשה. זו היתה הסיבה לשינוי הקל, ולא היתה סיבה למהומה המאורגנת השיטתית הזאת כאן.

הצעת חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת ב' טמקין)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים עכשיו להמשך סדר-היום – הצעות חוק של חברי הכנסת. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין טמקין להעלות בפנינו הצעת חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, התשנ"ד-1994. הצעת חוק א'תרצב.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, לפני שתי דקות גיליתי שהצעה שהיתה אמורה להיות מנומקת מהמקום – כך זה הופיע בסדר-היום – הפכה פתאום להצעה שאני צריך להגיש אותה מכאן, מכיוון שבינתיים הממשלה החליטה, עד כמה שאני מבין, להתנגד לה. זה נותן לי הזדמנות להסביר את ההיגיון בחוק הזה, שהוא כל כך דרוש, ולמה עליתי עם הנושא הזה.

אני רוצה לספר לחברי הכנסת ולציבור בכלל, שקטין בגיל 12 יש לו אחריות פלילית למעשים שהוא עושה. אבל קטין בגיל 17, שיכול להיות שקיים יחסי מין, או מישהו שנאנס, או מישהי שנאנסה, בחור או בחורה בני 17, בני 17.5, בני 17 ו-364 יום – כשאולי יום למחרת הוא הולך לצבא – והוא בא להיבדק במעבדה לגילוי נגיפי איידס, לפעמים מסרבים לבדוק אותו כי הוא לא מביא אישור מן ההורים.

יכול להיות שדווקא בגלל החשש של הנער, או הנערה, שהעניין ייוודע להורים, הם לא יבדקו, ואז הנגיף יופץ באוכלוסייה עוד יותר, מה גם שהנער, או הנערה, צריכים לחיות באי-ודאות שהיא כשלעצמה סבל נורא.

הממשלה אומרת: אנחנו מסכימים, זה לא בסדר, צריך לאפשר לקטינים לגשת לאותה בדיקה. ההצעה שאני מציע היא אחראית ביותר, היא מדברת על כך שלפני שהקטין יוכל להיבדק הוא יצטרך לעבור תהליך ייעוץ לגבי משמעות הבדיקה והתוצאות, האופציות העומדות בפניו, או בפניה, ורק אחרי שהוא יעבור את כל התהליך האחראי הזה, שמלווה על-ידי גורמים מקצועיים אחראיים, הוא יוכל לעבור את הבדיקה. לכל זה הממשלה מסכימה.

מהי הסיבה לכך שהממשלה מתנגדת לחוק, נכון יותר, שר הבריאות מתנגד לחוק? הממשלה טוענת, שר הבריאות טוען, שבמקרה שהתוצאה של הבדיקה היא חיובית, חס וחלילה, מוכרחים להודיע להורים. אגב, כל קטין ידע שאם התוצאה היא חיובית – מוכרחים להודיע להורים. צריך להבין שתוצאה חיובית מוכיחה שאדם הוא נשא של המחלה, אבל יכול להיות שבמשך כמה שנים הוא לא יהיה חולה בה, עם כל הביטויים שלה. יכול להתעורר החשד שקטין, או קטינה, שיחששו כי ימסרו להורים שהתוצאה היא חיובית, לא ייבדקו בגלל החשש מההורים.

אני מבין שיש היגיון מסוים בכך שבאופן עקרוני הורים צריכים להיות שותפים למצב כל כך חמור אצל הילד או הילדה שלהם, הנער או הנערה שלהם. הייתי מוכן לכך שיהיה כתוב בחוק, כי גם אם הנער, או הנערה, מתנגדים, הגורם המקצועי יהיה רשאי תוך כדי התייעצות עם הנער, עם הנערה ועם הגורמים המקצועיים האחרים, להודיע להורים על כך, אבל אני לא רוצה שתהיה חובה על כך מראש.

אני חושב שצריך לשקול את הדבר וצריך להיות דיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. יבואו לשם גורמים מקצועיים, פסיכולוגים ומומחים לאיידס – יש תקדימים בעולם לכאן ולכאן – ואני מוכן שיתקיים דיון רציני בוועדה על השאלה הזאת. רוצים לכופף אותי כך שאקבל את העמדה שבכל מקרה ובכל מצב חייבים לומר להורים מראש. למה אני חייב לקבל את התנאי הזה?

אני לא מתנגד לדיון בשאלה אם בכל מקרה צריך למסור להורים, אני לא מתנגד שיבואו כל הגורמים המקצועיים לוועדה, ואם שם נשתכנע, נשנה את הדברים. אבל לא יכול להיות שנקבל את העמדה שמראש ההורים מוכרחים לדעת את העובדה שהנער או הנערה הם נשאים של איידס. יכול להיות שיוודע לבחור בן 17.5 שהוא נשא, ובעוד חצי שנה הוא מבוגר – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש גיל מינימום בחוק שלך?

בנימין טמקין (מרצ):

לגבי ילד מתחת לגיל 14 יצטרך פקיד סעד, או אפטרופוס שופט נוער, לאשר את זה במקרה שהוא לא רוצה שההורים ידעו. אפשר לדון בוועדה על כל דבר, גם על גבול הגיל.

אני רוצה לומר לכם שאין לזה קשר, אבל יש לזה קשר, אפתיע חלק מכם. אתם יודעים שבמדינת ישראל, היום, אם הורה לנער או נערה בגיל 17.5 חותם שאפשר לאשפז אותו בבית-חולים לחולי

נפש, והנער, או הנערה, אומר: אני לא רוצה בשום פנים ואופן – האשפוז הזה נחשב מרצון, לא כפוי. למה? כי האפוטרופוס או מישהו חתם על האישור.

איזה יחס לצעירים? מגיל 12 הם אחראים פלילית, בגיל 18 נותנים להם מטוס, אבל בגיל 17.5 הם לא יכולים לבצע בדיקת איידס על-פי רצונם, ומראש מכריחים אותם, בלי לשקול, להודיע להורים.

אני פונה אל שר הבריאות: אני מוכן לשקול את העניין של מסירת הידע להורים, אני מוכן לשקול שיטות שונות, שלפיהן הגורמים המקצועיים יחליטו אם בכל מקרה צריך למסור להורים. מה אם אלה הורים שהידיעה הזאת יכולה לפגוע בהם בתור הורים, בתור אנשים מבוגרים, או בתור אנשים זקנים? למה צריך לקבל מראש את העמדה הזאת?

כל מה שאני אומר: נדון בזה בוועדה, נשמע את הגורמים המקצועיים השונים, כי עקרונית אתם לא מתנגדים לבדיקה של הקטינים. לכן אני מבקש לקבל את העמדה הזאת ולהעביר את ההצעה לדיון רציני בוועדה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הבריאות, תשובתך.

אברהם בורג (העבודה):

זו הצעת חוק?

בנימין טמקין (מרצ):

כן.

אברהם בורג (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

זה אפשרי, אם תבקשו יפה. חבר הכנסת טמקין, קודם תבוא תשובת השר. אם יש לכם רצון לקיים משא-ומתן, זה לא צריך להפריע לנאום השר. אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות א' סנה:

אדוני היושב-ראש, הנושא שהצעת החוק דנה בו הוא נושא רציני מאוד, כאוב. משרד הבריאות מעודד את האוכלוסייה לעבור בדיקות לגילוי נגיפי האיידס. יש בארץ שמונה מרכזים שבהם האוכלוסייה יכולה להיבדק, גם חנם אין כסף וגם בדיסקרטיות, ואין צורך לשכנע אותי בחשיבות הנושא. אבל – –

חבר הכנסת טמקין, אני עונה לך, ואני מנסה לענות לך ברצינות ובחברות – –

בנימין טמקין (מרצ):

אני מתנצל.

שר הבריאות א' סנה:

– – אז תואיל להקשיב, כי אני רוצה שבסופו של דבר נגיע לאיזו הסכמה.

בהצעת החוק הזו יש ליקויים מספר, מקצתם טכניים ופורמליים, ואחד מהם מאוד עקרוני ומאוד חשוב. אחד הליקויים הוא שחיתוך הגיל הוא 14, וממנו ואילך אין צורך אפילו באישור נוסף של פקיד סוציאלי, רופא או אחות. ופה אי-אפשר להתייחס רק לשאלת הגיל, כיוון שיש בעיה של מפגרים בשכלם, שהם לעתים קרובות הקורבנות של התעללות שבעקבותיה הם יכולים לשאת נגיפי איידס. החוק, לצערי הרב, לא נותן את הדעת על נקודה זאת, אלא חותך בגיל 14.

יש שאלה עקרונית ומשפטית, שלפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, גורם רפואי לא רשאי כלל לקחת דם מקטין לכל מטרה שהיא ללא הסכמת הוריו.

אלי דיין (העבודה):

יש הוראה כזו בחוק?

שר הבריאות א' סנה:

החוק אומר שגם הזריקה התמימה ביותר, ולא בשביל דבר טעון כמו איידס – אסור לקחת דם מקטין, אסור להכניס מזרק לווריד שלו ללא הסכמת הוריו.

אלה הם הדברים הטכניים. אבל, רבותי חברי הכנסת, יש פה ליקוי אחד מאוד מאוד יסודי. אם יש תשובה שלילית, ההורים אינם יודעים את התוצאה. בתיקון שהסכים לו חבר הכנסת טמקין מעל הבמה הזאת נאמר שיהיה רשאי, באופן אופציונלי, לתת את זה. לא ייתכן דבר כזה. גילוי נשא איידס זה למעשה פסק-דין, זה ממצא רפואי ששום רפואה בעולם לא תעביר אותו היום. זה גובל בפסק-דין מוות בתנאים הנוכחיים. זה דבר שישליך על כל החיים הבריאותיים, הנפשיים והמנטליים של אותו קטין.

כולנו כאן הורים לילדים. מי מאתנו היה מסכים שלא לדעת שלילד שלו יש דבר כזה? מי מאתנו היה מסכים לדבר כזה, שיש ממצא כל כך משמעותי, חשוך מרפא, ושההורים, שעל-פי החוק הם האפוטרופסים, לא ידעו על זה בכלל? הרי זה דבר שלא עולה כלל על הדעת.

היות שהכוונה כאן היא בסך הכול כוונה רצויה, אבל העניין העקרוני הזה אינו מאפשר לי להמליץ בפני הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה, אני מבקש מחבר הכנסת טמקין, כדי שלא נצטרך – – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, תקשיב לבקשתו של השר.

שר הבריאות א' סנה:

תקשיב, תקשיב. אני גם לא רוצה להגיע לידי הצבעה. אני רוצה להגיע להסכמה. אני מציע שתשב ביחד עם הגורמים במשרד ונעבד הצעה יותר מפורטת ויותר מתוקנת, ותגיש אותה במועד מאוחר יותר לכנסת, ואני אמליץ בשמחה לכל הבית לאשר אותה.

רן כהן (מרצ):

אבל זה בדיוק הזמן לעשות את זה, אחרי שהצעת החוק תעבור את הקריאה הטרומית, ואז יושבים עם אנשי משרדך – – –

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת רן כהן, תרשה לי. גם מהטעם הפורמלי, אבל גם מהטעם העקרוני אינני יכול להמליץ להעביר לוועדה חוק שאחד משלושת סעיפיו אומר שיש להפקיע מהורים ידיעה על פסק-דין מוות שמרחף מעל ילדם. אכשל – אכשל. אבל אני לא חושב שזה נכון. לעומת זאת, אני רוצה ללכת עם חבר הכנסת בני טמקין בעניין זה, לשבת אתו ולהגיע להסכם, והוא יחזור עם זה לכנסת ויעלה את הצעתו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רבותי, לפנינו שתי אפשרויות. אם חבר הכנסת בני טמקין מקבל את ההצעה, לא היה כלום. אם הוא לא מסכים – נעשה הצבעה.

אברהם בורג (העבודה):

יש לי הצעה לסדר.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, הצעה לסדר הדיון.

אברהם בורג (העבודה):

אני מציע לחבר הכנסת טמקין לבקש לדחות את ההצבעה למועד אחר. ועד לאותו מועד תתקיים אותה ישיבה, כדי לבדוק אם אפשר להגיע לעמק השווה – – –

היו"ר ש' וייס:

טוב. מוסכם? רק שזה יהיה מוסכם.

רון נחמן (הליכוד):

יש לי הצעה אחרת.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לתקן את ההצעה של חבר הכנסת בורג. שהשר יציע, וחבר הכנסת
טמקין יסכים.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, חבר הכנסת מגן. את זה בדיוק אני רוצה לעשות.

"ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה וחבר הכנסת המציע הסכים לכך" וכו' וכו' – סעיף 137א.

האם הממשלה, באמצעותו של שר הבריאות, מבקשת להשהות את ההצבעה?

שר הבריאות א' סנה:

כן – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, אתה צריך לבקש זאת.

שר הבריאות א' סנה:

אני מבקש, ואני מאמין שנגיע לעמק השווה.

היו"ר ש' וייס:

ובכן, העניין הושהה להמשך טיפול בהתאם לכללים והתקנון. תודה רבה.

הצעת חוק חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד–1994
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

רבותי, הצעת חוק חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אלכס גולדפרב וחברת הכנסת אסתר סלמוביץ; הצעת חוק א'תתמ. ישיב שר המשפטים. מי מייצג אתכם, חבר הכנסת גולדפרב? אתה, כבודו. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, חבר הכנסת רביץ, הדרכה פוליטית אחרי הנאום.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הצעת חוק זו נולדה בעקבות הכרזה של סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מוטה גור, מעל דוכן זה בחודש ינואר השנה, כי לא יהיו ויתורים טריטוריאליים בגולן בלא הבאת הנושא להכרעת העם.

בעקבות זאת פניתי בשאלתא אל שר המשפטים בתאריך 25 בינואר 1994, ואקרא כאן עכשיו את השאלתא: "בעקבות הודעת סגן שר הביטחון כי יתקיים משאל עם על עתיד רמת-הגולן, ברצוני לשאול: איך תערוך הממשלה את משאל העם, כאשר בספר החוקים אין הוראה בנושא? איך תנוסחנה השאלות, ומי ימונה על בניית המשאל והפיקוח עליו?"

תשובתו, ב-8 בפברואר 1994, היתה: "הממשלה אינה ערוכה ואינה נערכת, בשלב זה, לעריכת משאל עם. אם וכאשר תהיה התקדמות רצינית במשא-ומתן עם סוריה, ואם הממשלה או הכנסת – ואני מציין: אם הממשלה או הכנסת – יראו מקום לעריכת משאל עם, תיערך הממשלה לחקיקת חוק שיאפשר עריכת משאל עם. בהעדר חוק ובהעדר טיוטת חוק אין אפשרות להשיב עכשיו על שאלתך השנייה: איך תנוסחנה השאלות ומי ימונה על בניית המשאל והפיקוח עליו. החומר המחקרי והענייני הדרוש לחקיקת חוק לעריכת משאל עם נאסף בינתיים במשרד ראש הממשלה ובמשרד המשפטים".

בעקבות התשובה ולאור חשיבות הנושא ראיתי לנכון לנסח הצעת חוק, וצירפתי אליה את חברתי לסיעה.

משאל עם: החליטה הממשלה לחתום על הסכם שלום עם מדינה ערבית או עם העם הפלשתיני, והיתה בהסכם הוראה בדבר ויתור על שטח שבידי מדינת ישראל, ייערך לפני חתימת ההסכם משאל עם שבו ייקבע אם יש תמיכת הציבור בעמדת הממשלה, או יערכו בחירות חדשות לכנסת; לעניין זה אין רואים הכנתו וגבישו של הסכם או הסכם על תנאי, כהסכם שלום.

הצגת תוכן המשאל: הממשלה תציג בפני משתתפי המשאל את נוסח ההסכם העומד לחתימה, בדרך שתיקבע בתקנות.

הצבעה: המשתתפים במשאל יתבקשו להשיב על השאלה אם הם בעד או נגד חתימה על ההסכם.

זכות ההשתתפות במשאל: זכאי להשתתף במשאל מי שזכאי לבחור לכנסת, על-פי חוק הבחירות.

ניהול על-ידי ועדת הבחירות המרכזית: ההצבעה במשאל תנוהל על-ידי הוועדה המרכזית, על-פי חוק הבחירות, בשינויים המחויבים.

תעמולה: על ניהול מערכת התעמולה במשאל יחולו הוראות חוק הבחירות לכנסת (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, בשינויים המחויבים.

מועד המשאל: מועד המשאל ייקבע בתקנות, אשר יאושרו בוועדת הכנסת המתאימה.

ביצוע: שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה.

דברי הסבר: נושא הוויתורים הטריטוריאליים הוא נושא חשוב ומהותי במדינתנו, נושא חשוב מכדי להתעלם מעמדת העם לגביו.

כל ויתור טריטוריאלי, על שטח משטחי ארץ-ישראל, ישפיע על אורח חייהם ואיכות חייהם של תושבי המדינה, וכמובן גם על ביטחון הפנים והחוץ של המדינה, ולכן, וכמובן בשל המשמעויות הנוספות של ויתור שכזה, יש להביא כל מהלך בנושא להכרעת העם עצמו.

הבאת נושא הוויתור להכרעת העם תיעשה לאחר גיבוש ההסכם עצמו, אך לפני החתימה עליו. בכל מקרה, הכרעת העם לא תיעשה לפני גיבוש ההסכם, כדי לא לפגוע בהסכם עצמו, שכן ההכרעה עלולה לפגוע בעצם ניהול המשא-ומתן.

אני קורא מתוך ההסכם הקואליציוני שנחתם רק בשבוע שעבר בין סיעת יעוד לסיעת העבודה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, זה מתחיל להיות מותח. אני מבקש שתקשיבו.

אלכס גולדפרב (יעוד):

חבר הכנסת זוילי, הייתי מבקש קצת תשומת לב, כי אתה היית שותף. אני אחזור על המשפט: אני קורא מתוך ההסכם הקואליציוני שנחתם רק בשבוע שעבר בין סיעת יעוד לסיעת העבודה.

סעיף 2.08: כל הסכם שלום חוזי הכרוך בויתור על שטח או יישוב יהודי הנמצא כיום בריבונות או בשליטת מדינת ישראל לצד אחר להסכם או לצד שלישי כלשהו, יובא להכרעת העם במשאל עם או בבחירות לכנסת ולראשות הממשלה, שתיערכנה לפני חתימת הסכם השלום.

זה תואם את הצעת החוק שלנו.

בהתאם להסכם הקואליציוני שנחתם, אני רואה בהצבעת הקואליציה בחוק זה מבחן באשר לכוונתה לקיים את ההסכם הקואליציוני.

ברצוני להדגיש, לכלי משאל העם יש חשיבות מעבר לתוצאות שיתקבלו. החשיבות האמיתית שאני רואה היא בדיון הציבורי אשר נערך לפני ההצבעה, דיון שברגעים אלו אנו נמצאים רק בתחילתו.

חברי הכנסת מכל סיעות הבית, אני קורא לכם להצביע בעד הצעת חוק חשובה זו. בנושא כה עקרוני, אין מקום לחלוקה לקואליציה ואופוזיציה. זהו נושא שמקובל על רוב חברי הבית, ואני מקווה כי הצבעתכם תהיה לגופו של עניין, מעבר לכל השיקולים האחרים.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להציע לך הצעה.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה. אתה סיימת, חבר הכנסת גולדפרב?

אלכס גולדפרב (יעוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

יש לך הצעה קצרה, כי יש לי משהו לפני ההצעה.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להציע לחבר הכנסת אלכס גולדפרב: יש הבדל בין הכתוב בהסכם קואליציוני לבין הצעת חוק. הממשלה מתנגדת עקרונית לחקיקה. לכן הייתי מציע לך, אמרת מה שאמרת, תסתפק בתשובת שר המשפטים.

היו"ר ש' וייס:

נראה. חברי הכנסת, משא-ומתן אחר כך. תודה.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אני מודה ליושב-ראש הקואליציה, חבר הכנסת אלי דיין. אני אשמע את דברי שר המשפטים ואתייחס בהתאם.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לבקש מחברי הכנסת, ענייני קואליציה – לא להעלות מעל דוכן הכנסת. אלה עניינים שבין הסיעות.

רק שנייה, אדוני שר המשפטים, אני רוצה לעשות כאן משהו קצר. עניין מעט חריג.

ברכת יושב-ראש הכנסת לנשיא איי סיישל ולפמלייתו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מארחים ברגע זה ביציע הכבוד שלנו, בצד הזה, את נשיא איי סיישל, את הנשיא אלברט רנה, מלווה על-ידי סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת רפי אדרי, שמייצג אותנו בקטע הזה, עם הפמליה, עם שרים, יועצים וכן הלאה. אנחנו מקבלים אותו בברכה במדינת ישראל.

איי סיישל היא אומנם מדינה קטנה, אבל יש לה ייחוד וכן משלה ועצמאות, עם מאבק מרתק על העצמאות. אנחנו, כמדינה, שהתחלנו עם 600,000 תושבים ואזרחים, ודאי יש לנו יחס של כבוד גם למדינות קטנות כמו למדינות גדולות.

איי סיישל מקיימים יחסים עם ישראל. ב-1992 כוננו היחסים. הם הולכים ומתפתחים. יש יחסי מסחר, כלכלה, תיירות ותחבורה ומערכת יחסים מדיניים טובה מאוד.

אני רוצה לאחל לנשיא רנה ביקור פורה. אני מודה לו על כך שפקד את הפרלמנט שלנו, ומאחל לעמו הצלחה ושגשוג. ברוך הבא לפרלמנט הישראלי, לכנסת ישראל.

מוסיף חבר הכנסת אלי דיין, שיש שם איים יפים. אני מניח שביקרת שם לאחרונה. לא לכולם יש הזדמנות.

הצעת חוק חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד-1994

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו חוזרים לסדר-יומנו. אדוני שר המשפטים. שר המשפטים יתייחס להצעתם של חברי הכנסת אלכס גולדפרב ואסתר סלמוביץ, הצעת חוק א'תתמ.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת גולדפרב הנכבד הביא את דברי כאן במליאה בתשובה על שאילתא ששאל. ואכן אמרתי שעדיין, אולי לצערנו, לא הולך ומתגבש הסכם שלום, וממילא אין תנאים לשלום ואין כל גיבוש מחשבה על ויתור על שטח כלשהו שמוחזק על-ידי מדינת ישראל כיום.

לכן הסוגיה שאדוני מעלה איננה אקטואלית. השבתי שאם יהיה הדבר אקטואלי, הרי הממשלה תיערך בהתאם הן בחקיקה והן בהבאת הדברים בפני הכנסת. מבחינה זו, מאז שאלת ועד היום לא חל שינוי מהותי.

הנושא של עריכת משאל עם הוא נושא מאוד עקרוני, גם מבחינה חוקתית וגם מבחינה מהותית, וכפי שאני מבין אתה גם מבקש להתאימו לסיטואציה ולמצב מסוימים מאוד. לי נראה שהיוזמה לקבוע מוסד חדש במדינה, של משאל עם, צריכה להיות בידי הממשלה, שתשקול את כל ההיבטים החוקתיים והענייניים ותציג את הצעותיה בצורה מסודרת בפני הכנסת.

לכן, הממשלה לא יכולה להסכים ליוזמת חקיקה פרטית בעניין בעל חשיבות מהותית, עקרונית וחוקתית חשובה ביותר.

שים לב נא, שאתה בהצעה שלך כבר מחייב את המדינה, את הממשלה, את הכנסת לערוך משאל עם. אתה יודע שיש כאלה הסבורים שאם יתגבש הסכם לווייתור על שטחים צריך לערוך בחירות חדשות. יכול להיות שהמועד יתאים לבחירות חדשות. יכול להיות שעדיף יהיה לערוך משאל עם בצורה שתיקבע. לכן זה גם לא נכון היום לכבול את ידי הכנסת ואת ידי הממשלה בחיובה דווקא ללכת למשאל עם ולא לבחירות. וזה מה שאתה מציע, כי אתה מבקש שאם הממשלה תחליט לחתום על הסכם שלום עם מדינה ערבית או עם העם הפלשתיני, והיתה בהסכם הוראה בדבר ויתור על שטח שבידי מדינת ישראל, ייערך לפני חתימת ההסכם משאל עם; ודווקא משאל עם ולא בחירות.

לכן, מכל הטעמים שאמרתי, אני חושב שאין מקום בשלב זה לחקיקה ולא ליוזמת חקיקה זו, מה גם שאני יכול לשאול הרבה שאלות ענייניות לגבי הצעת החוק על הדרך שבה אתה מבקש לערוך את משאל העם. נראה לי שגם אתה רואה שאין לך תשובות מלאות, ואתה חושב שיש דברים שיכולים להיקבע בתקנות, בשעה שלעניות דעתי הם אינם צריכים להיות בחוק.

אין לזה שום קשר, אדוני היושב-ראש, וכדאי שנדגיש זאת, לעניין ההסכמים הקואליציוניים. הסכם קואליציוני צריכה הממשלה לכבד, צריכות סיעות בממשלה לכבד, וחזקה על הממשלה ועל הסיעות, שאם יש הסכם קואליציוני הן יכבדו אותו. אבל זה לא עניין לכנסת ולא עניין לעכשיו, ואין בדבריו, בשום פנים, שום התייחסות לאותו הסכם ולתוקפו או לנפקא מינה. כל הסכם שאנחנו צד לו אנחנו נכבד אותו, אבל שותפים לקואליציה, בדברים בעלי משמעות מכרעת, מתייעצים ביניהם לפני שהם מביאים עניין מוגמר, ועוד הצעת חוק, לכנסת.

לכן, אני חושב שמן הראוי הוא לדחות את העניין. הדרך הפורמלית העומדת לפני היא לבקש להסיר את זה מסדר-היום, וזה מה שאני מבקש מהכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אסתר סלמוביץ, יש לך זכות לשכנע מחדש.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטעמים השמורים עמי אינני רוצה להתייחס לגופה של הצעת החוק. אני רק מבקשת דבר אחד – להסיר את שמי מהצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

וז זכותך.

רבותי, זכותו של חבר כנסת להוציא את עצמו מהצעת החוק. אם כן, מדובר בהצעת החוק של חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

בנימין טמקין (מרצ):

אני חשבתי להצביע בעד בגלל חברת הכנסת סלמוביץ.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, אתה עומד על כך שתהיה הצבעה.

חבר הכנסת גולדפרב, מכיוון שאתה בעל ההצעה, יש לך זכות במשך שלוש-ארבע דקות לשכנע אותנו. גש למיקרופון.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני מבקש לדחות את מועד ההצבעה, כדי שיהיה לי מספיק זמן לדבר עם שותפינו לקואליציה ולשכנע אותם בחשיבות הצעת החוק הזו.

היו"ר ש' וייס:

רק אם השר יבקש לדחות. אדוני השר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם באה בקשה מהמזיע, אין לי שום התנגדות לדחות את המשך הדיון בהצעת החוק.

היו"ר ש' וייס:

לא, אתה צריך לבקש. על-פי סעיף 137א, אתה צריך לבקש את דחיית ההצבעה. על זה נאמר: כופין אותו עד שיבקש. זה חצי רמב"מ.

רבותי, הודעה – אין הצבעה.

אני מודיע עכשיו בנוכחות השרים הנוגעים בדבר ובנוכחות חברי הכנסת לימור לבנת ורון נחמן, ולא בנוכחות חבר הכנסת עובדיה עלי שתיכף יבוא: ההערות שלכם, חברי הכנסת לימור לבנת ורון נחמן, התקבלו. אילו הייתם אומרים את זה בטון קצת יותר רגוע, היה לי יותר טוב. גייסנו את השרים. סגן שר הביטחון כאן, הוא ישיב על שאילתות. שר המשטרה כאן, הוא ישיב על שאילתות. נודיע כמובן לכל אחד מהנוגעים בדבר, שלא ייפגע.

אני מעביר לשר המתאם, השר שחל, את ההערות שהשמעתם והודעה שלי שחוזרים בדיוק לתקנון. אשר על כן, בעתיד, השרים וסגני השרים יצטרכו להשיב על שאילתות בעל-פה בראשית הישיבה, ואם זה לא נוח למישהו, יבקשו את שינוי התקנון בדרכים המקובלות.

אני מודה לשרים שכאשר הוזעקו הם הגיעו.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, סגן שר הביטחון תמיד כאן. השר משה שחל תמיד כאן. השר ליבאי תמיד כאן. זה הסתדר ונחזור למסלול.

חבר הכנסת שילנסקי, אתה יכול להחליף אותי. בבקשה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שאילתות בעל-פה. סגן שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 346, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בנושא: גדר אלקטרונית ליישובים אלי-סיני, ניסנית ודוגית.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבין שעכשיו אני מחזיק את סדר-היום, וחוזר לשאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מה שמסר לי היושב-ראש. את סדר-היום קובע יושב-ראש הכנסת. אחרי זה יש לסגן שר הביטחון שאילתא בעל-פה נוספת.

חבר הכנסת ורדיגר, הבמה כולה לרשותך.

גדר אלקטרונית ליישובים אלי-סיני, ניסנית ודוגית

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, פורסם כי משרד הביטחון לא מקים גדר ביטחון אלקטרונית סביב היישובים אלי-סיני, ניסנית ודוגית בצפון רצועת-עזה בטענה של חוסר במשאבים וסדר עדיפויות, וזאת בשעה שגדר כזו מוקמת בין יישובי שער-הנגב וכל רצועת-עזה.

ברצוני לשאול:

1. האומנם לא מקימים את הגדר מחוסר משאבים?

2. האם אין חשש לחיי אדם בשלושת היישובים, כדי להעמיד במקום גבוה דיו בסדר העדיפויות את בניית הגדר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, יש לך שלוש דקות לתשובה.

אני מפנה את תשומת לב כל חברי הכנסת, סדר-היום ארוך מאוד מאוד. אני מקפיד על הזמנים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני חושב שחלה פה איזו אי-הבנה בקשר לגדרות. הגדר האלקטרונית היתה אמורה להיות בין דוגית בקו ישר עד מחסום ארז. זו גדר שהיתה אמורה לתת כיסוי לתוואי שאמור לעבור שם. בסופו של דבר, הרי לא שם עובר התוואי, ואם יש לך המפה מול העיניים, אתה יודע שנכנסת מעין מובלעת

פנימה לתוך השטח וחזרה. על הקו הזה לא דובר אף פעם, זאת אומרת אצלנו, התושבים דיברו. לא דובר ולא סוכם על גדר אלקטרונית.

לעומת זאת, צריך לומר שכל מרכיבי הביטחון שאני קבעתי ושמופיעים בתקציב כולם הושלמו. זאת אומרת, בכל היישובים יש גם גדר, גם דרך סיור, גם ג'יפ, גם תאורה, גם קשר מיוחד, אבל, וזה הדבר העיקרי, חבר הכנסת ורדיגר, אנחנו הכנסנו פלוגה לכל יישוב, פלוגה מלאה. לפעמים זה גורם קשיים בחיי היום-יום, אבל מבחינת הביטחון, ללא ספק זה נתן תוספת ביטחון עצומה לכל אחד מהיישובים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת ורדיגר, יש לך שתי דקות לשאלה נוספת.

חנן פורת (מפד"ל):

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי, דקה, וחבר הכנסת חנן פורת, דקה.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני סגן שר הביטחון, כל זה ידוע לי, יש לי גם התכתבות, לא במכתב אחד, התכתבות ארוכה.

התושבים, לצערי הרב ולצערם, לא מוכנים לקבל את ההסדר, שהוא הסדר לא קבוע. פלוגה אפשר להכניס ואפשר להוציא. פה מדובר על חיי אדם.

אני אומר, נוכח ההתפרעויות שהיו במחסום ארז, כולנו צריכים להיות מודאגים אם אין זו חלילה התחלה, וזה משפיע על מצב הרוח של התושבים. התושבים התקשרו אלי הבוקר, לאחר האירועים הקשים שהיו השבוע, וביקשו שבכל זאת תהיה רביזיה בהחלטתכם.

אני יודע שהיה שם קו ויש מובלעת, וידוע לי שמראשית לא חשבתם להקים את הגדר בקו ישר. אם הבעיה היא באמת משאבים וזה צריך לעלות אינני יודע כמה מיליונים, אפילו יותר מכמה מיליונים – צריך לדעת שמדובר כאן בחיי אדם בשלושה יישובים מבודדים. ואני חושב שהמערכת הביטחונית וממשלת ישראל צריכות לתת את הדעת על כך.

לכן, אני מבקש בכל זאת לבדוק מחדש את הנושא, לאור המצב החדש אשר התפתח בימים אלה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רחבעם זאבי. דקה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, האם הרגשתם של שלושת היישובים בצפון רצועת-עזה, שהם מקופחים לעומת חבריהם או אחיהם ביישובי גוש-קטיף, היא נכונה? הם טוענים שמחקתם את דרישתם לדרך שתהיה ישר צפונה לעבר זיקים כדי שלא יזדקקו לעבור את מחסום ארז.

סגן שר הביטחון מ' גור:

על הדרך הזאת סיכמתי אצלי בשבוע שעבר שלה קדימות בנושא הכבישים.

רחבעם זאבי (מולדת):

לפחות התשובה שאני קיבלתי, אני הגשתי שאילתא – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

היו אצלי אנשי יו"ש.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני שמח על העדכון.

אבל אני רוצה להעיר עוד הערה, גם כשיש לנו עכשיו צבא שחונה בשולי היישובים ובתוך היישובים, זו הרגשת ביטחון לשעה, מפני שהצבא, בצדק, בגלל שיקולים שלו, מרכז כוחות, מפזר כוחות ומוציא כוחות, והתושבים יודעים שהם עלולים להיות עוזבים לנפשם ביום שיצטרכו את הצבא הזה במקום אחר. לכן הם מבקשים סידורי קבע שאינם קשורים רק בנוכחות צבא. נוכחות הצבא מבורכת, אבל הצבא בא והולך ואילו הגדר והאלקטרוניקה, והדרך שעכשיו בישרת לנו עליה, הן סידורי קבע.

היו"ר י' עזרני:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת, במסגרת דקה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, אין ספק שהאירועים החמורים שהיו במחסום ארז מחייבים אתכם "לעשות חושבים" מחדש. אגב, אני סבור שחייבת גם לקום ועדת חקירה, לפחות מטעם הצבא, שתבחן את כל תפקודה של המשטרה הפלשתינית והשתתפותה במעשי הפוגרום שהיו שם.

אבל אינני רואה בנתונים הללו סיבה מדוע לא תכללו את היישובים הללו, ניסנית ואלי-סיני, בתוך התחום הנקרא "הקו הירוק" והגדר תעבור מדרום להם. מדוע שאותה גדר, לרבות מרכיבי הביטחון שנחוצים וחיוניים ליישובים באזור אשקלון, היישובים האלה, מדוע לא יהיו כלולים בזה?

אני פונה אליכם לערוך רביזיה בנושא הזה, כדי שלא נהיה עדים, חלילה, לאיזה מעשה נוסח מה שהיה במחסום ארז, שיהיה כלפי היישובים האלה עצמם. תודה.

היו"ר י' עזרני:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חברי הכנסת, אחרי מלחמת יום הכיפורים היתה הצעה של ועדת הביטחון של התנועה הקיבוצית להקים מוצבים בצומת-גולני.

קריאה:

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן. ואם אני אגיד לך את שמו של מי שביקש את זה, אתה בכלל תיפול. היתה הצעה להקים מערכת מוצבים בצומת-כברי, שמא בפעם הבאה הסורים יצליחו ויעלו קדימה.

חברי הכנסת, אני מציע לשים כל דבר בקנה המידה שלו. עד היום, ברוך השם, הצלחנו לתת תשובות סבירות.

אינני יודע למה חבר הכנסת ורדיגר מזלזל בשיקולים תקציביים. אפשר לחשוב שאנחנו איזו קופה שיכולה לחלק כספים לכול. הלוא אם אני אקח רק את הבקשות של יום אחד פה, מי יכול לממן את הכול? זו לא בושה להביא בחשבון תקציבים, ואתה מפעולתך בכנסת יודע את זה היטב.

חברי הכנסת, בהסכם שלנו עם הפלשתינים, חתום, מופיע הקו הנוכחי. אנחנו לא הולכים לשנות את ההסכם, לכן ההצעה של חבר הכנסת פורת, בכל זאת למתוח קו ישר, היא בלתי אפשרית מבחינת ההסכם, ולא נעשה את זה. שנית, אני גם לא חושב שהדבר הזה דרוש עד כדי כך. אילו היינו חושבים גם קודם לכן שהוא מי-יודע-מה חיוני, היינו מתייחסים אחרת.

אנחנו משוכנעים שאנחנו נותנים את הביטחון המספיק, עד כמה שביטחון מספיק תמיד, ליישובים האלה; ולא רק שהם לא נופלים מהיישובים השכנים שלהם, לא בגוש-קטיף וגם לא בנגב המערבי, להם לא יחסר דבר ממרכיבי הביטחון. לא חסר עכשיו, ובוודאי לא יחסר. והיה ויגיע היום הגדול ואפשר יהיה להסיג את כוחות צה"ל, אנחנו נמצא את הפתרונות. יכול להיות שנקים גדר אלקטרונית לכל יישוב בנפרד, גם זה יכול להיות, אינני מוציא זאת מכלל אפשרות. אבל היום, כאשר בכל העתיד הנראה לעין יהיו שם כוחות צה"ל, אינני חושב שזה מוצדק.

חבר הכנסת ורדיגר, חיי אדם – יש לנו בעיה בהרבה מקומות. בשבוע שעבר הייתי אורחו של ראש עיריית ירושלים, והסתובבנו בכל השכונות הקרובות לכפר ג'בל-מוכבר, כל אזור תלפיות וכדומה. אין שם גדר. יש שם תגבור תאורה, אבל אין להם שם שום בעיה לעבור. אז מה, אנחנו מפקירים חיי אדם? יש הערכות ביטחוניות, שעל-פיהן נותנים את התשובות. אי-אפשר לעולם ללכת למקסימום בכל המקומות. וגם אם ההרגשה של התושבים בשלושת היישובים האלה היא פחות נוחה, כי הם פחות גוש מגוש-קטיף, מבחינתנו – האחריות המלאה היא עלינו, וניתן את כל מה שהמצב מחייב.

חבר הכנסת פורת, אתה מציע עוד הפעם ועדת חקירה. בכלל, אנחנו יכולים לעבוד רק על ועדות חקירה. במקרה זה אנחנו יודעים. היה סיכום עם הפלשתינים, כל המפקדים שלנו היו בשטח על-פי החלטה. נוצר מצב מסוים שצריך היה להתמודד אותו.

חבר הכנסת רפאל איתן הזכיר את יום האדמה 1976, הוא היה אלוף פיקוד ואני הייתי רמטכ"ל. לא הקמנו ועדת חקירה. אני מציע לכם לרדת מן השיטה הזאת. בכל מקום שצה"ל עובד, עושים חקירות. ברור לחלוטין שפה ננקטו אמצעים. צריך לבדוק את ההשלכות של היום הזה. אנחנו בודקים ביסודיות. אני מציע לרדת מהשיטה הזאת. אני יכול לומר לך, אדוני היושב-ראש, שלושת היישובים האלה מוגנים היטב, יש בהם כוחות צה"ל, יש בהם האלמנטים של מרכיבי הביטחון, ואם יחול שינוי באחד מהם – אנחנו ניתן את הפתרון.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת רפאל איתן, שאילתא מס' 347 בנושא: הגבלת שטחי דיג בים לתושבי דוגית.

הגבלת שטחי דיג בים לתושבי דוגית

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן שר הביטחון, תושבי דוגית אמורים להתפרנס מדיג.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימות הגבלות על הדייגים תושבי דוגית באשר לשטחי דיג בים?

2. אם כן – מה הן ההגבלות הללו?

3. האם תוסרנה ההגבלות, כדי לאפשר לדייגי דוגית להתפרנס ממקצועם?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההגבלה היחידה, חבר הכנסת איתן, נובעת מהשיקול הביטחוני שלנו לגבי יצירת אזור שדרכו חיל-הים שלנו יוכל לפקח היטב על הדיג הפלשתיני, כי שם, בהתאם להסדר, יש תקנות וחוקים שאנחנו צריכים לפקח על ביצועם.

היתה פגישה בין ראש מיספן-ים ובין התושבים של דוגית כדי לקבוע את ההסדרים ואת הסדרים, ולפי מיטב הכרתנו לא צריכה להיפגע הפרנסה שלהם. אני מקווה שבהתאם לסידורים האלה גם לא תיפגע היכולת של חיל-הים לממש את חובת הפיקוח שלנו על כל מה שמתרחש באזור הימי של רצועת-עזה, וכי אנחנו נעמוד עם עין פקוחה לוודא שהצד הכלכלי של תושבי דוגית לא ייפגע.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת – בבקשה, חבר הכנסת איתן.

רפאל איתן (צומת):

יש לי שאלה נוספת: האם קטעי חוף נוספים אסורים לדיג לכלל הדייגים, מדרום לנקודת התצפית שמהווה גבול דרומי של האזור האסור לדיג, כלומר מנקודת התצפית הזאת, שהיא בערך 2.25 קילומטרים מפינת "הקו הירוק" לשעבר ודרומה עד רפיח-ים? האם קיימים עוד אזורים אסורים לדיג לכלל הדייגים, שאנחנו קבענו שהם אזורים אסורים לדיג, מנקודת התצפית דרומה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לדיג של ישראלים?

רפאל איתן (צומת):

כן, לכלל הדייגים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

צריך לבדוק את זה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי סגן השר, לאחר שהשאלתא אושרה כשאלתא בעל-פה נראה לי שאתה תצטרך למסור לכנסת יותר מאשר מסרת בתשובה המקורית, כי מסתבר שעוד ענף חקלאי עלול להיפגע בגלל הסכמי האוטונומיה.

אני חייב לציין, שלפני שחבר הכנסת רפאל איתן העלה את הנושא לא חשבתי גם על עניין הדיג. האזור שבו מדובר עשיר, יחסית, בדגה. יכול לומר לך זאת מומחה אחר שנמצא כאן, החקלאי חבר הכנסת שמואל אביטל, ובעניין הזה היינו רוצים שתניח את דעתנו בכך שדייגי דוגית ודייגים ישראלים אחרים לא יצאו נפגעים וחסרים בגלל הסכמי האוטונומיה או העדפות, לכאורה, שיינתנו לתושבי אזור חבל-עזה, תושבים ערבים של אזור חבל-עזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, הסכם קהיר קבע מים טריטוריאליים ברצועה של 12 מייל, דבר משונה כשלעצמו, כי זה קצת עמוק מדי, רחוק מדי, בשביל להילחם בתופעות של הברחת אמצעי לחימה ומחבלים. אבל זה נקבע, זה נחתם.

האם אתה יכול להרגיע את הכנסת ולהגיד לנו שמאז זה נכנס לתוקף ננקטו כל האמצעים כדי למנוע החדרת אמצעי לחימה, חוליות מחבלים נכנסות ויוצאות? ויש לנו בזיכרון ההיסטורי המשותף שלנו – החל מנהרייה, מלון "סבוי", וכיוצא בזה. תודה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תרשה לי להזכיר לך שהאירוע הנורא ביותר היה האוטובוס.

רחבעם זאבי (מולדת):

האוטובוס, חוף ניצנים – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה נכון, לכן הרגישות שלנו לאזור הימי רבה מאוד. אני חושב שבשבוע שעבר – אינני זוכר אם זה פורסם – נהרגו שני מחבלים בים, בצפון – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

פורסם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכרח לומר, שלפי התחקיר שנעשה היה שימוש יוצא מן הכלל במוח האנושי עם הטכנולוגיה שעומדת היום לרשות התצפיות שלנו. היה פה הישג מרשים מאוד.

אם אני לא טועה, חבר הכנסת איתן – אתה שומע אותי? – אם אני לא טועה, מהתשובה שיש לי, אבל אני אבדוק אותה ואתן לך תשובה יותר מפורטת, מכיוון שפה רשום לי שלדייגים של דוגית יש אישור לעבור את האזור האסור ביום, בבוקר, זאת אומרת ששאר האזור פתוח לדיג. אבל את המסקנה הזאת אני רוצה לבדוק ליתר ביטחון. אם אני לא טועה, מעבר לאזור הזה הם יכולים לדוג.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת זאבי, שלשמחתי הרבה חיל-הים מממש את חובתו ואת סמכותו לפעול באזור, וכבר היו לנו כמה הישגים בתחום הזה, גם של מניעה וגם של תפיסה. בינתיים עוד שום דבר מרשיע של ממש – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבין מדברִיך – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רחבעם זאבי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אנחנו מחפשים ועוצרים, והם יודעים מזה, ודאי שהם יודעים מזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הם מנצלים לרעה את 12 המייל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה שהם רוצים לנצל, אני לוקח את זה כהנחת עבודה, חיל-הים לוקח את זה כהנחת עבודה, לכן חשוב שהאזור הזה יהיה כזה, מוגדר, שחיל-הים יכול לממש את סמכותו. אני מוסיף, שהוא כבר מימש אותה, ולטובת העניין. אנחנו מקווים שהדבר ימנע, אם הוא לא ימנע זאת אומרת שהם מפירים את ההסכם, ואז נצטרך להתייחס לדבר כאל מצב חדש.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מגן, אין לך מה לדאוג. הדיג לא יוגבל במידה כזאת שתיפגע, חס וחלילה, פרנסתם של התושבים. לזה אנחנו אחראים.

היו"ר י' עזרני:

תודה. אנחנו מודים לסגן שר הביטחון.

אנחנו עוברים לשאילתא בעל-פה מס' 345, של חברת הכנסת לימור לבנת. ישיב השר משה שחל. בבקשה.

ניצול התקציב לצוות לביטחון לאומי

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאילתא שלי הופנתה אל ראש הממשלה, אני מבינה שהשר שחל משיב כשר המתאם. לא, לא, אין לי טענה, לא על זה.

נודע לי, כי הממשלה העבירה כספים להוצאות צוות לביטחון לאומי שלא הוקם כלל, והכספים נוצלו לעריכת סקרים.

אודה לראש הממשלה אם ישיב לי:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן – כמה כסף הועבר לעריכת סקרים, והאם נעשתה ההעברה כחוק?

3. כמה סקרים נערכו, מי ערך אותם ומה מטרתם ותוצאותיהם?

4. מדוע לא הוקם צוות לביטחון לאומי כנדרש בחוק?

היו"ר י' עזרני:

תודה. בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על השאילתא של חברת הכנסת לימור לבנת בשמו של ראש הממשלה. סמוך לאחר כינון הממשלה החליט ראש הממשלה על מתכונת שונה לפעילותו של הצוות לביטוח הלאומי. הצוות הורכב – – –

לימור לבנת (הליכוד):

ביטחון לאומי.

שר המשטרה מ' שחל:

של הצוות לביטחון לאומי.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, לא נורא, לא נורא.

שר המשטרה מ' שחל:

ביטחון לאומי.

היו"ר י' עזרן:

תאמיני לי שהביטוח הלאומי חשוב לא פחות מהביטחון.

שר המשטרה מ' שחל:

האותיות הראשונות זהות. ביטחון לאומי. הצוות הורכב מעובדים של משרד ראש הממשלה שתחומי עיסוקם בעבר ובהווה וכישוריהם המקצועיים הכשירו אותם לכך. בין אלה, מי ששימש כיועץ מדיני לראש הממשלה, אלוף-משנה (מיל.) ז'ק נריה, תת-אלוף (מיל.) יהושע זכאי, היועץ הכלכלי אילן פלטון, שהיה בעבר סגן הממונה על התקציבים בנושא מערכת הביטחון, והיועץ המשפטי עורך-הדין שמואל הולנדר. כראש הצוות מונה חיים אסא, נדמה לי שהוא היה דוקטור, אם אני לא טועה.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת, בבקשה, חברת הכנסת, יש לך זכות.

שר המשטרה מ' שחל:

אני יכול להשיב, אדוני היושב-ראש, רק על מה שעניי ראות וכתוב – – –

היו"ר י' עזרן:

בהחלט. זאת תמיד העדיפות של מי שמשיב בשם אחר.

שר המשטרה מ' שחל:

– – – שנותן שירותי ייעוץ אסטרטגיים למערכת הביטחון.

הצוות הגיש עבודות מספר לראש הממשלה, כמו-כן בוצעו מחקרים וסקרים שונים בנושאי מדיניות חוץ ופנים ובענייני ביטחון. בהקשר זה יש לציין, כי סעיף 27ג לחוק-יסוד: הממשלה קובע, בין היתר, כי ראש הממשלה רשאי להטיל על הצוות תחומי ייעוץ נוספים. במקביל, ראש הממשלה בוחן את נושא הפעלת הצוות לביטחון הלאומי ויגבש את עמדתו בקרוב.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני השר, אני צוחקת כי שמתי לב שרבים מחברי השתעשעו משהו מהתשובה של השר. שמתי לב, אפילו, שגם השר היה משועשע משהו מתשובתו שלו. אני לא מאשימה את השר שחל, מפני שמשהו כתב לו את התשובה הזאת והוא היה צריך לומר אותה. הוא מילא את מלאכת שולחיו, באמת, באמונה ובנאמנות. אני מברכת אותו על זה, אני רק מצטערת שהתשובה לגמרי בלתי רצינית, מפני שקודם כול, אם כבר, אני חשבתי שאתה תחסוך לנו את הזכרתו של מר חיים אסא, אבל אם כבר הזכרת אותו אני רוצה להזכיר שמיניו של מר חיים אסא בוטל כיוון שהוא נמצא מינוי בלתי תקין. לכן כל הצוות, כביכול, שהוקם והשר קרא את שמות משתתפיו לא היה ולא נברא, ואפילו משל לא היה. היה פה משהו שתחילתו היתה לא תקינה, הסוף לא תקין גם-כן, מפני שלא הוקם צוות אחר. המלה "בהקדם" מעידה שכוונת ראש הממשלה, כנראה, להמשיך ולצפצף על החוק כמו שהוא עושה גם

– בעניינים אחרים, ואני הייתי רוצה למחות על כך, אדוני השר, מעבר לכל מה שאמרתי עד עכשיו – –

היו"ר י' עזרן:

מה את מתכוננת לעשות?

לימור לבנת (הליכוד):

הייתי רוצה למחות על כך אדוני השר, מעבר לכל מה שאמרתי, שלא ענית על שאלה מס' 3 בשאלתא, והשאלה היתה, אני רוצה להזכיר: כמה סקרים נערכו, מי ערך אותם ומה מטרתם ותוצאותיהם? תשובת השר היתה שנערכו מחקרים בענייני חוץ ופנים. כלומר, מפלגת העבודה רצתה לראות מה מצבו של ראש הממשלה בסקרים, מה מצבה בסקרים. מדוע לא ענית על השאלה, מה היה בסקרים האלה, אילו שאלות היו שם? לאיזו מטרה הם נועדו – – –

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת לימור – – –

לימור לבנת (הליכוד):

מה זה ענייני פנים?

אני רוצה – אדוני היושב-ראש, סיימתי, אני רק רוצה להפנות ליושב-ראש גם משאלה. כאשר אנחנו שואלים שאלתא בעל-פה ויש לנו מכסה מוגבלת מאוד של שאלות בעל-פה, כידוע – – –

היו"ר י' עזרן:

אמת. יש לך דקה; עברו דקותיים וחצי.

לימור לבנת (הליכוד):

נכון. אנו מוגבלים ל-40 מלים בשאלתא בעל-פה. אבל כאשר עומד כאן שר ולא משיב על השאלות שנשאלו בשאלתא, מה אני כחברת הכנסת – ואתה ותיק ממני – אמורה לעשות?

היו"ר י' עזרן:

זו שאלה שאלתית, כפי שאמרו, ואנחנו נדון בכך בנשיאות. השאלה נכונה, אבל מה לעשות, אני מוגבל על-ידי התקנון. את מבינה.

לימור לבנת (הליכוד):

אין לנו טענה ליושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

אני מבין, ואפשרתי לך זמן כפול.

לימור לבנת (הליכוד):

תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, חברי הכנסת רחבעם זאבי וחנן פורת. יש עדיפות לאלה שאינם מסיעתה של השואלת. הרמתם יד סימולטנית, חבר הכנסת רון נחמן וחברי הכנסת האחרים. יש לכם סינכרוניזציה לא רק במחשבה, אלא כנראה גם באינסטינקטים ובתנועות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שלום זה דבר מבורך, אך הוא נושא בכנפיו גם סכנות. אווירת השלום שישנה היום – והלוואי שיבוא השלום – יכולה להכניס אותנו לתרדמה. אחד מהכלים הבטוחים או הטובים כדי להיאבק בכך הוא הגוף הזה שאנו מדברים עליו פה. אם לא מועצה לביטחון לאומי, לפחות ועדה או איזה גוף אחר ליד הממשלה, ליד הקבינט. התקציב הוא רק אחד הביטויים, האיוש הוא רק אחד הביטויים. אני לא חבר היום במערכת, אבל ההתרשמות מבחוץ היא, שעדיין אין לנו הכלי הזה, ולממשלה עדיין אין ההיערכות למקרה של מלחמה, החל ממוצב פיקוד וגמור בייעוץ הנדרש בימים רגילים ובוודאי בזמן חירום.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

חבר הכנסת רון נחמן ידבר במקומי.

היו"ר י' עזרן:

ויתרת על זכותך, אני מודה לך. בבקשה, חבר הכנסת רון נחמן. הקלת עלי מאוד מאוד. בן פורת יוסף.

רון נחמן (הליכוד):

אני מבקש להודות לחבר הכנסת חנן פורת על כך שבאופן אצילי נתן לי את רשות הדיבור.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, היתה לי הזכות לעכב בוועדת הכספים את התשלום בעבור אותם דברים שצינית כאן – סקרים בענייני פנים, צוות לאומי וכדומה. אני אומר שהיתה לי הזכות לעכב 2.5 מיליונים ותוספת ל-2.5 מיליונים שמשדר ראש הממשלה ביקש אותה, כי זו שחיתות לשמה, שחיתות מובהקת, מכיוון שצוות לביטחון לאומי לא קם, לא היה ולא נברא. אני חושב שצריך להעביר את זה לחקירה של פרקליטות המדינה. אני חושב שהדברים האלה הם סטייה, בלשון המעטה, ממניחל תקין. אם הכספים האלה עברו לאן שעברו, כפי שאמרה גם חברת הכנסת לימור לבנת, יש כאן חששות גדולים, ולי יש חשדות גדולים, לגבי כל הסעיף התקציבי הזה, שנקרא הצוות לביטחון לאומי.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

ברשותך, אדוני היושב-ראש, כדי שאוכל לראות את השואלים, אעבור לכאן.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אנסה להתמודד עם השאלות המפתיעות של חברי הכנסת, ובראשונה – השאלה הנוספת של חברת הכנסת לימור לבנת. אני מרוצה מאוד שהתשובה שימחה את חברת הכנסת לימור לבנת.

לימור לבנת (הליכוד):

היא לא שימחה, היא שעשעה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מאוד מרוצה, שעשעה – עוד יותר טוב. אין לי בעניין זה אלא לבוא ולומר, כי המונח "בהקדם", על-פי חוק הפרשנות, שיעזור לנו בעניין זה – אומר בסעיף 11: הסמכה או חיוב לעשות דבר בלי קביעת זמן לעשייתו, משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה, ולחזור ולעשותו מזמן לזמן, ככל הנדרש לפי הנסיבות. אני מניח שהכוונה "בהקדם" בתשובה, בוודאי תואמת את חוק הפרשנות שלנו, וחזקה על ראש הממשלה שיפעל כך.

חנן פורת (מפד"ל):

בתוך שנתיים, אתה מניח שזה יהיה. אני מאמין ששנתיים תספקנה לכם.

שר המשטרה מ' שחל:

קצת חוש הומור לא יזיק בנסיבות האלה. קודם כול אני מודה לך שאתה נותן לנו שנתיים בטוחות עד תום הקדנציה.

חברת הכנסת לימור לבנת, אביא את המחאה שלך לראש הממשלה, כי גם אני חושב שצריך היה לתת תשובה מפורטת. לא ידוע לי מה היה בסקרים האלה. אשר לשאלה שגם היושב-ראש הצטרף אליה, מה אמורה חברת כנסת או מה אמור חבר כנסת לעשות, בנסיבות האלה, אוכל לומר רק מניסיוני, כמי שניסח את הפרק של השאילתא בעל-פה, שנדמה לי כי המוצא היחיד הוא שאילתא נוספת בעתיד הקרוב.

אם תרשו לי להיות קצת יותר אישי, מעבר לדברים המכופתרים: אני מסכים עם חבר הכנסת זאבי בעיקרון. כמי שמכיר את דוח ועדת-אגרנט, וכמי שקרא אותו היטב כמה פעמים, בתחום האזרחי לקח לי הרבה שנים כדי לשכנע, ושכנעתי בשעתי את ראש הממשלה המנוח, מנחם בגין, זיכרונו לברכה, להטיל את האחריות המיניסטריאלית על-ידי סעיף 21א רבתי, על ראש הממשלה, לפטר שר. היה לי

הכבוד להגיש את הסעיף לאישור הכנסת, יחד עם אמנון רובינשטיין. בתחום הזה, אני בהחלט חושב שהתפיסה קרובה למה שאדוני אמר, שצריך להיות גוף שיעסוק בעיקר בדברים האלה.

להבדיל, אם כי יש דמיון, יחידת המטה ליד שר המשטרה, אשר נקבעה לאחר אירועי הר-הבית, אמורה לתת מענה דומה, ואני עדיין מנסה לעצב אותה כך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מסיים מייד.

לחבר הכנסת רון נחמן: אני יכול להשיב רק על החלק הראשון של דבריו. אמרת שהיתה לך זכות לעכב. לא צריך לעכב את הגאולה, חבר הכנסת רון נחמן, זו לא זכות. צריך היה לאשר את התקציב, ולבקר כפי שעשית.

רון נחמן (הליכוד):

אני ממליץ בפני השר להשיב על השאלה שלי.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן. אדוני השר, אביר התקנונים, התקנון מחייב רק להשיב, מה וכיצד – לא מחייב. התשובה המינורית שלך, אינה מזמינה שאלה טנורית.

לימור לבנת (הליכוד):

לאור הדברים של השר, אני מבקשת שבשבוע הבא תינתן תשובה במליאת הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אני לא מנהל את הכנסת על-פי התקנון שלי. אני רואה את ההיגיון שבדברייך, אך זה לא מקובל. הוא ישיב לך בכתב, אם יש לו תשובה מפורטת יותר.

רון נחמן (הליכוד):

הדברים יירשמו בפרוטוקול, ותינתן עליהם תשובה.

היו"ר י' עזרן:

יש להצטער על כך, אך מבחינת הנוהל, השר יכול לקום ולהשיב מה שהוא רוצה.

חנן פורת (מפד"ל):

שווה בנפשך, שבמקום להשיב, היה סופר עד עשר.

היו"ר י' עזרן:

מותר לו. מה לעשות, תשנה את התקנון. אתה יודע, חבר הכנסת פורת, אף שמסרת את זכות השאלה לחבר הכנסת רון נחמן, הנה בכל זאת שאלת. תודה.

נמשיך הלאה. שאילתא בעל-פה מס' 348, שהוגשה לשר לענייני דתות, מאת חבר הכנסת הרב משה גפני. בבקשה.

תקציבים לחקלאים שומרי שמיטה

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני רק רוצה להקדים ולומר, שראש הממשלה לא הקים את הצוות לביטחון לאומי, מכיון שהוא עסוק בניהול המשרד לענייני דתות. השאילתא שלי היא בעניין שבו הוא עוסק.

לקראת סיום שנת השמיטה התברר, כי אלפי חקלאים ברחבי הארץ השביתו את שדותיהם ושמרו את מצוות שנת השמיטה כהלכתה. הם נעזרו בעצה ובהדרכה מארגונים העוסקים בנושא זה.

ברצוני לשאול:

1. כמה כסף הוקצב על-ידי המשרד לארגונים שעוסקים בנושא השמיטה?

2. מי הם הארגונים שקיבלו את התקציבים וכמה קיבל כל ארגון? תודה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת משה גפני.

1. בתקציב משרד הדתות לשנת 1994 הוקצב סכום של 7 מיליוני ש"ח בעבור כוללים לחקלאים שומרי שמיטה. משרד הדתות קבע מבחנים לצורך מתן התמיכה, ואלה קיבלו את אישור היועץ המשפטי לממשלה. משרד הדתות פעל לפי כל הנהלים המחייבים, לרבות פרסום מודעות בעיתונים על אפשרות לקבל תמיכה בנושא כוללים לשמיטה.

2. למשרד הדתות הוגשו שלוש בקשות לקבל תמיכה מתקציב זה. ועדת התמיכות החליטה לאשר את שלושת הגופים הפונים ולתת תמיכה של 300 שקל לחודש לתלמיד לפי הפירוט הבא: "מעייני ההתיישבות" דיווחו על 1,500 תלמידים, ואושר להם סכום של 4.5 מיליוני שקלים. ארגון כולל שמיטה דיווח על 174 תלמידים, ואושרו להם 626,400 שקלים. בית-חלקיה דיווח על 20 תלמידים, ואושר להם סכום של 72,000 שקל. התקציב משולם רק לאחר ביצוע ביקורת בשטח.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת גפני.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני השר, אני כמעט יוצא מדעתי מהתשובה הזאת, אבל אתה באמת עושה את מלאכתך נאמנה.

מאז קום המדינה עוסקים בנושא השמיטה המרכז הארצי לחקלאים שומרי שמיטה, שאותו ייסד הרב מנדלסון, זכר צדיק לברכה, ואוצר השמיטה בהתיישבות. הולך משרד הדתות ומפרסם שיש 7 מיליוני שקל לעניין הזה. אתה עצמך, כבוד השר, רואה ששני הארגונים האלה לא נמצאים. אחד לא קיבל בכלל, אחד קיבל שם 100,000 שקל. יש ארגונים חדשים שקיבלו 4.5 מתוך 7 המיליונים. האם החליט משרד הדתות להפוך את המדינה, וכל מה שהיה מאז קום המדינה לא קיים? התחיל עכשיו

עידן חדש, שכל הכספים הולכים לאפיק אחד, וכל האחרים שעוסקים מאז קום המדינה בעניין הזה, לא קיימים? מה קרה? לפחות שיעשו את העניין בהדרגה, כבוד השר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למי שייך הארגון הזה?

משה גפני (יהדות התורה):

לש"ס.

היו"ר י' עזרן:

יש פה כמה שאלות. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בהזדמנות חגיגית זו ברצוני לשאול, האם ידוע לך שאין שר דתות? האם ידוע לך שהמשרד לא מתפקד? האם ידוע לך שתקציבים שאושרו לפני שלושת-רבעי שנה לפיתוח, לבנייה, הכספים האלה מוקפאים וההחלטות לא בוצעו? מה חושבת הממשלה לעשות סוף סוף? יש להחליט, או לסגור את משרד הדתות או למנות שר דתות, אבל להשאיר את המצב כפי שהוא היום – זה בלתי נסבל בכל ממשל תקין.

היו"ר י' עזרן:

תודה. לא הסברת לנו מה חגיגותיה של ההזדמנות, אבל לא משנה.

אדוני חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההלצה מספרת, שכאשר הגיעה השאלתא של הרב גפני שלשום ללשכת ראש הממשלה, היו כמה אנשים שהסתכלו על השאלתא ואמרו: אנחנו לא מבינים, אנחנו כבר שנתיים וחצי פה ופעם ראשונה שומעים על בעיה שנקראת שמיטה.

חנן פורת (מפד"ל):

מה זה שמיטה?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אל תיעלב, זו רק הלצה. אבל אני שואל את השאלה הנוספת כדי לדרבן את הממשלה. בעוד חודש וחצי בעזרת השם תסתיים שנת השמיטה, וראוי אחת לשבע שנים, לאור ההתפתחות הטכנולוגית, לאור ההתפתחות המדעית, לאור העבודות המצוינות שעושים משרד החקלאות וגורמים אחרים בממשלה, לעבד לקחים שעלו בשנת השמיטה התשנ"ד, ולחשוב, כיצד אפשר בעזרת השם בעוד שבע שנים לקיים את מצוות השמיטה תוך כדי ייעול, חיסכון, כיבוד השומרים על המצווה ומניעת עניינים הנובעים מחוסר ידיעת החוק.

למשל, אדוני היושב-ראש, אני קורא ידיעה תמוהה בעיתונות, כי חייל צה"ל עומד להישפט על כך שהוא סירב להשתתף במה שנקרא עבודות רס"ר. הוא נקרא לנכש עשבים, ואז הוא אומר: רגע, אני שומר שמיטה, אני מסרב פקודה. כל העניין הזה רצוי שיובהר, שיעובדו הלקחים ונהיה, אם מותר לי לומר, גם מודרניים וגם שומרי מצוות.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, יש לך פה שיעור מאלף בהלכה. אני מתאר לעצמי שהתכוונת יפה.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת גפני, אני מפנה את תשומת לבך לתשובה שנתתי כאשר נאמר כי הוגשו רק שלוש בקשות. הגופים שאתה מדבר בשמם היו צריכים להגיש בקשה.

משה גפני (יהדות התורה):

הם הגישו בקשות.

שר המשטרה מ' שחל:

לא.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גפני, אני מבקש. השר אומר דברים החלטיים. יבדוק אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

היושב-ראש אמר דבר נכון. לא חייבים להסכים לתשובה, כפי שגם אני לא חייב להסכים לשאילתא. אבל חייבים לקבל אותה. אם חבר הכנסת גפני אומר שהוגשו בקשות, אנא יעביר אלי מכתב עם הוכחה. אני מבטיח לך שאני אישית, לא כממלא-מקום משיב אלא אישית אנסה לבדוק את זה.

אני מסכים בהחלט עם חבר הכנסת בא-גד ואני מקווה, בעזרת השם, כי בשבוע הבא תהיה אפשרות למנות שר דתות ושר פנים ובמהרה בימינו תבוא הגאולה, ואשמח גם – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה יכול לתת פרטים נוספים?

שר המשטרה מ' שחל:

האמת היא, חבר הכנסת זאבי, שמעתי בדיוק כמוך ברדיו – – –

היו"ר י' עזרן:

הנה נכנס שר הדתות החדש.

דוד מגן (הליכוד):

אולי כדאי שחבר הכנסת גונן שגב יתחיל לדאוג. מדובר בשר לענייני דתות.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט, הוא חקלאי מעולה והוא ידאג לכך.

שר המשטרה מ' שחל:

אני בהחלט יכול לומר לך שאני יודע שאין שר דתות, כי אחרת לא אני הייתי צריך להשיב על השאלות האלה.

לחבר הכנסת דוד מגן אני רוצה לומר דבר אחד. לי נדמה שיש פה שיבוש. ההלכה איננה זקוקה לשום חידוש, ויסכימו אתי חברי, חברי הכנסת המלומדים. אם אתה קורא את הרמב"ם, תמצא שיש תשובות גם על בעיות השתלה וגם על בעיות רפואיות שהן מן המודרניות ביותר בימינו. על כן, גם בשאלה הזאת שאני מניח שאותו חייל ניצל אותה כדי להגיד שגם – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הוא לא ניצל. אני מכיר את החייל באופן אישי.

שר המשטרה מ' שחל:

אם אתה מכיר אותו, זו כבר בעיה אחרת.

היו"ר י' עזרן:

היה עליו לפנות לרב הגדודי והיה מקבל – – –

שר המשטרה מ' שחל:

אני אבקש ממנו סליחה, אבל ללא ספק הוא יכול היה לפנות לרבנות הצבאית ולקבל מהם תשובה.

אני בטוח שלא צריך לקחים במשרד ראש הממשלה שישביתו את ההלצות שאתה מדבר עליהן כדי לענות בענייני הלכה. לענייני הלכה יש כתובת, ואני סומך – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כל המסחר שהיה – – – בשנת שמיטה, היה מוזר מאוד.

שר המשטרה מ' שחל:

אמת. חבר הכנסת זאבי, אני רוצה להגיד לך דבר אחר. יודעים פה שיש גם ייצור חשמל מפני שלא מוכנים לקבל חשמל בשבתות, פן החשמל הזה משתתף בייצורו יהודי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מותר לשבח את השר? השר התערב בכך, ואפילו הורה לחברת החשמל בשעות העומס לקנות חזרה חשמל על מנת לעודד אותם.

שר המשטרה מ' שחל:

נכון.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני השר, אולי נמנה אותך לשר הדתות? אתה מומחה בעניין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני קונה את זה "בליינד".

היו"ר י' עזרן:

הרב בא-גד, עכשיו דיברנו על המועצה לביטחון לאומי. אנחנו נשקול תקציבית מועצה לביטחון הלכתי, ואז נפנה לאדוני. אבל בינתיים זה לא עומד על הפרק. תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד):

תרשה לי רק משפט. נדמה לי שהשר לא מכיר, למשל, את החשד שאונייה עם מטען תפוחי אדמה יצאה מישראל, פרקו את המטען, העמיסו על אונייה אחרת והביאו תפוחי אדמה כאילו לא גדלו בארץ-ישראל. לזה קראתי "לעבד לקחים".

היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, בקשר לתמיהה של חבר הכנסת הרב גפני, אלה ששמרו את השמיטה מאז קום המדינה – הוא שוכח שהמדינה קיימת 50 שנה, וכנראה הם יצאו לשנת היובל. זה כנראה מה שקרה, חופשת שנת היובל.

השר ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 349, של חבר הכנסת רון נחמן, בנושא: מינוי חברי המועצות הדתיות. בבקשה.

מינוי חברי המועצות הדתיות

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, השאילתא מופנית לראש הממשלה ולשר הדתות.

לאחרונה נקבעה במשרדך תקנה חדשה, ולפיה הרבנים הראשיים אשר היו מוסמכים עד היום למנות 10% מחברי המועצה הדתית אינם רשאים עוד למנות את עצמם.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הראשיים המקומיים, אתה מתכוון.

רון נחמן (הליכוד):

אני מדבר על המקומיים, רבני העיר.

שאלותי לכבוד השר:

1. מדוע הוצאה תקנה זו?

2. האם מוכן השר לשנות זאת על מנת למנוע פגיעה ברבנים הראשיים ברשויות המקומיות?

היו"ר י' עזרני:

בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב לחבר הכנסת רון נחמן.

1. ההוראה שלא להציע רבני עיר או רבני שכונה המכהנים בפועל ברשות שבתחום שיפוטה נמצאת המועצה הדתית, הוצאה לאור בפסיקת בית-המשפט העליון בבג"ץ מס' 4422/93, שלפיה: "יש משום ניגוד עניינים מוסדי בין כהונתו של רב יישוב לבין חברותו במועצה הדתית של אותו יישוב" – לשון בג"ץ.

2. השר יכול לפעול רק במסגרת המצב המשפטי הקיים, ואין כאן שאלה של שיקול דעת.

היו"ר י' עזרני:

תודה. שאלה נוספת, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, כיוון שהרבנים נבחרים לכל ימי חייהם, ואילו המועצה הדתית מתחלפת כל כמה שנים, מה קורה כאשר אין הם מסתדרים זה עם זה? כיצד ניתן להעביר רב מכהונתו? האם יסכים השר להשוואת תקופת כהונת רב עיר לתקופת כהונת רבנים ראשיים בישראל? האם יש קריטריונים למינוי חברי המועצה הדתית, ומה הם, בעקבות הבג"ץ?

היו"ר י' עזרני:

שאלה נוספת לרב יוסף בא-גד.

חבר הכנסת מגן, אתה מאותה סיעה, לכן החלטתי לתת את העדיפות לאחרים, כפי שנהגתי. כשיש יותר מדי שואלים, כך הנהגה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני השר, יש לאחרונה הרגשה, שיש פוליטיזציה בכל המינויים של המועצות הדתיות. יש מין הרגשה, ואני לא יודע אם היא נכונה, שרוצים לתקן את "השתלטות" הציונות הדתית על המועצות הדתיות, ורוצים לתקן ולהחזיר את המעגל קדימה. האם השר מודע לסכנת הפוליטיזציה? מה השר חושב לעשות כדי לשמור על עצמאותן ומעמדן של המועצות הדתיות?

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת הרב רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, לאור הפוליטיזציה של המועצות הדתיות, האם באמת לא כדאי שנחשוב על ביטול המועצות הדתיות כליל והעברת התפקידים של המועצה הדתית כמחלקה של הרשות המוניציפלית? כפי שהרשות נותנת שירותים בנושאים אחרים, ראוי שהיא תיתן שירותים בעניין הזה, וחסל סדר פוליטיזציה של המועצות הדתיות. תודה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד מגן, אני אבהיר לך, אבל אחרי שאדוני ישאל, וישאל בקיצור נמרץ.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני מנצל את ההזדמנות להעלות שתי שאלות קצרות.

הגשתי הצעה דחופה הנוגעת לחשיפת העובדה שרשימת מעוכבי החיתון הגיעה ל-4,500 איש, ובניגוד להמלצות שגובשו על-ידי השופט ברק, אז היועץ המשפטי לממשלה, חלק מהשמות מסתובבים באופן בלתי חוקי בכמה מועצות דתיות.

שאלה שנייה – חלפו כבר קרוב לשמונה חודשים מעת הבחירות לרשויות המקומיות. לפני כחודש וחצי, דהיינו במלאות חצי שנה, לכל המאוחר, מאז מועד הבחירות לרשויות המקומיות, אמורות היו להיות מכוננות כל המועצות הדתיות בארץ. מדוע זה לא נעשה?

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת מגן, אחרי שאדוני ישאל: אין הכוונה לסיעה קטנה. התכוונתי, שכאשר יש כמה שואלים, כשעוברת המכסה, אני אמור לתת עדיפות לשואלים שלא מסיעתו של השואל.

דוד מגן (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

מה שכתבת, אדוני חבר הכנסת – לסיעה קטנה. זאת לא שאלה של סיעה קטנה או גדולה; הכוונה לסיעת השואל. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

אם ירשה לי היושב-ראש דווקא בסוגיה הזאת להמשיך במשפט אחד, ואני אומר את זה, כי הפרק הזה כולו נוסח בזמנו אחר לבטים רבים והיה לי חלק בו. הכוונה היתה לאמץ את מה שישנו בפרלמנט הבריטי. הכוונה המקורית היתה שבימי שני, בשעה 16:00, הממשלה כולה, על כל שריה, מתייצבת כאן. חברי הכנסת שואלים – בקלילות, אלה לא צריכות להיות שאלות קשות אלא קצרות מאוד – והשר הנוגע בדבר משיב. אז נתנו, כמו בפרלמנט הבריטי, לחבר הסיעה האחרת לשאול את השאלה הנוספת, על מנת לאזן בין השניים. זה היה צריך להיות כך, אבל כרגיל, אצלנו – – –

דוד מגן (הליכוד):

זאת כאשר יש שתי מפלגות.

שר המשטרה מ' שחל:

זה לא משנה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, יש כאן סעיף מפורש, סעיף 89 בהצעות לסדר-היום, ואנחנו הקשנו מזה לשאליות, כי פשוט אין תקדים אחר.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת רון נחמן, לשאלה הנוספת אם המועצה הדתית מתחלפת כאשר רב העיר וכל היתר אינם מתחלפים באותו זמן. הסוגיה כולה, לדעתי, דורשת רפורמה כוללת. אבל אני רוצה לציין, כי שאלו אותי שאלות נוספות: דווקא לזכותו של השר עוזי ברעם ייאמר, שכאשר הוא היה ממלא-מקום שר הדתות תקופה מסוימת הוא הקים את ועדת-צדוק, שהמליצה המלצות מרחיקות לכת בקשר למועצות הדתיות. לדעתי, ההמלצות האלה, המחכות כרגע ליישום, יש בהן תשובה הולמת, אני חושב, על רוב השאלות שאתם שאלתם, לרבות העניין הזה של הניסיון להוציא את המועצה הדתית מהפוליטיזציה, כפי שנאמר כאן. בעיני, למשל, המועצה הדתית צריכה לשקף שירות שניתן לכלל האזרחים בבעיות דת, אולי באמת על בסיס תוצאות בחירות לרשות המקומית, שזה איזה היגיון מסוים – זה הציבור שנמצא בעיר.

האם להחיל את הקריטריונים לרבנים ראשיים לגבי רבני העיר? לא קל העניין.

רון נחמן (הליכוד):

עשר שנים.

שר המשטרה מ' שחל:

עשר שנים וגיל.

אני זוכר את החוק. לדעתי יש מקום שהכנסת תיזום בעניין הזה – אם היא מעוניינת – באיזו ועדה או בהתייחסות כוללת. הבעיה היא לא כל כך קלה ולא כל כך פשוטה. לגבי הרבנים הראשיים קבענו את הקביעה בעקבות נסיבות מסוימות מאוד, ועד היום, אגב, חלק מהרבנים הראשיים לא סולח לכנסת על הקביעה הזאת. האם להחיל את זה גם על רבני הערים? אני חושב שהעניין הוא כל כך רציני, שמחייב אולי דיון הרבה יותר מאשר מתן תשובה על שאלה.

רון נחמן (הליכוד):

מלה אחת.

היו"ר י' עזרני:

סליחה, אני מצטער, לא מלה.

רון נחמן (הליכוד):

הוא אמר שהכנסת תעשה את זה. הוגשה על-ידי הצעת חוק לוועדת השרים לענייני חקיקה בדיוק בנושא הזה. אני שמח שהשר אמר שזה מחייב מחשבה חדשה, ומן הראוי לדון בכך. אני מברך אותו על דבריו.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בא-גד, הדגש שלך היה שיש לאחרונה הרגשה שיש פוליטיזציה. האמת היא שההפתעה שלי היא מהמלה "לאחרונה". נדבר בגילוי לב: המועצות הדתיות היו בעבר ללא פוליטיזציה? ההרכב שלהן היה ידוע, גם מידת ההשפעה היתה ידועה. נאמר את זה בגילוי לב: במקום שאתה יושב, על הכיסא שאתה יושב, יושב חבר מפלגה מסוימת, שלגבי חברי המפלגה הזאת, המועצה הדתית היתה החלק המרכזי של הפעילות שלהם כתנועה פוליטית.

אני אינני יודע, אני רק בא ואומר: תשובה רצינית בנושא הזה חייבת להתקבל בעקבות המלצות ועדת-צדוק, שבעיני הן היו המלצות רציניות, שבאו להתמודד בפעם הראשונה עם בעיה כוללת.

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר י' עזרני:

סליחה, אדוני השר. חבר הכנסת בא-גד, אי-אפשר כך, אי-אפשר לנהל סימפוזיון. שאילתות בעל-פה הופכות להיות דיון.

שר המשטרה מ' שחל:

הרב רביץ שוב דיבר על פוליטיזציה. אני מכיר את הרב רביץ כיהודי חכם ופיקח. יש הצעות שהמסקנה צריכה להיות – לבטל את המועצות הדתיות. אחת ההצעות מדברת על זה שמועצה דתית לא תהיה לרשות אלא לאזור מסוים, והיא תיתן באמת שירותי דת כפי שצריך. אני מעריך, שכאשר ייכנס שר דתות חדש, זו תהיה המשימה הראשונה שלו; כך אני מקווה.

חבר הכנסת דוד מגן, בנושא של רשימת פסולי החיתון, אני השיבותי כאן לפני שבוע על שאילתא באותו נושא; אני לא זוכר כרגע מי הגיש אותה. אני ציטטתי דווקא את פסק-הדין של כבוד השופט אהרן ברק בעניין הזה.

קיימת בעיה, שרבנים אינם יכולים לחתן אם אין בידיהם רשימה, כי על-פי ההלכה בעיה זו היא מן החמורות ביותר הקיימות.

דוד מגן (הליכוד):

אבל הרשימה צריכה להיות במשרד הדתות ולא במועצות הדתיות.

שר המשטרה מ' שחל:

אני באמת לא יודע אם הרשימה מסתובבת במועצות הדתיות.

פער הזמנים בקשר למינוי או לחידוש המועצות הדתיות, אני מניח שהוא נובע מהעובדה שאין שר דתות במשרה מלאה, או יותר נכון בעקבות התפטרות שר הדתות. יש להניח שזה יתוקן בזמן הקרוב.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לכבוד השר. רבותי, אנו עוברים להמשך סדר-היום. אדוני השר, אנא עלה לדוכן להשיב על שאלות רגילות כשר המשטרה. אומנם השואלים אינם, אבל הנוהל הוא שאדוני יעלה והתשובות תימסרנה לפרוטוקול. אפשר גם מן המקום.

שר המשטרה מ' שחל:

הבעיה איננה שהשואלים אינם נמצאים, הבעיה היא שהתשובות אינן נמצאות ביד. נמסר לי שיעלה עכשיו רק הנושא של שאלות בעל-פה.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, אדוני, אני אפתור לך את הבעיה. ובכן, שאלתא מס' 3012 – לפרוטוקול. סליחה, נראה שאי-אפשר לעשות זאת. אנו נעבור אם כך לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק א'תתמ: חיוב ויתור על שטח (הסכם שלום) במשאל עם או בחירות, התשנ"ד–1994, מאת חברי הכנסת גולדפרב וסלמוביץ.

קריאות:

זה כבר היה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

מה קורה פה? איפה הסדר?

רון נחמן (הליכוד):

הסדר התבלבל היום, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, אני מבין שהסדר שונה.

הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – נוכחות מינימלית בישיבות)

(הצעת חבר הכנסת ג' שגב)

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – נוכחות מינימלית בישיבות), של חבר הכנסת גון שגב. זו הצעת חוק תתק"ב. איפה הוא?

שר המשפטים ד' ליבאי:

זו הצעת חוק שבאה לחייב נוכחות בכנסת, אבל זה בוודאי מחייב את המציע.

היו"ר י' עזרן:

נכון, מדובר על נוכחות בישיבות. אולי נציע כהצעת שר האוצר 1,000 שקלים לישיבה?

חבר הכנסת גון שגב, הנה הגעת. אתה כבר מנתק מגע עם הכנסת? אדוני עדיין נמצא בכנסת. בבקשה, אדוני.

גון שגב (יעוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, יש פה אולי דוגמה טובה – מדוע עלתה הצעת החוק הנוכחית. כאשר עסקין בשאילתא, יכול להיות שזה לא מעניינם של כל חברי הכנסת. הם יכולים לקרוא בפרוטוקול, הם יכולים להקשיב מחדרם. אבל אני מתייחס בהצעת החוק שלי להצעות חוק. נכון שיש לפעמים הצעות חוק שוליות, אבל לעתים אנו עוסקים בהצעות חוק חשובות ביותר ובדיונים רציניים ביותר והנוכחות באולם הזה היא פחות ממזערית.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש נוכחות אופיינית בעת הצגת הצעת החוק שלך.

גונן שגב (יעוד):

אמרתי, יש פה פשוט דוגמה מצוינת.

ברור לי שהממשלה תתנגד, כיוון שיכול להיות שזה יעכב את תהליכי החקיקה ואת תהליכי עבודת הבית. אבל השאלה היא, האם אנחנו צריכים, כדי שלא לעכב הליכי חקיקה, להגיע למצב מבזה שהצעות חוק עקרוניות מאוד וחשובות מאוד ומשמעותיות תעבורנה או תיפולנה בשניים מול אחד, בשלושה מול אף אחד, באחד מול אף אחד.

האם כנסת של 120 חברים לא יכולה לדאוג שבכל הצעת חוק או דיון רציני יהיו באולם לפחות שליש מחברי הכנסת? זה אפילו פחות משליש, כי 30% מ-120 זה פחות מ-40.

לכן אני חושב, שלמרות התנגדות הממשלה מן הראוי, לכבוד הכנסת ולכבודנו, שהצעת החוק הזאת תעבור. תודה.

היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, בבקשה. זו כמעט הצעת חוק על מנת שתעלה לרקיע, אבל לא חשוב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, עצם העלאתה של הצעת חוק זו צריך לגרום מבוכה רבה לחברי הכנסת, שבאים להזעיק אותם על-פי חוק להתקבץ ולהיות כאן. שכן אין כאן מניין, ולא שני מניינים ולא שלושה. וחבר הכנסת הנכבד מציע לנו, שכל זמן שלא ייוועדו כאן 36 חברי כנסת, לא פחות – –

היו"ר י' עזרן:

ל"ו צדיקים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ל"ו צדיקים, כפי שאומר היושב-ראש הנכבד, כל זמן שהם לא ייוועדו, הכנסת משותקת.

ואם יגיע הצדיק הל"ו וייכנס לאולם הכנסת, ואנחנו ננשום לרווחה ונתחיל את הישיבה, הרי אם לאחר מכן הוא או מישוהו מל"ו הצדיקים האחרים יצא – באותו רגע היושב-ראש, שיהיה עסוק כל הזמן במניין חברי הכנסת הנוכחים, ידפוק בפטיש ויאמר: רבותי, הישיבה היא בלתי חוקית, חסר לנו החבר הל"ו, אין לנו קוורום.

כך אנו עלולים לשתק את עבודת הכנסת שלנו, עם כל המשמעויות הציבוריות שיש לכך.

לכן, עצוב מאוד שצריך להעלות הצעה כזאת, משום שהיא מתייחסת לבעיה ממשית. חבר הכנסת שגב, אתה מעלה בעיה רצינית וממשית. אבל לפי דעתי חברי הכנסת צריכים להיות ערים לה, לפי דעתי הציבור צריך להיות ער לה, לפי דעתי אמצעי התקשורת צריכים להיות ערים לה. לא רק במובן של מראה פניה של הכנסת כשהיא ריקה, ובודדים בודדים יושבים בה, ובדרך כלל אותם אנשים מסורים. אלא צריכה להישאל השאלה, איפה האחרים, מה הם עושים, מדוע הם נעדרים ימים שלמים מישיבות שלמות של הכנסת.

אני פונה אל חברי הכנסת בצורה קולגיאלית, בצורה חברית, לשאול אותם, האם הם לא מבינים שחברותם בכנסת מחייבת אותם לנכוח יותר בישיבות המליאה.

אבל מצד שני, התרופה שאתה מציע, והיא הועלתה לא אחת בעבר, מעוררת חששות. כי המספר שאתה מציע הרי הוא שרירותי, וקיים ספק אם עצם העובדה שתהיה הוראה בחוק ישכנע את חברי הכנסת לבוא לכאן ולמלא את תפקידם ולהיות נוכחים בישיבות. ואינני דורש נוכחות מתמדת, אבל תראה באיזה מספר קולות מתקבלות כאן הצעות חוק – שניים נגד ארבעה, חמישה נגד שלושה, לכל היותר מניין של אנשים, וזה באמת לא מכובד.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, זו הצעה מעשית מאוד לעניין של הצעות אי-אמון. זה יכול להיות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לכן, הממשלה מתוך שגרה מתנגדת, משום שהיא חוששת ממה שיקרה בפועל בבית-המחוקקים שלנו אם יידרש קוורום לפעילותו. היא גם חוששת, שאם יהיה קוורום, די שיהיה ברצונו של חבר כנסת אחד או של שניים לצאת מן האולם, והם ישתקו אז את עבודת הכנסת. זה יהיה כאילו לתת פרס לחברי הכנסת הנעדרים, לאלה שאינם כאן, לאלה שאינם נוכחים, משום שעל-פי הצעתך יש להם בעצם הזכות להטיל וטו, והם אינם מאפשרים לאלה שהם כן חרוצים, כן מסורים, כן באים, כן יושבים כאן, כן עובדים – לעבוד.

היו"ר י' עזרן:

כל אחד מה-36 יש לו זכות וטו. הוא יכול פשוט לצאת דקה או שנייה לפני ההצבעה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן.

היו"ר י' עזרן:

זה מעניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ולכן, חבר הכנסת שגב, קשה לנו עם ההצעה, ואני מזמין את ועדת הכנסת לדון בנושא הזה: מה לעשות כדי ליצור אקלים כזה, שזו תהיה בושה לחבר הכנסת שלא להיות במליאה, או שלא להראות פניו ימים במליאה. אינני מדבר על סיבה טובה שיש לכל חבר כנסת. יש חברי כנסת שיש להם תפקידים וישיבות גם מחוץ למליאה, אבל אנחנו יודעים שפה מדובר בתופעה, ולא מדובר בבודדים.

אדוני היושב-ראש, מהטעמים שאמרתי אני מתנגד להצעת החוק, אף שאני מבין היטב מדוע חבר הכנסת שגב העלה אותה, ואני חושב שהוא מעלה בעיה רצינית לתשומת לבנו.

אני אבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת המציע.

גונן שגב (יעוד):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר המשפטים, העלית פה טיעונים, שהייתי אומר שהם לא בדיוק מוסיפים לכבודנו; הם לא לכבודך, ואני מאוד מכבד אותך. ואני אסביר למה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גונן שגב (יעוד):

לא, פשוט קשה לי לנסח את המשפט הזה, אני לא רוצה להישמע פוגע, כי זאת לא הכוונה. אתה בעצם אומר דבר כזה: מכיוון שאיננו יכולים לעמוד בזה, אף שזה נראה מאוד מכובד, בואו לא נעשה את זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לו היינו יכולים לעמוד בזה, לא היינו צריכים את החוק.

גונן שגב (יעוד):

נכון, אבל בוא נגיד אחרת. הרי בהצעות אי-אמון זה מצב קלסי, שבגלל הלחץ כן מגיעים יותר מ-30 ויותר מ-40 ויותר מ-50 איש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש רשות מלאה לחברי הכנסת להביע את דעתם. הבעתי את דעתי מתוך חשש לתפקודה של הכנסת. הממשלה מבחינתה משאירה לכם את כל חופש — — —

גונן שגב (יעוד):

כשכתבתי את הצעת החוק, כבוד שר המשפטים, עלתה במוחי הבעיה של הפסקת תפקוד הכנסת, וגם אמרתי את זה כשהצגתי את הצעת החוק פה. אבל בוא נגיד שמחר ייפסק תפקוד הכנסת. הרי ברור שחברי הכנסת, באחריותם כי רבה, כן יגיעו לפה להצבעות, ואז אולי ניראה אחרת. זאת נקודה ראשונה.

נקודה שנייה, לגבי הנושא שהעליתם, אותם 36 צדקנים שיגיעו.

היו"ר י' עזרן:

לא צדקנים, סליחה.

גון שגב (יעוד):

סליחה, אותם 36 צדיקים שיגיעו לכאן, ואחד מהם יראה שהחוק הולך לעבור, כי 35 בעדו ורק הוא מתנגד, והוא יצא החוצה. אבל אני מקווה להגיע למצב, שמצד אחד יהיו יותר מ-36, ומצד אחר, הרי אנחנו יודעים שקואליציה בנויה על יותר מ-36 חברי כנסת, וכנ"ל האופוזיציה; לכן אם באמת יש חשיבות להצעת חוק, או שיגיעו יותר מ-36 תומכים, או שיגיעו יותר מ-36 מתנגדים. זאת אומרת, הטיעון הזה הוא לא טיעון להפלת הנושא.

אני חושב שיש פה בעיה כבדה מאוד, ושוב, אני חושב שלכבוד הכנסת היה מאוד רצוי לשקול את העניין ואפילו להעביר את זה בהצעה טרומית, ושאתם בוועדת השרים לענייני חקיקה, או בוועדת החוקה, חוק ומשפט, תחשבו איך פותרים את הנושא. תודה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר י' עזרן:

סליחה. אנחנו עוברים כעת להצבעה על הצעת החוק בקריאה טרומית. מי בעד הצעת החוק של חבר הכנסת גון שגב ומי נגד, כפי עמדת הממשלה?

הצבעה מס' 3

3 – בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה

7 – בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום

1 – נמנעים

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון נוכחות מינימלית בישיבות) נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, שלושה בעד, שבעה נגד, אני קובע שהצעת החוק נדחתה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היו"ר י' עזרן:

כן, למעשה הצלנו את הכנסת.

משה גפני (יהדות התורה):

רפאל פנחסי (ש"ס):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הרב פנחסי, אדוני מתכונן – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

היו"ר י' עזרן:

אדוני מתכונן לקבוע מקומו פה?

רפאל פנחסי (ש"ס):

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מבין, אני מבין. האמת היא שזאת הצעה טובה למי שעתיד להיות שר, ולמי שעתיד להישאר בכנסת זאת הצעה עוד יותר טובה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם

(תיקון – פנקס אינטרסים), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא: הצעת חוק א'תקכב, הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – פנקס אינטרסים), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דוד מגן. ההנמקה מהמקום. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, התיקון המוצע הוא: בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, אחרי סעיף 13 יבוא סעיף 13: "להבטחת טוהר פעילות חבר הכנסת, תנהל ועדת האתיקה פנקס בו יצהיר חבר הכנסת בתחילת כל מושב על ניגוד עניינים שיש לו, לכאורה, בנושאים שעל סדר-היום ובנושאים שהיו בסדר-היום במושב האחרון של הכנסת".

דברי ההסבר אומרים: "אסור שפעילותו של חבר הכנסת, התבטאויותיו והצבעותיו תנבענה משיקולים כלכליים אישיים או כלכליים קבוצתיים (במידה שחבר הכנסת נמנה עם קבוצה כלכלית הנוגעת בעניין). פעילותו של חבר הכנסת, ובמיוחד הצבעתו, צריכה להיות חפה מכל שיקול פרטי.

"לא אחת תלויה הכרעת נושא בהצבעתו של חבר כנסת בודד, ואין הדעת סובלת, כי חבר כנסת יטה כף לזכות עניין שיש לו בו אינטרסים כספיים וכיוצא באלה. החתימה על פנקס האינטרסים מעוררת את חבר הכנסת למחשבה על אפשרות ליצירת 'ניגוד אינטרסים' בנושאים שעל סדר-היום, וחזקה עליו שהוא ימנע מלהיכשל בכך. החתימה אמורה לאשר גם, כי חבר כנסת לא כשל במושב קודם בסוגיה כנ"ל. ועדת האתיקה, באמצעות הפנקס המוצע, תוכל לפקח על טוהר פעילות חברי הכנסת במטרה למנוע הכרעות על-ידי חבר הכנסת הנקלע למצב של 'ניגוד עניינים'."

אדוני היושב-ראש, לא במקרה לא מוצעות כאן סנקציות. אני לא מציע להטיל סנקציות. אני רק מציע, שעינו הפקוחה של הציבור אכן תהיה פקוחה על כל הצבעה של אותו חבר הכנסת, לפני הצבעה או אפילו אחרי הצבעה, אפילו במושב שננעל, יוכל לבוא ולומר שבחלק מהנושאים הוא הצביע אף שהוא מזדהה עם קבוצה כלכלית זו או אחרת, ושהציבור ישפוט.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני השר, בבקשה. יש תקלה טכנית. בוא לדבר מכאן. לא, זאת לא סנקציה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה לא נוקטת עמדה משלה לגבי הצעת חוק זו, משום שמדובר כאן בזכויות ובחובות של חברי הכנסת ובאתיקה של חברי הכנסת, וחברי הכנסת יחליטו בענייניהם לפי שיקול דעתם.

כל הוראה שיש בה כדי לקדם את טוהר המידות ואת האתיקה של חברי הכנסת, תבורך.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד? מי נגד?

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 7

נגד – 4

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון פנקס אינטרסים), התשנ"ד-1994, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שבעה בעד, ארבעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שהצעת החוק תעבור, כהצעת המציע, לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם השלמתה.

חגי מירום (העבודה):

אנחנו גויסנו להצביע – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון – עבר פלילי של מבקש היתר), התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה, באת לא לחינם, הנמקה מהמקום.

חגי מירום (העבודה):

— — —

היו"ר י' עזרן:

בדיוק. כך אתה רואה שהכול מן השמים. האיש שקדמך אינו נמצא. ובכן, אנו עוברים להצעת חוק א'תשסו, הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון – עבר פלילי של מבקש היתר), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

חברי חברי הכנסת, הצעת החוק באה ביוזמתו – לפי דעתי, הברוכה – של היועץ המשפטי לכנסת, מר ענבר. הוא הסב את תשומת לבי לכך שסעיף 3(ג) לחוק משכן הכנסת ורחבתו קובע, שיושב-ראש הכנסת או מי שהוא הסמיך לעניין היתרי כניסה לכנסת רשאי להביא בחשבון את עברו הפלילי של המבקש לבוא לכנסת, להיות בה, לגבי רשימה של עבירות שפורטו בסעיף.

מה שהצעת החוק הזאת מציעה זה להוסיף לרשימה זו גם את סימן א' לפרק ח' לחוק העונשין, שבו נכללות עבירות של הסתה לגזענות.

אני רוצה להבהיר כאן: זה לא מצב שיושב-ראש הכנסת מחליט אם מישהו גזען או הסית לגזענות או לא, אלא מי שהורשע בעבירה מסוג זה, יוכל יושב-ראש הכנסת – כשם שהוא רשאי להביא בחשבון עבר פלילי לכל דבר ועניין – להביא בחשבון גם עבירות של הסתה לגזענות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כמה שנים?

חגי מירום (העבודה):

אין לזה קשר, אין חשיבות לכך, כל מי שהורשע בעבירת הסתה לגזענות, כמו שמאפשר הפרק לגבי מי שהורשע בשורה ארוכה – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

כל החיים?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חזר בתשובה?

חגי מירום (העבודה):

כתוב: רשאי לקחת בחשבון. זה אותו דבר כמו לגבי עבירות של רצח וכן הלאה, גם שם אתה יכול לשאול אם זה לכל החיים. זה עניין של השקפה, ומי שחושב אחרת לא יתמוך בחוק, אני לא יכול לעשות יותר מכך. על-פי השקפתי, גם מי שעבר עבירת הסתה לגזענות צריך להיכלל ברשימה שלפיה אולי יושב-ראש הכנסת יחליט שאין להתיר את כניסתו למשכן.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, הממשלה לא נוקטת עמדה לגבי הצעת חוק זו משום שהיא מטפלת בדרכי ניהול הכנסת, מי יבוא בשעריה, בשיקול דעת היושב-ראש וכיוצא באלה. זה עניין שחברי הכנסת יצביעו בו בהתאם לשיקול דעתם.

והיה וההצעה תעבור לוועדת הכנסת, אני מקווה שהיא תבחן את הצורך בתיקון החוק, – איך אנחנו אומרים? שלא לחוקק "על ריק" – וכי יש בעיה של ממש שדורשת תיקון בחקיקה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

זאת אומרת, לא הלכתא למשיחא, זה מה שנאמר בתלמוד מאחר שאינה מעשית.

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתנגד להצעה לא רק בגלל התיקון אלא בגלל הגישה הגורפת המופיעה גם ברוח החוק כפי שהוא היום. לא ייתכן מצב, שמצד אחד חבר הכנסת יכול להיות אדם עם עבר פלילי, עם עבירות שיש עמן קלון, והוא יכול להיבחר לכנסת, ואילו אדם עם עבר פלילי לא יכול לבקר בכנסת גם לשם קבלת סעד מחבר הכנסת. זה בעניין העקרוני.

בנושא שהעלה חבר הכנסת חגי מירום: אני חושש שברגע שהוא קובע סוג מסוים של עבירה שתיתוסף כנדבך למערכת השיקולים של יושב-ראש הכנסת, הוא פותח כאן פתח מסוכן. חברי הכנסת יכולים לבוא מטעמים שונים, עם הדגשות שונות, ולפרט את כל העבירות או את רוב העבירות

המופיעות בספר החוקים, ולומר כי בסופו של דבר כל מי שעבר עבירה, קלה כחמורה, לא יוכל לבקר בכנסת אם יושב-ראש הכנסת ירצה למנוע זאת. אני רואה בהצעה זו הצעה הפותחת פתח מסוכן.

היו"ר י' עזרן:

המציע רוצה להגיב? בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם הצעת החוק היא עונש או פחד מכך שהוא יעשה עוד הפעם משהו?

חגי מירום (העבודה):

יש פה אולי ויכוח על השקפה. אם חבר הכנסת דוד מגן סבור שרשימה כזו היא דבר מסוכן, בבקשה, יציע לבטל רשימה כזאת. הואיל וקיימת רשימה של עבירות פליליות שאותן יכול היושב-ראש להביא בחשבון כשאדם מבקש היתר כניסה אל הבית הזה, הייתי סבור שמי שהורשע בעבירת הסתה לגזענות, מותר ליושב-ראש הכנסת לשקול, ואני לא רואה הרבה עבירות אחרות שבגינן הוא ישקול מניעת כניסה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למה?

קריאות:

חגי מירום (העבודה):

רבותי, מי שעבירת הסתה לגזענות אינה נחשבת בעיניו יצביע נגד הצעת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למה אינה נחשבת?

חגי מירום (העבודה):

מי שעבירת הסתה לגזענות נחשבת בעיניו כעבירה שאולי כדאי לשקול בה אם ייכנס למשכן או לא –
--

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רביץ, ממתי אנחנו משכנעים זה את זה שלא בהצבעה?

חגי מירום (העבודה):

מי שעמדתי כעמדתי, שמי שהורשע בעבירה של הסתה לגזענות מותר לאפשר ליושב-ראש הכנסת לשקול את שאלת כניסתו למשכן, כמו שמותר לו בעניינים אחרים – יצביע בעד; מי שחושב שמי שעבר עבירת הסתה לגזענות ייכנס באופן אוטומטי למשכן הזה – יתנגד לה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מותר להיות נגד גזענות ולהצביע נגד החוק.

היו"ר י' עזרן:

הבנו את המסר של אדוני.

כעת נשכנע ונצביע. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 5

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 7

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון עבר פלילי של מבקש היתר),

התשנ"ד–1994, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, חמישה בעד, שבעה נגד, אני קובע שהתיקון של חבר הכנסת חגי מירום לא עבר.

הצעת חוק המקרקעין (תיקון – תוקף הערת אזהרה), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק א'תתקטז, הצעת חוק המקרקעין (תיקון – תוקף הערת אזהרה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בהנמקה מהמקום. רק להזכיר לחברי הכנסת הנכבדים, שהנמקה מהמקום פירושה דקה, אבל אני מתחשב בזמן שדרוש כדי להגיע מהמושב עד למיקרופון.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, עד לאחרונה היה מקובל, שרישום הערת אזהרה בטאבו די בו כדי להגן על זכויותיו של רוכש מקרקעין, רוכש דירה. והנה בא בית-המשפט העליון וקבע בפסק-דין, כי במקרים שבהם המוכר, או המוכרת, הינם חברה בע"מ יש צורך ברישום כפול: גם בטאבו וגם בפנקסי רשם החברות לגבי אותו שעבוד. מצב זה יוצר ואקום מסוכן ומעמיד בספק את שאלת בעלותם של רוכשי דירות רבים במדינת ישראל והיכולת להגן על זכויותיהם.

הצעת החוק הזאת – ודומה לה הגיש גם חבר הכנסת יצחק לוי, ידוע לי שגם ממשלת ישראל הגישה הצעת חוק ברוח זו – באה לפתור את הבעיה שנוצרה. הצעתי היא לקבוע, שדי ברישום של הערת אזהרה בפנקסי המקרקעין על מנת להגן על זכויותיהם של אותם רוכשי דירה גם אם מדובר במוכר שהוא חברה. אי-רישום אצל רשם החברות לא יפגע בזכויות אלה.

הצעתי בניסוח מסוים להחיל את התיקון הזה רטרואקטיבית על מנת להגן גם על כל אותם רוכשים שרכשו דירות שעה שסברו שדי ברישום הזה אבל בית-המשפט העליון, בפרשו את ההלכה, קבע כי לא היה בו די.

אני מודה לממשלה על כך שהיא הסכימה שלא להתנגד להצעת החוק הזאת. אני מאמין שבועדה
נוכל לגבש את הצעות החוק השונות לכלל נוסח אחיד, כי המטרה המשותפת לכולנו היא להגן על
זכויות בעלי דירות במדינת ישראל. תודה.

**הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הוראת שעה) (רישום הערת אזהרה
לגבי חברה), התשנ"ד-1994**
(הצעת חבר הכנסת י' לוי)

היו"ר י' עזרני:

ברשות אדוני השר, נעבור גם להצעת החוק הבאה, של חבר הכנסת יצחק לוי: הצעת חוק לתיקון
פקודת החברות [נוסח חדש] (הוראת שעה) (רישום הערת אזהרה לגבי חברה), התשנ"ד-1994,
שמספרה א'תתצח.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אף אני הגשתי הצעת חוק באותו נושא. הצעת החוק שלי היא בצורה
מפורשת הוראת שעה, ואיננה נותנת פתרון קבוע לאור הבג"ץ. היא נותנת פתרון לכל אלה שיכולים
להיפגע מהבג"ץ כי לא רשמו הערות אזהרה, או שלא נרשמו להן הערות אזהרה כמו שצריך לפי
הפסיקה האחרונה של הבג"ץ.

אני מצטרף לדבריו של חברי, חבר הכנסת זנדברג, שבוודאי נוכל לדון בכל ההצעות יחדיו, בכלל זה
בהצעת הממשלה, שאינני יודע אם גם היא הוראת שעה או שהיא יותר מקיפה, אבל מתוך שלוש
ההצעות נוכל בוודאי לגבש נוסח משותף שיובא להכרעה במליאה. על כן, אני מבקש להעביר את
הצעתי להכנתה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, אכן פסק-הדין של בית-המשפט העליון בעניין איטונג בע"מ נגד לוי דוד ובניו בע"מ
בפירוק, מעורר בעיות וקשיים מעשיים. ראיתי להתייעץ עם כבוד נשיא בית-המשפט העליון ובאתי
למסקנה שיש מקום לתקן את החוק.

בהתאם לכך הניחה הממשלה על שולחן הכנסת את הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 17), התשנ"ד-1994. אבקש להעלות הצעת חוק ממשלתית זו לדיון במליאה בשבוע הבא בשל הצורך הדחוף בתיקון החוק.

שני חברי הכנסת הנכבדים שדיברו לפני, חבר הכנסת אליעזר זנדברג וחבר הכנסת יצחק לוי, היו ערים לאותם קשיים כאשר הם הכינו והניחו על שולחן הכנסת את הצעות החוק הפרטיות שלהם. בשל יוזמתם זו, ומאחר שהחוק טעון תיקון, אני תומך בהעברת שתי הצעות החוק הפרטיות הללו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מבקש להבהיר ולהדגיש, שהממשלה תתמוך בנוסח של הצעת החוק שלה, שכלולה בהצעות חוק 2295 מיום 19 ביולי 1994. אני חושב שגם הצעות החוק הפרטיות הללו ראויות מבחינת היוזמה והתוכן להיות בפני חברי ועדת החוקה בשעת הדיון בהצעת החוק הממשלתית.

לכן, כאמור, אני תומך בהעברת שתי הצעות החוק הפרטיות לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, שמענו את הסכמת הממשלה.

אנחנו מצביעים על כל הצעה בנפרד. ההצעה הראשונה, של חבר הכנסת זנדברג – מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקרקעין (תיקון תוקף הערת אזהרה), התשנ"ד-1994, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ותעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הוראת שעה) (רישום הערת
אזהרה לגבי חברה), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם
בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אותה תוצאה – 11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק של חבר הכנסת יצחק
לוי תעבור גם כן להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

**הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הגבלות על כהונת דירקטור מקרב
הציבור), התשנ"ד–1994**

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק ב'צב, הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הגבלות
על כהונת דירקטור מקרב הציבור), התשנ"ד–1994, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. הנמקה
מהמקום. כפי שאני מדגיש לכולם – דקה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציע הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש]
(הגבלות על כהונת דירקטור מקרב הציבור), התשנ"ד–1994.

הצעה זו באה להבטיח, שדירקטור מטעם הציבור לא יהיה קשור במישרין או בעקיפין להנהלת
החברה או לבעל השליטה בה. כך, למשל, מוצע למנוע מצב שבו דירקטורים או מי שניהנו

כדירקטורים בחברה מתמנים לדירקטורים מקרב הציבור האמורים להגן על האינטרסים של בעלי המניות מקרב הציבור ולהתמודד לעתים עם אינטרסים מנוגדים של בעלי השליטה. לפיכך מוצעת תקופת צינון בת שנתיים בכל מקרה מסוג זה.

אדוני היושב-ראש, זו היתה דוגמה אחת מתוך דוגמאות מספר, ואני מבקש מחברי הכנסת לאשר את הצעתי בקריאה טרומית. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת, בפנינו הצעה לתקן את פקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983, באופן שמגבלות הכהונה הקיימות כיום בפקודת החברות לגבי דירקטור מקרב הציבור יחודדו וייקבעו במדויק יותר.

התיקון הראשון בא להבטיח, שדירקטור מטעם הציבור לא יהיה קשור במישרין או בעקיפין להנהלת החברה או לבעל השליטה בה. לשם כך תוקן סעיף 96ד(א) לחוק הקיים, העוסק בסייגים לכהונת דירקטור מקרב הציבור.

כמו-כן מציע חבר הכנסת ויינשטיין הנכבד למנוע מצב שבו דירקטור או מי שכהן כדירקטור בחברה מתמנה לדירקטור מקרב הציבור האמור להגן על האינטרסים של בעלי המניות מקרב הציבור ולהתמודד לעתים עם אינטרסים מנוגדים של בעלי השליטה. מוצעת על-ידו תקופת צינון בת שנתיים בכל מקרה מסוג זה.

התיקון השני המוצע על-ידו – להוסיף סעיף 96א1 העוסק באיסור מינוי והעסקה. בסעיף זה נאסר על חברה למנות בה כנושא משרה, עובד או נותן שירותים מי שכהן בה כדירקטור מקרב הציבור, אלא אם חלפו שנתיים מתוך כהונתו של אותו אדם כדירקטור מקרב הציבור. תיקון זה בא בעקבות מקרים שבהם דירקטורים מקרב הציבור התמנו למנהלים בשכר בחברות שבהן כיהנו או בתאגידים קשורים. למותר לציין מהות הפסול כאשר מי שמתמנה לייצג את האינטרסים של הציבור הופך לבעל תפקיד בכיר או מועסק בשכר באותה חברה.

כמו-כן מציע חבר הכנסת הנכבד למנוע את הכשל שלפיו מי שמכהן כדירקטור מקרב הציבור בחברה אחת מתמנה על-ידי בעל השליטה בחברה זו גם לדירקטור בשכר בחברה אחרת בשליטתו, ובכך עשויה להיווצר זיקה פסולה לאותו בעל שליטה ופגיעה באינטרסים של בעלי המניות מקרב הציבור.

הסנקציה שנקבעה במקרה של התיקון השני היא, שההתקשרות או המינוי שנעשו על-ידי החברה בניגוד לאמור יהיו חסרי תוקף כלפי החברה.

לפיכך, הממשלה החליטה לתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת ויינשטיין ולהעביר אותה לדיון ולגיבוש בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד השר, אני מבקש להעביר לוועדת הכספים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

עם כל הכבוד, פקודת החברות היא בסמכות ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני אבקש להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אם יש חילוקי דעות, תכריע ועדת הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

ברור. יש לנו הצעה אחרת להסיר. חבר הכנסת הרב אברהם רביץ, בבקשה. אחר כך, אם אדוני המציע רוצה להגיב, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מתנגד לכמה סעיפים בחוק הזה, לא לכולו. אבל באווירת הצעתו של חבר הכנסת מגן מלפני כמה דקות, שהתקבלה בקריאה טרומית, מכיוון שאני חבר באחד הדירקטוריונים במדינה, אני מונע את עצמי מהצבעה עבור החוק הזה, לא לכאן ולא לכאן. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, רבותי, הצבעה. מי בעד? מי נגד?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש שוועדת הכנסת תכריע.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת החברות [נוסח חדש] (הגבלות על כהונת דירקטור מקרב הציבור), התשנ"ד-1994, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אדוני השר מסכים להעביר לוועדת הכספים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא. אמרתי; לדעתי, פקודת החברות היא בסמכות ועדת החוקה, חוק ומשפט. אם חברי הנכבד חולק, תכריע ועדת הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט, זה הנוהל. אנחנו נעביר לוועדת הכנסת והיא תכריע. תודה.

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון – אי-השבתת מוסדות חינוך), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת דב שילנסקי. אני מצטער, הוא איננו נוכח.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת י' מצא)

היו"ר י' עזרן:

הצעת חוק א'תרפג, הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הפרטית שלי, הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), עולה כאן על מנת להסדיר מצב לא תקין, מצב לא תקין בשני תחומים בנושא הזה. ראשית, למנוע ולהסדיר שהתשלומים שמתבצעים היום כהחזר הוצאות לחברי מועצות עיר ורשויות מקומיות לא יעקפו חוקים ולא ייעשו בדרכים לא-מכובדות. שנית, לעגן ולהסדיר בחקיקה את זכותם של חברי רשויות מקומיות לקבל החזר הוצאות, או כפי שזה נקרא בשפת החוק – גמול.

אני רוצה לומר בראשית דברי, שהגשת הצעת החוק הזאת תואמה עם משרד הפנים. קיבלתי את הסכמת משרד הפנים לכך. קיבלתי את הסכמתו של היועץ המשפטי של משרד הפנים מר זינגר. זאת אני מדגיש באוזני שר המשפטים ליבאי, כי אני יודע שבתיקו – כך הוא הראה לי – מופיעה התנגדות משרד הפנים, וכך הוא יצטרך להציג אותה.

אני באחריותי מדגיש כאן לפרוטוקול ולמליאה, שמשרד הפנים, ובראשו שלום זינגר, היועץ המשפטי, אמר לי שאין למשרד התנגדות.

אני גם קיימתי מגעים עם שר האוצר. אומנם באוצר יש התנגדות, אבל באיזה מקום – זאת אני אומר כבר על אחריותי – ההתנגדות היא פסיבית, בכך שגם האוצר חושב, שאולי לא צריך את זה בחקיקה, אלא בצו. הוא מכיר במידה מסוימת בהחזר הוצאות, ולהערכתי הם יהיו מוכנים לראות את החקיקה הזאת עוברת את השלב הטרומי על מנת שאפשר יהיה בשלבים של קריאה ראשונה, שנייה ושלישית לקיים את הדיון ולהכניס אותם תיקונים מתחייבים.

לחקיקה עצמה, אדוני היושב-ראש. כיום, על-פי המציאות, חברי מועצות עיר, רשויות מקומיות, אינם זכאים לקבל כל גמול או החזר הוצאות מקופת הרשות המקומית. אנחנו צריכים להסדיר זאת, כי יש חריגים. יש חריגים שהם במסגרת חקיקה, חוקים. חבר מועצת עיר, חבר רשות מקומית, אם ראש העיר רוצה ביקרו, או בהתאם להסכם קואליציוני זה או אחר, הוא ממנה אותו חבר בתאגיד עירוני, ואז במסגרת זאת של תאגיד עירוני הוא מקבל שכר, בין במשכורת, בין בהחזר הוצאות; זה נקבע בחקיקה. ויש שהחזר ההוצאות נעשה בעקיפה מסוימת של החוק, כאשר ניתנות הוצאות מכל מיני גופים שהם בעלי זיקה לעירייה, לרשות המקומית, וזה כדי לעקוף את העובדה שמקופת הרשות לא ניתן לשלם. ויש שהגמול ניתן לא מעט על-פי הסדרים, שאם להשתמש במלה לא פוגעת הייתי אומר שאלה הסדרים שאינם מכבדים לא את הנותן ולא את המקבל. החזר ההוצאות מותנה לא במעט גם ברצונו הטוב של ראש רשות זו או אחרת. וכאשר מדובר ברצונו הטוב, לעתים יכול להיות גם רצון רע. ואם יש רצון רע, כדי להפוך אותו לרצון טוב צריך חבר המועצה להפוך לנושא דברו של ראש הרשות, ולא זאת היתה כוונתנו כאשר שלחנו חברי מועצות מקומיות על מנת שיפקחו ויעמדו על משמר הנעשה במועצה.

יש סיבה נוספת לכך שאנחנו חייבים לדעת מה עומד לנגד עינינו. מזמן שראש הרשות נבחר בבחירות אישיות, הוא חייב, להערכתי, בבקרה גדולה יותר, והבקרה הזאת יכולה להיעשות על-ידי חבר מועצה. חבר המועצה גם בשנים עברו היה נבחר מתנדב, ללא שכר, וגם היום כך. הוא רוצה להיות חבר מועצה, אבל אנחנו צריכים להבין שהיום, כאשר יש מערכת בחירות ישירות, נדרש מחבר מועצה ברשות מקומית להשקיע הרבה יותר זמן, יותר מכפי שנדרש אי-פעם בעבר.

לפני שנים רבות, אדוני היושב-ראש, בעל בעמיו, אדם בעל רכוש היה מתמנה או נבחר להיות חבר מועצת רשות מקומית, היה מתכבד במושב, היה אולי שותה את כוס התה או את כוס הקפה ואולי גם אוכל עוגה, והיה מתכבד בחברה שבה הוא חי ונהנה להציג עצמו חבר מועצת רשות מקומית. זה היה מכובד מאוד. הכבוד נשאר, אבל היום אנחנו תובעים מחברי מועצות שישקיעו גם עבודה, כי מדובר בעבודה רבה, עבודה במועצה ועבודה בוועדות השונות.

להמחשת הדברים אציין נקודה אחת ששר המשפטים בוודאי קרוב אליה. אני מתכוון לוועדות התכנון למיניהן. ואני רוצה לשאול: מה ההבדל באחריות, בזמן, בכושר וביכולת שצריך לגלות חבר מועצה או רשות מקומית שמכהן בוועדה מקומית או בוועדת משנה לבניין ערים? שם הוא יושב-ראש, אבל אסור לו לקבל שכר. שם הוא חבר ועדת המשנה בוועדה המקומית, והוא צריך להקדיש שעות רבות גם לנושא התכנון, גם לשקול דברים בטרם קבלת החלטה, גם לקבל אנשי ציבור. מדובר בשעות רבות, בימים שלמים. והוא אינו זכאי אפילו להחזר הוצאות על הפקסימיליות שהוא שולח, על הטלפונים שהוא מטלפן ועל המכתבים שהוא שולח. ואילו דירקטור בתאגיד עירוני יכול לקבל שכר והחזר הוצאות, ונקבעו סכומים לא מבוטלים לעניין זה.

דירקטור בחברה ציבורית, ושם הוא לא נבחר ציבור, מקבל על-פי דין וחוק כפי שקבענו. ואילו פה, חבר בוועדות תכנון למיניהן, חבר בוועדות מכרזים למיניהן ובוועדות עירוניות אחרות, אומרים לו: תעשה את זה על חשבונך האישי, כי נבחרת לכך מפני שרצית בזאת, וזה נכון שהוא רצה, נבחר, התנדב. אבל אנחנו רוצים שחבר מועצה וחבר רשות מקומית יעשה עבודה ויהיה פעיל. אנחנו רוצים שהוא ישקיע זמן בעבודה הזאת, אנחנו רוצים לראות אותו בוחן ובודק. אנחנו לא רוצים לראות אותו כמי שמקבל החזר הוצאות, בין בדרך חוקית ובין בדרך עוקפת, על-פי רצונו של ראש הרשות. אנחנו לא רוצים במצב, שכאשר זה ימצא חן בעיני ראש הרשות הוא ישלם לו תשלום, וכאשר זה לא ימצא בעיני ראש הרשות הוא לא יעשה זאת.

אדוני השר המשפטים, בחקיקה הזאת פעלתי בדרך דומה לדרך המצוינת בפקודת החברות לגבי מתן גמול לדירקטור מקרב הציבור. טוב תעשה, אדוני שר המשפטים, אם לא תביע התנגדותך ברמה, ותאפשר לחקיקה הזאת להגיע לאחר קריאה טרומית לדיון בוועדה. שם נשמע את שר האוצר, את שר הפנים ואת הנוגעים בדבר ממשרד המשפטים, וביחד ננסה להכניס קצת סדר בנושא שמתקיים היום, כפי שאמרתי, בדרכים לא חוקיות לעתים. נסדיר מערכת מוניציפלית נכונה יותר ובעלת יכולת בקרה גדולה יותר.

לדעתי, חשוב מאוד שבנושא הזה תהיה הסכמה רחבה ככל שאפשר, מפני שניציגנו מכל המפלגות הם נציגים במועצות מקומיות, ברשויות מקומיות, ואנחנו רוצים שהם יעשו עבודתם נאמנה. הם עושים עבודתם נאמנה גם עכשיו, אבל ללא יכולת רבה, ויש כאלה שהגרש חסר בכיסם כאשר הם צריכים לטלפן, לשלוח פקסים ולהוציא הוצאות שונות אחרות, דבר שקשה להם לעשותו, ואז הם עושים את עבודתם בהשקעת זמן פחותה מכפי שהיינו רוצים.

אני מדגיש שאינני מדבר על שכר, אלא אני מדבר על גמול עבור השקעה בעבודה, ואני מדבר על החזר הוצאות.

במשרד הפנים יש איזה רעיון לקבוע החזר הוצאות תמורת הוצאה ממשית בעין, תמורת קבלה. אני מזהיר מפני דבר כזה. אנחנו מכירים את נושא הקבלות ואנחנו יודעים לאן זה יכול להתדרדר ולהגיע. אנחנו יודעים את מצבו של אדם שצריך להגיש פתק עבור שיחת טלפון, פתק עבור משלוח מכתב ועוד פתק על הוצאה אחרת. אל לנו לשים מכשול בפני עיוור.

היו"ר י' עזרן:

כי יש בתלמוד תורת הנגלה ותורת הנסתר. תורת הנסתר נקראת קבלה.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, על התוספת החכמה.

אני מאוד מבקש מהבית לאפשר קיום תחילת הדיון בקריאה ראשונה, אחרי שהצעת החוק תעבור בקריאה טרומית. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת מצא. הצגת את הנושא בהרחבה, ועכשיו נשמע – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הוא גם שכנע, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

אין זה מתפקידי לומר שהוא שכנע. המשכנע הוא הצג התלוי בשני צדי האולם.

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מצא הנכבד מציע כך: חבר מועצה, מדובר במועצה של רשות מקומית, וכל רשות מקומית, יהיה זכאי לקבל מקופת הרשות המקומית גמול עבור השתתפותו בישיבות המועצה, בישיבות ועדה, בישיבות מוסד תכנון שהוא משמש כחבר בו מטעם הרשות המקומית.

ועוד מציע חבר הכנסת מצא הנכבד: חבר מועצה שהינו נציג הרשות המקומית בגוף המנהל של תאגיד עירוני זכאי לקבל מקופת התאגיד גמול עבור השתתפותו בישיבות הגוף המנהל של התאגיד.

אני נתבקשתי להגיב על הצעת חוק זו מטעם שר הפנים, כי זה עניין לשר הפנים ולא לשר המשפטים ישירות. מסתבר שהצעה זו פותחת פתח של יצירת מה שמכונה ערוץ כספי לנבחרי ציבור, ערוץ שאיננו כרגע.

עד עכשיו מקובל היה, שאלה שמבקשים להעמיד את עצמם לבחירה כנציגי ציבור באים לשרת את הציבור ולא באים בהכרח לחיות על חשבוננו. ונעשו הבחנות בין אלה שהם בעלי תיקים ובין אלה שאינם בעלי תיקים וכך הלאה. פה בהצעה, שמאות, אם לא אלפים של נבחרים – – –

מה אתה רוצה, חבר הכנסת דיין?

היו"ר י' עזרן:

נו, באמת, חבר הכנסת.

משה קצב (הליכוד):

לא כדאי, באמת לא כדאי.

דוד מנע (הליכוד):

די עם התדריך – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, רבותי, השר המשיב לא מקבל את הגישה הזאת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

רבותי, יש פה אינטרסים, אני יודע. תחליטו כפי שתחליטו, אבל צריך לדעת על מה מחליטים. זה שינוי ערכים מסוים במושג של נבחר ציבור. זה הופך את הנבחרים בכל הרשויות המקומיות למבקשי פרנסה.

נכון, צריך להיות מדויק. חבר הכנסת מצא הנכבד מבחין בין גמול לבין משכורת. אבל גמול, כפי שהוא כאן, הוא לא מוגדר, הוא לא מוגבל, ואין ספק שהגמולים האלה הם פתח למשכורת ואולי גם ליותר ממשכורת, משום שאיש לא אומר לי מה זה בדיוק הגמול.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני השר, אני קובע פה שזה ייקבע בתקנות על-ידי שר הפנים. אני לא משאיר את זה פתוח ולא מסודר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

שר הפנים מוותר על התענוג, אני מבין, והוא איננו רוצה יצירת משכורות סמויות של חברי מועצה. רוצים שיקראו לילד בשמו, רוצים שיגידו שכולם באים עם משכורת, אבל להתחיל להרשות לתת גמול, עם כל המשמעויות שיש לזה – אנחנו יודעים שיש חברים שהם ישרים מאוד והם נכונים ברוחחין כשהם באים לתת גמולים וטובות הנאה לחברים שלהם וקושרים את זה במילוי משימות ובמילוי תפקידים, וכל הנושא הוא ממוקש.

לעניות דעתי, אם רוצים לעשות רביזיה ומהפכה, אין ברירה אלא למנות ועדה ציבורית שתבחן את העניין לעומקו, את היקף הבעיה, את המשמעויות האתיות של הנושא; תמליץ אותה ועדה על חקיקה חדשה וניקח אחריות, בין בכנסת ובין בממשלה, ונביל את זה. אבל להביא את זה בצורה שכזו, שפותחת פתח לחלק תגמולים לאלפי אנשים, אני חושב שיש בכך בעיה.

שנית, אני מודה, יש גם בעיה תקציבית. הרי פה באים להטיל את זה על הרשויות המקומיות. זו הוצאה רצינית שלא כלולה היום בתקציב. על חשבון מה זה בא?

אתמול דאגה הכנסת הזאת לעניים, וכל הכבוד לה, בעקבות הצעת חוק של הממשלה, והכנסת עוד הוסיפה על כך. כל הכבוד לדאגה לעניים, למשוחרי צה"ל ולנכים. פה זו דאגה לעסקנים, עם כל הכבוד, שגם אין להם תפקיד ביצועי. אני אומר: אל בחופזה.

מכל הטעמים האלה, מאחר שגם משרד הפנים וגם משרד האוצר התנגדו, ראתה ועדת השרים להתנגד.

הדברים שאמר לי חבר הכנסת מצא הפתיעו אותי, ואני מאמין לכל מלה שהוא אומר. הוא אומר, שהוא דיבר עם אישיות מסוימת במשרד הפנים והיא אמרה לו שהם יתמכו, אבל עובדה היא, כאשר הם באו לוועדה הם הציגו את הטענות נגד ולא בעד והזהירו אותנו מפני תמיכה בהצעת חוק זו.

לכן, עם כל הצער כלפי היוזמה של חבר הכנסת מצא, אם היתה דחייה, ואם אפשר היה לברר את זה עם הרשויות במשרד הפנים, הייתי מברר שוב. אבל אני חוזר ואומר, הראיתי לו שמשרד הפנים

ומשרד האוצר באו לוועדה וגייסו את מיטב הנימוקים, כפי שניסיתי אנוכי לעשות, שלא לתמוך בהצעת חוק זו, לא ביוזמה שכזו, אם העניין ראוי לבחינה בצורה יסודית, כפי שאמרתי.

אני מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מצא, יש לך רשות התגובה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להבהיר. בניגוד לעמדה שהוצגה פה, אולי מחוסר בהירות של השר, אני קובע, אדוני השר, שבדברי ההסבר כתוב: פרטי תשלום גמול ההשתתפות בישיבות והחזר ההוצאות ייקבעו בתקנות שיתקין שר הפנים באישור ועדת הפנים. אני לא משאיר את זה פרוץ למשכורות ולשכר.

אני חוזר ואומר, משרד הפנים הביע את הסכמתו, ואני חושב שבדיון בקריאה ראשונה אני אצליח גם לקבל את הסכמת שר האוצר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת החוק של חבר הכנסת מצא ומי נגד?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 30

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 4

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, 30 בעד, ארבעה נגד, שני נמנעים. אני קובע שהצעת החוק הזאת עברה בקריאה טרומית והיא תועבר לוועדה. חבר הכנסת מצא, לאיזו ועדה?

יהושע מצא (הליכוד):

ועדת הפנים, אין אחרת.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, הצעת החוק תועבר לוועדת הפנים לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

חגי מירום (העבודה):

סליחה, אני לחצתי בטעות, ואני מבקש שינוי בהצבעה.

היו"ר י' עזרן:

נגד?

חגי מירום (העבודה):

כן.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, 29 בעד, חמישה נגד, שני נמנעים. אני סוגר את ההצבעה, שלא ישתכנעו האחרים.

הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשנ"ד-1994

(הצעת חברת הכנסת נ' חזן)

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק א'תתלו, הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשנ"ד-1994, של חברת הכנסת נעמי חזן. בבקשה. הנמקה מהמקום. דקה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להגיש הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה), שתאסור פרסום תוצאות של סקרים לתקופה של 30 יום לפני הבחירות.

ממחקרים שנערכו לאחרונה בעולם המערבי עולה, שפרסום תוצאות של סקרים עלול להטות בצורה משמעותית ביותר את תוצאות הבחירות ולפגוע פגיעה ישירה גם בדפוסי הצבעה.

בשנים האחרונות הכניסו מדינות רבות תיקונים בחוקי הבחירות שלהן. התיקונים האלה אוסרים פרסום תוצאות של סקרים לפרק זמן לפני הבחירות. חשוב מאוד, לדעתי, שהנורמה הזאת תאומץ גם במדינת ישראל. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, לי קצת קשה להבין את קו המחשבה של חברת הכנסת נעמי חזן הנכבדה. קודם כול, אנחנו צריכים להיות זהירים מאוד בהטלת הגבלות ואיסורים על-פי חוק על חוות דעת, על הבעת דעה, על מחקרים. סקר הוא מבחינה מסוימת מחקר. אולי הוא טוב, אולי הוא לא טוב, אולי הוא הוגן, אולי הוא לא הוגן, אבל אנחנו לא פוסלים דעה, לא פוסלים חוות דעת, ולא צריך לפסול סקר, לא צריך לפחד מסקרים, צריך להתמודד אתם.

לכן אני מתנגד, וגם הממשלה מתנגדת.

אברהם פורז (מרצ):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מתנגד להצעת החוק, אבל אם הודע לכם שהממשלה לא נוקטת עמדה משום שמדובר בחוק בחירות, הרי שאנחנו לא נוקטים עמדה.

לאחר מה שאמרתי והבהרתי את עמדתי שלי, שאני חושב שזה דבר פסול לחלוטין, בכל זאת מבחינת מהות הנושא, כיוון שמדובר בענייני מפלגות ובחירות, נזהרת הממשלה, כקו מדיניות, שלא להכתיב לחברי הכנסת את עמדתה והיא משאירה את זה לשיקול הדעת.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, יש לנו הצעה של חבר הכנסת דוד מנע להסיר.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש בשני משפטים לומר לכם דברים מספר בנושא הזה. אני מציע, כמובן, לכנסת להסיר את הצעת החוק הזו משום שאני, אדוני השר, הגשתי לכנסת לפני כשנה הצעת חוק הסקרים, שעל-פיה כל סקר, או סקרים, שייעשו במדינת ישראל, כפי שזה קיים במדינות מספר בארצות-הברית, ייערכו אך ורק על-ידי גופים מקצועיים.

לפעמים אנחנו רואים סקרים שעושות רשתות טלוויזיה אמריקניות – ABC, CBS, ותמיד מצוין בצד על המסך שזה נערך בשיתוף "גאלופ" או בשיתוף חברת סקרים אחרת. אף פעם הטלוויזיה לא עושה סקר לבדה, תמיד עם חברת סקרים מסוימת, בדרך כלל חברת סקרים גדולה.

אני חושב שהגיע הזמן למסד את כל נושא הסקרים במדינת ישראל ולתת רשיון או אישורים לעשות סקרים אך ורק לחברות מקצועיות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מה שאתה מציע זה נגד חוק חופש העיסוק.

דוד מנע (הליכוד):

אני אגיע לזה.

אני חושב שבכל חברה שעושה סקרים צריך להיות סטטיסטיקאי. אני חושב שבכל חברה שעושה סקרים צריך להיות אדם שינתח את תוצאות הסקר.

בחודשים האחרונים, בשנתיים ובשלוש השנים האחרונות קמו בשוק כמה חברות לא-מקצועיות, ולכן הגשתי לכנסת הצעת חוק בנושא הזה, חוק הסקרים.

חבר הכנסת רביץ, אני מגיע להערכתך. בדיון הטרומי שהיה בוועדה לקראת ההכנה לקריאה ראשונה נאמר שיש סתירה בין זה לבין חוק-יסוד: חופש העיסוק. היתה מחלוקת. הנושא הזה הועבר למשרד המשפטים, לקבלת חוות דעתו. עברה חצי שנה, אין חוות דעת. אני מציע שמשרד המשפטים יזרז את חוות דעתו בעניין הזה. ואני מציע לנסות לקדם את החוק הזה במקום להטליא כל מיני טלאים בכל מיני חוקים. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרני:

תודה. המציעה רוצה להגיב? זו זכותך. בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, בסדרה של חוקות שנכתבו לאחרונה, ביניהן החוקה הדמוקרטית המשמעותית ביותר של השנתיים האחרונות, החוקה של דרום-אפריקה החדשה, שבחקיקתה השתתפו מומחים מכל העולם הדמוקרטי, הוכנס סעיף מהסוג הזה בדיוק, מהסיבות שאני מניתי.

לכן, משום שהנושא הזה הוא כבד משקל, הוא ראוי לפחות לדיון מעמיק בוועדת החוקה, חוק ומשפט לקראת הכנה לקריאה ראשונה.

אני רוצה להתייחס לדבריו של חבר הכנסת מנע. חבר הכנסת מנע, משום שכרגע מתפרסמים סקרים על-ידי כל מיני גופים שאין להם מומחיות בנושא הזה, והסקרים האלה כן משפיעים ישירות, כל זמן שלא תימצא דרך לפתור את הבעיה שאתה העלית, אין כל סתירה בין הצעתי לבין דבריך. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

אם כן, רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד? מי נגד?

8 – בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה

7 – בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום

1 – נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון חוק הבחירות (דרכי תעמולה),

התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שמונה בעד, שבעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שהנושא יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתו לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ס' שלום)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק א'תתנט, הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח ולומר לחבר הכנסת אלי דיין: אני לא מבין על מה אתה מורה לכל המזכירות לרוץ ולהביא לכאן חברי כנסת, הרי היום אתם כבר לא בשלטון בהסתדרות. היום ההסתדרות נמצאת בידיים אחרות.

משה נסים (הליכוד):

למה? יש להם מחלקת הארגון.

סילבן שלום (הליכוד):

לכן, מה אכפת לכם שהבחירות יהיו בחירות חופשיות, ישירות, אמיתיות והוגנות? מילא, כשהייתם בשלטון הבנתי שלא רציתם את זה. אבל היום? מדוע היום אתם רוצים להמשיך ולעשות את הזיופים האלה?

אדוני היושב-ראש, להצעה שלי היבט ציבורי רחב מאוד. יש מצב שיש בחירות לגוף כמו ההסתדרות הכללית.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אולי הם מקווים לחזור לשלטון.

סילבן שלום (הליכוד):

יכול להיות שהם מקווים, אבל בדרכי רמייה? למה לא בדרכים הוגנות?

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, נבטל את הבחירות.

היו"ר י' עזרן:

אני מסכים בהחלט.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ההסתדרות הכללית היא גוף ענק, אחד הגופים הכלכליים הגדולים ביותר במדינה. היא גוף שמאגד בתוכו מעל 3.3 מיליוני אזרחים, גוף שגובה מדי שנה 2.5 מיליארדי שקלים.

משה נסים (הליכוד):

זה היה בעבר. בקרוב המספר יהיה אחר.

סילבן שלום (הליכוד):

מספר אחר. אבל בוודאי ראית היום את ההצעה של שר הבריאות החדש, שרוצה להגביל את המעבר מקופה לקופה.

משה נסים (הליכוד):

נכון.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, 2.5 מיליארדי שקלים גובה ההסתדרות הכללית מדי שנה. סכום עתק. הון עתק.

אני בא ומציע דבר אחד פשוט. אדוני יושב-ראש הנהלת הקואליציה, שר התעשייה והמסחר ובעיקר שר המשפטים, הבחירות לכנסת, יש עליהן פיקוח. נשיא בית-המשפט העליון ממנה יושב-ראש, שופט בית-המשפט העליון, לוועדת הבחירות. הוא ממנה שופטים מחוזיים, ואנחנו בטוחים שהבחירות הוגנות. כך גם בבחירות לרשויות המקומיות, ממנים שופט שיעמוד בראש ועדת הבחירות. אבל כאן – לא. למה לא?

ראינו מה היה עכשיו. 20 קלפיות נפסלו מפני שחיים רמון לקח גדוד של בלשים וחוקרים. עשרות אלפי קולות נפסלו בבחירות האלה. כמה הצביעו בבחירות האלה? – 52%. וכמה הצביעו בפעם הקודמת בהשוואה לפעם הזאת, שבה היתה התעניינות שיא? בפעם הקודמת הצביעו 57%. למרות כל ההתעניינות שהיתה לקראת הבחירות להסתדרות, הפעם היתה ירידה של 5% בשיעור המצביעים. האם זה נראה לכם הגיוני? זה נראה לכם סביר? או אולי מישהו היה בא וממלא את כל הקלפיות בצורה מעוותת, בצורה של רמייה, בצורה של שקרים.

מפלגת העבודה, וידע כל הציבור, מפלגת העבודה תבקש היום להוריד את ההצעה הזאת, תבקש להוריד הצעה שאומרת שכל אזרחי ישראל ידעו שהבחירות הן הוגנות וישרות. כי הם רוצים להמשיך ולשמור שהבחירות האלה יהיו בחירות מזויפות, בחירות שבהן הם עושים כל אשר הם רוצים, בחירות שאיש לא מפקח עליהן. ידע כל ציבור האזרחים שמפלגת העבודה לא למדה דבר, לא לומדת דבר ולצערי היא לא תלמד דבר. זו מפלגה שנולדה על בסיס שבו השלטון הוא הדבר המרכזי, מפלגה שנולדה על בסיס שבו היא רוצה להמשיך ולשלט בגוף שהיום גם לא נמצא בידה.

אני מתפלא מאוד על עמדת הממשלה. אני מעריך ביותר את שר המשפטים, מעריך אותו באופן אישי. כיצד יכול שר המשפטים לבוא ולנמק התנגדות להצעת החוק שאני מציע, שאמורה רק לשמור על טוהר המידות, רק לשמור על פיקוח כדי שפעם אחת ולתמיד הליכוד לא יבוא ויטען: קיבלנו אחוז כזה ואחר מפני שהבחירות מזויפות, מפני שהבחירות הן לא אמיתיות? יעמוד שופט, יהיו בחירות, ונדע כולנו מה כל אחד מקבל. מה הרע בזה? זה טוב לליכוד? זה טוב למרצ? זה טוב לעבודה? צריך לשמור על טוהר המידות – אלא אם זה מזיק למישהו שהיום הוא חושב שיש לו יתרון, מי שחושב שבחירות לא הוגנות הן לטובתו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני הבנתי שההסתדרות היא גוף וולונטרי. אין לזה קשר לכנסת. מה זה עושה אצלנו בכלל?

סילבן שלום (הליכוד):

הנימוק של ארגון וולונטרי הוא נימוק שמועלה כאן מדי פעם בפעם כאשר אני מביא הצעה כזאת או אחרת שמטפלת בהסתדרות הכללית. לצערי הרב, 90% מחברי ההסתדרות הכללית, נכון להיום, לא נמצאים שם כדי להיות חברי הסתדרות אלא רק בגלל קופת-חולים.

משה נסים (הליכוד):

למה אתה לא אומר שיש חוק מס ארגון ועכשיו רוצים לשדוד את הציבור?

סילבן שלום (הליכוד):

לטובת ארגון וולונטרי.

משה נסים (הליכוד):

בכך שמחייבים כל אדם בישראל, אפילו הוא לא חבר הסתדרות, לשלם להסתדרות כסף – זה שוד של כספי משלם המסים. איך אפשר גם לעשות את זה וגם – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

— — —

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני שר האוצר לשעבר ואדוני חבר הכנסת רביץ, אתה צודק, חבר הכנסת רביץ, אבל מאחר שאני לא יודע מה יקרה עם חוק מס ארגון – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, יש היום חוק ביקורת.

סילבן שלום (הליכוד):

אל נשתמש בקלישאה הזאת של ארגון וולונטרי. אני מאמין שאתה שואל אותי בצורה אמיתית וכנה, אבל כשמישהו אחר מהצד הזה של הבית בא ואומר: ארגון וולונטרי, זה נימוק מגוחך, נימוק תפל, נימוק שאין לו שום מקום, כי כולנו יודעים שאף אחד בהסתדרות הכללית לא חבר בה מתוך רצון או מתוך כוונה אלא רק מתוך כפייה. אילו היתה הפרדה בין שני הדברים האלה, זה היה דבר אחר.

אלי דיין (העבודה):

מה עם חוק גופים ציבוריים, האם זה לא מספק?

סילבן שלום (הליכוד):

אני בעד כל פיקוח על כל מוסד באשר הוא. אבל מאחר שבבחירות להסתדרות – – –

אברהם פורז (מרצ):

אם היית רוצה להיות הוגן, היית צריך להגיש חוק בחירות שיבטיח ויאמר, אבל אתה לא יכול לעשות חוק – – – למה ההסתדרות הכללית כן והסתדרות העובדים הלאומית לא?

סילבן שלום (הליכוד):

אני מודיע לך, חבר הכנסת אברהם פורז – ובדרך כלל יש בינינו תמימות דעים בהרבה מאוד נושאים שקשורים דווקא לעניין הזה – שההצעה שלי היא לא כהצעה של ההסתדרות. אם עכשיו ההצעה הזאת עוברת בקריאה טרומית, שתהיינה בחירות, פיקוח בהסתדרות העובדים הלאומית, שיהיו בחירות בהסתדרות החדשה של "מכבי", בכל מקום, בכל גוף, שכל אזור במדינה ידע, כשהוא בא להצביע, שהוא מצביע באופן נקי, שההצבעה שלו תהיה הצבעה קבילה, שההצבעה שלו תיספר במניין הנכון – ולא יהיה מצב שבו כולם יודעים, וכולם משפילים עיניים ונותנים לזה לעבור, שהבחירות הן בלתי חוקיות. הרי אנחנו מדברים על דבר ידוע וגלוי לכולם. הבחירות להסתדרות הכללית אינן חוקיות, והן מזויפות עשרות שנים. רק עכשיו פסלו 20 קלפיות. זה מה שהצליח חיים רמון לעשות עם גדוד של חוקרים פרטיים, הוא הוציא ממון רב מכיסו, והצליח להגיע למצב שבבחירות האלה מצאו רק 20,000 זיופים. אחרת, כבר אמרתי, איך אפשר להסביר שרק 52% הצביעו הפעם?

אדוני היושב-ראש, אני לא מדבר רק על העניין של ההיקף. אני הצעתי ועדת חקירה להסתדרות, ולא קיבלו; הצעתי ועדה לבדיקת קופת-חולים, ולא קיבלו; הצעתי את הכפפת ההסתדרות לביקורת המדינה, ולא קיבלו. אבל היום, בסך הכול שהבחירות תהיינה הוגנות. הרי מדובר על גוף ענק, גוף

שמעסיק 4,000 עובדים. 4,000 עובדים עובדים בהסתדרות הכללית ובמועצות הפועלים, יותר מכל משרד ממשלתי, כמשרד-מטה, בלי עובדים סוציאליים או חיילי קבע וכדומה. אבל כעובדים בתוך משרד-מטה אין לזה אח ורע בכל מדינת ישראל. לא קיים דבר כזה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת סילבן שלום – – –

אברהם פורז (מרצ):

אני יכול רק להגיד לך – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, רק רגע אחד. לידיעתך, מבחינת הכפיפות לביקורת המדינה, אני חושב שהנושא כן עבר קריאה טרומית, והוא כעת בהכנה.

אברהם פורז (מרצ):

– – –

סילבן שלום (הליכוד):

לשמחתי הרבה אתה צודק במה שאמרת, אלה הם דברי טעם, ההצעה להכפפת ההסתדרות לביקורת המדינה אכן עברה קריאה טרומית, לשמחתי הם הצליחו במה שאני לא הצלחתי בו קודם, אבל הזמן כנראה עובר, מתקדמים יותר ומוכנים לעשות יותר. אבל הנושא עבר רק בקריאה טרומית ובא לוועדת החוקה, חוק ומשפט, שם רוצים לסרס זאת לחלוטין.

מה שעבר בקריאה טרומית כאן – זה היה מצב שכולם הצביעו פה-אחד, כי זה היה ערב הבחירות להסתדרות, ואדוני היושב-ראש יודע מתי עלתה הצעת החוק הזאת. הצעת החוק הזאת עלתה יום אחד או שבוע לפני הבחירות, ואז גם הצד הזה של הבית, שלא רצה להיראות כמי שהוא נגד ביקורת, הצביע בעד, אבל מייד אחרי הבחירות הגיעו אותם אנשים – בדרך כלל הם אותם אנשים – לוועדת החוקה, חוק ומשפט, וביקשו לסרס את ההצעה הזאת.

צריך להיות ברור שמפלגת העבודה היא נגד כל מצב שיהיה פיקוח הוגן, ממלכתי, על ההסתדרות. רוצים להמשיך את השיטה של הפוליטרוקים, שקיימים אלפי עובדים, עושים ככל העולה על רוחם, במצב שבו אני חושב שהיום, כאשר אתם לא בשלטון – – –

אלי דיין (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

יש לך אפשרות להצביע בעד או נגד.

סילבן שלום (הליכוד):

בואו, תנו יד, תבואו ---

אלי דיין (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

סליחה, יש פה השר המשיב ---

אלי דיין (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

מה אנחנו עושים פה? מלמדים זכות על מפלגות?

אלי דיין (העבודה):

--- זכות תשובה.

סילבן שלום (הליכוד):

זכות תשובה של השר, לא שלך, עם כל הכבוד.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו נבדוק, אדוני – – –

סילבן שלום (הליכוד):

זאת זכות תשובה של השר, לא שלך. יש כאן שני שרים, אם ירצו שניהם ישיבו לי. במקרה שניהם שרים מצוינים, שאני מכיר את דעתם, ותאמין לי שאילו היתה כאן הצבעה חופשית, שניהם היו מצביעים בעד ההצעה שלי. אילו לא היתה כאן הצבעה פוליטית, שניהם היו תומכים בהצעה שלי, כי אני מכיר את דעתם הפרטית. אבל מאחר שהם כפופים למה שאתה וחבריך רוצים שימשיך להיות, על כורחם הם עושים את מה שהם עושים. דווקא שני השרים האלה נחשבים ליותר ליברליים בבית הזה, והם היו נותנים את הקול שלהם להצעת חוק שבסך הכול מטרתה אחת – טוהר מידות ופיקוח, לא שום דבר אחר, על הסתדרות העובדים הלאומית ועל כולם. הרי צריך גם שתהיה בושה מינימלית – – –

אלי דיין (העבודה):

– – –

סילבן שלום (הליכוד):

צריך גם שתהיה בושה מינימלית להגיד: אנחנו מתנגדים להצעת חוק כזאת. הרי מיום שיש – – –

אלי דיין (העבודה):

– – –

סילבן שלום (הליכוד):

— — הצעה כזאת אתם עושים את שיחות הטלפון האלה. בדרך כלל היו באים חברי מפלגת העבודה ואומרים לי: תגיש את ההצעות, הן טובות, תכניס את ההסתדרות; הם עושים לנו את המוות. מה היו אומרים לי ביום של ההצבעה או יום לפני כן? — גדעון בן-ישראל, שכבר לא עובד פה, והיה, דרך אגב, פעיל ביותר ויעיל ביותר — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

זכותך לא לענות.

סילבן שלום (הליכוד):

— — מהבוקר היה מתקשר והיה אומר: חבר הכנסת X, היום — — —

גדליה גל (העבודה):

אל תהיה בטוח שהוא לא עובד כאן יותר — — —

סילבן שלום (הליכוד):

אני אגיד לך למה, כי הוא שלח לי מכתב אישי הביתה — — —

יעקב שפי (העבודה):

הוא יושב-ראש ארגון גמלאי הכנסת.

סילבן שלום (הליכוד):

מאחר שאין לי כוונה לצאת לגמלאות הוא עדיין לא היושב-ראש שלי, אבל אני אומר לך דבר אחד — —

—

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת, אל תענה להם – – –

סילבן שלום (הליכוד):

אבל הם מפריעים לי כל שנייה.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער.

סילבן שלום (הליכוד):

תן לי, אני עומד לסיים.

היו"ר י' עזרן:

אני אתן לך, אבל בעיקרון אל תיגרר מפני שאין לדבר סוף.

סילבן שלום (הליכוד):

אתה צודק.

היו"ר י' עזרן:

שלא יסדרו אותך בעניין ההסתדרות.

סילבן שלום (הליכוד):

אני, באמת, בשעת רצון זאת, כאשר אתם לא נמצאים בשלטון ואתם רוצים להיראות כמפלגה שבאה להנהיג סדר חדש, שבאה להנהיג נורמות חדשות, שבאה להנהיג – – –

אלי דיין (העבודה):

סילבן שלום (הליכוד):

תן לי, באמת, חבר הכנסת אלי דיין, אל תגרור אותי.

אלי דיין (העבודה):

סילבן שלום (הליכוד):

יש מצב מסוים שבו אני פונה אליך בניחותא – –

היו"ר י' עזרן:

הוא אמור לסיים.

סילבן שלום (הליכוד):

– – פונה אליך באורך-רוח ומבקש ממך, אתה בתור יושב-ראש הקואליציה צריך לבוא ולהרים את הדגל הזה, לבוא ולהגיד: אתם חושבים שכך הם פני הדברים? אנחנו בטוחים שהם לא כך. אבל אם אתם חושבים כך, אם יש קצה קצהו של ספק, אני מושיט לכם את החבל הזה ואנחנו נקיים בחירות, כאשר בראש ועדת הבחירות יעמוד שופט עליון, ובראש ועדות הבחירות האזוריות יעמדו שופטים מחוזיים, ובא לציון גואל ושלוה על ישראל.

אני קורא לכל חברי הבית הזה, וגם לשרים שיושבים כאן, להתגייס ולתמוך בהצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, הוא מציע שננהיג בחירות גם בשביל הגואל. טוב.

אדוני שר המשפטים, ודאי יש לו מה לומר. דמוקרטיה ודאי שיש.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש המלומד, חברי הכנסת היקרים, ניתן לומר שחבר הכנסת סילבן שלום ראוי, קודם כול, להערכה ולהוקרה על העקביות וההתמדה שלו, שכן הצעת חוק זאת או דומה מאוד לזאת הוא כבר הניח על שולחן הכנסת. בזמנה התנגדה ועדת השרים לאותה הצעת חוק, הוא הביא אותה לקריאה מקדמית במליאת הכנסת, שרת העבודה והרווחה חברתנו אורה נמיר התנגדה, הכנסת קיבלה אז את עמדתה והסירה את הצעת החוק מסדר-היום. אבל חבר הכנסת סילבן שלום, כפי שאמרתי, עקבי, איתן בדעתו, והוא מבקש לשכנע אותנו היום שהכנסת תשנה את עמדתה ותתמוך בהצעתו.

חבר הכנסת סילבן שלום, עמדתי לא נובעת כאן מגישה מפלגתית, כי יכולת לחשוב שאם השתנו יחסי הכוחות בהסתדרות אולי גם תשתנה דעתנו, והעמדה כעמדת שרת העבודה והרווחה וכעמדת שר המשפטים נבעה יותר מגיבוש חוות דעת של המומחים במשרדים, שאינם חשודים בעיני בנטייה פוליטית-מפלגתית.

הצעת חוק הבחירות שלך נועדה, כפי שאתה אומר בדברי ההסבר, להחיל את דיני הבחירות לכנסת על הבחירות לוועד הפועל של ההסתדרות ולמועצות הפועלים, ומה שהמומחים שלנו במשרד העבודה והרווחה ובמשרד המשפטים מדגישים הוא, שההסתדרות היא ארגון עובדים וולונטרי ועצמאי, גם אם לך נראה שלא כל חבריה באו לשמה, לשם ההתארגנות להסתדרות, אלא באו אולי לשם הטיפול הרפואי. אבל אין מניעה מחבר הסתדרות לעזוב את ההסתדרות, נכון להיום, ולכן בסך הכול זה ארגון שיש בו חברים שאיש לא כפה עליהם להיות חברים, גם אם המוטיבציה היא שונה ומשונה, ולגבי ארגונים וולונטריים אין מקום לכך שהמחוקק יתערב וינהל או יקבע להם את דרכי ניהול הבחירות, למעט ענייני טוהר המידות, אבל העניין הזה, כפי שאני אסביר, מוסדר.

אמנה מס' 87 של ארגון העבודה הבין-לאומי, כך כותבים לי המומחים, בדבר זכות ההתאגדות של ארגוני עובדים ומעבידים, קובעת בסעיף 3, שלארגוני עובדים ומעבידים הזכות לקבוע בעצמם את החוקה שלהם ואת דרך בחירת נציגיהם, וזאת בחופש מלא. הזכות הזו שלהם כוללת ממילא את חובת השלטונות להימנע מלהתערב בדרך כלל בענייניהם של ארגוני עובדים ומעבידים. מה שעושה הצעת חוק זו זה כמובן ניסיון להסדיר בחוק את נוהלי הבחירות להסתדרות.

משה נסים (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי וקודמי בתפקיד, בבקשה.

משה נסים (הליכוד):

לכאורה אתה צודק, ואין הכנסת, ובוודאי לא הממשלה, צריכות להתערב בענייניהם של ארגונים וולונטריים. אבל יש ארגון וולונטרי ששמו ההסתדרות הכללית, אשר נותנת שירותים – ואיני מדבר כרגע על קופת-חולים, אלא על מס ארגון. הממשלה מציעה לכפות בחוק על כל שכיר, ונדמה לי על כל עצמאי במדינת ישראל, לשלם מס לארגון הוולונטרי, והמדינה גם תגבה בעבור הארגון הוולונטרי הזה את מס החבר, כביכול. האם סכומי העתק של מאות מיליוני שקלים שיועברו במסגרת החוק שאתם רוצים לחוקק אותו אינם מעניקים לכנסת את הזכות לדרוש שהבחירות להסתדרות תהיינה בחירות הוגנות, כאשר הכללים החלים על גוף שאיננו וולונטרי, יחולו גם על גוף זה?

היו"ר י' עזרן:

נאום השאלה. ובכן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היטבת לשאול, חבר הכנסת נסים, ואשיב לך. ראשית, לעניין טוהר המידות: אם מדובר בשמירה על טוהר המידות, הרי שקיים כבר חוק בחירות לגופים ציבוריים, התשי"ד–1954, הקובע בסעיפים 8 עד 11 עבירות פליליות בגין מעשים שונים שיש בהם כדי להשפיע שלא כדין על הבחירות ומהלכן, או להפריע לניהול התקין של הבחירות, כך שכל ההיבט של הסדר וטוהר המידות כבר מוסדר בחוק המדינה גם לגבי ההסתדרות הכללית.

אם כך, נותרה שאלתך האחרת, שהיא רצינית ביותר, אלא שיש כאן בעיה אחת: אדוני מדבר כנראה על דברים שקרא כנראה בעיתונים.

היו"ר י' עזרן:

רבתי, אולי תשב, אתם מפריעים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני מדבר על הצעות ורעיונות שעולים פה ושם. בשלב זה הממשלה לא הגישה שום הצעת חוק בעניין ארגוני עובדים – –

היו"ר י' עזרן:

לא ידעתי שההסתדרות כל כך פופולרית; תראו, רבותי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— ולא בענייני מס ארגון, וממילא גם לא ניסתה לכפות בחוק על כל שכיר או כל אזרח אחר, לשלם מס להסתדרות. קראתי שיש רעיונות כאלה, קראתי גם מי הוגה את הרעיונות האלה, אבל עוד לא קראתי שהממשלה מציעה זאת, או יותר נכון – עוד לא ראיתי זאת. אני במקרה יודע, כי אני מרכז את הטיפול בנושא מטעם הממשלה.

משה נסים (הליכוד):

בחוק ביטוח בריאות יש סעיף בעניין זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חוק ביטוח בריאות מדבר על ביטוח רפואי לכל חברי קופות-חולים למיניהן, ועל כך לא חלקתם, אלא תמכתם בזה; הצבעתם וידעתם שזה חוק חיובי.

משה נסים (הליכוד):

יש סעיף.

שר המשפטים ד' ליבאי:

יש סעיף שאומר, שחוק ביטוח בריאות ממלכתי ייכנס לתוקף, כאשר נסדיר את הנושא של מימון ארגוני עובדים. שם כתוב עניין מס הארגון או רווחת האדם. אבל עדיין לא הסדרנו את הנושא, בין השאר משום שהוא סבוך מאוד ולא פשוט, בין השאר בעקבות האמנות הבין-לאומיות, בין השאר בגלל גישתנו העקרונית לנושאים מסוימים, ולכן אני אומר: לא נוכל להשתהות. נצטרך להעלות הצעה בנושא הזה, אבל לאו דווקא הצעה שיש בה ממידת הכפייה שנכללה בשאלה שאדוני הציגה. לכן, בשלב זה אני משיב על בסיס האמנות הבין-לאומיות ועל סמך העקרונות אשר אנחנו מכבדים אותם עד היום. אני מסכים, ואני אומר זאת לך ולחבר הכנסת סילבן שלום: היה ויהיה שינוי בגישה, ויהיה מצב של כפייה על אנשים להיות או להישאר בארגון עובדים או לשלם מס מתוך כפייה, ממילא המושגים כאן יתערערו, ויהיה מקום גם לדון בהצעה כמו זו של חבר הכנסת סילבן שלום לגופה, לאור המצב החדש. אבל אני לא רוצה לסלול את הדרך כאן ועכשיו, לשינוי עקרונות בסיסיים, ואחר כך יבואו ויאמרו לי: בעקבות זה, למה קשה לך לחייב את כל היישוב בתשלום מס ארגון לאיזה ארגון וולונטרי?

אני אומר כך: יש דאגה בחוק הבחירות לגופים ציבוריים לכל ענייני טוהר המידות, ומוטב שהכנסת תיזהר מלנהל בחירות ועניינים פנימיים של גופים וולונטריים. לכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לשר. חברי הכנסת, בבקשה לשבת. חבר הכנסת סילבן שלום, אתה רשאי לענות, בבקשה. חברי הכנסת, אין כאן ייעוץ פרטי, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אנשים נבחרו אקזקוטיבית להסתדרות, והם עומדים להצביע כאן.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני נכון להשתכנע, אם תשכנע אותי.

סילבן שלום (הליכוד):

אני מצטער שלא היית כאן קודם. אני מוכן, בשתי דקות. אעשה זאת ממש בקצרה. אני חושב שב-1994 אנחנו חייבים להגיע למצב שבו בחירות לגופים בסדר גודל כזה, בחירות לכנסת, לרשות מקומית או להסתדרות, תהיינה נקיות מכל ספק ספיקא של זיופים כאלו ואחרים. לכן לא הבנתי את הצד השני של הבית, שהוא נגד מינוי שופט שיעמוד בראש ועדת הבחירות. לא דרשתי משהו שהוא לטובת מפלגה X או מפלגה Y.

יוסי כץ (העבודה):

אני מציע לך, אם אתה רוצה שחברי הכנסת ישתכנעו מהצעתך, חזור בכ מכל ההאשמות שהאשמת על בחירות מזויפות ודברים מסוג זה. במקרה כזה אני מוכן לשקול את הצעתך.

בנימין טמקין (מרצ):

אתם לא מוכנים לקבל את זה שיש אנשים חדשים בהסתדרות. יש חיים חדשים בהסתדרות.

סילבן שלום (הליכוד):

חבר הכנסת כץ, אני מקבל את מה שאמרת. כאשר אני דיברתי על זיופים, אמרתי מה שמסר לי חיים רמון לפני שעה, כאשר ביקשתי לדעת כמה קולות וכמה קלפיות נפסלו. הוא אמר לי כדלקמן: 20 קלפיות נפסלו ועשרות אלפי קולות נפסלו, בגלל זיופים. את הדברים אמרתי בשם אומרם. אני אומר זאת כאן בשמו, אף שהוא לא הסמיך אותי לומר זאת כאן בשמו.

חבר הכנסת כץ, אני רוצה שמפלגת העבודה ומזכ"ל מפלגת העבודה, חבר הכנסת נסים זוילי, תוכיחו שאתם באמת הולכים לדרך חדשה, שאתם הולכים לטוהר מידות, לתיקון הנורמות במדינת ישראל. תנו יד לכך שבראש גוף כזה יעמוד שופט, כמו במקומות אחרים; שנשיא בית-המשפט העליון ימנה שופט, וכולנו נהיה שלמים עם זה.

אני רוצה לומר משפט אחרון; רבותי, אני רוצה לדבר, אתם לא נותנים לי לדבר.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת שלום לומר משפט אחרון, לפני שאנו ניגשים להצבעה.

סילבן שלום (הליכוד):

אני פונה לעמיר פרץ, לאלי דיין, לחגי מירום, לאברום בורג, לנסים זוילי, לאורי אור, לגדליה גל וליא ביילין, תנו יד למצב של הסרת כל ספק לגבי מה שקורה שם. הרי אנחנו יודעים או לפחות שומעים שיש דברים הנעשים – אולי בתום לב – שלא כשורה. בואו אתם, הצד הזה של הבית הזה, תרימו את הדגל הזה שאתם מדברים עליו, ותתמכו בהצעה שמטרתה אחת – פיקוח וטוהר מידות, לא שום דבר אחר; טוהר מידות ופיקוח על הבחירות. אני לא מציע שום דבר לטובת הליכוד, לטובת מרצ או צומת, או נגד העבודה. אני מציע כלל אחד לגבי כולם. לכן אני מבקש מכם, אל תעשו היום דבר שיירשם לכם, איני רוצה לומר לדיראון עולם, אבל כבושה גדולה – שאתם מתנגדים להצעת חוק שמטרתה היא אחת: פיקוח וטוהר מידות. לכן, יושב-ראש הקואליציה, תן יד להעביר את זה בקריאה טרומית, ואני מוכן לתת יד בוועדה כדי להחיל את זה על גופים ציבוריים, כפי שתדרוש וכפי שתבקש. תנו יד להעביר את זה היום, כדי שאפשר יהיה ללבן את הדבר ולאשר את הנושא. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברים, האם צלצלו?

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני רוצה לומר משהו.

היו"ר ש' וייס:

זה נוגע לוועדה שלך?

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אז יש לך זכות.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

רק הערה: חבר הכנסת סילבן שלום, ביררתי את העניין עקרונית עם שר המשפטים. אבל אני אומר לך, שאם יהיה חוק ואם לא יהיה חוק, כל מה שכתבת בהצעת החוק שלך יהיה הבסיס לקיום בחירות בהסתדרות.

היו"ר ש' וייס:

נצביע כדי שלא יהיו טענות שהמתנו. הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת סילבן שלום – ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 23

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ד–1994,

לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, 24 בעד, 23 נגד, ללא נמנעים. אלה התוצאות, ותוצאות יש לכבד ברוח ספורטיבית. תודה.

אברהם פורז (מרצ):

לאיזו ועדה ההצעה עוברת?

היו"ר ש' וייס:

לוועדת העבודה והרווחה. לא היתה הצעה כזאת לפני ההצבעה.

אברהם פורז (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, יש ויכוח על הוועדות. העניין עובר לוועדת הכנסת להכרעה. תודה.

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור להמשיך לנהל את הישיבה.

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הגבלת מרחב התכנון המקומי), התשנ"ד–1994

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז לנמק את הצעת חוק א'תסג מן המקום. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חוק התכנון והבנייה הוא חוק שיש בו אלמנטים דמוקרטיים חשובים. כך, למשל, מועצת העירייה או מועצת הרשות המקומית היא גם הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה. אבל חשב המחוקק שבאותם מקרים שמדובר ביישובים קטנים, אין הצדקה שכל אחד מהם יהיה ועדה מקומית נפרדת, ולפיכך קבע שאפשר להקים מה שנקרא ועדה מרחבית. ועדה מרחבית היא ועדה משותפת לכמה יישובים קטנים, והיא בעצם חולשת עליהם. עיקר המגמה היה לחסוך בהוצאות.

מסתבר שהאפשרות להקים ועדות מרחביות מנוצלת לעתים לרעה במובן זה שלוקחים עיר גדולה כמו הרצלייה וקובעים לה ועדה מקומית עם כפר-שמריהו, או לוקחים מועצה מקומית גדולה כמו רמת-השרון וקובעים לה ועדה מקומית לתכנון ולבנייה עם קיבוץ גליל-ים. והוועדה הזאת בנויה על כך ששר הפנים ממנה את כל החברים, והעניין הדמוקרטי שחברי מועצת העירייה הם חברי הוועדה המקומית נשלל.

כדי לתקן את העיוות הזה, ההצעה המשותפת לי ולחבר הכנסת גדליה גל אומרת, שברשות מקומית שיש בה 30,000 תושבים ומעלה, לא יהיה אפשר להפעיל את העניין המרחבי.

הממשלה תומכת בהצעה, אבל יש לה סייג שאנחנו לא נביא אותה להמשך הליכי החקיקה אלא לאחר שהממשלה תגיש במקביל הצעה לרפורמה בענייני התכנון והבנייה. התנאי של הממשלה מקובל עלינו, ולכן אני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה מוקדמת ולהעבירה לוועדת הפנים ולאיכות הסביבה להמשך טיפול.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. שר המשפטים ישיב בשם הממשלה. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, ועדת השרים דנה כבר במשך ישיבות מספר בתיקונים מהותיים לחוקי התכנון והבנייה, בין השאר גם בנושא שהעלה חבר הכנסת פורז. אני מקווה שנוכל היום לסיים בוועדה את הדין בהצעת החוק ולהניח אותה בקרוב על שולחן הכנסת.

כיוון שהנושא יהיה ממילא בדיון בוועדה של הכנסת, סברנו שהנכון הוא שלא להתנגד להעברת הצעתו של חבר הכנסת פורז באותו עניין, אם כי – – –

אברהם פורז (מרצ):

גם של חבר הכנסת גדליה גל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

סליחה, אני מודה לך – שלך ושל חבר הכנסת גדליה גל. אם כי לנו נראה שהצעתכם שוללת שיקול דעת במקום שיש מקום להותיר בו שיקול דעת. אבל הנושא הזה יכול להתברר בוועדה, כאמור.

לכן אין לנו התנגדות להעברת הצעת החוק לוועדה. מה היא הוועדה המתאימה?

אברהם פורז (מרצ):

ועדת הפנים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן מבקש להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, ההצעה כעיקרון יכולה להיבחן בחיוב, אלא שהמציעים, חברי הכנסת פורז וגל, נמנעו מלחשוב גם על מקרים יוצאים מן הכלל. חבר הכנסת פורז, בחלקים ניכרים, בעיקר באזורי הפריפריה, לשיקול הסביבתי, במקבץ של כמה יישובים, גם אם אחד מהם או יותר מאחד מהם מונה 30,000 תושבים, יש משקל רציני, וחשוב מאוד שתינתן לשר הפנים, או למי שהוא ממנה לשם כך, האפשרות בכל-זאת לקבוע מרחב תכנון למקבץ של רשויות מקומיות, גם אם אחת מהן, או יותר מאשר אחת מהן מונה 30,000 תושבים.

העיקרון לקבוע כל רשות מקומית כמרחב תכנון הוא עיקרון סביר ונשמע בהחלט רצוי, אבל אם אנחנו הולכים בדרך החקיקה, רצוי מאוד להתחשב גם במקרים היוצאים מן הכלל, והצבעתי על אזורי הפריפריה שבהם יש גם יישובים בינוניים וגדולים, ולהותיר את האפשרות בידי שר הפנים לקבוע שמרחב התכנון יכלול כמה רשויות מקומיות.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אם מותר לי להשיב אני אשיב מהמקום.

היו"ר ע' מאור:

נכון, אם יש התנגדות, יש לך זכות להשיב. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

העיקרון של שיקול דעת הוא עיקרון נכון, רק צריך לשמור על הדמוקרטיה. הדמוקרטיה אומרת, שביישובים גדולים מועצת העירייה היא הוועדה המקומית, כדי שיהיה ייצוג לכל מגוון הדעות הרווחות באותו ציבור המיוצג על-ידי חברי מועצת העירייה.

אבל כל ההערות הללו יובאו, כמובן, בחשבון בעת הדיון בוועדת הפנים לקראת הכנת החוק לקריאה ראשונה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי לאישור הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הגבלת מרחב התכנון המקומי), התשנ"ד–1994? מי נגד?

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון הגבלת מרחב התכנון המקומי), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

12 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובעת שהצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הגבלת מרחב התכנון המקומי), התשנ"ד–1994, אושרה בהצעה טרומית ומועברת לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת חוק הגנת השכר (הקדמת מועדי תשלום שכר עבודה), התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת א' זנדברג)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לעמוד השלישי בסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג להעלות את הצעת חוק הגנת השכר (הקדמת מועדי תשלום שכר עבודה), התשנ"ד–1994. זו הצעת חוק א'תעח. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

– – –

אליעזר זנדברג (צומת):

ההסתדרות תצביע נגד, כי היא מצביעה לפי ההוראות של הנהלת הקואליציה, והקואליציה החליטה נגד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

– – –

אליעזר זנדברג (צומת):

על זה אומרים: אחד בפה אחד בלב.

אברהם פורז (מרצ):

— — — ייתנו את המשכורת מראש.

אליעזר זנדברג (צומת):

אז לא יצטרכו לעבוד.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק שלי באה בעצם לאכוף את החוק הקיים. החוק קובע, ששכרו של אדם שעובד כשכיר ישולם לו בסוף חודש העבודה ב-1 בחודש. אלא שהחוק קבע גם, שניתן לדחות את מועד התשלום בשמונה ימים נוספים ולשלם לו את השכר עד היום התשיעי, מבלי שמשלם השכר, המעסיק, יצטרך לשלם קנס, סנקציה נגד הלנת שכר.

בפועל, במגזר הציבורי הממשלתי משולם השכר במועד. אדם שעובד במגזר הפרטי נאלץ להמתין שמונה ימים עד שישולם לו שכרו, ואני סבור שהעניין הזה איננו צודק, מכיוון שבאותם שמונה ימים יש לשלם את תשלומי המשכנתה, תשלומים בעבור גן-הילדים, בית-הספר, תשלומי כרטיס האשראי, קופת-חולים, ואני לא מוצא שום הצדקה לכך שהשכירים יממנו באותם שמונה ימים, ומדובר בסך-הכול בשמונה ימים, את המעביד וייתנו לו למעשה אשראי חינם.

לכן הצעתי היא שהלנת השכר תיחשב מן היום השלישי, על מנת להבטיח את ביצועו של החוק הקיים, על מנת להבטיח שהשכיר יקבל את משכורתו במועד, כפי שרצה המחוקק בחוק שכבר התקבל בכנסת ישראל, ועל מנת למנוע מה שבעיני נראה ניצול לרעה של פרק זמן של חסד של תשעה או שמונה ימים נוספים שקיים היום בחוק. ועל מנת למנוע מצב שבו ישולם לשכיר שכר על תקופה שהוא לא עבד בה, סוף החודש, מוצע שהחוק יחול רק על מי שעובד באופן קבוע במקום עבודה למעלה משנה, דהיינו זכאי לפיצויי פיטורין. נמצא מצב שבו יש איזו רגולריות בפעולתו של אותו שכיר. הוא בא לעבודה, הוא חלק ממערכת העבודה כבר זמן רב, ואפשר לצפות שהוא יסיים את מועד עבודתו באותו חודש, גם אם את הנתונים על משכורתו מעבירים יום לפני כן.

אני רק רוצה לבוא ולציין, שגם היום בית-הדין יכול לקבוע שאין הלנת שכר במקרים חריגים, אם התשלום משולם מאוחר יותר, כך שגם מהבחינה הזאת המסגרת לא נפגמת. כל מה שאני מבקש למעשה – לתת לציבור השכירים את מה שהמחוקק כבר קבע שמגיע לו, לתת לציבור השכירים את שכרו במועד. אני חושב שזה צודק וראוי, אני חושב שבעידן המחשב, כל כך קרוב לשנת 2000, זה גם דבר מעשי, בר-ביצוע.

לכן אני מבקש וקורא לחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק, ואם היא תעבור, אני מבקש להעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב על הצעת החוק. בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני עומד כאן ואני מהרהר. אפשר להעלות הצעת חוק כל יום, אפשר לשנות סעיף בחוק כל יום, תמיד אפשר לומר שיש דברים שרירותיים, שניתן לתקן אותם, אבל אני חושב שבאיזה מקום צריך לדאוג ליציבות החוק. אם אין סיבה טובה, מיוחדת, צריך לחשוב פעמיים אם צריך לנדנד את החוק ולתת כל כך הרבה תעסוקה למוציאים לאור, שמוציאים כל הזמן דפי החלפה ומשנים מלה פה ומלה פה, וסעיף פה וסעיף שם.

אני לא בא לבטל את הצורך בבדיקה ובעשיית רביזיה בחוקים קיימים, אני לא בא לשלול את הצורך לתקן חוקים לעתים, אבל מי הקים קול זעקה שצריך לתקן, ואם לא זעקה – מי לחש שצריך לתקן כאן משהו בחוק? מדובר פה בעובדים, שיש להם בדרך כלל ארגונים מייצגים. אלי לא באה צעקה של ארגוני העובדים, ויהיו אשר יהיו, שצריך לתקן את החוק בנקודה הזאת. לא באה אלי צעקה ולא שמעתי לחישה של המעסיקים, שצריך לתקן את החוק בנקודה הזאת. אז צריך לשקול היטב, כשחבר כנסת נכבד, שאני מאוד מאוד מכבד אותו, מעלה זאת, אם באמת צריך ללכת לקראתו.

מבחינת הממשלה, לא נקבל לא כאב ראש ולא כאב שיניים ולא תחושה רעה אם זה יעבור ואם זה לא יעבור – כממשלה. אבל אם אני צריך לחשוב על הגורם שלגביו השינוי הזה ייעשה, אני צריך להביא בחשבון שיש כאן שני צדדים. חוק הגנת השכר קובע, שהמועד לתשלום שכר חודשי לעובד הוא תום החודש שבעדו הוא משתלם. ולעניין פיצוי הלנת השכר קובע החוק, כי השכר ייחשב כמולן ביום הקובע, ונקבע בחוק שהיום הקובע הוא היום התשיעי שלאחר המועד לתשלום השכר. לא תמיד משלמים את השכר בו ביום – "ולא תלין פעולת שכיר" – ואנחנו יודעים את זה, אבל הכנסת קבעה, מתוך איזון של שיקולים מסוימים, שאת הפיצוי על הלנה אתה תקבל מהיום התשיעי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הבעיה היא שזה הפך לנורמטיבי, כבוד השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן, בסדר.

חבר הכנסת זנדברג לא מציע אחידות, הוא לא בא ואומר לי: למה לחכות תשעה ימים? בוא ניתן לו פיצויים אחרי יום, אחרי שלושה ימים, אחרי שישה ימים, אחרי תשעה ימים. הוא לא אומר את זה. הוא רוצה ליצור דיפרנציאציה, הבדל, שינוי, בין מי שממשיך לעבוד לבין מי שאינו ממשיך לעבוד, ויצירת השינוי יוצרת בעיה מבחינת הרגלי התשלום. אילו היה מדובר באדם שמעסיק אדם אחד או

שניים – ניחא, אז אם הוא ישלם לאחד ביום השלישי ולשני ביום השישי, אני בטוח שהוא יתגבר על זה. אבל אם זה חוק שחל על מערכות שלמות של מעבידים וארגוני מעבידים, והיום הם נעזרים בדרך כלל במחשב, ובעזרתו הם מפעילים את החישובים ומפעילים את שוברי התשלום והכול, כאן נוצר מצב שיש התייחסות שונה לסוגים מסוימים של עובדים מבחינת מועד התשלום או מועד החיוב לתשלום הפיצוי.

מה שחבר הכנסת זנדברג מציע לעשות זו הבחנה בתאריך הקובע לעניין פיצויי הלנת השכר בין עובד הממשיך בעבודתו, שלגביו היום הקובע לתשלום פיצויי הלנה הוא היום התשיעי לאחר המועד הקובע לתשלום השכר, לבין עובד שפוטר מעבודתו, שלגביו מוצע כי המועד הקובע לפיצויי ההלנה יהיה היום השלישי לאחר המועד הקובע לתשלום השכר.

אנחנו שאלנו, האם באמת יש הצדקה ליצירת ההבדל הזה, ושמענו שאם תתקבל הצעת החוק, היישום יהיה כרוך בקשיים מינהליים, כשמעסיקים רבים נוהגים לשלם שכר לכל עובדיהם ביום מסוים, על-ידי שימוש במערכת ממוחשבת, והצורך לשלם את שכר המפוטרים במועד אחר עלול לגרום לסיבוכים ולהכבדה, בלי שברורה התועלת שתצמח מהקדמת תשלום השכר בשישה ימים, לכל היותר, באותם מקרים שבהם אכן יש הבדל ויש איחור. אנחנו לפחות לא שמענו, שההבדל הזה של שישה ימים הוא משמעותי כל כך, שבגללו צריך ליצור מועדים שונים ולתקן את החוק. לכן חשבנו שאפשר להשאיר את המצב בעינו, ואין לנו סיבה לתמוך בהצעה שגם תכביד במידה רבה.

אני אומר: זו לא תורה למשה מסיני. למה? כי המחוקק גם יכול היה להגיד שלא צריך לחכות תשעה ימים, אפשר לחכות שמונה ימים, אפשר לחכות שבעה ימים, אפשר לחכות שישה ימים. אבל אם קבענו, אני חושב שצריך, כפי שאמרתי, גם לשמור על יציבות כדי להימנע מתיקונים, רק אולי משום שבמקרה בודד או בכמה מקרים נראה היה שקשה היה לאיש לחכות, או שמישהו ניצל את זה לרעה וניצל את הארכה של תשעה ימים מלאים. לכן, אני אציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. לפנינו משורת הדין, חבר הכנסת זנדברג, אני מאפשרת לחבר הכנסת יוסי כץ, בתור איש מקצוע לשעבר, שעסק בתחומים האלה, לפנות אליך בבקשה להסיר את החוק.

יוסי כץ (העבודה):

תודה רבה, גברתי.

אני פונה לחבר הכנסת זנדברג מתוך ניסיון לשכנע אותו, שההצעה שלו איננה לטובת ציבור העובדים. הדבר הראשון: זה יסתום את בתי-הדין לעבודה, ועובדים שזקוקים לסיוע של בית-הדין לעבודה בעניינים הכי חשובים – ענייני ביטוח לאומי, פיצויי פיטורים, הלנת שכר – פשוט לא יוכלו להגיע לדין. הדבר השני: זו גזירה שהציבור פשוט לא יוכל לעמוד בה. זה יכניס מעבידים לקשיים רציניים ביותר, את כל סוגי המעבידים. דבר שלישי: בעבר היתה זכות לשלם את המשכורת אחרי 15 יום. בתקופה שבה היתה אינפלציה של מאות אחוזים, הכנסת תיקנה את החוק וקבעה תשעה ימים במקום 15 יום.

כעת, דווקא כשהאינפלציה, באופן יחסי, נמוכה, אין הצדקה לשנות את זה, להערים קשיים על מעבידים ולסתום את בתי-הדין לעבודה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מודי זנדברג, האם אתה מקבל את הצעת השר ומוותר על ההצבעה?

אליעזר זנדברג (צומת):

הצבעה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 12

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת השכר (הקדמת מועדי תשלום שכר עבודה),

התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

17 בעד, 12 נגד, ללא נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ומועברת להכנה לוועדה. לאיזו ועדה? חבר הכנסת זנדברג, לאיזו ועדה?

אלי דיין (העבודה):

לוועדת הכספים.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני ביקשתי להעביר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה מועברת הצעת החוק לדיון.

הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת י' כץ)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יוסי כץ לנמק מן המקום את הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד-1994, שמספרה א'תשלח. בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, המצב המשפטי היום הוא, שכאשר יש סכסוך עבודה, שביתות, התגודדות של עובדים עקב סכסוך העבודה סביב השער של המפעל, המעבידים פונים ומקבלים צווים לסילוק יד בבית-משפט שלום, בעוד סכסוך העבודה גופו נדון בבית-הדין לעבודה. מטרת ההצעה הזאת היא למנוע פיצול של הדיון ולהביא לידי כך שבית-הדין לעבודה, כפי שהוא דן בנושאים שקשורים לחופש העיסוק וכפי שהוא דן בנושאים אחרים שמופיעים בפקודת הנזיקין כאשר מדובר בסכסוך עבודה, בית-הדין לעבודה הוא זה שידון בכל התובענות שקשורות לסכסוך העבודה. גם כאשר המעביד רוצה לתבוע סילוק יד של העובדים מהמפעל, ילך לבית-הדין לעבודה, ולא יפצל את הדיון וילך לבית-משפט שלום. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב על הצעת החוק.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת יוסי כץ, נועדה להרחיב את סמכויותיו של בית-הדין האזורי לעבודה.

המצב החוקי כיום הוא, שלבית-דין אזורי לעבודה סמכות לדון בתובענות בין עובד למעביד, שעילתן יחסי עובד עביד, למעט תובענות שעילתן בפקודת הנזיקין. חריג לכלל הזה הן העילות הנזקיות של "גרם הפרת חוזה שלא כדין" ו"הפרת חובה חקוקה". כאשר עילות נזקיות אלה מתעוררות אגב סכסוך עבודה, לבית-הדין לעבודה סמכות לדון בהן.

חבר הכנסת יוסי כץ מציע להרחיב את סמכות בית-הדין האזורי לעבודה לדון בעילות נוספות הקשורות לסכסוך עבודה – ראשית, הסגת גבול במקרקעין שלא כדין בהתאם לפקודת הנזיקין; שנית, מסירת מקרקעין ומניעת הפרעה במקרקעין בהתאם לחוק המקרקעין.

הצעה זו באה למנוע מצבים שבהם עקב העדר סמכות עניינית של בתי-הדין האזוריים לעבודה מפוצל הדיון בסכסוך עבודה בין בית-הדין האזורי לעבודה לבין בתי-המשפט הרגילים, שבהם נדונות העילות הנזיקיות והעילות על-פי חוק המקרקעין. ריכוז סמכות השיפוט בסכסוך עבודה בידי ערכאה אחת יביא לעילות ויאפשר בחינה כוללת של כל היבטי סכסוך העבודה. הערכאה הטבעית לעניין הזה היא בית-הדין האזורי לעבודה.

מהנימוקים האמורים החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק לתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת יוסי כץ, ואני מביע לו בזאת תודה על יוזמתו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, האזנתי בקשב רב לדבריו של שר המשפטים. קטונתי מהתמודד בעניין המשפטי בנושא שהן שר המשפטים והן היוזם חבר הכנסת יוסי כץ שגם הוא משפטן תומכים בו.

אולם, אני הקטן לא מבין היכן יהיה הגבול, אם ההצעה הזאת תתקבל, בין בית-משפט השלום או המחוזי לבין בית-הדין האזורי לעבודה. הרי המושג של נזיקין במקרקעין הוא מושג רחב מאוד. הייתי רוצה לשאול את השר, האם אין כאן סכנה לגלישה של בתי-הדין לעבודה, אשר עלולים למצוא את עצמם לפתע דנים בנושאים שלא לשמם הוקמו אותם בתי-הדין לעבודה, גם אם נקבעה מסגרת של בית-הדין האזורי לעבודה.

אני מקווה מאוד, כי במהלך הדיונים בוועדה אולי ידובר על כך, להסמיך רק את בית-הדין הארצי לעבודה, ואז נדע שיתייחסו לעניין הזה רק במשורה. הודעתי לפני הדיון לחבר הכנסת יוסי כץ, כי לא

אעמוד למכשול בדרכו בשלב הזה של הדיון. אבל לאחר שהכנסת תאשר, ואני מניח שתאשר זאת, נתמודד על כך בוועדת החוקה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. זכות התשובה למציע חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה. הוא בוודאי יתייחס גם לשאלתך, חבר הכנסת דוד מגן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה צריך לשכנע.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, האיחוד נועד קודם כול לתרום ליישוב סכסוך העבודה. כי ברגע שכל הסכסוכים מתנקזים לבית-הדין האזורי לעבודה, לבית-הדין הארצי אין בשלב הזה כל נגיעה לסכסוך.

ובכן, כאשר בית-הדין ייכנס לעניין, יכול מאוד להיות שבדיון הראשוני בתביעת המעביד הוא ימצא פתרון גם לסכסוך העבודה עצמו, כך שאיחוד הדיון ומניעת הפיצול יחסכו הרבה מאוד סכסוכים בין עובדים ומעבידים. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – סמכות בית-דין אזורי), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת יוסי כץ. נא להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון סמכות בית-דין אזורי),

התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

17 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית לדיון – חבר הכנסת כץ, לאיזו ועדה?

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

יוסי כץ (העבודה):

לא, לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק להמשך הדיון.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה),

התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת א' גור)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת אפרים גור לנמק את הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, הצעת חוק א'תשס. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לכאן הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994.

עניינה של הצעת חוק זו הוא הקדמת גיל קצבת הזיקנה לעולים חדשים בחמש שנים, מגיל 65 לגיל 60 לגברים, ומגיל 60 לגיל 55 לנשים.

בארצות שונות, ובעיקר במזרח אירופה ובברית-המועצות לשעבר, גיל הפרישה הוא 55 לאשה ו-60 לגבר. עולים המגיעים ארצה נקלעים למעמד של מחפשי עבודה, אף שבארץ מוצאם כבר היו בגמלאות. הסיכוי לעולים חדשים מבוגרים גילאי 61-64 למצוא עבודה שואף לאפס. במצב הזה הם יקבלו מאוצר המדינה בדרך זו או אחרת דמי קיום מינימליים.

הצעת חוק זו באה להסדיר את צורת התשלום והגמלה לקבוצת גיל קשה מבחינת הקליטה בישראל. החוק מוצע כהוראת שעה לחמש שנים, בהנחה שבתוך התקופה הזאת תצליח מדינת ישראל ליצור מקומות עבודה רבים אשר יאפשרו אף קליטת עולים מבוגרים, וכן כדי לעבור תקופת מעבר קשה.

לחוק השלכה חברתית חשובה אשר תקנה כבוד אנושי למבוגרים מבין העולים ותמנע מהם התרוצצות בסבכי הביורוקרטיה והמשרדים הישראליים.

חברי, חברי הכנסת, יש לזכור שכל עולה קשיש שני חי מתחת לקו העוני. אני סבור שאין שום קבוצה בישראל הנמצאת במצב דומה.

משה קצב (הליכוד):

כל קשיש שני?

אפרים גור (הליכוד):

כל עולה קשיש שני, לפי הפרסומים של המוסד לביטוח לאומי, חי מתחת לקו העוני. אני חושב שאין דומה לקבוצה הזאת.

משה קצב (הליכוד):

זה לאחר תשלום ההעברה או לפני?

אפרים גור (הליכוד):

הכול אחרי. אני מתכוון בהכנסה לנטו שהעולים האלה מקבלים.

משה קצב (הליכוד):

אז בפועל זה יותר.

אפרים גור (הליכוד):

נכון, בפועל זה יותר. דבר זה אינו מאפשר להם חיים מינימליים בכבוד. אני חושב שאיש מאתנו, לא מהקואליציה ולא מהאופוזיציה, אינו רוצה שהעולים החדשים, שאנחנו מברכים על עלייתם לישראל ועושים הכול כדי להביאם הנה, יחיו בתנאים של רעב, ממש בחרפת רעב.

מצד שני, חברי, חברי הכנסת, לא ייתכן מצב שאנשים שיצאו לפנסיה בארץ מוצאם, יבואו למדינת ישראל וכאן יגידו להם: אנחנו לא מכירים בגיל הפנסיה שלכם בארץ שממנה אתם באים; עכשיו אתם נמצאים במעגל העבודה. אבל מצד שני גם לא נותנים להם עבודה, כי כולנו יודעים שלגילאי 61-64 אף פקיד אחד באיזו לשכת עבודה לא ימצא מקום עבודה, כי פשוט אין.

למה גורמים? גורמים לכך שמזמינים את העולה החדש הקשיש ללשכת העבודה פעם ופעמיים ושלוש פעמים בכל שבוע, כדי לחתום על טופס שהוא בא לבקש עבודה בלשכת העבודה, הגם שכולנו יודעים שהוא לא יקבל שום עבודה. באותו זמן מזכירים לו כמה מצבו קשה וגורמים לדמורליזציה מוחלטת של האדם. כתוצאה מכך יש גם השלכה והקרנה על המכתבים שהוא כותב לקרוביו בברית-המועצות או במקום האחר שממנו הוא הגיע.

לכן, היות שאני סבור שהעניין איננו פוליטי, והוא בוודאי אינו צריך להיות נתון לניגוח או להצבעה פוליטית מפלגתית, שכן מדובר בעולים שכולנו חפצים ביקרם, בשם אותם אנשים שמצבם כה קשה כפי שתיארתי, ואני לא הייתי רוצה להרחיב כאן את הדיבור, אני פונה לכל חברי הכנסת מכל סיעות הבית לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית ולהעבירה להכנה לקריאה ראשונה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב בשם הממשלה. בבקשה.

משה קצב (הליכוד):

איפה שר האוצר? איפה שר הקליטה? אני מכבד מאוד את שר המשפטים, אבל – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, ברשותך, אני אשיב במקום שרת העבודה והרווחה, שהנושא בתחום אחריותה.

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968, בסעיף 12 שבו קובע כי גיל הזכאות לקצבת זיקנה הוא 70 – לגבי גבר, ולגבי אשה – 65. עם זאת, הגבר זכאי לקצבה בגיל 65, והאשה בגיל 60, אם הכנסתם בגילים אלה אינה עולה על הכנסת המקסימום הקבועה לעניין זה בחוק. מדובר בהכנסה התלויה בהרכב משפחתו של הזכאי לקצבה, כאשר לגבי יחיד מדובר ב-50% מהשכר הממוצע, השווים כיום לסכום של 1,772 שקלים.

חבר הכנסת אפרים גור מציע, כי קצבת הזיקנה תשולם לעולה החדש החל מגיל 60 לגבי הגבר ומגיל 55 לגבי האשה, אם לפני שעלו לישראל היו זכאים לקצבה זו בארץ המוצא, וזאת לגבי מי שעלה לישראל בשנים 1991-1995 והיו בעת העלייה בגילים האמורים.

יש לזכור שקצבת הזיקנה היא ביטוחית במהותה. קצבה זו נועדה להיות רובד ראשון במערכת הפנסיה הישראלית, כאשר הזכאות לקצבה מבוססת על תשלום דמי ביטוח מהכנסתו השוטפת של המבוטח במהלך שנות עבודתו. מתכונת זו, המשלבת "קצבה ביטוחית" אחידה המשולמת על-ידי מערך הביטחון הסוציאלי הממלכתי, כשעליה מיתוספת פנסיה משלימה התלויה בגובה השכר, ידועה ומוכרת במתקנות שבמדינות המערב.

אין להעלות על הדעת, כי קצבת הזיקנה תשולם רק משיקולים של הבטחת קיום מינימלי לעולה החדש, וכי זכותו של העולה תקדם בכך לזו של מי שנמנה עם אוכלוסיית המבוטחים בביטוח זיקנה. כי אם מבקש חבר הכנסת אפרים גור להבטיח קיום מינימלי, תפקיד זה מוטל על המערכת המוסדרת בחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, ומערכת זו מבטאת את מחויבותה של המדינה להבטיח קיום מינימלי לכל תושב ולכל משפחה בישראל.

במטרה לענות על צורכי הקיום המינימלי של העולים החדשים, שמרביתם עלו לישראל בשנים האחרונות, ורבים מהם – ללא אמצעי קיום מינימליים, תוקנו בשנת 1992 התקנות מכוחו של חוק הבטחת הכנסה. בתיקון זה לתקנות נקבעה זכותו של העולה החדש לגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה כבר בתום 12 חודשים לעלייתו ארצה, כהמשך לזכאותו לדמי קיום ממשרד הקליטה בשנה הראשונה שלאחר עלייתו.

במלים פשוטות, יש מערכת שדואגת למה שמבקש חבר הכנסת גור להשיג, וזו מערכת חוק הבטחת הכנסה, ומבחינת המשרד הנוגע בדבר הוא מכניס בלבול ושובר את המערכות מתוך הבאת דבר, שעניינו תמיכה, לתוך מערכת ביטוחית.

אבל המוסד לביטוח לאומי מעיר, שאפילו תתקבל הצעתו של חבר הכנסת אפרים גור, לא יהיה בכך כדי לשנות בפועל את סכום הגמלה הכולל שישולם לעולה החדש. והם אומרים, לדוגמה: קצבת הזיקנה ליחיד מגיעה היום לסכום של 567 שקלים. רמת קצבה זו מזכה את מי שאין לו הכנסה בהשלמת גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה בסכום של 319 שקלים, שכן יחיד שאין לו הכנסה זכאי לסכום כולל של 886 שקלים. לסכום זה זכאי בכל מקרה העולה החדש שאינו נקלט בעבודה, כגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה, בין כהשלמה לקצבת הזיקנה, למי שזכאי לה, ובין כגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה למי שאינו זכאי לקצבת זיקנה.

יוצא אפוא שהחוק המוצע לא ישפר בפועל את מצבו של העולה החדש ולא יהא בו אלא כדי לפגוע בעיקרון הביטוי שביסוד הזכות לקצבת זיקנה, תוך העדפת העולה החדש, אשר יהיה זכאי לקצבה בגיל 60 או 65, על פני המבוטח הרגיל, הזכאי לקצבה רק בגיל 65 או 70.

בשים לב לכך שיהיה שיבוש המערכות ולכך שהמטרה מושגת על-ידי חוק אחר, מבקשים הנוגעים בדבר, מבקשת הממשלה, להסיר הצעת חוק זו מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה). ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 13

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

24 בעד, 13 נגד, ללא נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ומועברת לדיון בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

הצעות לסדר-היום

חשיבות הסכם השלום עם ירדן

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, עכשיו יש שינוי קל בסדר-היום. אני ויתרתי על המיקום של הצעת החוק שלי לטובת דיון על חשיבות הסכם השלום עם ירדן; הצעות לסדר-היום מס' 4692 ו-4719.

חגי מירום (העבודה):

לאן עברה הצעת החוק?

היו"ר ע' מאור:

לוועדת העלייה והקליטה.

אני מתכבדת להזמין את חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – את חבר הכנסת סאלח טריף.

עוזי לנדאו (הליכוד):

על איזו הצעה?

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ע' מאור:

במקום הצעת החוק שלי שהיתה אמורה לעלות עכשיו אושר להם להקדים את ההצעה לסדר-היום שלהם, ולאחר מכן תעלה הצעתך, חבר הכנסת אורון. חבר הכנסת לנדאו.

חיים אורון (מרצ):

דוד מגן (הליכוד):

גברתי, רשום חבר הכנסת קצב.

עוזי לנדאו (הליכוד):

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת משה קצב, כך כתוב.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת משה קצב צריך לדבר.

היו"ר ע' מאור:

אני לא שומעת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

תראה לה.

חיים אורון (מרצ):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, ברשותכם, אנחנו בודקים. חבר הכנסת אורון, אני מוכנה לעשות חילופין בסדר-היום, אבל איפה השר המשיב לך? חבר הכנסת אורון, זה רק בתנאי שאפשר להחליף את שר האוצר, ואז נברר לגבי ההצעה לסדר-היום — — —

חיים אורון (מרצ):

השר המשיב מסכים.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת לבדוק עם השר שחל אם הוא מוכן להחליף את שר האוצר.

חגי מירום (העבודה):

יש הסכמת הממשלה.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני לא יכולה בלי שר משיב. האם אדוני מוכן להשיב לחבר הכנסת אורון?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מוכן להשיב לו כל אימת שהוא ירצה. אבל, גברתי היושבת-ראש, היושב-ראש סיכם — — —

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אני מצטערת, חבר הכנסת אורון – – –

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, אם מותר לי, היושב-ראש סיכם שבמקום ההצעה – – –

היו"ר ע' מאור:

השר שחל, ברשותך, אני ממשיכה לפי סדר-היום שאתה מדבר עליו. הטעות היא רק שבמקום את חבר הכנסת עוזי לנדאו אני מתכבדת להזמין את חבר הכנסת משה קצב בנושא שאושר שיוקדם, והוא: חשיבות הסכם השלום עם ירדן. בבקשה, חבר הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו בהחלט מקדמים בברכה את הסיכוי לפתיחת דף חדש ביחסים הפורמליים שבין מדינת ישראל לבין מדינת עבר הירדן. אנחנו ייחלנו, מייחלים, מתפללים לחתימת חוזה שלום ולכינון יחסים תקינים בין שתי מדינות שמקיימות יחסים ידידותיים, עם המדינה שעמה יש לנו הגבול הארוך והגדול ביותר.

אנחנו זוכרים לטובה מגעים רבים מאוד שקיימו ממשלות ישראל מאז קום המדינה. אנחנו זוכרים לטובה את התחומים שבהם הגענו לשיתוף פעולה ולהסכמות בין ממשלות ישראל לבין ממשלות עבר הירדן.

חשוב להזכיר היום, דווקא לקראת הפגישה בין ראש ממשלת ישראל לבין חוסיין מלך ירדן, שהתהליך הנוכחי, שיבוא לשיאו בשבוע הבא, החל עקב יוזמה של הממשלה הקודמת בוועידת מדריד, אז הנחנו את היסודות למשא-ומתן ישיר ודו-צדדי, לא עקיף ולא תלת-צדדי. אותו עיקרון שכל ממשלות ישראל נאבקו להשגתו, הצלחנו להביא לידי מימוש בקדנציה הקודמת. ואכן, המשא-ומתן הישיר והדו-צדדי מגיע לשיאו במפגש שעומד להתקיים, ואנחנו מקווים שזה אכן יוביל לחתימת חוזה שלום.

חייבים להדגיש גם ברגע זה, כאשר מתקיימים המגעים ויש תקוות גדולות, שאסור ליצור אופוריה, ולא להתעלם מכך שאכן יש חילוקי דעות, על שטחים; יש חילוקי דעות על חלוקת המים; יש חילוקי דעות אם אכן המשא-ומתן – אם יוכתר בהצלחה – יוביל ללא תנאי לחתימת חוזה שלום; יש חשש שבכוונת עבר הירדן להשיג את הוויתורים מממשלת ישראל, לעכב את חתימת חוזה השלום, ולאחר מכן היא עלולה לבוא בדרישות נוספות. כמובן, אז הדבר עלול להיות לנו לרועץ.

אנחנו חייבים להעלות על סדר-היום גם את מעמד הר-הבית, לא את מעמדם של הערבים, כי מה שעומד על סדר-היום הוא מעמד היהודים בהר-הבית. מסיבות הלכתיות – אני מקווה שלא מדיניות – נמנעו יהודים מלעלות להר-הבית, אבל אסור שמעמד הר-הבית, או מעמד היהודים על הר-הבית, יהיה נתון לשיקול דעתם של ראשי הדת המוסלמית, על-פי הסכם מדיני שייחתם עם גורם זה או אחר.

אדוני שר המשטרה, במשך הרבה שנים טענו, שעבר הירדן היא המדינה הפלשתינית, לפחות בשל העובדה שלמעלה מ-60% מאוכלוסיית עבר הירדן היא פלשתינית. אני חייב לומר, שאמרנו זאת גם מטעמים טקטיים, מכיוון שעל-ידי ההכרזה הזאת רצינו למנוע בכל תנאי את הקמת המדינה הפלשתינית ביהודה ובשומרון. מעולם לא הכרנו בצורך להקים מדינה פלשתינית, אין חשיבות ואף אין הצדקה להקמת מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון.

כך מכריז גם ראש ממשלת ישראל היום ואומר, כי הוא רואה בהקמת מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון – לפחות על-פי הצהרותיו – סכנה לקיומה של מדינת ישראל. אני שייך לאלה שמטילים ספק בכוונותיה האמיתיות של הממשלה ובהצהרות בכיוון הזה. אבל המציאות מובילה, על-פי תוצאות המדיניות שלכם, להקמת המדינה הפלשתינית ביהודה ובשומרון.

משום כך, כעת, נוכח ההתפתחויות, האינטרסים הלאומיים שלנו מחייבים אותנו להבטיח דווקא את חיזוקה של השושלת ההאשמית בעבר הירדן. אתם צריכים להתחייב לאזרחי ישראל, שבכל מחיר ובכל תנאי תמנעו, כל עוד אתם בשלטון – אני מקווה שזה יהיה קצר מועד – הקמת מדינה פלשתינית רחבה, גדולה, משני צדי נהר הירדן. אם לא תתפכחו, אם לא תתעשתו, אם תמשיכו ללקות בעיוורון, בקהיות חושים, באטימות, הרי אנחנו עלולים לעמוד, חלילה וחס, בפני מציאות מסוכנת ביותר למדינת ישראל.

אתם מצהירים הצהרות נגד מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון, והיא תקום, ואתם מבקשים לחזק את המלך חוסיין, את השושלת ההאשמית. אם לא תנהלו מדיניות נבונה, גם המציאות שם עלולה להיות לנו לרועץ, ובמו ידיכם תביאו לקץ השושלת ההאשמית.

האינטרס המשותף כרגע של השושלת ההאשמית ושל מדינת ישראל הוא לבלום את אש"ף, למנוע מאש"ף הקמת מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון, ובוודאי למנוע את היכולת של אש"ף להתסיס את הגורמים האנטי-מלוכניים בעבר הירדן כדי לגרום לקצה של השושלת ההאשמית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מערכת היחסים בין אש"ף לירדן היא מערכת יחסים נהדרת, מקיימים פעילות אינטנסיבית.

משה קצב (הליכוד):

אני מאחל לך ולמפלגת העבודה שתהיה אותה אהבה כמו שיש בין המלך חוסיין ליאסר ערפאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מקבל.

קריאה:

כל אחד לפי תפיסתו.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, הכנסת הזאת, האזרחים של המדינה הזאת, 90% מחברי הכנסת פוחדים מהקמת מדינה פלשתינית ביהודה ובשומרון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זו הטעות.

יצחק שמיר (הליכוד):

לא פוחדים.

משה קצב (הליכוד):

מתנגדים משום שפוחדים, משום שלא מגיע, משום שאין הצדקה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

דווקא האינטרסים של עם ישראל הם הקמת מדינה פלשתינית קטנה ליד מדינת ישראל. זה יהיה פרודדור לשלום עם העם הערבי כולו. מה רע?

משה קצב (הליכוד):

זה יהיה גורם מתסיס, גורם מסוכן שיביא לאי-שקט, יגרום להידרדרות ביחסים שבין מדינת ישראל לבין הארצות הערביות השכנות, זה יהיה גורם שיביא להידרדרות בשיחות שלום שהתחלנו בהן במאמץ רב לאחר עשרות שנים של מלחמות, זה יהיה בסיס בין-לאומי לטרורизם, זה יהיה בסיס לאי-שקט, ומה שקורה בלבנון הוא כאין וכאפס לעומת מה שיתרחש באותה מדינה שאתה רוצה להקים אותה. כאיש קואליציה, כמי שתומך בממשלה הזאת, אתה חייב להסכים לפחות עם ההצהרות של ראש הממשלה בעניין הזה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני לא מסכים אתו בנושא הספציפי הזה. אני מסכים אתו בכך שהוא ממשיך את תהליך השלום, ואני תומך בממשלה הזאת בגלל הקו המדיני כשהיא פועלת לתהליך השלום ותמשיך לפעול.

משה קצב (הליכוד):

אנחנו נעשה כל מאמץ כדי למנוע את הקמת המדינה הפלשתינית ביהודה ובשומרון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא תוכל.

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבל לך על הזמן.

משה קצב (הליכוד):

נעשה כל מאמץ כדי למנוע את הקמתה, כי היא מסכנת את קיומה של מדינת ישראל, מכיוון שזה מרשם בדוק להמשך יחסי העוינות בין מדינות ערב לבין מדינת ישראל.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שמעת מה אמר קיסינג'ר? שזה דבר בלתי נמנע.

משה קצב (הליכוד):

שמעתי שקיסניג'ר גם אמר, שמדינה פלשתינית זו סכנה למדינת ישראל. שמעתי שגם ראש ממשלת ישראל אמר את זה. אתה במיעוט, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מיעוט צודק.

משה קצב (הליכוד):

רוב אזרחי ישראל לא מקבלים את דעת דוברי הממשלה הרשמיים שתומכים בהקמת מדינה פלשתינית.

לכן, אנחנו מקווים, גברתי היושבת-ראש, שהשיחות הללו אכן יובילו לחתימת חוזה שלום. אני מקווה, שממשלת ישראל תשכיל לנהל את המשא-ומתן באופן כזה, שישמרו על האינטרסים החיוניים ביותר למדינת ישראל. אם לממשלה אין העוז והיא לקתה בעיוורון, בחוסר יכולת ובחוסר אונים מול יאסר ערפאת, אני מקווה שהיא תשכיל ותדע לעמוד בלחצים שמופעלים עליה כדי למנוע את התרחבות ההשפעה של אש"ף גם מעבר לנהר הירדן.

אדוני שר המשטרה, ראש הממשלה אמר אתמול, שהגבול בינינו לבין עבר הירדן הוא לא נושא שאפשר לדון עליו כרגע. צריך להיות ברור, שהגבול בין מדינת ישראל לבין עבר הירדן הוא נהר הירדן לכל אורכו; זה התנאי כדי להבטיח שלום וביטחון למדינת ישראל.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף. לאחר מכן תהיה תשובת השר משה שחל.

סאלח טריף (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשטרה והאנרגיה, השר המקשר והמדבר היום בשם הממשלה וראש הממשלה, רבותי חברי הכנסת, אני פשוט שמח ומתרגש לעמוד כאן ולדבר היום בנושא החשוב הזה, כאשר בעצם השעות האלה נפגשים על אדמת ירדן שר החוץ שלנו שמעון פרס, ראש הממשלה מג'אלי והשר האמריקני כריסטופר כדי להתחיל לכוון הסכם שלום חם ואמיתי עם ירדן, עם הממלכה ההאשמית.

שמעתי את חברי, חבר הכנסת קצב, ושמחתי לשמוע לא מעט חברים מהליכוד, שבעניין של ירדן הם מברכים – ולא תמיד נהלך אימים. מי כמוך יודע, שלא היו לנו בעיות אמיתיות עם ירדן, ואין לנו; לא בעיה ביטחונית ולא בעיות אחרות שאנחנו נדרשים להן לפעמים עם סוריה וגם עם המצרים, כמו קווי הפרדה וכל הקשור בזה.

בעצם היום הזה אני רוצה להזכיר לכם, שרק לפני חודש וחצי, אדוני השר ורבותי חברי הכנסת, ביקרתי עם משלחת דרוזית די נכבדה בלב לבה של ירדן, אצל המלך חוסיין, וזכיתי לכבוד הגדול להיות נציג רשמי של הכנסת, והתקבלתי שם במלוא הלבביות והחום, והרגשתי שאני נמצא במדינה מאוד ידידותית. זה התחיל במלך ונגמר באחרון האזרחים שראינו וביקרנו ברבת-עמון.

אני אומר את הדברים האלה משום שאני רוצה לומר לכם, שהמלך חוסיין, שקשריו עם מדינת ישראל במשך שנים וקשרי מדינת ירדן עם ישראל ידועים לרבים מאתנו, ואינני רוצה לומר דברים מעבר לזה, טרח בעוד מועד להכשיר את בני עמו ואת דעת הקהל בירדן והסביר להם שהולך ונרקם שלום בין ירדן למדינת ישראל. אתה בא היום אל עם שמוכן, שמעוניין ורוצה לקבל את השלום הזה בחום. לא מדובר בשלום קר עם ירדן, ובזה היתרון הגדול והעצום.

אנחנו עושים שלום גם עם המלך, גם עם אנשי הממשל הירדני וגם עם העם בירדן. ואני יכול לומר לכם, שהעם בירדן אוהב ומעריך את המלך, את המלך שהחליט החלטה חשובה לפני זמן-מה, כאשר החליט לגשת באומץ רב ולהביא להסדר שלום מלא עם ישראל, על כל המשתמע מכך, אף שכולנו יודעים שמערכת היחסים הבין-ערבית יש לה בכל זאת השפעה רבה על ירדן, יש לה השפעה רבה על המלך חוסיין.

אני חושב, שהמלך נקט מדיניות נכונה כאשר נתן לפלשתינים את העדיפות הראשונה לסיים את המשא-ומתן עם ישראל, להגיע עמה להסדרים ולהסכמים ולתחילתו של תהליך שלום ופתרון הבעיה הפלשתינית, ואחרי זה בא אל הנשיא אסד ונתן לו אפשרויות להגיע להבנה, ורק אז הגיע לשלב שבו צריך היה להכריע, והוא קיבל הכרעה נכונה. אנחנו רואים בעצם הימים האלה, שיחסים טובים וגלויים הולכים ונרקמים עם הממלכה ההאשמית, עם המלך ובני עמו.

אני מאוד מקווה שחברי בליכוד ובאופוזיציה ידעו לתמוך בממשלה ובמהלכי הנכונים, יחזקו את ידי ראש הממשלה במשא-ומתן המתנהל היום עם ירדן, משום שבקטע הזה אנחנו לא נדרשים לשום בעיה שהיא מהותית, בשום נושא שהוא. נכון שיש קשיים ובעיות, אבל בעיקרו של דבר אנחנו יכולים לברך היום, וכולנו בבית הזה כאחד יכולים לתמוך במהלך הזה. שמחתי לשמוע קולות רבים מהליכוד המברכים על המפגש עם חוסיין ועל הסכם שלום אפשרי עם ירדן.

הגבול עם ירדן הוא הארוך ביותר שיש לנו, ואני זכיתי לשרת במשך שנים על הגבול הזה. זה הגבול הארוך ביותר של מדינת ישראל, אבל הוא הגבול היחיד שלאורכו אין משקיפי או"ם, ואתם יודעים זאת; הוא היחיד שלאורכו אין כוחות בין-לאומיים, כי זה לא היה נחוץ אף פעם. ירדן וישראל כאחת בוטחות בעצמן וביכולתן לגבש את סדרי הביטחון בלי סיוע חיצוני, כמו שהיה תמיד בעבר.

ירדן אינה נתפסת בישראל, וגם לא נתפסה אף פעם, כאיום צבאי. ואני רוצה לומר, שהערוץ המדיני שבו התחלנו בעצם הימים האלה, וששיחות רבות התנהלו סביבו בעבר, הוא ערוץ שאין ממנו דרך חזרה. זה ערוץ שבו אנחנו צועדים עתה כשהוא מוביל להסכם שלום בין שתי המדינות, בין ישראל לירדן.

עם כל הבעיות, עם כל העליות והמורדות שעוד יהיו בשיחות, קיימות מספיק סיבות טובות, אדוני השר, כדי להאמין שהדו-קיום בשלום רב השנים עם ירדן יקבל גושפנקה רשמית וגלויה בחוזה שלום, שאני מקווה שיבוא במהרה.

הרוב הגדול של מנהיגינו בעבר ובהווה הכיר בחשיבות היציבות של השלטון ההאשמי, של הממלכה ההאשמית, ולא אחת שגינו בעבר וטעינו, כאשר חלק ממנהיגינו ניסו לפתור את הבעיה הפלשתינית על חשבון הממלכה הירדנית. אני רוצה לומר דווקא בימים אלה, כי מי שחשב כך אכן טעה. הוא טעה כי הוא קלקל מערכת יחסים אמינה וטובה. הוא קלקל תפיסה אסטרטגית חשובה, משום שירדן מעברו השני של הגבול, מעברו השני של נהר הירדן, היא המדינה שיושבת על הגבול הארוך והחשוב ביותר של מדינת ישראל, על הבטן הרכה של המדינה. ירדן תחת השלטון והמשטר ההאשמי היתה במשך כל השנים ביחסים כאלו ואחרים, שלא סיכנו את ביטחונה של ישראל. מי שחשב לגרום למחיקתה של מדינה כזו עם משטר כזה כדי לתת פתרון לבעיה אחרת צודקת, טעה, וטעה בגדול.

היום זוכים כולנו לכך, שאנחנו מתקנים טעויות גדולות של העבר, ובאים לרקום הסכם שלום עם המלך חוסיין, הסכם שלום שהמלך חוסיין לא יתקשה כלל למכור לעמו, להוציא אולי אופוזיציה שהיא זניחה וקיצונית, ואני מניח שיוכלו להתגבר עליה, כמו בכל מקום ובכל מדינה בעולם.

המשא-ומתן שכולם מדברים עליו היום אומנם נסוב וייסוב סביב בעיות עיקריות, חלקן אולי קשות, כמו: סימון קו הגבול, שיתוף פעולה כלכלי וחלוקת מקורות המים. אני חושב שבשלושת הנושאים העיקריים האלה אין למדינת ישראל בעיה. נכון שיש בעיות עם המים, אבל מדינת ישראל יכולה לתרום לביסוסו של המשטר ההאשמי, לתושבי ירדן, באמצעות השיתוף הכלכלי החשוב שאנחנו מתכננים והולכים לבצע לאורך גבולה של ירדן.

אני חושב שאין בין ישראל לירדן איזו בעיה מהותית מהסוג שיכול לטרפד חתימה על הסכם שלום בינינו בתוך זמן קצר. זו איננה אופוריה. זו המציאות, זו המציאות החדשה שבה אנחנו חיים היום, של התקדמות בהסכמי השלום בינינו לבין מדינות ערב, בינינו לבין ירדן והפלשתינים.

אני חושב שזו העת וזה הזמן לומר את הדברים האלה מהבית הזה, מהדוכן הזה. כסגן יושב-ראש הכנסת שמחתי לשמוע את ראש עיריית ירושלים, שהזמין את המלך חוסיין לבוא לכאן. יש אורחים שאנחנו רק נתברך בבואם. יבוא המלך חוסיין לכנסת ישראל, ינאם אל מול פני האומה, אל העם הישראלי, אל נבחרי הציבור בישראל, וידע שיש לו כאן אוהדים גדולים ורבים שמעוניינים לשתף אתו פעולה, שמעוניינים לעשות שלום, להגיע לשיתוף פעולה ולחיים אמיתיים עם כל תושבי ירדן, ובראשם המלך חוסיין.

אני חושב, אדוני השר, שיש בסיס מוצק לציפייה שהסכם השלום עם ירדן נמצא בדרך, ויש סיכוי טוב לכך שהוא יהיה השלום החם ביותר שיהיה לנו עם איזו מדינה ערבית.

אני רוצה לשלוח מכאן ברכה חמה לראש הממשלה, לשר החוץ ולכל הממשלה שלנו, לחזק את ידיה ולבקש מהם שלא ירפו, שימשיכו הלאה ויעשו הסכם שלום חשוב עם מדינה ידידותית, עם מדינה שאנחנו יכולים לזכות אתה הסכם לעתיד טוב יותר לבני עמינו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את השר המתאם משה שחל להשיב בשם הממשלה. בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בימים האלה, כל יום הוא יום היסטורי. היום נחת לראשונה שר ישראלי על אדמת ירדן ללא מסכה או תחפושת, אלא כנציגה הגאה של ממשלת שלום, שליחתו של עם רודף שלום היושב בארץ הזאת.

ואכן בשעות האלה ממש מתקיימת פגישה היסטורית, ובשעות האלה התאחדה הכנסת על כל חלקיה, קואליציה ואופוזיציה כאחת, כדי להביע משאלה ולהציג את הפן האמיתי והיחיד שלנו, לדעתי. עם כל חילוקי הדעות והוויכוחים בבית הזה, הסוערים לעתים, אני מאמין באמונה שלמה, שרוב רובו של העם המיוצג כאן בכנסת על-ידי סיעותיו רוצה, מעוניין, כמה להגיע לשלום.

גברתי היושבת-ראש, ביולי 1992, שעה שהציג יצחק רבין את ממשלתו בפני הבית הזה הוא אמר: "הממשלה החדשה שמה לה למטרה מרכזית לקדם את עשיית השלום. נעשה זאת על בסיס הכרת מדינות ערב והפלשתינים בישראל כמדינה ריבונית ובזכותה לחיות בשלום ובביטחון. אנו מאמינים בכל לב שזה אפשרי, שזה הכרחי, שזה יבוא". בהמשך נאומו אמר ראש הממשלה: "אני קורא לראשי מדינות ערב ללכת בעקבותיהם של מצרים ונשיאיה. אני מוכן לנסוע היום, מחר לרבת-עמון, לדמשק, לביירות, בשליחות השלום, כי אין ניצחון גדול יותר מניצחון השלום".

יום גדול לישראל. היד שתלחץ את ידו של המלך חוסיין בשבוע הבא, תלחץ את ידו של כל חפץ שלום באזורנו. יש בחיי האומה רגעים שהם גדולים מכדי שנוכל לעכל אותם. גבולות נמחקים, חומות קורסות, שנאות מיטשטשות. מהאבק במכתשי הפגזים ניצור לבנים ונבנה ארמונות במדבר.

המלך חוסיין היה האציל באויבינו. במהלך 41 שנות שלטונו בירדן צברנו, הישראלים, "שעות חוסיין" רבות בספינות, בקרוונים בערבה, בבתי-אירוח בחשכת ליל – גולדה מאיר, זיכרונה לברכה, יגאל אלון, זיכרונה לברכה, משה דיין, זיכרונה לברכה, ויבדלו לחיים ארוכים יצחק שמיר, שמעון פרס, יצחק רבין ואחרים.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה בהזדמנות הזאת לומר משהו מעניין. בנאומו של המלך חוסיין לפני שבועיים, שהקשבתי לו, ראיתי וקראתי אותו, יש ציטוט מעניין וחשוב ביותר. המלך חוסיין, בהתייחסו למקומות הקדושים לאסלאם בירושלים, אמר משפט בעל משמעות השונה מהרטוריקה שאנחנו שומעים אותה לעתים מהפלשתינים. הוא אמר, שאין ספק כי המוסלמים, האסלאם יהיה מעוניין ויקבל ורוצה לקבל את השליטה על – וכאן באה ההפתעה – על המקומות הקדושים. להבחין מהאמירה הכוללת והגורפת של ירושלים המזרחית כולה כשייכת לפלשתינים, היו כאן שתי הבחנות בעלות חשיבות. האחת, הוא אמר שהעניין איננו לפלשתינים בלבד אלא הוא עניין ששייך לעולם המוסלמי כולו. דבר שני, מדובר כאן על המקומות הקדושים תוך הכרה בנאומו במקומות הקדושים לבני העמים האחרים כאשר לאסלאם יש תביעה למקומות המקודשים לאסלאם.

מאתמול יכולה הדיפלומטיה המזרח-תיכונית להשיל מעליה את המושג המביך של פגישות חשאיות בין שכנים. לא עוד פגישות בגנבה, בחסות החשכה. ניפגש על אדמותינו באוהלי השלום, נאכל חומוס ועלי גפן ממולאים ונזיע תחת חום המדבר כמנהג המקום. אולי במשך הזמן ילמדו גם שכנינו לאכול דגים ממולאים.

רבותי חברי הכנסת, במיוחד חברי בליכוד, ובמיוחד חברי חבר הכנסת משה קצב, אולי אלה הרגעים להרהר בוויכוחים שהיו בתוכנו בממשלת האחדות הלאומית. אבל לבוא ולהגיד שאכן יש אופציה ירדנית, מה שטענו כל השנים – זה קיים, וייתכן מאוד, אני מכיר את יושרך ואת אומץ לבך, שבינינו, ברגע זה, אולי היה משגה כאשר דחינו את "מסמך לונדון", ואולי באמת השאלות שנשלחו על-ידי בייקר ניתן היה להשיב עליהן תשובה אחרת, מי יודע, ייתכן שההיסטוריה היתה נראית אחרת.

משה קצב (הליכוד):

אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

אם היושבת-ראש תסכים.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה.

משה קצב (הליכוד):

המונח אופציה ירדנית כבר מזמן אינו קיים. היום לומר אופציה ירדנית – זה פשוט לעוות את כל התכנים של המונח הזה.

שנית, אני מודה שהתוכנית של פשרה טריטוריאלית של מפלגת העבודה עדיפה מתוכנית האוטונומיה שלכם, שמובילה למדינה פלשתינית. לכן, אם הברירה היא בין מדינה פלשתינית לבין פשרה טריטוריאלית, עדיפה פשרה טריטוריאלית. אם הברירה היא בין אוטונומיה אמיתית ומלאה לבין פשרה טריטוריאלית, עדיפה אוטונומיה מלאה.

יהושע מצא (הליכוד):

השר שחל, קריאת ביניים קצרה. גם "מסמך לונדון" לא היה אופציה ירדנית, אם ראית אותו וקראת אותו.

שר המשטרה מ' שחל:

ראיתי וקראתי אותו. אני מציע, אילו הבית הזה יכול היה להגיע לכך שיהיה דיון, לא ויכוח ולא קנטרנות, אלא דיון על לקחים שבו כל אחד יציג גם את מסמכיו וגם את השקפתו – אני מדבר על הפרספקטיבה.

משה קצב (הליכוד):

מעבר לתוכן, אדוני השר, אתה תסכים אתי, שלחתום על הסכם לונדון מאחורי גבו של ראש הממשלה, זה מעשה שלא ייעשה. זה מעבר לוויכוח המהותי.

שר האוצר א' שוחט:

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

זה היה כנראה חשאי כל כך שלא רצו — — —

יהושע מצא (הליכוד):

שר החוץ — — שריבונות על רמת-הגולן. הוא הזכיר את זה פעם.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, הדיפלומטיה המזרח-תיכונית עברה תהליך של ריאליזציה. לא עוד הצהרות דמגוגיות על כיבושי עולם ומחיקת עמים, לא עוד קריאות קרב.

מנהיגי האזור היטיבו להבין, כי פה רעב אינו יכול לצעוק קריאות שמחה וגם לא קריאות תמיכה במנהיגיו, כי אדמה חרוכה אינה מניבה דבר, כי אם נשקיע בפגזים ולא בחדרי לידה לא יהיה לנו מחר.

התוצר המקומי לנפש בישראל גדול פי עשרה מזה של תושב ירדן. החקלאות הירדנית אינה ממצה את כל יכולתה. החובות וההוצאות לביטחון תופחים גם אצלנו וגם אצל שכנינו. השלום יעלה את רמת

החיים בירדן ובישראל, מספר התיירים המגיעים לישראל יגיע, לפי ההערכות, ל-4 מיליוני איש. מעבר להרים נרקמו אגדות. "מסלול הבשמים" המקראי ישוחזר מניצנה דרך מצפה-רמון, פטרה, ועד רבת-עמון. נחזור להיות מה שהיינו צריכים להיות תמיד.

הירדנים מגלים עניין בנושאי אנרגיה משותפים, הפקת אנרגיה, ניצול פצלי שמן, ייצור חשמל מאנרגיית השמש, חיבור רשתות החשמל שלנו ושלהם, ועוד היד נטויה. נשתף פעולה עם הירדנים במידע חקלאי, רפואי, בתוכנות מחשבים; נקיים קשרים מסחריים ותיירותיים. נראה כי ההשקעות העולמיות בירדן, בעקבות הסכם שלום שכזה, על-פי הערכת הכלכלנים הבין-לאומיים, יגיעו ל-3 מיליארדי דולר, כשעיקרן ממדינות אירופה, מיפן, ובין היתר תהיה גם מחיקת חובותיה של ירדן.

רון נחמן (הליכוד):

מה עם הכסף בשביל הגדר?

שר המשטרה מ' שחל:

עמי האזור הבינו כי היד המאוגרפת המונפת אל על יכולה וצריכה לחבוק טורייה ולעבד את האדמה, ללטף את הבן השב משיעור מחשבים ולא משדה הקרב.

אתמול נסתיים סיבוב ראשון של שיחות בינינו לבין הירדנים בעין-עברונה, כשעיקר המחלוקת הוא בסוגיית חלוקת המים הנדונה במשך זמן רב ולעולם לא נדונה רשמית, וכשבלבה דרישת הירדנים לחלוקה מחודשת של מקורות המים באזור. בעניין זה הצגנו את דעתנו, כי לא תיעשה חלוקה מחדש של מקורות המים וכי הפתרון יושג באמצעות פיתוח משותף של מקורות מים נוספים. הצענו שורה של אמצעים לפיתוח מקורות כאלה, דוגמת שיפור צנרת המים הירדנית, השבחת מים, תפיסת מי שיטפונות, מי גלישה מהכינרת, והקמת מפעל משותף להתפלת מים.

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי, זה אולי לב-לבו של הנושא. הכנסת היתה צריכה לקיים דיון לא בצורה שגרתית. לכן, גברתי, אני לא חושב שזה הזמן להעיר לי.

המים אינם יודעים גבולות והם חסרים בשני הצדדים. הוסכם להכיר הדדית בהקצאה צודקת לשני הצדדים של מימי הירדן והירמוך. אולם נראה כי דרישותיהם של הירדנים בנושא המים גדולות מהמציאות, והנושא ימשיך ויידון בוועדה מיוחדת.

סוגיה נוספת העומדת בינינו הינה סוגיית סימון הגבולות. הירדנים דורשים תיקוני גבול בדרום הערבה, לטענתם על-פי קווי הפסקת האש מ-1949. לטענתנו, מעולם לא סומן בצורה רשמית הגבול בינינו, ולכן מדובר בדבר חדש המצריך דיון מעמיק בוועדה.

הוועדות יחלו להתכנס ב-8 באוגוסט 1994 – ועדת ביטחון, מים, אנרגיה ואיכות הסביבה – לדיונים רצופים בין מפעלי ים-המלח ועיר האשלג הירדנית.

גברתי היושבת-ראש, הסכם העקרונות מיום 13 בספטמבר 1993 פתח עידן חדש במזרח התיכון, ושפה חדשה הפכה לשפת האזור. מי שיתרגם את שפתו לשפת האזור החדשה, ירוויח, הוא ובני עמו. מי שיחכה שההיסטוריה תחלוף מבלי שיהיה חלק ממנה, יעמוד בפני שוקת שבורה.

העוני אינו גזירה, והשכול מעשה ידי אדם הוא. הדרך ללחיצת יד קצרה מהדרך אל שדה הקרב.

גברתי היושבת-ראש, ממשלת ישראל שמחה על הברכות מכל חלקי הבית הזה עם תחילת השיחות הרשמיות עם ירדן ולקראת העתיד לבוא.

היום ייפגש שר החוץ שמעון פרס עם ראש ממשלת ירדן, עבד אל-סלים מג'אלי, ועם מזכיר המדינה וורן כריסטופר, וביום שני ייפגש ראש הממשלה יצחק רבין עם המלך חוסיין, תחת האכסניה הידידותית של ארצות-הברית ונשיאה ביל קלינטון.

גם אם ארוכה הדרך להסכם שלום מלא עם ירדן, אנו מקווים כי לא יעברו עוד מים רבים בירדן עד שיושג, וכי למרות חילוקי הדעות נגיע אל השלום. נעמוד על כך כי השלום במזרח התיכון יהיה שלום חם, בין בני אדם ולא בין מנהיגים בלבד, המתנהל על ניירות רשמיים. נעמוד גם על כך כי המשא-ומתן יתקיים באזורנו, כי אין היגיון בכך ששכנים יכתתו רגליהם אל מעבר לים בשעה שהם בטוח לחיצת יד.

ממשלת ישראל הנוכחית הבטיחה להביא שלום על עמה ישראל, והיא תביא אותו בכל החזיתות ובמהרה.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע לבית לקיים דיון במליאת הכנסת בשתי ההצעות, בזו של חבר הכנסת סאלח טריף ובזו של חבר הכנסת משה קצב.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קצב. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני הייתי מסכים לכך שיתקיים דיון בסוגיה חשובה זו, נושא המשא-ומתן בין ישראל לירדן, במליאת הכנסת. אבל הדברים שאמר חבר הכנסת משה קצב, אני חושב שהם מנוגדים לרוח הטובה שבה מתנהל כעת המשא-ומתן בין ישראל לירדן. אני חושב שהמשא-ומתן הזה מבורך, בירכתי עליו ואני חוזר ומברך כאן את שני הצדדים, הישראלי והירדני, על קיום תהליך משא-ומתן אינטנסיבי. אני חושב שהמפגש היום והפסגה שתהיה בווינגטון בין המלך חוסיין לבין ראש ממשלת ישראל, מר יצחק רבין, זו פסגה חשובה מאוד שיהיו לה תוצאות מבורכות לגבי המשך תהליך השלום באזור כולו.

אני חושב שהסכם שלום ישראלי-ירדני יעודד הסכם שלום עם סוריה, עם לבנון ועם העולם הערבי כולו.

הדברים של חבר הכנסת משה קצב, שמתנגד טוטלית לכל אפשרות, רעיון, של הגדרה עצמית לפלשתינים וזכותם להקים את מדינתם העצמאית ליד מדינת ישראל, הטרידו אותי מאוד. הוא מנסה להבהיל את הציבור, לזרוע פחד, כאילו מדינה כזאת תסכן את ביטחון ישראל.

ביטחון ישראל עומד בסכנה בהעדר שלום עם הפלשתינים. מדינה פלשתינית תהיה פרוזדור לשלום-אמת עם העולם הערבי כולו. בלי הסכם שלום עם הפלשתינים אין שלום עם ירדן, אין שלום עם סוריה, אין שלום עם לבנון ועם שום מדינה אחרת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, אבקש ממך לסיים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הבסיס הוא שלום ישראלי-פלשתיני. אני מנסה לשכנע את עם ישראל, לשכנע את כולם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני חושב שגם רבין ישתכנע כפי שהוא השתכנע שיש לנהל משא-ומתן עם אש"ף, והוא רואה – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דוד מגן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת סאלח טריף. בבקשה, דקה מן המקום.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אתה רואה את ההבדל כאשר פועלים לשלום מתוך קונסנזוס.

המלך חוסיין, כידוע, הוא פרטנר, הוא עומד בראש מדינה. מתנהל עמו משא-ומתן גלוי זה למעלה משנתיים וחצי, מאז ועידת מדריד. הדאגה של חבר הכנסת דראושה נובעת מכך שנזדמנה לידיכם, לידינו, הזדמנות לתקן את השגיאות שביצעתם, בקנה מידה היסטורי, החל מ-13 בספטמבר בחתימה על הסכם אוסלו. זאת הדאגה שלו.

הנתיב של משא-ומתן עם ירדן צריך להוביל באותה הזדמנות גם לתיקון השגיאות ההיסטוריות הללו. ובנושא הזה גם אנחנו, כאופוזיציה, מושיטים יד ומטים שכם ומאחלים לכולנו הצלחה במשא-ומתן המורכב והקשה הזה למען שלום אמיתי בין המדינות.

קריאות:

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני רוצה להזכיר לכולם שההצבעה היא על שתי ההצעות לסדר-היום.

חברי הכנסת, אני מפעילה את השעון להצבעה על ההצעה לדיון במליאה על שתי ההצעות לסדר-היום, של חבר הכנסת קצב ושל חבר הכנסת טריף בנושא המוסכם, חשיבות הסכם השלום עם ירדן. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 15

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 15 ללא מתנגדים, נמנע אחד, אני קובעת שההצעה לסדר-היום תידון במליאה. אני מברכת את היוזמים ואת השר המשיב. אנחנו שולחים מכאן ברכות ואיחולי הצלחה למשא-ומתן על השלום.

הצעת חוק ניירות ערך (תיקון – אחריות של עושה תרמית בקשר לניירות ערך).

התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת חיים אורון לנמק מן המקום את הצעתו, הצעת חוק ניירות ערך (תיקון – אחריות של עושה תרמית בקשר לניירות ערך), התשנ"ד–1994. זו הצעת חוק א'תכז. בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, הצעת חוק ניירות ערך (תיקון – אחריות של עושה תרמית בקשר לניירות ערך), מצטרפת לשתי הצעות חוק קודמות שלי שבהן הצעתי להגדיל את העונשים הפליליים הקבועים בחוק למי שעשה שימוש במידע פנים ולהטיל עליו אחריות אזרחית לנזקים שהוא גרם.

המצב הנוכחי מאפשר להטיל קנסות כפי שמתחייב בגובה הקנסות. אני לא רוצה לפרט פה את כל הנתונים. מדובר במעשי תרמית שלעתיים גורמים נזקים גדולים מאוד, הרבה יותר מאשר הסכום המוטל כקנס, שהוא מוגבל.

לכן ההצעה אומרת, שיתאפשר לבית-המשפט להחליט, במקרים שבהם יוכח הנזק שנגרם למי שנגרם, להטיל על מי שגרם לנזק את הקנס בגובה הנזק שנגרם לבעל ניירות הערך.

אני מקווה שהוועדה תדון בשלוש הצעות החוק, שמשמעותן העיקרית היא החמרה על מי שמשתמש במידע פנים לצורך תרמית בניירות ערך, יחד, ובכך תעשה מעשה שמתחייב לאור אירועים שונים שהיו, לצערנו, בתקופה האחרונה סביב שוק ניירות הערך. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. תשובת שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדת הכספים, במגמה לוודא כי נפגעים ממעשה תרמית בניירות ערך יזכו בפיצוי מלא מידי עושי התרמית.

אציין כי גם בחקיקה הנוכחית קיימים כלים המאפשרים תרופה לנפגעי עבירות בניירות ערך. הדבר קבוע כיום בסעיף 77 לחוק העונשין. הסעיף האמור מאפשר לכל בית-משפט הדן בכל אישום פלילי לפסוק סכומים מסוימים לנפגעי העבירה הפלילית. תקנות סדר הדין האזרחי מסדירות את ההליך להגשת תביעה כזאת.

במהלך הדיון בהצעתו של חבר הכנסת אורון יש לוודא כי החקיקה המוצעת תשתלב בחקיקה הקיימת ובכל מקרה לא תרע עם נפגעי העבירה הפלילית המבקשים לתבוע את נזקייהם.

לפיכך הממשלה תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן מבקש להסיר את הצעת החוק, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, ההצעה טובה, אלא שאני מבקש לשאול אותך, מדוע אתה מסתפק בתביעה על נזקים ישירים בלבד, ולא על נזקים עקיפים ונגזרים? אני חושב שהעניין צריך להישאר בסמכות ובשיקול דעת של בית-המשפט.

אמרת את הדברים הנוקבים; אני לא רוצה להשתמש במלים חריפות מאוד, אבל פה ושם אנחנו קוראים ושומעים שיש גורמים מאפיונריים שפועלים בבורסה, ויכול להיות שיש מקרים שאת הנזקים שלהם אפשר למדוד גם כנזקים עקיפים.

הייתי מציע שההצעה תהיה גורפת יותר ותכלול גם את הנזקים העקיפים.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. יש לך זכות התשובה, חבר הכנסת אורון, בבקשה. אם יש מתנגד, זכותך להשיב.

חיים אורון (מרצ):

יש הרבה אמת בדברים של חבר הכנסת מגן, אלא שהגדרת נזק עקיף בתחום הזה היא מאוד מאוד בעייתית, והיא בעצם עשויה להשמיט את הבסיס מתחת לחוק. יהיה ויכוח גדול מהו נזק עקיף, הוא יכול להגיע ולהיות משורשר להיקפים מאוד מאוד רחבים.

אני מציע לחבר הכנסת מגן: בואו נהרוג טורקי אחד, לא ננוח, ואחר כך נראה אם צריך להמשיך. גם כך יש בחקיקה הזאת הרחבה משמעותית. נזק עקיף, נדמה לי שהמשפטים יגידו שלא ניתן להוכחה, ויהרגו את העניין כולו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. בבקשה.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ניירות ערך (תיקון אחריות של עושה תרמית בקשר

לניירות ערך), התשנ"ד–1994, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אפשר להצטרף?

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שבעה, ללא מתנגדים, ללא נמנעים, אני קובעת שהצעת חוק ניירות ערך (תיקון – אחריות של עושה תרמית בקשר לניירות ערך), התשנ"ד–1994, אושרה בקריאה טרומית ומועברת לדין – באיזו ועדה, חבר הכנסת אורון? ועדת הכספים? חבר הכנסת אורון, לוועדת הכספים?

חיים אורון (מרצ):

ועדת הכספים.

היו"ר ע' מאור:

מועברת לוועדת הכספים להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) (תיקון).

התשנ"ד–1994

(הצעת חבר הכנסת י' ונונו)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף ונונו להצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) (תיקון), התשנ"ד–1994, שמספרה א'תקכ. בבקשה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני מבקש להעביר את החוק המונח בפניכם על מנת לתקן עוול גדול שנעשה למשפחות ברוכות ילדים עם הנהגת התקנות החדשות להנחות בארנונה, אשר ביטלו לחלוטין את כל מערכת ההנחות שהיתה נהוגה בכל העיריות, המועצות והרשויות המקומיות במשך שנים רבות. מערכת זו אפשרה הנחות בארנונה על-פי מספר הילדים נוסף על הנחות לקבוצות אוכלוסייה נזקקות.

לעתים הרצון הטוב והכוונה הטובה להביא לידי פישוט של מערכת ההנחות ולהביא לידי אחידות במערכת מתן ההנחות, דבר שהוא אולי חיובי כשלעצמו, מביאים לתוצאות רעות, ובדרך להשגת המטרה הנעלה הזאת הפילו כמה וכמה קורבנות ויצרו רגשות התמרמרות בציבור רחב ביותר ברחבי הארץ, הכולל קבוצות שלמות שיצאו נפגעות. קשישים, גמלאים, ששנים רבות זכו בהנחות

משמעותיות בארנונה, דבר שאפשר להם לחיות ולהתפרנס מהגמלה הנמוכה, מצאו עצמם מוסיפים על הוצאותיהם מאות שקלים לחודש בעקבות שינוי היקף ההנחות, שהגדיל בצורה משמעותית ביותר את הוצאותיהם לתשלום הארנונה. כמו-כן גבר הנטל על קבוצות הנכים, גבר הנטל על אלמנות, על משפחות חד-הוריות ועל קבוצות שלמות כמו כוחות הביטחון, עובדי הוראה וחינוך, כשבמחיר יד אחת בוטלו הנחות בארנונה שהם היו זכאים להן שנים רבות.

העוול הגדול מכול, העולה, מזדקר ומנקר עיניים, היה ביטול הנחות בארנונה למשפחות ברוכות ילדים הכורעות תחת הנטל הכבד של ההוצאות הכרוכות בגידול הילדים – מזון, ביגוד, חינוך, מעון-יום, חוגים ועוד כהנה וכהנה. לפתע מצאו המשפחות האלה את עצמן תחת תוספת הוצאה של כ-1,000 עד 2,000 שקל ארנונה בשנה. מי שנשארו היום זכאיות להנחה בארנונה אלה רק משפחות המקבלות הבטחת הכנסה. כל היתר נמחקו מטבלת ההנחות.

היום כ-100,000 משפחות בישראל הן בעלות ארבעה ילדים ומעלה, ואחוז משמעותי מהן בוודאי עבר אל מתחת לקו העוני. שרת העבודה והרווחה הביאה חקיקה שנועדה להוסיף 30-40 שקלים בחודש, על מנת להעלות אותן אל מעל לקו העוני, ואנחנו, במחיר יד אחת, העברנו משפחות שלמות, בהוצאה של 100-200 שקל לחודש, והורדנו אותן אל מתחת לקו האדום, קו העוני. האם זאת הבשורה שבישרנו להם? לא ייפלא אפוא שנוצרה התמרמרות גדולה ביותר נגד הממשלה על הגזלה של כבשת הרש הזאת.

החוק הזה בא למחוק את העוול הזה ולעשות צדק עם אוכלוסייה קשת-יום הנושאת בנטל בצורה קשה, אך אינה יוצאת להפגנות. ההתמרמרות מחלחלת בשקט וצוברת עוצמה. העיריות מוסיפות לזעקותיהם ועונות להם שלא בהן האשמה, לא הן עשו את המעשה הזה, את העוול הזה, אלא הממשלה בכבודה ובעצמה היא שגרמה לכך, ובדרך לשינוי סדר העדיפויות קרתה לה התאונה הזאת. ברצונה הטוב להגיע למינהל יעיל יותר היא נפלה בפח של התקנות החדשות על ביטול ההנחות בארנונה.

עלינו לתקן את העוול הזה ולהחזיר את הצדק למשפחות ברוכות הילדים, ובאותו זמן גם להחזיר את הצדק לגמלאים, לקשישים ולקבוצות אחרות.

הצעת החוק מדברת על הנחה של 30% בארנונה למשפחה בעלת ארבעה ילדים, ועל כל ילד נוסף תוספת של 10% הנחה בארנונה.

אבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק הזאת.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר האוצר להשיב בשם הממשלה, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה מתנגדת להצעת החוק הזאת.

סעיף 12(ב) בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ג-1992, קובע כי "שר הפנים יקבע בתקנות תנאים וכללים למתן הנחות בתשלומי הארנונה". בהתאם לכך, הותקנו בידי שר הפנים תקנות שעניינן הנחות בארנונה, ומונתה ועדת מעקב לבחינת התקנות והבעייתיות הכרוכה במימושן. בהתחשב בהמלצות ועדת המעקב שמונתה, חתם שר הפנים על תקנות להנחות בארנונה לשנת הכספים 1994.

תקנות ההנחות מבוססות בעיקרן על מצבם הסוציו-אקונומי של מבקשי ההנחות, ובכלל זה נקבעו הנחות לעולים חדשים, לקשישים ולמשפחות מרובות ילדים, בהתאם למבחני הכנסה. מכאן שאין מקום לקבוע בחקיקה ראשית הוראות שנועדו למעשה לבוא במקום תקנות ההנחות בארנונה, בפרט לאור העובדה כי קבוצות האוכלוסייה שהצעת החוק נוגעת להן קיבלו מענה במסגרת תקנות הארנונה לשנת 1994.

הצעת החוק, כמובן, אינה מצביעה על מימון תקציבי בהתאם לדרישות סעיף 39(א) של חוק יסודות התקציב. לפיכך אני מבקש מהכנסת להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

אני רוצה להוסיף מלים מספר. אנחנו יודעים שהצעת חוק גורפת, ללא בדיקת הכנסה, יש בה עוול סוציאלי יוצא מן הכלל, ואינני מבין מדוע משפחה אמידה, בעלת יכולת, שיש לה ארבעה ילדים, לא תשלם ארנונה, בה בשעה שאין כאן שום קריטריון ושום מבחן סוציאלי. אדם יכול להרוויח פי חמישה מהשכר הממוצע במשק, ולפי הצעת החוק האמורה הוא יקבל הנחה ופטורים. אין בזה ממידת ההיגיון ואין בזה גם ממידת הצדק החברתי.

חבר הכנסת ונונו הוא ראש מועצה לשעבר, והוא יודע כמובן שברגע שנותנים הנחות, תקציב העירייה נפגע, ולאחר מכן לא רחוק היום שבו ראשי העיריות עומדים כעניים בפתח, אם במשרד הפנים אם באוצר, ומבקשים עזרה כספית. לפיכך אני מציע להוריד את הצעת החוק ולדחות אותה, וזו גם עמדת הממשלה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבין שאדוני השר מבקש להסיר. חבר הכנסת ונונו, בבקשה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון שהתקנות הותקנו על-ידי שר הפנים, אבל הן עשו עוול. היתה הבטחה של ראש הממשלה, שתיערך בדיקה מקיפה של כל הסוגיה וייעשה לתיקון העוול, דבר שעד כה לא נעשה. תמיד קיים הנימוק הזה, שיש משפחות עשירות, אבל מבחינת ההתפלגות של המשפחות בעלות ארבעה ילדים ומעלה תראו שרובן המוחלט הן משפחות עם הכנסה בינונית ומטה, ולא צריך להתלות כל פעם במשפחות העשירות הבודדות בקבוצה הזו, ובעקבות זאת לעשות עוול לכל האוכלוסייה.

אבל בעקבות הפנייה של הנהלת הקואליציה למשרד האוצר לדחות את ההצבעה לשבוע הבא, ועד
אז לערוך מפגש ודיון – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה יהיה בשבוע הבא? משהו ישתנה במדיניות הממשלה?

יוסף ונונו (העבודה):

הצבעה. ביקשו ממני לדחות את זה בשבוע, ועד אז לנסות להגיע – – –

דוד מגן (הליכוד):

למען הסדר הטוב, אם השר יציע זאת ואתה תסכים, זה עניין אחר, אבל לא שמענו שהשר הציע. אולי
תפנה אליו.

יוסף ונונו (העבודה):

אני יודע שהיתה פנייה אלי בנושא הזה.

שר האוצר א' שוחט:

אני פונה ומבקש לדחות את ההצבעה.

יוסף ונונו (העבודה):

נדחה את ההצבעה לשבוע הבא, ועד אז יהיה דיון ונגיע להסכם על תיקון המעוות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש הסכמה כללית, גם אני מסכים. תודה רבה.

הצעות לסדר-היום ציון מלאות חמישים שנה לטביעתה של אוניית המעפילים "מפקורה"

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו מציינים היום בכנסת את טביעת האונייה "מפקורה". נערוך פסק-זמן קצר מאוד בהצעות החוק ונעבור להצעות לסדר-היום מס' 4453 ו-4454.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא דיונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, יושבים כאן ביצע – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, תרשה לי, מותר לי לדבר אליך? יושבים כאן ביצע בני משפחות אלה שנספו באונייה "מפקורה" – עוד מעט תשמע מה זה – ויושבים כאן ניצולי השואה ונציגים של יהדות רומניה. הם נמצאים מהבוקר בירושלים, ולא כולם כל כך צעירים. אני אומר לכבודה של עיריית ירושלים, שעוד מעט היא חונכת כיכר על שם "מפקורה" וייערך טקס. לאחר ששמעת את ההסבר, אתה בוודאי נענה ברצון כמו כל חברי הכנסת. גם שר האוצר, שזמנו יקר, הסכים לכך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא שמעתי מה הנושא. התקוממתי על כך שלא מודיעים על שינוי בסדר-היום. ודאי שאני מקבל את הנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהכירי אותך, אני יודע שאתה מקבל את זה בברכה. יש בסך הכול שני משתתפים בדיון. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז. בעיית יהדות רומניה ו"מפקורה" היא בעיית עם ישראל כולו. נוסף על היותו חבר הכנסת, הוא אישית יוצא רומניה. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

הנושא נמצא בסדר-היום, רק במקום אחר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נתבקשתי על-ידי ידידי, סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, לדבר בנושא האסון של האוניה "מפקורה", שהוא חלק משואת יהודי רומניה. לאחר ביקור שערכתי אתו בפולין, אני מעריך מאוד את הרגישות שלו לכל נושא השואה ואת העובדה שאין הוא נותן לנושא להישכח.

כיליד רומניה – אומנם הגעתי לארץ בגיל חמש – המדבר רומנית, יש לי כמובן רגישות גדולה לכל הנושא של יהדות רומניה. אף שמוסקו אלקלעי ביקש ממני לומר לפחות מלה אחת ברומנית, צר לי, אך תקנון הכנסת איננו מאפשר לשאת נאומים ברומנית.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, נאומים לא אך מלה כן.

אברהם פורז (מרצ):

מאחר שמדברים על השואה, אני לא רוצה להתבדח. יכולתי לומר לכם שיש כמה מלים ברומנית שקיימות גם בעברית, אך המשמעות שונה ולפעמים מצחיקה.

אני מתנצל בפני האורחים הנמצאים כאן על כך שמייד עם סיום דברי איאלץ לעזוב, כי בני גומר היום קורס בצבא ואני חייב להשתתף בטקס הסיום, ואתם בוודאי תבינו אותי.

יהדות רומניה רשמה דף מפואר בתולדות ישראל. כפי שאתם בוודאי יודעים, ראשוני המתיישבים בארץ היו מרומניה. הם הקימו את ראש-פינה וזיכרון-יעקב. בתקומה הציונית רשמה יהדות רומניה פרק מפואר. בין היתר, זו העלייה שהיו בה, לשמחתנו, הכי פחות יורדים. מבין אלה שעלו, הרוב המכריע נשאר בארץ.

גם לשואה, לצערנו הרב, היתה ליהדות רומניה תרומה, אם כי צריך לומר את האמת: שואת יהדות רומניה היתה פחות חמורה בממדיה לעומת יהדות אחרות באירופה, מכיוון שרומניה היתה חלק ממדינות הציר ולא ארץ כיבוש. המרשל אנטונסקו שלט אז ברומניה, והיום יש ויכוח גדול על מעמדו בהיסטוריה, בכלל זה דיון שהיה לא מזמן באוניברסיטת תל-אביב, האם היה אנטישמי והאם שיתף פעולה עם היטלר או שניסה לגונן על היהודים. המשטר החדש ברומניה, המשטר שלאחר צ'אושסקו, מנסה להפוך את אנטונסקו לגיבור לאומי. יש הטוענים, וייתכן שבמידה רבה מאוד של צדק, כי אין זה איש שראוי להפוך אותו לגיבור לאומי.

לפני כשלוש שנים התקיים כאן בכנסת אירוע שציין את תחילת שואת יהודי רומניה. באותו דיון הזכרתי שסבי, אברהם קנלוביץ', זיכרוננו לברכה, נספה בפוגרום שהיה בעיר דורוהוי ב-1940. בעצם הפוגרום בדורוהוי היה תחילת שואת יהודי רומניה. היה מדובר בצבא רומני שנסוג מבסרביה. על-פי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, הרוסים היו אמורים לקבל את האזור בחזרה, הרומנים נסוגו בלי קרב, אבל את נקמתם הם נקמו ביהודים משום-מה.

צינו כאן בכנסת את האסון הגדול של טביעת האונייה "סטרומה". כמעט כל ילד בישראל זוכר את השם "סטרומה", אך מעטים מאוד שמעו את השם "מפקורה". לכן אני חושב שהאירוע היום חשוב על מנת שנזכיר גם את האירוע הטרגי הזה.

קודם כול אני רוצה להודות לשלמה ליבוביץ-ליש ולברוך טרקטין מאקמאור, ששלחו לי חומר על האונייה "מפקורה", כי גם אני, פרט לזה ששמעתי שהיתה אונייה כזאת, את הפרטים המדויקים לא ידעתי.

אני מקווה שחברי דב שילנסקי יוסיף פרטים, אבל לפי הפרטים שיש בידי אנסה בכל זאת לתאר את הדברים. אני לא אומר את זה כל כך עבור האורחים שלנו, משום שהם יודעים, אבל לשמחתנו הרבה הדיונים במליאת הכנסת מועברים בשידור ישיר בטלוויזיה, וייתכן שיש הרבה ישראלים שצופים בהם עכשיו ועל-ידי זה הם ילמדו עוד פרק חשוב ומצער בתולדות העם היהודי.

האסון כולו קרה בשנת 1944. באותם ימים רומניה של אנטונסקו כבר הבינה את המסר, שמדינות הציר כנראה עומדות לנחול תבוסה במלחמת העולם השנייה, עומדות להיכשל. זה היה כמובן אחרי סטלינגרד, ובמידה רבה מאוד כבר היה אחרי הפלישה לנורמנדי, כך שלפחות ברומניה התחילו להבין שהגלגל מתהפך, וחלק מההנהגה הרומנית בעצם, אולי מתוך תקווה שעם סיום המלחמה יוכלו להצדיק את מעשיהם, לא ערמו קשיים גדולים מדי על יציאת אוניות מעפילים לארץ-ישראל.

ואכן התארגנו באותם ימים, בתחילת אוגוסט 1944, שלוש אוניות, שכולן יצאו מרומניה. אתייחס בעיקר לאונייה "מפקורה". האונייה היתה עלובה, כפי שהיו כל אוניות המעפילים באותה תקופה. הועמסו על סיפונה 350 יהודים, וכמובן זה היה מספר אדיר של אנשים, ובעצם הכול יכול היה להיגמר בכי טוב עם האונייה הזאת, כמו עם האחרות, אלמלא קרה אסון בדרך. עד עכשיו לא ברור מה בדיוק קרה, אבל לפחות מבחינה היסטורית העובדות הן אלה.

האונייה הזאת נפגעה בסופו של דבר מפגז או מטיל או מפצצת טורפדו של צוללת או כלי שיט גרמני, כשהוויכוח הוא האם רב-החובל לא עשה טעות בכך שלא ציית לאיתותים של כלי השיט הגרמניים לעצור. כי היו שתי אוניות מעפילים נוספות בסביבה והן לא נפגעו. נוסף על כך שפגעו באונייה

והטביעו אותה, כלי השיט הצבאיים הגרמניים גם פתחו באש מנשק קל, מקלעים ורובים, על אלה ששחו בתוך המים וגם על אלה שנאחזו בסירות, וכתוצאה מזה כולם נספו, למעט שישה שהצליחו להישרד.

רב-החובל עצמו הצליח להינצל, ומי שקורא את העדות שהוא מסר, זו עדות מדהימה במובן זה שהוא אומר כל הזמן שהוא דאג לעצמו ולאנשי הצוות. הוא כמעט לא מתייחס ליהודים שהיו על סיפון האונייה.

אני חושב שבסופו של דבר, גם אילו היו הגרמנים יכולים לדעת בשלב הראשון, או לחשוד בשלב הראשון שמדובר בכלי מלחמתי, כלי אויב, ברגע שהתקרבו וראו שיש אנשים בתוך המים, אין ספק שהירי לכיוון האנשים ששחו בתוך המים, והטבח שנעשה במים, הוא פשע מסוג הפשעים שהכרנו בשואה. משום שגם בכל האמנות הבין-לאומיות, גם בדיני המלחמה, כאשר הטבעת את אוניית האויב בהנחה שזו אוניית מלחמה, אתה אוסף ניצולים, ופה הניצולים היו בתוך המים, האונייה טובעה, היא גם בערה איזה פרק-זמן, ולמרות הכול ירו והרגו את האנשים.

אינני יודע, כמובן, מה יותר טוב, אם חלילה מגיעים למשרפות של אושוויץ, או לתאי הגזים, או נספים בים האכזר, אבל אין ספק שזה אסון. אומנם 350 איש, לכאורה, יחסית לשואה הגדולה של שישה מיליונים, אבל כל אדם הוא עולם ומלואו. קרובי הנספים במשך תקופה ארוכה לא ידעו בדיוק מה קורה. הם שאלו ובדקו. ואכן היתה זו טרגדיה נוראה.

אני מקווה שמשעה שיש לנו מדינה ומשעה שאנחנו עם ריבוני, העם היהודי לא יצטרך עוד לעולם להגיע לארץ-ישראל באופן בלתי לגלי. נוכל תמיד להגיע במטוסים, ואם לא במחלקת עסקים לפחות במחלקת תיירים, והשואה הזאת, הטרגדיה הזאת, לא תחזור עוד. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת פורז. אני מזמינה את חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לפני שחברנו וידידנו חבר הכנסת פורז עוזב מסיבה מובנת, אני רוצה שהוא ישמע רק דקה אחת. הנאום שלו היה טוב וחשוב. אבל בהערה הראשונה שהוא אמר משתקף עולם ומלואו. חבר הכנסת פורז אמר שהוא ממחר, הוא צריך לרוץ, כי בנו מסיים קורס בצה"ל, בצבא ישראל. איזו משמעות גדולה להערה הזו שהושמעה פה מעל במת הכנסת. דרך אגב, דור שני או אפילו שלישי ליהדות רומניה, שהיתה מיועדת כולה להשמדה, מסיים קורס בצבא ישראל, בצבא של מדינת היהודים שקמה בארץ-ישראל. איזו משמעות עמוקה. רק משפט אחד; עולם ומלואו.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, 1944, שמי אירופה כוסו בעננים שחורים, שחורים וכבדים, כבדים ואיומים. רוב מדינות אירופה כבר היו ריקות מיהודים. המגף הגרמני האיום, בעזרת משתפי פעולה בכל מדינות אירופה, כבר דרס את היהודים. אי-פה אי-שם היו איים בודדים ששם עוד נשמו

יהודים בקושי, איכשהו, וביניהם שני איים – הונגריה ורומניה. אך לאחר פלישת הגרמנים להונגריה חשך עולמם של יהודי רומניה. הגרמנים, למרות התמוטטותם באותה תקופה בכל החזיתות, בכל החזיתות הם כבר קיבלו מכות איומות, עדיין נאחזו במטרה שהיתה בעיניהם הטמאות והאפלות "מקודשת" – "הפתרון הסופי", וזה קודם לכול. צריך את הרכבות לצבא – להשמדת יהודים זכות קדימה ברכבות.

מדי יום יצאו מהונגריה לכיוון מחנות ההשמדה רכבות עמוסות ביותר מ-10,000 יהודים בכל רכבת. תוכניות החיסול, שבארצות אחרות נמשכו חודשים ואפילו שנים, בוצעו בהונגריה בתוך זמן קצר. הניסיון שהצטבר אצל הגרמנים ושיתוף הפעולה הנלהב של רוב תושבי הארצות האלה תרמו ל"הישגים", השגת המטרות המתועבות שלהם.

לאחר שעלה הכורת על אחיהם בהונגריה, חששו מאוד יהודי רומניה, ובצדק, והם ידעו שלא ירחק היום והכורת יגיע גם אליהם.

ברומניה היו לא רק יהודים מרומניה, כי בשנות המלחמה הגיעו לרומניה אלפי-אלפי פליטים יהודים מארצות אירופה השונות בדרכים קשות מאוד, בפעולות הצלה שהיו ארוכות, מסובכות ומסוכנות, החל מהברחת הגבול, דאגה לקורת גג, הכנת תעודות מזויפות והעברת הפליטים לבוקרשט, שכן על יהודים נאסרה כל נסיעה מחוץ לתחום מושבם.

מאז טיבוע האונייה "סטרומה" ב-1942 כמעט הופסקה העלייה דרך הים השחור. הנתבי היבשתי דרך בולגריה נחסם, וכן נסגרו דרכי המעבר דרך טורקיה, ששמרה על נייטרליות נוקשה. נייטרליות, מדינות באירופה. פה משמידים יום יום אנשים בצורה הכי אכזרית, ואלה הצדיקים נייטרלים. ידינו לא שפכו את הדם הזה, אנחנו סוגרים את הגבולות, אנחנו נייטרלים.

אחרי הפלגת "מילקה" בתחילת 1944, ששימשה אוניית הניסיון הראשונה לאחר שנתיים, הוכפלו ושולשו המאמצים לחידוש תנופת העלייה. נרכשו שלוש אוניות: "בולבול", "מפקורה" ו"מורינו". קיבולה של כל אחת מהן היה כ-150 איש. הכוונה היתה להוביל בשלושתן, אף שקיבולת כל אחת היתה 150 איש, כ-1,000 עולים. עולים אלה הועלו על האוניות הקטנות והרעועות, כי טובות מהן לא ניתן היה להשיג.

ב-2 באוגוסט 1944 יצאו שלוש האוניות מנמל קונסטנצה שברומניה בדרכן לאיסטנבול ללא כל ציוד צבאי, כשהגנתן היחידה – דגל הצלב האדום ודגל טורקיה, ההגנה, אוי ואבוי, מול האויב האכזר; זו ההגנה שיכלה להיות ליהודים.

ראשונה יצאה "מורינו", אחריה – "בולבול", והשלישית – "מפקורה". "מפקורה" היתה אונייה קטנה ועלובה, מעוררת רחמים, בעלת שני תרנים, ומשקלה 150 טונות. היא היתה עמוסה נוסעים עד למחנק – 290, לפי גרסה אחת, ו-350, לפי גרסה אחרת, וביניהם גם ניצולי מחנות הריכוז וההשמדה, ששרדו בדרך נס ממחנות ההשמדה ועלו על אותה אונייה, כשהם דבקים במשימתם: לעלות לארץ מולדתם, לארץ-ישראל, שנקראה אז "פלשתינה".

הרומנים ליוו את האונייה עד למים הטריטוריאליים של בולגריה. בלילה, בין 4 ל-5 באוגוסט, התקיפו צוללות גרמניות את "מפקורה" במרגמות – יש אומרים שבתותחים – וביריות. האונייה עלתה באש מייד אחרי היריות הראשונות. האש כוונה לא רק נגד האונייה אלא גם נגד האנשים שקפצו מסיפונה של האונייה הבוערת לים. שניים מאנשי הצוות נהרגו מהיריות. רב-החובל, שמטבע הדברים צריך להיות האחרון שעוזב אונייה בוערת, וכן המלחים הנותרים עזבו את "מפקורה" בסירת ההצלה היחידה שהיתה ראויה לשימוש. רק חמישה פליטים הצליחו בדרך נס להציל את עצמם והגיעו לאונייה "בולבול", שאנשיה משו אותם מהמים.

הידיעה נתקבלה בבוקרשט בתדהמה וביגון רב. הידיעות על המקרה היו קטועות מאוד ובלתי מהימנות. הרשימה שנערכה על-ידי המשרד להגירה היתה בלתי מהימנה לחלוטין, כי בלחץ השעות האחרונות שקדמו להפלגה, עקב ההשתדלויות הרבות מצד גורמים שונים להוסיף עוד ועוד נוסעים לאונייה, שונו הרשימות המקוריות, וברגע האחרון החליפו האנשים את מקומותיהם, ואיש לא היה מסוגל למסור אינפורמציה מדויקת.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כך אנחנו היינו יהדות אירופה, נודדים מגבול לגבול, וכל גבול סגור. פורצים גבולות, מבריחים גבולות, והנה גם במקום שהגענו – הסכנה, ושוב פורצים גבולות. והימים מלאים באוניות פליטים, שמבקשים רק דבר אחד: פיסת קרקע לשים את כף הרגל, קצת מקום להניח את הראש העייף. וגם זאת לא היה לנו בשום מקום.

תגובת יהדות רומניה, אחרי הטרגדיות הגדולות, אחת אחרי השנייה, היתה אחת ויחידה: אף-על-פי-כן ולמרות הכול עלה נעלה. והם עלו. יהדות רומניה בהמוניה, ברובה הגדול, מהניצולים, עלו לארץ, השתרשו בארץ בכל השכבות של הציבור הישראלי – בביטחון, במדע, בחברה, בכלכלה, בתרבות; בכל מקום. הם הצמיחו וגידלו דור חדש, דור גאה, דור מושרש בארץ. עצם העובדה הזאת – מ"מפקורה", מהשוואה, עד לגאולה, שיכולנו פה לצמוח ולפרוח – מלמד שעם ישראל חי, וארץ-ישראל מולדתנו, שאלה שאפו הם להגיע, היא לנצח נצחים שלנו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. אני מזמינה את השר מיכה חריש לשאת דברים בשם הממשלה. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נגזר על הכנסת של עם ישראל להתכנס מדי פעם ולשחזר אירועים טרגיים בתולדות העם אשר במאה הזאת היו חלק מחיינו ברחבי העולם, שבו היו הגלויות של עמנו. במאה הזאת, באיזה מקום, יש ערבוב מאוד מיוחד של הדברים הטרגיים ביותר בתולדות העם היהודי, עם המאורעות המסעירים ביותר של הגעה לעצמאות, של חזרה למולדת, של פתיחת אופקים חדשים לעם היהודי, שחי בעצמאות בארצו.

לפני כשנה, שנה ומשהו, דיברתי פה כאשר קיימנו ישיבה ובה זכרנו את הרוגי האונייה "סטרומה", שטבעה ב-1942. כאשר אנחנו מגיעים ל"מפקורה" הטרגדיה היא אולי חריפה במיוחד בגלל העיתוי

והתאריך שבו טובעה האונייה. נהרגו הרוב המכריע של 320 הנוסעים שהיו על סיפון האונייה, ורק חמישה מהם ניצלו מאותה טרגדיה.

הטרגדיה המיוחדת של התאריך, כאשר מדובר ב-4-3 באוגוסט 1944, נעוצה בעובדה שבאותו חודש עצמו, ב-23 באוגוסט, חל המהפך בעמדה של ממשלת רומניה תחת המלך מיכאיל, ורומניה, שהיתה שותפה, בעלת ברית של גרמניה מבחינה צבאית במתקפה על ברית-המועצות ב-1941 ונחשבה לארץ ששיתפה פעולה עם גרמניה, לפחות מבחינת האסטרטגיה הצבאית, אותה רומניה, שינתה עמדה ב-23 באוגוסט, יצאה מתוך השותפות הגרמנית ועברה לצד בעלות הברית. בכך התחיל מהלך, שהציל בוודאי את יהדות רומניה מהגורל שפקד את יהדות הונגריה השכנה, אשר בעקבות הכיבוש הגרמני, בחודשים האחרונים שלפני תום המלחמה, הושמדה. גם מאותו חלק שנמצא היום ברומניה – טרנסילבניה הצפונית – אשר בה היו היהודים תחת השלטון ההונגרי והכיבוש ההונגרי, הוגלו היהודים בגל האחרון של גירוש היהודים לאושוויץ, ומעטים מאוד מביניהם חזרו.

לכן הטרגדיה של "מפקורה" מבחינה זו היא מיוחדת במינה, משום ששלוש האוניות האלה שיצאו לדרך בראשית אוגוסט, יצאו באותו שלב מאוד ייחודי, שבו אף אחד כבר לא יכול היה לדעת לאן פני הגורל, אם לא לכיוון של כיבוש גרמני וסכנה של הגליה. אבל אותו חודש נגמר בהצלה לרוב יהדות רומניה.

אני חושב שרבים מאתנו, שנמצאים היום בארץ, זכינו, כתוצאה מאותו מהפך, להישאר בחיים ולהגיע הנה. אנחנו שייכים לאותו מיעוט של יהודי מזרח-אירופה, שגורלו, בגדול, למרות הרבה מאוד קורבנות, בסופו של דבר הביא לעלייה גדולה מאוד לארץ. היהדות ממוצא רומני שבאה לארץ היא היום, נדמה לי, היהדות השלישית בגודלה לאחר העלייה הגדולה מרוסיה.

היתה לי חוויה מיוחדת כשביקרתי ברומניה לפני כשנה כאורח רשמי, כשר בממשלת ישראל, ובאופן טבעי הלכתי לבקר בבתי-הכנסת הן בבוקרשט, הן בטימישוארה עיר הולדתי; הלכתי לבתי-הקברות. מצד אחד הרגשתי כאב על המקומות שהיו תוססים בעבר, עם ציבור יהודי, שנמצאים עכשיו ריקים, עם מעט מאוד תושבים שנשארו שם, אבל מצד שני זכרתי באותו רגע את ההבדל הגדול בין הקהילות שהגיעו לארץ – הקהילה היהודית ברומניה, בגדול, הגיעה לארץ, מעל חצי מיליון אזרחים שהגיעו לכאן – לבין המקומות הריקים האלה המזכירים אנשים שהלכו לעולמם במחנות הריכוז.

"מפקורה", עם הטרגדיה ועם הקורבן הגדול, היא בכל זאת גם מצבה למאמץ של התנועה הציונית ושל תנועות הנוער ברומניה, אשר התגייסו להצלה. "מפקורה" טבעה תוך כדי התקפה – הנתונים לא לגמרי ברורים – כנראה של צוללת גרמנית, אבל היא טבעה בעוד יהדות רומניה, התנועה הציונית, תנועות הנוער, עושות מאמץ להציל יהודים הן מרומניה והן פליטים שהגיעו לרומניה מהונגריה – שנכבשה בראשית 1944 על-ידי הצבא הגרמני – כאשר התחילו תהליכי ההשמדה, וניצולים יהודים שהגיעו גם מפולין, במידה שהצליחו לעבור את הגבול הזה.

לכן, כאשר אנחנו זוכרים ומתאבלים על האבדה הזאת, אנחנו גם מוסיפים לעצמנו בכל זאת תחושת גאווה כלשהי על המאמץ להציל, להגיע לארץ-ישראל בתנאים הקשים שהיו באותה תקופה ברומניה. כפי שאמרתי, הרי כל תולדותינו, תולדות העם היהודי במשך מאות בשנים, היו תמיד תערובת של מאמץ לקיים את המורשת של העם היהודי, את קיום העם עצמו מול ניסיונות ההשמדה, עם הטרגדיות שהתלוו לחיינו מאז גורשנו מארץ-ישראל. "מפקורה", אם אפשר להתנחם על אלה שנתנו את חייהם עם טביעת האונייה, היא בכל זאת סמל כלשהו למאמץ הקיום של העם, המאמץ לחזור

למולדת, המאמץ להציל יהדות, היא מצבה למאמצים של התנועה הציונית, שתפקידיה עדיין לא הסתיימו. זו מורשת שאפשר להתגאות בה ולהתחנך עליה. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לאדוני השר.

נוסף על הפרטים שנאמרו פה ארשה לעצמי להוסיף שהשר חריש נמנה עם ילדי טהרן. כל אחד עם הנס שלו, איך הוא שרד ונותר בחיים. כל אחד עם הנס שלו. ובזה תם הדיון בנושא הזה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אולי ירשה לי משפט?

היו"ר ד' שילנסקי:

בהחלט.

דוד מגן (הליכוד):

מובן שבדיון מרגש כזה אי-אפשר להסתמך על התקנון ולבקש להסיר הצעה מסדר-היום – –

היו"ר ד' שילנסקי:

ודאי, ודאי.

דוד מגן (הליכוד):

– – אבל כחבר הכנסת שמשדל לשבת במליאה וכיליד מרוקו חשבתי כי קראתי די על אודות האסון הזה. והיום, לאחר ששמעתי את הנאומים המאלפים של היושב-ראש דב שילנסקי, של השר חריש ושל חבר הכנסת פורז, למדנו הרבה. טעות היא לחשוב כאילו הדיון הוא רק נחלתם של יוצאי רומניה או ארץ אחרת סמוכה. גם יוצאי מרוקו, גם יוצאי ארצות אחרות, כולנו מזדהים עם קהילת יהדות רומניה, קהילת עולי רומניה בישראל, וכמובן מצדיעים לזכרם של הנספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. באמת אלה היו דברים במקום, טובים ונכונים, שמראים פעם נוספת שעם ישראל הוא עם אחד, גם בשמחה וגם ביגון. זה כוחנו לעולם ועד.

תם הדיון בנושא זה. אני מחזק את אלה מיוצאי רומניה, וגם אחרים ראיתי, ממדינות אחרות, שבאו להשתתף בדיון, והם עכשיו הולכים לטקס בירושלים, למקום שיינתן בו שם לאחת הכיכרות, על שם האונייה "מפקורה". תודה רבה, תהיו חזקים.

אנחנו חייבים לחזור לסדר-היום שלנו. שר האוצר בדרכו לכאן, נמתין דקה.

משה נסים (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ממתי מחכים? הצעות לסדר-היום מעלים, הממשלה לא חייבת בתשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת משה נסים, שר האוצר היה באמצע סדרה של מתן תשובות. ביקשתי ממנו, באמצעות סגנית המזכיר, להתחשב במעמד שיש פה – – –

משה נסים (הליכוד):

מוצדק.

דוד מגן (הליכוד):

הנה השר פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני רוצה לחזור על הדברים בנוכחותך. שר האוצר היה באמצע מהלך מתן תשובות. אנחנו ביקשנו ממנו וגם מחברי הכנסת שהיה תורם, בהתחשב באירוע המיוחד, לעשות הפסקה. חברי הכנסת ושר האוצר הסכימו. אני מודה לחברי הכנסת ומודה לשר האוצר, שהתחשבו במעמד המיוחד והסכימו לדחייה. עכשיו ניגש להמשך סדר-היום הרגיל.

הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – פטור למגורים בבית-אבות לאזרחים ותיקים).

התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – פטור למגורים בבית-אבות לאזרחים ותיקים), של חבר הכנסת דוד מגן. זו הצעת חוק א'תקנט.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נכבדי שר האוצר, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקווה שהצעת החוק לא באה ברגע שראית פה את האזרחים הוותיקים יושבים ביצע.

דוד מגן (הליכוד):

חברי הכנסת, פניות רבות שמגיעות לידי חברי כנסת, וגם לידי, מתארות את מצבם של קשישים האוספים פרוטה לפרוטה במטרה להגיע למנוחה ולנחלה בבית-האבות לעת זיקנתם.

אני סבור, ואני מניח שיש רבים בכנסת הסוברים, כי הגיעה העת לשקול שיקול מעמיק וגם אחראי, במגמה לפטור אותם קשישים מתשלום 17% נוספים, אותם 17% המופיעים כמס ערך מוסף ולגבי אותה קבוצת אוכלוסין הם מעמסה כבדה במיוחד. אני יודע על מקרים שבהם התוספת המלאכותית הזאת, התוספת הנלווית הזאת, שהיא כבדה – 17%, קרוב לחמישית – מונעת מחלק מהמועמדים הפוטנציאליים להירשם לבית-האבות ולהשתכן בו.

אני חייב לומר לשבחיו של שר האוצר, שבניגוד לשרים אחרים, עוד לפני הדיון הוא הבהיר את עמדתו והעביר אותה אלי בכתב. שר האוצר או משרד האוצר מתנגדים לרעיון שבהצעת החוק מארבעה טעמים, ואני מנסה להתמודד עם אותם נימוקים.

כנימוק ראשון אומר האוצר, כי הוא חושש מפתיחת דיון על פטורים אחרים ממס ערך מוסף, ובכך תהיה, חלילה, פגיעה בעיקרון הבסיסי של המס, והעיקרון הבסיסי של המס, אליבא דמשרד האוצר, הוא: כלליות ושיעור אחיד.

אבל, חברי הכנסת, אתם יודעים, כי אם נדקדק ונבדוק על מי חל מס ערך מוסף ובאיזה היקף, נגיע למסקנה כי אין כלליות ואין שיעור אחיד ממילא, ואומר זאת לכבוד השר בהמשך. אזכיר את אילת, אזכיר פירות וירקות, ואזכיר את המחשבה על ביצים, ואזכיר את "עמידר" ואת החברות לבנייה להשכרה. אני אומר את הדברים האלה חלק כחלק.

הטיעון השני: משרד האוצר אומר, כי יש ממילא הפרדה והבחנה בין עוסק למלכ"ר – מוסד ללא כוונת רווח – והמלכ"רים נהנים מתשלום מס מופחת. אלא שבעניין הזה אין מדובר, אדוני היושב-ראש, במלכ"ר או בעוסק, אלא בציבור לקוחות קשישים. לא התכוונתי לפטור את הנהלות בתי-האבות או בעליהם, בוודאי כאשר הם בחזקת עוסק, וגם לא התכוונתי להתייחס לבתי-אבות שהם בחזקת מלכ"רים ולפטור אותם מתשלום מס ערך מוסף לשירותים שהם רוכשים לצורך ניהול העניין. אני מתכוון לגזרה הצרה ביותר: הקשיש והקשישה מגיעים לבית-אבות, משלמים עבור המגורים בבית-האבות תשלום מסוים. את התשלום הזה יש לפטור ממס ערך מוסף, ובלשון אחרת, להוזיל אותו ב-17%.

אשר לטיעון המדבר על כך שסיוע לקבוצת אוכלוסייה צריך להיות סלקטיבי ועל-פי תקציב – כך אומר שר האוצר – לטיעון הזה אני בהחלט מסכים, כי אם אנחנו מדברים בהצעה, כל רוחה של ההצעה היא סלקטיביות והצבעה על קבוצת אוכלוסין שהיא בדרך כלל חלשה, ואני בעד שמירת העיקרון הזה.

אדוני היושב-ראש, משרד האוצר סבור, שאם הצעת החוק הזאת תתקבל, חלילה – עם או בלי מרכאות – קופת המדינה תיזק ב-50 מיליון שקל בשנה. עם כל הכבוד, שר האוצר, אני לא מקבל את ההערכה הזאת. לפי נתונים שנמסרו לי, הערכה זו מוגזמת לפחות פי חמישה, ואולי יש אי-בהירות ואי-הבנה בינינו על איזו קבוצה אני מדבר, ואולי על איזו קבוצת בתי-אבות. 50 מיליון שקל מס ערך מוסף הנגבה בשנה מקשישים אשר רוכשים זכויות לעצמם בבתי-אבות – זו הערכה מוגזמת, והכלכלנים והמומחים שאתם התייעצתי אמרו לי שזה לא מגיע אפילו לכדי 20% מההערכה הזו של האוצר.

חברי הכנסת, החברה צריכה לגמול לאזרח הוותיק על שירותו לחברה בתקופה שבה היה כוחו במותניו. מה צודק יותר מאשר להביע גמול זה בהקלה מסוימת, חד-פעמית, בנטל המס, כאשר הקשיש עובר למעון האחרון בחייו? אנחנו לא מכירים תנועה של קשישים אשר נכנסים לבית-אבות ועוברים אחר כך לדירה אחרת, עוברים לבית-אבות אחר. בדרך כלל הקשיש אשר נכנס לבית-אבות יודע ומכריז, שהוא נכנס ביוזמתו לדירה האחרונה בחייו. ומדוע אנחנו, כרשות שצריכה לחשוב גם עליו, שצריכה גם לחשוב על התגמול והגמול שמגיעים לאזרח הוותיק, לא נחשוב בסיטואציה הטעונה הזאת ללכת לקראתו?

אדוני שר האוצר, בדבריי הכתובים, כפי שהגיעו לוועדת שרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק, הבעת חשש מפתיחת דיון בכל נושא מס ערך מוסף, ואני רוצה לחזור לטיעון העיקרי, לעניין הכלליות והשיעור האחיד. אילת פטורה מתשלום מס ערך מוסף. החלטה חכמה של הממשלה, החלטה חכמה של הכנסת, ואני בטוח – ובעצם אני יודע גם את עמדתך בעניין הזה – שאילת יצאה נשכרת מההקלה המיוחדת, וכמוה כל המדינה. ירקות ופירות – סוחר ירקות ופירות פטורים מתשלום מס ערך מוסף, ובעגה המקצועית של אנשי מס ערך מוסף אומרים: משלמים אפס מס ערך מוסף. ואני יודע שיש לובי, לפי דעתי צודק, שמונה בקטגוריה של פירות וירקות גם ביצים, והעניין הזה יעלה בוודאי בקרוב על סדר-היום של הכנסת, משום שאותם אפיונים של מסחר בירקות ובפירות קיימים גם במסחר בביצים. אני רוצה להזכיר, שיצואנים משוחררים מתשלום מס ערך מוסף, וכמוהם גם ענף התיירות.

אבל אני רוצה להצטמצם בעניין הנזקקות של הקשיש למעון תחת מסגרת הגג של בית-אבות ולהצביע רק על ענף הדיור. אדוני שר האוצר, מדוע חברת "עמידר", או יותר נכון שוכרי הדירות בחברת "עמידר" לא משלמים מס ערך מוסף? אני לא שואל כדי לטעון נגד העניין, חלילה. בצדק האוכלוסייה הזאת אינה משלמת עבור קבלת שירותי דיור, או אינה משלמת מס ערך מוסף בגין שכירת הדירה, אם כי הכלל אומר: ובתנאי שתקופת השכירות אינה פחותה מעשר שנים.

אבל אני אומר יותר מזאת: לא דיירי "עמידר", אלא אוכלוסייה חזקה. אני המשקיע שבונה דיור להשכרה, אם אני משכיר את הדירה או את הבניינים או את אלפי הדירות לתקופה שאינה פחותה מעשר שנים, מדוע אהיה משוחרר מתשלום מס ערך מוסף, ואותו קשיש מסכן, המבקש לקבל דירה, והזכרתי שזו הדירה האחרונה בחייו, הוא זה שאנחנו נתעקש לגבות ממנו מס ערך מוסף?

אני מבקש שהכלל החל על דיור להשכרה והכלל המצפוני-המוסרי החל על כולנו להתחשב באזרח הוותיק, שבדרך כלל נמנה עם הקבוצה החלשה באוכלוסייה, ינחו אותנו היום בדיון, במגמה ללכת לקראת אותה אוכלוסייה הראויה, כפי שאמרתי, לגמול של החברה, לגמול שלנו בהקלה קלה ביותר בנטל המס.

שר האוצר א' שוחט:

לא הזמנת אותי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אדוני שר האוצר. אתה כבר כל כך בקיא בפרוצדורה. ראיתיך הולך לכיוון הזה.

שר האוצר א' שוחט:

בכל אופן רציתי הזמנה שלך, שמא יאמרו שנדחקתי לדוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני מוזמן. הדוכן לרשותו כדת וכדין.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני, רק אמרתי למצליף סיעת העבודה שלא יטרח. החבר'ה משוחררים. יש לנו איזה סיכום.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בכל יום רביעי בשעות אחר הצהריים יש לי תפקיד קשה ונורא: באות הצעות נהדרות, טובות, מתחשבות, לכל מגזרי האוכלוסייה, בכל דבר, בתנאים רפואיים, בתנאי מגורים, בתנאים של קשישים, של ילדים, של משפחות מרובות ילדים, של אוכלוסיות קשות-יום, של אוכלוסיות שאינן קשות-יום, של מגזרים כאלה ואחרים, וכל חברי הכנסת כל כך טובים וכל כך דואגים ורק טובת אזרחי ישראל ניצבת לנגד עיניהם. כשהם עומדים פה מעל הדוכן ומצלמות הטלוויזיה מעבירות את דבריהם הטובים – אני בטוח שכולם מאמינים בהם – לאותם אזרחים שיושבים בבית ולוחצים על ערוץ-33, לי יש תפקיד נורא וקשה, אני צריך לעלות על הדוכן ולהגיד שאני מתנגד לחקיקות האלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש מי שאמר "אין לי".

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת יוסי ונונו הציע לתת הנחה בארנונה למשפחה מעל ארבע נפשות, לא חשוב מה תהיה רמת ההכנסה, אם האיש יהיה עשיר גדול או אדם שחי על שכר מינימום; ידידי חבר הכנסת מגן הציע עכשיו לתת פטור ממע"מ ונשען על תקדימים שקיימים – ואכן קיימים תקדימים מספר. מובן שהוויכוח הוא לא אם זה 50 מיליון, 10 מיליון, 20 או 30 מיליון שקל. תאמינו לי שקציר ההצעות היומי שמתרחש כאן מדי יום רביעי מגיע למאות מיליוני שקלים, ובעצם הממשלה יכולה שלא לקיים תקציב אלא לקחת את סך כל ההצעות, לבוא אל הכנסת ולהגיד: הנה, זה התקציב. אין לכם שום בעיה וכל מה שביקשתם ישנו.

אבל, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני ניצב כאן בשם האחריות, בשם ראייה כוללת של תקציב המדינה, בשם רצון ויכולת לקיים משק חי, בשם רצון ויכולת לפרנס את עצמנו ממה שאנחנו מייצרים.

ידידי חבר הכנסת מגן, נכון שיש מחשבות, בקשות ופניות לפטור ממע"מ בדברים שונים ורבים, לא רק במשק הלול. ראיתי בעיתונות הצעה של חבר כנסת – לא ראיתי אותה כתובה כאן – לתת פטור ממע"מ לזוגות צעירים שקונים דירות. יפה. יש כאלה שחושבים שצריך לתת פטור ממע"מ לכל מוצרי המזון, הדברים נאמרו בוועדת הכספים. השאלה היחידה שאני שואל אתכם, רבותי חברי הכנסת: מהיכן ישולמו הדברים האלה וכיצד ננהל את המשק שלנו?

לכן, אני מצטער שאני צריך להתנגד להצעת החוק הזאת, אבל לא אתנגד אם חבר הכנסת מגן יסכים להפוך אותה להצעה לסדר-היום, להעביר אותה לאחת מן הוועדות, ובה יתקיים דיון. לכך אני יכול להסכים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני בהחלט מסכים להצעה. אני מבקש להתייעץ עם סגנית מזכיר הכנסת אם אפשר לכלול זאת כהצעה לדיון במליאה, לאו דווקא בוועדה, כדי שהדברים יישמעו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתייעץ עכשיו בקול רם בקשר לפרוצדורה. סגנית מזכיר הכנסת, בעלת ניסיון בפרוצדורה, אומרת שאפשר להסכים שזו הצעה לסדר-היום. יש חילוקי דעות אקדמיים ביני לבין סגן מזכיר הכנסת, כי אם זו הצעה לסדר-היום, יש לגביה שלוש אפשרויות: 1. דיון במליאה; 2. העברה לוועדה; 3. להסיר מסדר-היום. אם קבענו שזו הצעה לסדר-היום, דינה כדין כל הצעה לסדר-היום.

שר האוצר א' שוחט:

מה הפרוצדורה הרגילה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם לא עושים תקדים, לא נוצר דבר. אני קובע תקדים: השר הציע להפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום וחבר הכנסת מגן הסכים.

אדוני השר, מה אתה מציע כאשר זו הצעה לסדר-היום?

שר האוצר א' שוחט:

להעביר לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה או שאתה מבקש שזה יהיה במליאה?

דוד מגן (הליכוד):

אני מעדיף דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה צריך להגיד לי מה אתה מבקש.

דוד מגן (הליכוד):

אני מעדיף דיון במליאה בתנאי שלא יהיה ניגוד כוונות בעניין הזה בין השר לביני. אני מבקש שיהיה דיון במליאה.

שר האוצר א' שוחט:

אני מעדיף שזה יתקיים בוועדה.

דוד מגן (הליכוד):

בסדר, אני מסכים שזה יהיה בוועדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרשו לי להגיד לכם, אני ממליץ לך שהסכמתך תהיה ברצון, כי סדר-היום של המליאה כל כך מלא וגדוש, שאינני יודע אם ההצעה תוכל לעלות בקדנציה הזאת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא רוצה לומר מה אנחנו עושים עם הזמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

לוועדת הכספים?

שר האוצר א' שוחט:

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

נא להצביע.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תשעה בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן: מס ערך מוסף – פטור למגורים בבית-אבות לאזרחים ותיקים, עוברת לדיון בוועדת הכספים.

הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ד-1994

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רואה שהיום חבר הכנסת ויינשטיין מלא מרץ, אני מזמין אותו לפרוק את המרץ, כרגיל ותמיד בצורה חיובית, מעל הדוכן. נראה לי שאתה קצת כועס היום.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תיכף תראה את החיוך.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת חוק א'תשעג, הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שהבטיח לנו גם חיוך וכבר חייך. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני מסכים אתך ואני שוקל הרבה אם אני עומד להציע הצעה שעולה כסף. אני מסכים אתך שאנחנו, חברי הכנסת, נדיבים, כל אחד דואג – זה לילדים, זה לאלמנות, זה ליתומים וזה לקשישים, זה עולה כסף ואין מנין.

אני בא עם הצעת חוק שעולה כסף, אבל זה חוב שהמדינה חייבת אותו להרבה מאוד אנשים, בעיקר לקשישים. אני מדבר על כך שאנשים נתנו אמון במדינה ורכשו איגרות חוב מסוגים שונים. כשפג מועד הפירעון, האיש נפטר, ואלמנה – או אלמן – פותחת מגירה אחרי הרבה שנים – תיכף אביא דוגמה של מקרה אחרי 15 שנה – באה לבנק ישראל וחושבת: הנה אקבל משהו למחייתי, זה מה שבעלי השאיר לי. אומרים לה: תוכלי לקבל שקל ו-20 אגורות.

אדוני השר, זו איגרת חוב שאדם קנה, ובניירות שלך, שאתה מביא לכנסת, כתוב שזה חוב של המדינה, זה נחשב כהוצאה, וכשאותה אלמנה באה לפרוע את זה אומרים לה: זה שקל ו-20 אגורות.

הגשתי את הצעת החוק הזאת לראשונה ב-1990, והיא נדחתה. אולי גם היום היא לא תעבור, אבל אגיש אותה בעוד חצי שנה עוד הפעם. מה שהניע אותי להגיש אותה מחדש הוא קטע בעיתון "הארץ", של מרית גילת, ובו מספרת אלמנה את הסיפור הבא: בעלי המנוח רכש בשנת 1974 איגרות חוב מדינה שהונפקו בהתאם לחוק מלווה פיתוח בסכום של 120,000 לירות. מועד פדיון האיגרות חל ב-22 בינואר 1979. שנתיים לפני כן מת בעלי, והאיגרות הלכו לאיבוד. לפני כשנה מצאתי אותן, אומרת האלמנה, בדרך המקרה. מגיע לה, לפי חישוביה, סכום של יותר משקל, הרבה יותר.

היא הלכה פעמיים למשרדו של החשב הכללי במשרד האוצר, ועוד פעמיים לבנק ישראל כדי לגבות את הכספים. הם רוצים לשלם 1.8 שקל. ואני לא בא בטענות לפקידי האוצר. הם ממלאים אחר החוקים שאנחנו קבענו לדורות בכנסת. אין לי שום טענות אליהם, אין לי גם טענות לבנק ישראל. האשמה היא בנו, בבית הזה. 1.8 שקל לאלמנה. אומרים לה: איחרת את המועד. והיא אומרת למרית

גילת: בעלי, זיכרוננו לברכה, האמין למדינה, מעולם לא קנה ניירות ספקולטיביים, אפילו לא דולרים. למה אני וילדי לא מקבלים בחזרה כסף שהלוונו למדינה?

בנק ישראל אומר, כמובן, וזה טבעי: אנחנו כבולים. החוק מחייב אותנו להחזיר 1.8 שקל. הדבר מחייב שינוי חקיקה, וכל עוד לא היה שינוי כזה, ידינו כבולות. ובצדק הוא טוען זאת. הבנק חייב לקיים את החוק, את החוקים שלנו. אבל מה הם החוקים שלנו?

אדוני השר, אני מסכים אתך. אני לא אביא לכאן חוקים שלהערכתי עולים כסף יקר. אבל מדובר כאן בחוק. אדם קנה נייר של המדינה. זה רשום אצלך כהוצאה. בספרים שעליהם אתה מקבל את אישור הכנסת זה רשום כך. אני לא מדבר אליך אישית, אני פונה אליך כשר האוצר, כמוסד. אינני פונה אל מר בייגה שוחט, אלא אל השר בייגה שוחט, שר האוצר. ואני שואל אותך: איזה היגיון יש בדבר הזה? איזה היגיון, כשרשום בספרים שקיבלת את אמון הכנסת להוצאה הזאת, וכאשר באים לבקש את ההוצאה הזאת אתה אומר "לא"?

אני בא לתקן את העוול, אני מבקש לתקן את העוול הזה. הממשלה הודיעה: אנחנו מתנגדים. ועדת השרים לענייני חקיקה מתנגדת, היא נתנה תשובה לקונית. אני יודע שבפני ועדת השרים לענייני חקיקה יש אלף חוקים, ואני רוצה לציין לשבח שהיא עונה לכל חבר כנסת בכתב, דבר שלא היה בהרבה כנסות קודמות. לזכותה של הממשלה יאמר הדבר. חבר כנסת הגיש הצעת חוק, הוא נענה. מתנגדים, לא מתנגדים, יש תשובה.

אבל אני בטוח שלא היה סיפק בידי חברי הוועדה לעיין בהצעה ולבדוק כמה זה יעלה, ואולי כדאי לבקש מאריאל ויינשטיין להביא את זה לקריאה טרומית, ובוועדה נבחן את זה יחד אתו, נראה כמה זה עולה, ואולי נאמר לאשה בת 70: את תקבלי את הכסף. וכאשר מדובר באדם בן 40, יגידו לו: אולי נחזיר לך את הכסף בשלושה תשלומים, איחרת. ואולי ניתן לו את זה בשלושה תשלומים. מכל מקום, נבחן את העניין. אבל לומר "לא" ליוזמה כזאת?

אדוני השר, אני מבקש שתאפשר לי, בהסכמתך, להביא את זה לוועדה, לקריאה טרומית. אני לא רוצה לגרום הפסדים לקופת המדינה, אני לא רוצה שפתאום יישפך כסף. אבל אני רוצה לבחון את הבעיה עם המומחים. אני רוצה לדעת מה מגיע, אני רוצה לדעת מה גובה הדרישות, אני רוצה לדעת מה היקף הדרישות, אני רוצה לדעת אם מדובר בשניים-שלושה או במאות או באלפים. אני פשוט לא יודע. העליתי בעיה, אני מבקש לקבל את התשובה. אני מבקש שתאפשר לי לדון בזה דיון מקצועי בוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אתה שוב הולך כרגיל ומנוסה, אבל פורמלית אני מזמין אותך.

כבוד סגנית מזכיר הכנסת, צלצלי בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני חושב שאני צריך לחזור על הפתיחה שליוותה את תגובתי על ההצעה הקודמת. עוד הצעה שנראית טובה, נוגעת בדברים שצריך לעשות למען אזרחי מדינת ישראל, לשנות חקיקות, לשנות כללים, לשנות התנהגויות, וכל זה במגמה מאוד מאוד חיובית של המציע, ואני מאמין בכנותו של המציע, שרוצה אך ורק בטובתם של אזרחי המדינה.

וכפי שכבר אמרתי, כל יום רביעי אחר הצהריים תפקידי להיות האיש הרע, תפקידי להיות מי שאומר – לא אומר "אין לי" – יש גבול למה שהמדינה הזאת יכולה לעשות. ואם אנחנו נקבל את ההצעות כפי שהן מופיעות כאן מדי יום רביעי בשבוע בישיבת הכנסת, הרי נהיה מדינה בגודל מדינת ישראל ונצטרך תקציב כמו זה של ארצות-הברית. זו פחות או יותר המציאות.

אבל כיוון שאנחנו חיים פה, ואנחנו צריכים לחיות מעמל כפינו, ואנחנו צריכים לחיות בלי הלוואות אלא לממן את התקציב שלנו ממה שאנחנו מייצרים ומהמסים שאנו גובים – לפיכך גם במקרה הזה לא אוכל להסכים, ואני מבקש מהכנסת להוריד את ההצעה.

בהצעת החוק יש קביעה גורפת, שלפיה כל איגרות החוב ותעודות המלווה שהוציאה המדינה, בין מלוות חובה ובין מלוות מרצון, יהיו ניתנים לפירעון בכל עת לפי ערכם הריאלי. משמעות הצעת החוק הינה, כי תעודות המלווה ואיגרות החוב יהיו נזילות לנצח, ללא מועד פירעון קבוע, ותהיה חובה לפרוע אותן בכל עת על-פי תנאי הריבית וההצמדה המקוריים.

קבלת הצעת החוק תטיל על המדינה עומס תקציבי ומינהלי כאחד, ותמנע תכנון וניהול סביר של חובות המדינה. לעניין מרבית מלוות החובה לפי החוקים המנויים בתוספת הראשונה לחוק המלוות, התשל"ח-1977, נעשה תיקון לחוק לפני כשנתיים, ולפיו התקופה שעבורה משולמים הפרשי הצמדה הוארכה משש עד שבע שנים, בהתאם למלוות השונים, ל-15 שנים; נראה כי תקופה זו ארוכה דיה.

לעניין המלוות מרצון, שבהם בעיקר איגרות חוב לפי חוק מלווה המדינה, נקבעים משך חיי האיגרת והתנאים של האיגרות בתקנות המוצעות לכל סדרה של איגרות חוב, ואין כל הצדקה לתבוע שינוי כמוצע.

אני אומר לך, ידידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שאין סוף לרעיונות, אין סוף לדברים הצודקים, אין סוף לדברים שיכולים להיטיב עם אזרחי המדינה. יש רק בעיה אחת, שתקציב המדינה והמקורות שלנו לא יכולים לשרת תחומים גדולים כל כך. לפיכך, אני מבקש מהכנסת להוריד את הצעת החוק מסדר-היום.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ועכשיו אני אומר את דברי, אדוני השר, ברוח טובה, אבל בביקורת.

אני הייתי מצפה משר האוצר, כאשר מדובר בכסף שהמדינה חייבת והרשום במאזנה כחובה, שהוא יאמר מעל במת הכנסת דברים כמו: חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני מתנגד להצעה שלך כי פירושה 100 מיליון שקל, 5 מיליון שקל, 200 מיליון שקל. דברים כאלה אני מצפה לשמוע משר אוצר.

מה אני אומר? אני אומר שאנשים קנו ניירות, ניירות שאושרו בתקציבים של המדינה וכתוב שזה חוב של המדינה. זה חוב, ואנחנו אישרנו את זה. אני מבקש, על כן, שתאפשר לי ללכת עם זה לוועדה, לשמוע שם את המומחים ולראות כמה זה צריך לעלות בכלל. כמו-כן צריך יהיה לבדוק אם מדובר באלמנה אחת, או אולי ב-100, ב-1,000 או ב-2,000? כמה דרישות כאלה היו לבנק ישראל, כמה עמדו שם בפתח? האם רק אחת, או אולי 100? כמה באו, אדוני השר? אתה בא לדחות יוזמת חבר כנסת בדבר חוב שאתה חייב כמדינה. אני מבקש שתשיב לי, כמה תעלה ההצעה הזאת? אתה לא יודע.

אני מוכן, אם זה עולה כסף, שנפרוס את זה על פני כמה שנים. אם זה של אנשים מעל גיל 60, מעל גיל 70 – שנה אחת. אבל כך לדחות הצעה בלי לבחון אותה?

אני מבקש להעמיד להצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זכותך. הפעלתי את השעון, רבותי. נא להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 18

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 9

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ד–1994, לדיון

מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

18 בעד, תשעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק השבת חובות המדינה, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין עוברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 10) (איכות הסביבה), התשנ"ד–1994; הצעת חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 11) (רישוי מפעלים ביטחוניים), התשנ"ד–1994.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 92), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה; הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת הכלכלה; וכן הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

הצעות לסדר-היום
המהומות במחסום ארז

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: המהומות במחסום ארז, הצעות לסדר-היום מס' 4709, 4712, 4716, 4729, 4731, 4735, 4736 ו-4755. ראשון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת משה פלד.

למי אתה רוצה לחכות?

משה פלד (צומת):

לסגן שר הביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן השר בדרך.

משה פלד (צומת):

הנה הוא בא.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהתחשב בכך שסגן השר מוטה גור משתף אתנו פעולה ותמיד נמצא בזמן, אפילו אם הוא היה מאחר דקה הייתי מציע לכבד אותו ולהתחיל בדיון. אבל הוא נכנס בדיוק של שנייה. בבקשה.

אפנה את תשומת לבך, מאחר שיש מציעים רבים – שבע דקות. אחרי חבר הכנסת משה פלד – חבר הכנסת סילבן שלום. אם יש לסילבן שלום חברים פה, אני מניח שיש לו בצד הזה ובצד הזה, כדאי להודיע לו שהוא הבא בתור.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שבוע שחור עבר על עם ישראל. לפני שבוע בדיוק שוחררו ויצאו לחופשי, מתוך כסילות וחוסר חשיבה לטווח ארוך, רוצחי ילדי מעלות וצפת. ארבעה ימים לאחר מכן, ביום צום תשעה באב, ביום שבו זוכר עם ישראל את חורבן בית-המקדש, התחוללה מהומה מתוכננת ומאורגנת היטב במחסום ארז, שאת תוצאותיה ראינו כולנו, אולם את משמעויותיה ארוכות הטווח מצד אחד נוח לשכוח ומן הצד השני כנראה יש כאלה שנוח להם להחביא.

יום נוסף עבר, וכמו משמים נפל עלינו האירוע הקשה, הנפשע והרצחני במרכז הקהילה היהודית בבואנוס-אייירס. זה המקום להצטרף ולהביע תנחומים למשפחות השכולות, ברכת החלמה מהירה לפצועים ותקווה גדולה לאיתור ולחילוץ לכודים נוספים מבין ההריסות.

עוד יום עבר, ובמארב רצחני נוסף נהרג קצין צעיר, בן יוטבתה, כאשר עקבות המרצחים מובילות אל תוככי רצועת-עזה. גם פה אני מביע תנחומים למשפחות עובדיה ולכל בית יוטבתה.

אכן, שבוע שחור, שבוע המסמל אולי יותר מאלה שקדמו לו את המציאות האכזרית, את המציאות המורכבת והמסוכסכת שבה נמצאת מדינת ישראל.

ביום שני, בתשובתנו על הצעת האי-אמון שהגישה צומת על גירושם הבלתי מובן של רוצחי מעלות, אמר מוטה כמשיב מטעם הממשלה: "העיקר הוא שהוכחנו בכושר העמידה, שלא ילך אתנו במלחמות. אנחנו קיימים פה, אנחנו קיימים לעד, ובכך שכנענו את כל אויבינו". ואני שואל אותך, מוטה ידידי, הבאמת שלם אתה עם אמירתך זו, או שכך אמרו לך לומר? שהרי יום לפני כן, כשסיכם אלוף-משנה שאול אריאלי, מח"ט הגזרה הצפונית בעזה, את יום הקרב במחסום ארז, אמר: "ניסיתי לסכם לעצמי מה קרה והגעתי למסקנה עגומה: היום השפילו אותנו".

היינו שם ביום הקרב ההוא במחסום ארז, רפול ואני, בשעות הקשות והחמות ביותר, כשענן העשן השחור והסמיך היתמר מעל תחנת הדלק הבוערת, מחניון 200 האוטובוסים הבוערים, כששוטרי המשטרה הפלשתינית עוד ירו לכל עבר, ולא האמנו למראה עינינו. זה אכן היה מחזה מביש, מחזה המחזיר אותך אל ימי קרב מוכרים וידועים, ואמרתי לעצמי באותם רגעים, כי הכול היה צפוי, כי הכתובת היתה על הקיר, כי צבא המשדר לחייליו למעלה משבע שנים שלא להגיב ושלא לירות, כי צבא המשדר לחייליו כי יענשו אם יגיבו כפי שלמדו בבתי-הספר הצבאיים, סופו של צבא כזה שחייליו יברחו, יושפלו, יחשבו שלום במקום ששיבו תגובה צבאית ומקצועית. וכבר אמרתי מעל דוכן זה יותר מפעם אחת: אין צבא בעולם שמסוגל בו-זמנית להוביל ולנווט תהליך שלום ובמקביל לנהל מלחמה נחרצת ובלתי מתפשרת בטרור, זה פשוט לא מסתדר מנטלית.

זו לא אינתיפאדת הלחם, גם לא אינתיפאדת הרעב, לא הביורוקרטיה והתורים הארוכים במחסום, לא המצוקה הכלכלית ולא רצונם לעבוד בישראל. כל רצונם הוא השמדת ישראל, מחיקתה והוצאתה מחבל ארץ זה. וזהו הכשל הגדול, זהו המחדל המחשבתי והמודיעיני, כי עם המרגיש צורך לא לנצח את אויביו ומרצחיו אלא לשקם אותם, להיטיב עמם, לבנות אותם, עם המכיר בצדקת אויביו ומרשיע את עצמו, עם כזה ודאי שאינו נורמלי. הוא מתפקד, בלי להודות בכך, כמין אור לגויים במגרש המשחקים הברוטלי של העמים "הנורמליים", אבל היות שאין לו שום תשתית רעיונית וערכית למה שהוא עושה, הוא הופך לתופעה תימהונית בין הנורמליים ולקריקטורה של עם סגולה.

יש לחדול מייד מלהאשים את המשטרה הפלשתינית בכל שהתרחש במחסום ארז. זוהי מיליציה שלעולם לא תעשה דבר למען ביטחון ישראל, ולכן אסור לבנות עליה יכולות גדולות וציפיות גבוהות.

יש להפסיק מייד בחלוקת השבחים למשטרה הפלשתינית ולאנשי הביטחון הפלשתינים, כפי שעשה זאת בשבוע שעבר ראש הממשלה יומיים לפני ההתפרעות במחסום ארז.

האשמת הרמטכ"ל את המשטרה הפלשתינית, אסור לה שתחסוך מצה"ל, ממשמר הגבול ומממשלת ישראל את הפקת הלקחים ואת מתן הדין-וחשבון.

יש לחקור ולבדוק ביסודיות, כיצד נערכו צה"ל והשב"כ לאור כל ההתרעות שעלו מן השטח וכיצד התכוונו להתמודד מול הפורענויות המאורגנות הללו.

יש לשאול ולתת תשובות – כיצד זה 40 מחבלים מאנשי ה"פתח", ששוחררו בחודשים האחרונים, נעצרו מחדש לאחר ששבו לעסוק בטרור? כיצד קורה ש-70 מ"ניצי הפתח", המעורבים ב-22 מקרי ירי לעבר כוחות צה"ל אחרי הסכמי אוסלו, נמצאים במשטרה הפלשתינית – וזה לפי פרסומי "מבט לשלום" שהתפרסמו אך לפני חודשיים. כיצד זה שלמרות כל מנגנוני הבקרה, הפלשתינים שמים אותם ללעג ולקלס, וחיילי צה"ל, כפי שפורסם הבוקר, נותנים למאות לעבור אף שאין בידיהם רשיונות?

יש לזכור, כי זו מדינת טרור התובעת מקורבנותיה גיבוי ופרנסה. יש לזכור שה"פתח", עד היום, מסרב לגנות הן את ההתפרעות במחסום ארז והן את רצח הקצין גיא עובדיה, זיכרוננו לברכה.

יש לזכור, כי 13 חברי כנסת ממפלגת העבודה חתמו על עצומה האומרת: "מסירת נשק לערבים שהשתתפו ברצח אחיהם וברצח יהודים היא מעשה לא מוסרי ומהווה סיכון בלתי צודק לגבי יהודים וערבים שלווים וחפים מפשע".

אף ששורות המשטרה הפלשתינית עדיין אינן מלאות, אסור להמשיך ולמלאן, שהרי המשפט "אל תיתנו להם רובים" נכון היום אלף מונים לעומת תמול שלשום.

שבוע הטרור שחלף מביא אותי למחשבה, כי אין פה מלחמה בטרור אלא מונף פה דגל לבן של בושה וכניעה. ישראל הרי כבר מנוסה באירועים דומים. האם לא הגיע הזמן שיקום שפוי אחד ממחנה השמאל ויצעק "משוגעים רדו מן הגג"? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת ביבי ביקש ממני ברמז והבינותי שהוא מבקש לרוץ להביא את החומר. אם הוא לא יביא את החומר עד אז לא אפסול אותו כי הסכמתי ברמז שהוא יביא את החומר, ואז תדבר חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. מסכימה?

אסתר סלמוביץ (יעוד):

תמיד.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת דוד מגן ששלח לי פתק – מתי מגיע התור להצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22). אינני יודע איך ומה. אתה הרי ממילא מאלה שמקפידים לשבת. קבל את זה בהבנה.

חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת ביבי, אם אתה רוצה, חברת הכנסת אסתר סלמוביץ מוכנה לדבר לפניך. אתה מסכים שהיא תדבר לפניך?

יגאל ביבי (מפד"ל):

לאסתר המלכה חייבים לוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

כל הכבוד לך. אחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבין שאני בעונש עד סוף הישיבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעבורך זה לא עונש, זה פרס.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני הבחירות ב-1992 היתה סממת הבחירות של מפלגת העבודה: להוציא את עזה מתל-אביב; אנחנו נוציא את עזה מתל-אביב. זה הסתדר עם האידיאולוגיה שלכם שאמרה במשך שנים: אנחנו בעצם רוצים להיפרד מהם; הם יחיו שם ואנחנו נחיה פה; הם שונאים אותנו, הם לא אוהבים אותנו, אין לנו מה לעשות שם. בואו ניפרד, נוציא את עזה מתל-אביב.

בעצם מה עשיתם? הוצאת את צה"ל מעזה, אבל האם הוצאת את עזה מתל-אביב? הרי בהסכם שחתמתם עם אש"ף, ומה שקורה היום הוא שיש התחייבות שלכם, בהסכם כתוב, שעשרות אלפי עובדים יקבלו את האפשרות לבוא ולהמשיך לעבוד בישראל. האם הוצאתם את עזה מתל-אביב או הכנסתם וקיבעתם את עזה בתל-אביב?

מה אתם אומרים עכשיו? אין מה לעשות, כי אם לא ניתן להם אפשרות לבוא ולעבוד בישראל יהיה רעב. הרי כבר עכשיו אני שומע שהם רעבים. ואם יהיה רעב והם יהיו רעבים אז בעצם הם יפילו את אש"ף ויעלו את ה"חמאס". ומה יקרה לאחר מכן? ההסכם שחתמנו עם אש"ף יבוטל. לכן היום האינטרס הישראלי הוא לאפשר להם לעבוד בישראל. האינטרס הישראלי הוא לשים את עזה בתוך תל-אביב.

מה הבטחתם לציבור לפני 1992? הבטחתם שלא יהיה משא-ומתן עם אש"ף. הבטחתם שלא תהיה ירידה מהגולן. הבטחתם גם להוציא את עזה מתל-אביב, בצורה שבה אתם חושבים שזה צריך לקרות, ואתם חושבים שזה צריך להיות. מה שאתם עושים בפועל הוא, אתם לוקחים על עצמכם את כל המעמסה הזאת של סמאות הרעב שאני שומע עכשיו. ולמה הם מתפרעים, אותם תמימים שהגיעו למחסום ארז? זה לא היה מאורגן, זה לא היה מסודר, זה לא היה מתוכנן, אלה אנשים רעבים. מישהו זרק והפריח לחלל האוויר את העניין של האנשים הרעבים, וזה הפך להיות המוטו. כל הדבר הזה נובע מכך שאנשים רעבים ללחם, ובגלל זה הם עושים את מה שהם עושים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אולי תיסע לשם ותבדוק במו-עיניך.

סילבן שלום (הליכוד):

יכול להיות שהם רעבים, אז מדוע רצו להתנתק מישראל? אם אתם רוצים להיות במסגרת עצמאית, תחיו במסגרת עצמאית. הרי באידיאולוגיה שלך אמרת: שתי מדינות לשני עמים. שתי מדינות לשני עמים – הולנדים עובדים בהולנד, בלגים עובדים בבלגיה. זה מה שאני מבין. אבל לחייב להביא, ואם עוד לא תהיה עבודה, זה עלינו, על מצפוננו, על המוסר שלנו, שכל העולם מחייב אותנו לזה – זה נראה לי מאוד מוזר, חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

סילבן שלום (הליכוד):

את הססמאות האלה שמעתי בשבוע האחרון. אנחנו מנענו מהם, אנחנו הפרענו להם. שני דברים הייתי אומר לך. קודם כול, מי מנע מייאסר ערפאת להגיע לכאן עם אותם, כפי שהוא אומר, עשרות יזמים פלשתינים עשירים שיבנו כאן מפעלים? זה דבר ראשון. דבר שני, מי מונע ממנו לקבל את הכסף שהוא צריך לקבל ממדינות העולם החופשי?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זו לא תשובה בקשר לעבר.

סילבן שלום (הליכוד):

הייתי רוצה לשאול אותך, חברת הכנסת גוז'נסקי, מה היתה רמת החיים של ערביי עזה ב-1967 ומה היא רמת החיים של ערביי עזה ב-1994?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הרבה יותר גרועה, היא ירדה.

משה פלד (צומת):

רק באשמתם.

סילבן שלום (הליכוד):

המציאות מעוותת גם את מה שרואה כל אדם בר-דעת.

משה פלד (צומת):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא אקפח אותך, אחזיר לך כמה דקות.

סילבן שלום (הליכוד):

חברת הכנסת גוז'נסקי, רמת חיים נמדדת בכמה דברים. היא נמדדת בהכנסה לנפש, היא נמדדת בגובה שכר עבודה, היא נמדדת במוצרים בני-קיימא, היא נמדדת ברכב ועוד בכיוצא באלה. תחשבי ותחשבי, כמה כלי רכב היו בעזה ב-1967 וכמה יש שם היום; כמה מכשירי טלוויזיה ומכשירי חשמל היו שם אז וכמה יש שם היום. אני לא אומר שהרמה גבוהה, אבל לבוא ולומר שרמת החיים שלהם היום נמוכה מזו שהיתה ב-1967? נו, זה באמת עיוורון ועיוות של כל המציאות.

אבל מעבר לזה, איך אפשר לומר במשך כל כך הרבה זמן, שאנחנו רוצים להיפרד מהם, ואילו היום הססמה היא, שאנחנו חייבים לתת להם עבודה בישראל? אני לא מבין את הלוגיקה הזאת. אם אנחנו רוצים להיפרד – יכול להיות שיש החושבים כך – היינו צריכים לעשות הפרדה שהיא הפרדה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מדינה.

סילבן שלום (הליכוד):

אם את רוצה שתי מדינות, שהם יישארו שם ואנחנו נישאר כאן – אבל זה לא קורה. את רוצה להמשיך ולחייב את ישראל לתת עבודה לעשרות אלפי ערבים מעזה ולאחר מכן ליותר מיו"ש, שימשיכו לבוא ולעבוד כאן יום-יום.

אני שמעתי על הרבה מפעלים שנפתחו בחברון ונפתחו במקומות אחרים. אני עצמי ראיתי אותם. איש לא מנע מהם.

מה בעצם קרה במחסום ארז? האם היתה זו התארגנות ספונטנית של אנשים שמטרתם אותם בשעה 02:30, של אנשים שמגיעים לאוטובוסים, אנשים שרעבים ללחם, או שמא היה זה איזה מארב, התארגנות של אנשים שהיתה להם יוזמה ברורה לעשות מה שעשו? הרי כולנו ראינו את המראות, כולנו ראינו מה שקרה שם. אותם אנשים שרוצים לעשות אתנו שלום, היה להם מבט של זעם בעיניים, לשרוף את כל האוטובוסים, לשרוף את העמדה, והמשטרה הפלשתינית יורה ומכוונת, בכיוון ישיר, אדוני סגן שר הביטחון. כולם ראו את התמונה. כולם ראו את המראות ושמעו את הקולות.

וכשהרמטכ"ל הרהיב עוז בנפשו לומר את אשר ראה כל עם ישראל, מייד נשמעו קולות. שרי הממשלה מבקרים את הרמטכ"ל, שאתה אמור להגן עליו כאן, יבקרו את הרמטכ"ל אשר הרהיב עוז ואז אומץ לומר את מה שכולם ראו, שאכן המשטרה הפלשתינית נהגה שלא כשורה.

מצד אחד הם משתפים אתנו פעולה בפטרולים משותפים ובניהול משותף של מה שקורה שם. מצד שני, שיתוף פעולה כה בוטה עם הקיצונים של ה"חמאס" ושל "הג'יהאד האסלאמי"? איך זה יכול להסתדר בלוגיקה שלנו? האם אלה יהיו פני השלום? האם אלה יהיו האנשים שבסופו של דבר נשב אתם ונעשה אתם שלום? וזה קורה היום, כשאנחנו עדיין שם. מה יהיה כשנצא משם לגמרי, אם נצא משם לגמרי? יש כוונה כזאת. אצלכם בתוך מפלגת העבודה יש אנשים שחושבים שצריכה להיות מדינה פלשתינית. וכשנצא לגמרי מה יקרה? האם היריות אז לא יהיו למחסום ארז אלא לתוך יישובי גבול אחרים, אם פתאום יהיו רעבים בעזה או כשיקרה שם משהו?

אדוני סגן שר הביטחון, התדמית שיש לך בציבור, אני חייב לומר, ואני אומר את זה בשמחה רבה, היא מאוד חיובית. היא תדמית של אדם מהימן, היא תדמית של אדם שלאור מה שקורה היום במפלגת העבודה נחשב אולי לאחרון האנשים ששומר באמת על האינטרסים הקיומיים של ישראל.

משה פלד (צומת):

היא לא רק תדמית, הוא כזה.

סילבן שלום (הליכוד):

אמרתי, ובשמחה רבה אני אומר את זה. אני שומע את זה משדרות רחבות של הציבור, כמובן ציבור שאני בא אתו במגע. אולי הרבה יותר קשה לקבל על כך מחמאות מהציבור בצד השני של הקשת הפוליטית.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפעמים זה לא עוזר. לפעמים להיפך.

סילבן שלום (הליכוד):

אני לא אומר שזה עוזר. אני מציין עובדה. אני מציין עובדה קיימת. לדעתי, סגן שר הביטחון הנוכחי עושה את עבודתו בצורה ממלכתית וטובה. אני שומע את זה מכל גוני הקשת הפוליטית. אני חושב שאנחנו צריכים לברך אותו על כך.

האם אתה, סגן שר הביטחון, יכול להסכים לכך, שכשאתה מכהן בתפקידך וקורים דברים כאלה במחסום ארז אנחנו עוברים על זה לסדר-היום או עושים איזה סגר ל-24 שעות או ל-48 שעות ולאחר מכן הכול ממשיך כרגיל? הרי זה עניין של צעד אחר צעד. מה יהיה הצעד הבא? הרי לפני חודש וחצי, חודשיים, נרצחו משה בוקרה וארז בן-ברוך, זיכרונם לברכה, במחסום ארז.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת סילבן שלום, אני מעריך שהתרומה של חברת הכנסת גוז'נסקי היתה של שתי דקות. אני נותן לך שתי דקות; נא להצטמצם בשתי הדקות.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

אני אומר, אותם חיילים נרצחו לפני חודש וחצי במחסום ארז. אתמול נרצח סגן גיא עובדיה. לא רואים את הסוף שאליו, כך אתם חושבים, צריך להגיע.

אילו היתה היציאה מעזה מלווה בירידת האלימות לגמרי, אילו היינו מגיעים למצב של הפשרה, הייתי אומר בין-עמית, בין-גושית, היו כאלה שהיו אומרים, הניסיון הזה שווה איזו בחינה שהיא. אבל בעצם מה קורה? העברנו להם את כל הסמכויות, העברנו להם את כל האפשרות לשלוט שם בשטח, ובעצם הם משתפים פעולה עם הגרועים שבאויבינו. מצד אחד, אמרתי, עושים פטרולים אתנו ומצד שני יורים עלינו כשיש אתם אנשים אחרים שנמצאים אתם שם.

לכן אני אומר לך, אם אמרת ואם התכוונת, אתה ומפלגתך, להוציא את עזה מתל-אביב, הרי המצב שנוצר – לא זה מה שהציבור הבין, לא על זה הציבור חשב. אם הבטחתם ערב הבחירות 1992 להוציא את עזה מתל-אביב, התכוונתם שתהיה הפרדה בין שתי האוכלוסיות האלה, אוכלוסייה אחת פה ואוכלוסייה אחת שם. אם לא לזה התכוונתם, אם אתם מאמצים את ההנחה שהם צריכים להמשיך ולעבוד כאן – אני לא מבין למה צריכים להעביר את כל הסמכויות לאותם אנשים שבסופו של עושים את ההיפך ממה שנדרש.

אם אנחנו רוצים להיפרד, צריך להשתחרר מאותה מחויבות שאנחנו צריכים לספק להם אוכל ופרנסה. אם הפרדה – הפרדה מוחלטת, הפרדה שבסופו של דבר אותם רעבים לא יבואו אלינו. כמו שאמרתי

קודם לחברת הכנסת גוז'נסקי: הולנדים בהולנד, בלגים בבלגיה. אף שר הולנדי לא חייב לספק עבודה למי שגר בבלגיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל בבלגיה יש גם פלמים וגם ולונים, באותה בלגיה, עם מתיחות מסוימת ביניהם והבדלים ברמה הסוציו-אקונומית.

סילבן שלום (הליכוד):

אם את מתכוונת לכך, אם זו דעתך, צריכה להיות אצלך עקביות. דעתי לא כדעתך. אבל דעתך היא שצריכות להיות שתי מדינות לשני עמים, איך את יכולה לבוא ולחייב אותי, כמדינה, לתת פרנסה ואוכל למדינה אחרת ולעם אחר? את הלוגיקה הזאת לא הצלחתי להבין.

אומנם, ב-1992 היו לכם הבטחות לציבור. הוניתם את הציבור – – –

משה פלד (צומת):

זה לא הם.

סילבן שלום (הליכוד):

מפלגת העבודה. אני מדבר על כל הקואליציה.

בסופו של דבר, חברת הכנסת גוז'נסקי, אתם דיברתם במשך עשרות שנים על הפרדה מוחלטת. אם את רוצה הפרדה מוחלטת, וזאת הלוגיקה שלך, אני לא מבין מה את דורשת ממני, אני לא מבין מה את רוצה ממני. שהם יחיו שם. ערפאת נמצא שם, שיביא את עשירי ערב, עשירי סעודיה, עשירי פלשתיין, יבנה להם שם את מה שהוא צריך, יעשה את מה שאנחנו כביכול לא עשינו. אני רוצה לראות עד כמה הוא יעלה את רמת החיים שלהם לעומת מה שאנחנו עשינו מ-1967 עד 1994. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. אחריה – חבר הכנסת יגאל ביבי.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לשלוח את תנחומי למשפחת עובדיה על נפילת בנם, סגן גיא עובדיה, זכרו לברכה, ממארב ברפיח.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת סילבן שלום, דיברת כבר מפה ועכשיו אתה מדבר משם ושוב שומעים אותך.

חברת הכנסת סלמוביץ, את יכולה להתחיל מחדש. אני מחזיר את השעון. הדברים שאמרת הם דברים שצריכים להישמע ברגיעה.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אני חוזרת על דברי. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לשלוח את תנחומי למשפחת עובדיה, על נפילת בנם, סגן גיא עובדיה, זכרו לברכה, ממארב ברפיח, ואת איחולי להחלמתו של החייל ז'ק אטיאס ולהחלמתם המהירה של כל הפצועים שנפגעו במהלך קרב הדמים במחסום ארז.

חילופי הירי במחסום ארז מהווים אסמכתה ועדות נוספת לכך, שהסכם השלום שנחתם עם הפלשתינים הוא למעשה הסכם חסר כל תוקף ממשי או משמעות, וכל מטרתו וייעודו אינם אלא לשמש כיסוי של עלה תאנה לממשלת ישראל, כיסוי שיאפשר לנטוש את רצועת-עזה ואת יהודה ושומרון, וישמש לממשלה מעין אליבי שיהא בו כדי להצדיק את מעשי הנטישה החד-צדדית.

הסכם השלום עם הפלשתינים הוא, למעשה, הסכם שנחתם עם גוף שמעולם לא נבחר לייצג את העם הפלשתיני. הסכם השלום עם הפלשתינים הוא הסכם שנחתם עם גוף שגם אינו יכול, ככל הנראה, ואינו מסוגל לקיימו, או חמור מכך, אינו רוצה לקיימו.

ראש הממשלה עצמו אמר כי התרשמותו היא שהיתה מוכנות מצד המשטרה הפלשתינית לאירוע הדמים במחסום ארז, אך הוא הוסיף ואמר שאין לו הוכחה כי מדובר במזימה כוללת. העובדה שהאפשרות לקיומה של מזימה כזאת נרמזה על-ידי ראש הממשלה והאפשרות שהיתה ידיעה מוקדמת מצד הפלשתינים באשר למתוכנן במחסום, מבלי שהם, הפלשתינים, יעשו מאומה בנדון, או ינקטו צעד זה או אחר למניעת העתיד להתרחש, היא, כשלעצמה, צריכה להדליק אורות אדומים ולהוות אזהרה לעתיד להתרחש.

לאמיתו של דבר, ההתרחשות במחסום ארז, שבמהלכה ירו שוטרים פלשתינים במודע אש חיה אל עבר חיילי צה"ל, היא עדות נוספת לכך שהסכם שלום זה הוא חסר סיכוי של ממש ואין הוא אלא טיוטת נייר משוללת כל ערך ממשי. יתירה מזאת, על פניו נראה כי הסכם שלום זה במתכונתו הנוכחית יהיה בכייה לדורות.

הגורמים להתפרעות ולירי במחסום ארז, מרביתם אינם בשליטתנו, ואולם אין בכך כדי למנוע את עובדת היותנו המטרה לאירועים מסוג זה ואת העובדה שאנו גם נאלצים לשאת בתוצאות אלה. גם אם גורמי המהומה הם המצוקה הכלכלית השוררת ברצועת-עזה, הרי שלא יעלה על הדעת שאנו, חיילינו ואזרחינו נשמש מטרה וקורבן לפורקן תחושות הזעם של הפלשתינים או כל אחד אחר. הדעת גם לא תוכל לסבול מצב עניינים שבו המשטרה הפלשתינית לא תפעל לריסונם של אירועים מסוג זה או תנצל אירועים מסוג זה על מנת לפגוע בחיילי צה"ל ולירות לעברם.

חיילי מילואים ששירתו במחסום ארז התריעו, כך מסתבר, לא אחת, כי צפויה התרחשות קשה במחסום וכי הכרח הוא להתכונן ולהציב במקום כוחות צבא בכמות ובעוצמה שיאפשרו התמודדות עם התרחשויות מסוג זה.

קיימת עדות לכך שכוחות נוספים אומנם הוצבו במקום אך לא במידה ובעוצמה הנחוצות, והתוצאה היא כמה הרוגים, עשרות פצועים, וחיילי צה"ל הנאלצים לנוס על נפשם כדי להינצל בעור שיניהם מאימת ההמון המשתולל, עובדה המהווה כשלעצמה מחדל חמור.

העדויות על מה שהתרחש באותן שעות במחסום ארז חייבות לנער אותנו ולגרום לנו להקיץ מתרדמה ומשלוות הנפש שאנו נתונים בה: עדויות על שוטרים פלשתינים שהצטרפו אל מיידי האבנים לעבר חיילי צה"ל, עדויות על שוטרים פלשתינים שירו בכוונה תחילה אל עבר חיילי צה"ל, עדויות על המון מוסת המסתער בקריאות של "אדבח אל-יהוד". והשאלה לנוכח עדויות שכאלה היא, האם זהו השלום המיוחל שהביאה לנו ממשלת ישראל? האם זהו מצב עניינים המצדיק את חימושה של המשטרה הפלשתינית? האם לא הגיע הרגע לעצור, לבחון, לשקול ולנסות להסיק מסקנות לנוכח השלום המתדרדר עלינו עם הפלשתינים? האם לא נראו בשטח סימנים, במידה מספקת, כדי שנגיע לכלל מסקנה שאת השלום עם הפלשתינים צריך לעצור קודם שנאחר את המועד? האם יש הצדקה לנוכח המתרחש להוסיף ולעצום עין ולקבל את הסברי הממשלה העושה ככל יכולתה כדי לסנגר על הסכם השלום האומלל הזה?

אדוני היושב-ראש, הסכם השלום שנחתם עם הפלשתינים לא נחתם עם גוף ריבון המסוגל ומעוניין לקיים הסכם זה. הסכם השלום עם הפלשתינים נחתם עם גוף שאינו מבין, כך אומר ראש הממשלה מר רבין, אף את הדברים האלמנטריים העומדים בבסיסו של כל ארגון, כגון הביקורת על כספים. זהו הסכם שבצדו האחר אין מי שיקיימו, זהו הסכם שצריך לבטלו, וככל שנקדים לבטלו כן ייטב. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל ביבי, אחרי שהיית אציל ואדיב מגיע תורך. אחר כך נכבד את חבר הכנסת האשם מחאמיד, ישנו, מוכן ומזומן. יש לך גם שכן חדש. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי סגן השר, בנאומי של שר הביטחון יצחק רבין מ-7 במרס 1988, בעיצומה של האינתיפאדה, הוא קרא כאן, מעל הדוכן, להגיב בכוח כלפי אלימות. אני רוצה לצטט כמה מלים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת דן תיכון, רק עכשיו נכנסת וכבר אתה מושך תשומת לב.

דן תיכון (הליכוד):

רק עכשיו הגעתי מחוץ-לארץ ואתה כבר מעניש אותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

באת מחוץ-לארץ, אבל הסיבה שאתה מושך תשומת לב כנראה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

– – – הוא לא נסע הביתה; הוא נסע ישר למליאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

איפה היית?

דן תיכון (הליכוד):

אתה מכיר אותי, שיחקתי כבר שעותיים עם הנכד שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה גם טוב ויפה, גם זו סיבה נוספת לכך שאתה מושך תשומת לב, אבל עכשיו, משהתיישבת, תשומת הלב כולה מופנית לחבר הכנסת יגאל ביבי שמסרתי לו את רשות הדיבור. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לצטט מדבריו של השר רבין, שר הביטחון לשעבר, שאמר כך מעל הדוכן: כל תופעת אלימות, הפגנה אלימה, קטנה או גדולה, מחסום, יידוי אבנים, זריקת בקבוקי תבערה, כל תופעה כזאת תטופל בדרך הבאה – תוך שימוש ברימוני גז מדמיע, כדורי גומי. אם אלה אינם מביאים לפיזור המתפרעים – להסתער עליהם בכוח הכולל שימוש באלות כדי לפגוע במבצעי הפעולה האלימה בעת ביצועה, ובמדרף חם לאחריה. מרגע שמבצעי הפעולה האלימה נכנעים, מרימים את ידיהם במלוא מובן המלה, בלי חוכמות יש להעביר אותם לרשויות החקירה והמשפט.

הוא ידע אז מה שהיום נראה לי שקצת שכחו. אני רוצה לומר שאני נגד אלימות, וכל דם שנשפך, של יהודים, של ערבים, הוא דם שצריך למנוע את שפיתו. זה הדבר החמור ביותר, וכל פעם שאני שומע שמישהו נהרג ממש עוברת בי צמרמורת. אתמול כששמעתי שהחייל סרן גיא עובדיה נהרג, אתה רואה בעיתון את התמונה של הבחור הצעיר שעדיין לא בנה את חייו, רואה את המשפחה האומללה, לפעמים יש ילדים, זה ממש מזעזע, זה מצמרר. לשפוך את הדם הזה. אבל מי שרוצה למנוע דם, מי שרוצה – צריך להיות מרתיע, צריך לעשות הרתעה, כי בלי הרתעה, חס-וחלילה יישפך עוד ועוד דם.

מה שראיתי בתקשורת, כאזרח פשוט, באירועי מחסום ארז, ראה כל העולם, ראו ערביי עזה, ראו ערביי ים"ע. מה הם למדו מהמראות האלה? הם למדו שאפשר לשרוף, להרוס, לירות, לתקוף, וצה"ל בורח. אלה המראות שאני, כאזרח, ראיתי. הם ראו שהשוטרים הפלשתינים פוחדים על העור שלהם, והבוקר "הג'האד האסלאמי" אומר שצריך להעמיד לדין שוטרים שמנעו את המפגינים, שחסמו את המפגינים. ראינו כאן שוטרים, חלקם השתתפו בהילולה הזאת וחלקם לא עשה כמעט דבר. ראו כיצד אלה שהתפרעו זוכים לחיבוקו של ערפאת ולמחמאות במקום לגינוי. הם רואים שמשתפי פעולה אתנו נרצחים. כל הדברים האלה נותנים לגיטימציה ואור ירוק להמשיך בדרך האלימה.

רבין אומר היום, שהוא מציע לערפאת כיצד לנהל את העניינים, וערפאת לא מבין. ראש הממשלה אמר זאת, לא אני. היום היתה כותרת בעיתון: רבין אומר שערפאת לא מבין. אז למה אתה עושה הסכם עם אדם שלא מבין? איך אתה סומך על אדם שלא מבין? אני חושב שהוא באמת לא מבין בניהול מדינה, וההצהרות, הדיבורים שלו וההתנהגות שלו, כאילו עוד לא חתמנו על הסכם שלום, וצריך להעמיד אותו על מקומו בצורה הברורה ביותר.

אני רוצה לומר בכל גילוי הלב: המצב ברצועה, בניגוד למצבם של ערביי יהודה ושומרון, הוא מצב חמור. שמעתי שברפיח, לעתים מ-08:00 עד 20:00, ברוב ימות השנה, אין מים. זה חמור. שמעתי שכבר שנים מספר יש 30,000-40,000 מובטלים כרוניים ברצועה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הרבה יותר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כרוניים, שלא הולכים כמעט לעבודה. אלה מהווים סכנה. זו חבית של חומר נפץ. אני רוצה לבוא בטענות גם אלינו: אם זה נכון שבמחסום ארז יש רק ארבע עמדות שבהן עוברים אלפים, זה מחדל שלנו. סוכנויות הידיעות, "רויטרס" ואחרות, האשימו את ישראל כאילו יש רק ארבע עמדות לאלפים. או שלא רוצים שייכנסו, ואז אין נכנסים. אבל אם אתה מכניס אותם, תכניס אותם בכבוד, תכניס אותם בצורה מסודרת. תעשה עשרים עמדות, כדי שיעברו ולא יהיה המתח הזה, כדי שלא יתחילו את היום עם עצבים, שיתחילו אותו בשמחה, שיראו שמקבלים אותם יפה. או שלא תכניס. אם אתה מכניס אורח אליך, אם אתה חושב שהוא צריך לעבוד, קבל אותו יפה ובצורה מסודרת, כדי שלא יאשימו אותנו. שלפחות אצלנו יהיה בסדר.

המציאות היא, שלערביי עזה כמעט שאין מקומות עבודה, חוץ מאשר בישראל. זו מציאות שידענו אותה. ברור לכולנו שעשרות אלפים של שכנים מובטלים הם פצצת זמן וטרף קל למסיתים למיניהם. נכון שאנו לא אחראים. ראינו כיצד עבדו השוטרים הפלשתינים. באותם רגעים שראיתי את השוטרים הפלשתינים, לא ידעתי אם אלה שוטרים אמיתיים או מחופשים. חוץ מהמדים שלבשו, הם לא התנהגו כשוטרים. לא ראיתי שיש להם כלים של משטרה אשר צריכה לעצור מפגינים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

למשל, אילו כלים?

יגאל ביבי (מפד"ל):

גז מדמיע, רכב כמו שצריך, ציוד של שוטרים, ציוד נגד אבנים; כמו שאנחנו מפזרים הפגנות. זה דבר מינימלי. אלה שוטרים שאינם ממוגנים, בלי אפודים, בלי מסכות על הפנים, בלי שום דבר. הם הולכים עם רובים. כך מפזרים הפגנות? – עם רכבים, עם סוסים, עם ציוד לפיזור הפגנות, כמו שאנחנו מפזרים הפגנות. לא ראית שבאו מאות שוטרים ופעלו בצורה חכמה, חסמו והניחו גדרות תיל. זה אל"ף-בי"ת של טירונים, כך לא עובדת משטרה.

היום הופתעת: ערפאת הודיע שהוריד את שכר השוטרים מ-480 דולר לחודש ל-260 דולר – 700 שקל. איזו מוטיבציה תהיה להם? אותם שוטרים אשר צריכים מוטיבציה, ערפאת הודיע שקיצץ את שכרם ב-50%. כך כתוב היום בעיתון. זוהי משכורת רעב. לא רק שהמובטלים שם רעבים ומתוסכלים, אלא השוטרים גם הם מתוסכלים. מתוסכלים, מתוסכלים, ואלה צריכים לשמור על הביטחון.

אני חושש, התחושה שלי לא טובה. גרים מתיישבים בחבל-קטיף וליד הרצועה. אני לא יודע מה יכול לקרות, חס וחלילה. לא נעים לי להגיד את הדברים שאני עומד להגיד אותם, אבל אין ברירה. חיי תושבינו חשובים, וצריכה להינתן לצה"ל הוראה חד-משמעית, לעצור בכל מחיר מתפרעים שיבואו לסכן יישובים ומתיישבים שלנו. אין ברירה, המצב קשה. עם כל ההבנה שלי, אי-אפשר לתת למתפרעים לבוא. המוטיבציה שלהם קיימת, הדוגמה הרעה קיימת, ואסור שזה יקרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רואה שיש לך עוד דף שלם. תקצר לחצי דקה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לומר: יוצא לי לפגוש חיילים, הרבה חיילי מילואים. התחושה היא שהם רוצים רק לגמור את השירות; הם פוחדים. צריך לתת הוראות ברורות, צריך לעבוד בחוכמה, אסור שדם יישפך, אין לירות בצורה עיוורת, אולי צריך לחשוב על שיטות חסימה חדשות, אך המחזה הזה יכול להימשך. הוא יכול להיות גם ביהודה ושומרון. חייבת להיות חשיבה חדשה, כדי למנוע דם וכדי שיהיה שקט. ההרתעה חייבת לחזור.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. קיבלת חצי דקה והשתמשת רק ברבע. חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שפי. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד סגן שר הביטחון, אנו נמצאים בעיצומו של תהליך, כאשר חלה נסיגה מסוימת מהשטחים, ואני מקווה כי תהיה תחילה של נסיגה כוללת. המשא-ומתן עם ירדן מתקיים היום. שר החוץ הישראלי – עם שר החוץ הירדני, ואני מקווה שזהו צעד חיובי לקראת שלום עם הירדנים ועם כל מדינות האזור, וזה יהיה חלק מהסכם כולל לשלום במזרח התיכון. כריסטופר והמשא-ומתן עם סוריה – משהו מתקדם, יש צעדים חיוביים.

ובכל זאת, אדוני סגן השר, יש מכשולים לא קלים. ההתנחלויות הן בוודאי מכשול, המתנחלים וההתנהגות שלהם הם מכשול, אפילו כאשר ערפאת הגיע לעזה, על סמך הסכם עם ישראל, מתנחלים חסמו את דרכו, והוא היה חייב לחפש נתיב אחר כדי להגיע לעזה. ההתנהגות שלהם בחברון, אדוני סגן השר – מוסטפא נאטשה, ראש עיריית חברון, פנה אלי שלשום בעניין המצב של הפלשתינים בחברון, העוצר על חלקים ממנה, המצור על השוק בחברון; וגם התפרעויות של אנשי ימין במזרח-ירושלים שראינו לפני כשבוע ונסיגות חוזרים ונשנים של השפלה, וגם החזרתם של אנשים מסוימים באש"ף, וביניהם גם אזרחים ישראלים שהיו בתוניס, ועד היום הזה מונעים מהם להיכנס לרצועה או ליריחו.

המצב של האסירים והאסירות הפלשתינים: בכלא תל-מונד יש 37 אסירות, פלוס תינוקת בת שמונה חודשים. שכחו מהן והן לא קיימות כלל, ואנו יודעים עד כמה הנושא של הנשים הפלשתיניות בבית-כלא הוא נושא רגיש. אפילו אסירים פלשתינים אשר חתמו על אותה הצהרה, ובכלא אשקלון יש 180 כאלה – והם עדיין בבית-הכלא. אין לשכוח שישראל מעכבת תשלומים מסוימים לפלשתינים, תשלומים שהיא חייבת לפלשתינים.

ומעל לכל אלה, המצוקה הכלכלית ברצועת-עזה. מצוקה זו היא פצצת זמן מסוכנת ביותר. מה שקרה ביום ראשון במחסום ארז, לא הפתיע אותי. לא צריך היה מומחים כדי לומר, שבטוח כי דבר כזה

יקרה, כי זה אינו אלא מרד של רעבים. המעיים ריקים, וכפי שקראו לכך בתקשורת, זו האינתיפאדה של הרעבים לפת לחם. לכן לא הבנתי מדוע אנשים הופתעו עד כדי כך. התופעה היתה כל כך ברורה. אולי עוצמתה הפתיעה. אני לא מבין מה מצפים מאדם רעב. מה מצפים מאדם רעב גם בישראל וגם בשטחים הפלשתיניים.

על-פי התקשורת, חיילי מילואים אמרו אתמול או היום בבוקר, שהם לא יכלו לסבול מצב שילד בן 10 או בן 14 מתחנך אליהם להיכנס בלי אישור, בלי רשיון, והם אמרו: הכנסנו אותם. יש כאלה שאמרו: לא יכולנו, הילדים האלה באו ואמרו: אין לנו מה לאכול, אנחנו רוצים להיכנס. ואנשי מילואים אמרו את זה. רוצים להיכנס לעבוד.

אני רוצה להזכיר לכבוד סגן השר פתגם בערבית, ואני אתרגם אותו. אחד הפילוסופים הערבים שקוראים לו אבו-דר אלג'עפרי אמר: עג'בתו למן לא יג'ד אלקות פי ביתיהי כיפא לא יח'רוג' לנאס שאהרן סיפהו. כלומר, אני מתפלא, אדם שאין לו פת לחם בביתו, איך הוא לא יוצא אל האנשים עם חרבו בידו; זאת אומרת, אדם רעב, צריך להבין שהוא מורד במצב הקיים.

רעב עושה כל דבר. הלחם הוא בסיס לחייו של האדם. אנשים לא חיים על דגלים ולא על סמלים, אנשים גם רוצים לאכול. ברצועת-עזה אין עבודה. חבר הכנסת סילבן שלום שאל אם הכיבוש אשם, אם לפני כן המצב שלהם היה יותר טוב; ודאי שהכיבוש אשם וישראל אחראית. הרי המצב הקיים והעגום הזה הוא פרי הבאושים והמרורים של כיבוש שנמשך 27 שנים והותיר אחריו אדמה חרוכה ומצוקה נוראית.

אברהם הירשזון (הליכוד):

— — —

האשם מחאמיד (חד"ש):

בכל התחומים. תיכף אגיד לך למה.

ישראל סגרה את נמל עזה, שהיה מקור הכנסה, מקור פרנסה במשך שנים. חיסלו את ענף הדיג, ענפים כלכליים, תיירות, הדרים, ועזה הפכה — — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

איך אתה רוצה תיירות?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אנשים הלכו לשם כתיירים. היו להם דגים, היו להם הדרים, הם ייצאו הדרים, ייצאו דגים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת מחאמיד, אתה יודע כמה כסף הם הרוויחו מהיהודים שבאו מאשקלון לקנות בעזה? כמה העסקים שלהם שגשגו? הם הרסו את זה במו ידיהם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

האינטיפאדה היא תוצאת הכיבוש.

גדעון שגיא (העבודה):

מותר לך להצדיק את המהומות, אבל תיתן נתונים נכונים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני לא מצדיק שום דבר. אני מסביר. אני רוצה להגיע למצב שלא תהיינה תופעות כאלה בעתיד, אבל איך? לא על-ידי זה שנהיה כמו בת-יענה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תגיד שגם הם אשמים. אני האשמתי את עצמנו, אבל גם הם לא טלית שכולה תכלת.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאחר שחבר הכנסת עובדיה עלי עומד להחליף אותי והוא לא היה נוכח, הוא לא יודע שהיו לך קריאות ביניים שאני מעריך אותן בשתי דקות ואני מוסיף לך אותן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תודה, אדוני.

עזה הפכה למאגר של ידיים עובדות זולות, ולכן חובתה של ישראל לשאת באחריות. לכן 50% מהאנשים מובטלים, ולא די בכך, עושים סגר המותיר אחריו מאות אלפי בני אדם במצב של רעב. אני מבקש, מי שלא מכיר את המצב, יבקר שם ויראה. מי שסוגר את השטחים צריך לדעת שהתוצאה תהיה הרעבה, הרעבה שלא תסתיים בלי מרד של רעבים כנגד המצב המייאש שבו הם שרויים. כל רעב הוא מרשם להר געש. הסגר הזה מותיר אחריו עשרות אלפי פועלים מובטלים, למעלה מ-120,000 דורשי עבודה בגדה וברצועה.

בכל זאת, חוסר האחריות של הממשלה מגיע לידי כך שנותנים אישורים לייבוא עובדים זרים. ישראל חייבת לאפשר לפלשתינים אלה לעבוד ולחיות בכבוד עד אשר תצא מכל השטחים הכבושים.

מיכאל איתן (הליכוד):

ומה עושים עם נושא הביטחון?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מגיע לזה. אני מקווה שאכן זה יהיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בעד זה שעובדי יש"ע יעבדו בכל מקום בישראל, אבל בתנאי אחד, שאנחנו נהיה אחראים, אתה ואני, שכל אדם שנכנס, חס וחלילה לא ירצח. איך מגיעים לזה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני תיכף אסביר. מייד אענה לך על השאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

כשאתה הולך לעזה אתה אומר להם: זכותכם להילחם בכל דרך. אז איך מגיעים לזה? מצד אחד אתה אומר – – – איך מגיעים לזה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת איתן, מה שאתה עושה זו דמגוגיה, ואין קשר בין שני המשפטים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אני יכול לעשות?

האשם מחאמיד (חד"ש):

זכותו של העם להיאבק בכיבוש, זה משהו אחר, אבל גם זכותו לחיות, זכותו שלא תמנע ממנו לחיות.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גם זכותנו לחיות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זכותו של העם שלא תרעיבו אותו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל מה לעשות? תגיד לי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני אגיד מה עושים. אני בטוח, אדוני סגן שר הביטחון, שבין אלה שהשתתפו באינתיפאדה של יום א' יש גם כאלה שיש להם היתרי עבודה בישראל, שמרדו ביחס אליהם, וכבר דיברו על זה. לקום ב-01:00, לנסוע למחסום ארז במשך כמה שעות, לעבור כמה מחסומים, גם של פלשתינים וגם של ישראלים, ולהמתין כארבע-חמש שעות בתוך כלוב, אדוני היושב-ראש, עד ליציאה לישראל, זה דבר בלתי אנושי. זו השפלה. זה יחס של אדונים אל עבדים. לכן ישראל צריכה להגדיל את מספר הרשיונות, ובו בזמן להגדיל את מספר נקודות המעבר, וחבר הכנסת ביבי כבר אמר את זה. להגדיל את מספר הכניסות, בדיקות המעבר. למה שיהיה רק כלוב אחד? שיהיו כמה נקודות. מי צריך כלוב? אני מדבר על דברים אנושיים ביותר.

מי שרוצה בשלום צריך לרדוף צדק וכבוד לבני אדם מן הצד השני. ולבסוף, מי שרוצה בשלום צריך להאיץ את התהליך, לפסוח על שלבים למיניהם, על שלבי הביניים, להתחיל משא-ומתן של קבע אשר יוביל לנסיגה כוללת ולמדינה לצד מדינה בסופו של דבר. הסדר זה נחוץ וחיוני לפלשתינים, אבל הסדר זה נחוץ וחיוני לא פחות לישראלים, לפיתוח ולביטחון האמיתי של מדינת ישראל ושל כל מדינות האזור. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילת דברי ברצוני לשלוח תנחומים למשפחת עובדיה בנפול בנם גיא עובדיה, זכרו לברכה.

ההתפרעויות החמורות של פלשתינים במחסום ארז בבוקר יום ראשון שימשו, מעבר לאירוע עצמו, אבן בוחן לגורמים השונים, כגון חשיבות הגורם הכלכלי ביחסינו עם האוטונומיה והפלשתינים, התנהגותה ותפקודה של המשטרה הפלשתינית ותפקודו של צה"ל.

על ישראל לבחון בזהירות ובקפידה את האירועים האחרונים ולהסיק מהם את המסקנות הנדרשות. היסודות העמוקים בהתפרצות הזעם ההמונית שאירעה בתחילת השבוע במחסום ארז טמונים במצב הכלכלי הנואש שממנו סובלים תושבי עזה. חשוב להבין כי בהעדר תשתית כלכלית מינימלית מהווה העבודה בישראל האופציה היחידה והבלעדית למיגור הרעב ברצועה. תסכולם של הפועלים העזתיים ממצבם הנואש התנקז למחסום ארז ובא לידי ביטוי בהתפרעות שלוחת רסן שזרעה הרס רב באזור המחסום וגבתה מחיר כבד הן בנפש והן ברכוש.

ב"מאורעות ארז" נהרגו שני פלשתינים ונפצעו 75. 33 מאנשי כוחות הביטחון ואזרחים נפצעו, אחד מהם, איש משמר הגבול, ז'קי אטיאס, נפצע באורח אנוש. ברצוני לשלוח לז'קי איחולי החלמה מלאה ומהירה, וכמו כן לשאר הפצועים.

בשורש ההתפרצות עומד המצב הכלכלי הקשה של תושבי עזה. תלותה הטוטלית של כלכלת הרצועה במקורות תעסוקה מישראל גרמה לכך שמאז הסגר הורע המצב הכלכלי בעזה באופן משמעותי. מתחילת 1993 מנפיקה ישראל כ-25,000 היתרי עבודה לפועלי הרצועה, במקום כ-75,000 עד הסגר. לכן, היות שתלות הפועלים בכלכלה הישראלית היא תלות קיומית, שיש לה השלכות לגבי תהליך השלום, על ממשלת ישראל להכריע בין הרע, שהוא סיכון התהליך המדיני ואיבוד תמיכת ההמונים העזתיים בתהליך השלום, לבין הרע במיעוטו, שהוא המשך ואולי אף הגדלת מספר ההיתרים בצורה מבוקרת, תוך הסדרי ביטחון נוספים. אין מנוס, לדעתי, מלבחור בדרך השנייה, עד שיכוננו הפלשתינים מקורות תעסוקה ברצועה. אי-אפשר לנתק במכה אחת את תלות העזתיים בישראל ובמשקה. הביטוי להצלחתן של הרשויות הפלשתיניות והנהגת אש"ף הוא בעליית רמת החיים של תושבי הרצועה.

אני חייב לציין בצער, שחל עיכוב בסיוע החוץ לרצועה מאז ההסכם, היות שאש"ף מתקשה לכונן מנגנונים שיטפלו ביעילות בכספים ויגבשו פרויקטים תעסוקתיים, שיקלו על תושבי הרצועה. אי-גיבוש הפרויקטים גורר אחריו אי-נכונות של מדינות לתרום כסף, ולהיפך. על ההנהגה הפלשתינית להבין שהצלחת תהליך השלום כרוכה בשיפור ניכר בכלכלה וברמת החיים.

כישלונם של כוחות השיטור הפלשתיניים מדאיג אותי מאוד. שלושה שוטרים פלשתינים, שהיו צריכים להתייצב על משמרתם ב-03:00 ולווסת את תנועת היוצאים, לא הגיעו בשעה האמורה, דבר שיצר עומס רב על המחסום. במקום שהשוטרים ישמשו כבלם שיעמוד בין ההמון הפורע לבין חיילי צה"ל –

--

משה פלד (צומת):

שלושה שוטרים.

יעקב שפי (העבודה):

זה מה שתכננו.

במקום שהשוטרים ישמשו כבלם שיעמוד בין ההמון הפורע לבין חיילי צה"ל, נטלו שוטרים מספר חלק במהומות, ויש עדויות על שוטרים שנטלו חלק בהתפרעויות ועל אחרים שתורמו לסערה בכך שקראו במגאפונים להמון ליידות אבנים בכוחות צה"ל והציבו אמבולנסים של "הסהר האדום" כדי שישמשו מחסה לפורעים.

תפקודה הלקוי של המשטרה ואיבוד העשתונות היו ברורים לעין, והחמור ביותר: שוטרים פלשתינים ירו לעבר כוחות צה"ל. מירי זה נפצע אנשים ז'קי אטיאס, ומנהל חניון "אגד" נפצע אף הוא.

לדעתי, האירועים מוכיחים שקיים נתק בצד הפלשתיני בין רמת הפיקוד לרמת השטח. השוטרים לא תורגלו ולא תודרכו בצורה מספקת בנוגע לדרכי הפעולה שלהם במקרים של הפרות סדר המוניות. לטענת הפיקוד הפלשתיני, תפקודם הלקוי של השוטרים נבע מאי-מיומנותם של השוטרים במקום. מכאן חייבת להישאל השאלה, מדוע הציב פיקוד המשטרה הפלשתינית שוטרים בלתי כשירים דווקא באחת הנקודות הרגישות ביותר בגזרה.

ממשלת ישראל לא יכולה לקבל בשוויון נפש ולא יכולה להשלים עם התנהגות השוטרים. הממשלה חייבת לתבוע את מיצוי הדין עם השוטרים שירו בשוטר משמר הגבול ובאחרים. אנו חייבים להפוך את סדרי כניסת הפועלים לאנושיים ולמהירים יותר. הגדלת כמות כוח האדם בצד הישראלי תגרום לא רק לקיצור התורים אלא גם תסייע לכך שחיילי צה"ל יוכלו לרכז כוחות רבים יותר למצב דומה. הכוחות המתוגברים יהוו גם כוח הרתעת. יש לוודא שלא תיווצר סתירה בין שמירה על רמת ביטחון נאותה לבין קיצור התורים וההמתנה במחסום ארז.

ידוע שההתפרעויות לא היו ספונטניות, שכן עשרות בקבוקי תבערה הוכנו בעוד מועד, ומאות ילדים ובני נוער השתתפו בהתפרעויות. מכאן, לדעתי, יש להקדים תרופה למכה על-ידי כינון עמדת סינון נוספת בצד הפלשתיני, אשר תמנע מאלמנטים מתסיסים ומחוסרי היתר עבודה להתקרב למחסום. הפלשתינים חייבים להכין ולתרגל כוח חירום, שיתערב באירועים קשים בעתיד ויפעל כראוי לא רק להרגעת הרוחות, אלא גם למניעה מתושבי רצועה נוספים להגיע לאזורי המתיחות.

אני מוצא לנכון לציין את התנהגותם האחראית של כוחות צה"ל במקום, שבאיפוקם מנעו מספר נפגעים רב יותר. אך ברצוני לשאול, מדוע לא נערכו הכוחות בהתאם – לנוכח ההתרעות החוזרות ונשנות בנוגע לאפשרות של התפרעות במחסום.

על ממשלת ישראל, המנהלת בימים אלה מאבק על תמיכת דעת הקהל בתהליך השלום, להבהיר לראשי אש"ף, שאנו רואים בטיפול המשטרה הפלשתינית באירוע הפרה בוטה של ההסכם. הישנות אירועים כאלה בעתיד תעמיד בספק את קידומו של התהליך. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב שפי. חבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו, אחרון – סגן יושב-ראש הכנסת יוסף עזרן.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צרות אחרונות אינן משכיחות את הראשונות. הכנסת דנה אתמול בפיגוע הנפשע והרצחני של כוחות הרשע המוסלמיים בבואנוס-איירס, והיום אנו חוזרים לאירוע הקשה והמזעזע במחסום ארז, שם פרצה שנאת היהודים בכל כוחה ועוזה, התפרצות אשר צורתה ותוצאותיה צריכות, ללא ספק, להדאיג אותנו. כי אם אומנם מצוקת אוכלוסיית חבל-עזה היא שגרמה לכך בעיקר – כפי שהפרשנים מסבירים אותה – רחוקים אנו מאוד מלראות את פתרונות הבעיה בעתיד הקרוב.

אין ספק שההתפרצות המסוכנת של אנשים, גם רעבים וגם אכולי שנאה לישראל וליהודים, לא היתה ספונטנית. היה זה אירוע מתוכנן ומאורגן מראש, כפי שזה התברר לאחר מעשה. המתפרעים, אם נקראים "חמאס", "הג'יהאד האסלאמי", או אש"ף, הכינו עצמם היטב לטוב לפוגרום ולהתפרעות, גם באמצעי לחימה, בקבוקי תבערה, כלי ירי ואלפי אלפי אבנים. כל זאת לא ניתן להכין בצורה ספונטנית, כי, כפי שאמר אחד המפקדים, היה זה פוגרום של ממש, עד כדי כך שנאלצנו לנטוש את עמדתנו, אף שלא נעים לומר זאת.

מבחן "המנהיגות" של ערפאת נכשל טוטלית, כישלון מוחץ. לא רק שאין הוא מסוגל להרגיע את הרוחות, אלא הוא הוסיף לליבוי היצרים בהצהרותיו ובתגובותיו – האשמת צה"ל בהרג פלשתינים, התביעה להכניס ליש"ע משקיפי או"ם, וכמובן האשמת המתנחלים באחריות לתקרית הזאת. ערפאת, אשר כביכול רואה עצמו כנשיא פלשתינאי וכפרטנר למשא-ומתן עם ישראל וראשי המדינות המערבות בהסכם ה"שלום", כביכול, הגדיר את האירוע כ"טבח" של צה"ל על האדמות "הכבושות", וכך גם נהג שירות השידור הפלשתיני, אשר בוודאי קיבל סיוע ומקבל סיוע והדרכה מישראל להקמתו ולהפעלתו.

אומנם אינני מאמין שאיגרות המחאה ששלח ערפאת לאו"ם, לקלינטון ולאחרים יעשו רושם, כי העולם כבר הכיר את האיש ותעתועיו, אך אם אומנם נכונה הגרסה ש"הג'האד האסלאמי" או ה"חמאס" או שניהם יחד, מתנגדי ערפאת ושונאיו בנפש, עמדו מאחורי התקרית האומללה, והם צריכים להדאיג את האיש וחבר מרעיו – כנראה בחרנו לנו למשא-ומתן לשלום את האישים הלא-נכונים, והיינו צריכים להיות מוכנים ומודעים מראש לכך שלא ההנהגה בראשות ערפאת ולא המשטרה הפלשתינית, המצוידת בנשק שלנו, מסוגלות לעמוד ולהיאבק מול כנופיות הרצח, ואוכלוסייה מוסתה, מותשת וגם רעבה.

אין ישראל יכולה לסמוך על סדרי הביטחון של המשטרה הפלשתינית, כי אין על מי לסמוך. לכן, החלטת צה"ל להכריז על סגר מוחלט היא נכונה, כי אין בינתיים שום דרך אחרת. את פראי האדם יש ללמד לקח, אם אין הם מבינים את הצד האנושי של ישראל, והוא לאפשר לעשרות אלפים מהם להיכנס לגבולות המדינה, לעבוד ולהתפרנס בכבוד.

עם כל הקושי והבעייתיות של מחסור בידים עובדות, במיוחד בענפי הבנייה והחקלאות, אסור לנו לסכן את חיי חיילינו, אשר באירוע הזה נצרו, כידוע, את נשקם עד כדי סיכון חייהם ממש.

כידוע, התפשטו ההתפרעויות לערים אחרות ביהודה ובשומרון, לחברון, לרמאללה ולמקומות אחרים. באירוע עצמו נגרמו נזקים קשים גם ברכוש, נוסף על פצועים מקרב חיילינו. כ-200 אוטובוסים נשרפו כליל, הוצתה תחנת דלק, נהרסו מפעלים בקרבת המחסום, ממש חורבן והרס.

נשאלת השאלה, איפה העולם הנאור, אשר כל כך נהנה מהצטמקותה של ישראל לגבולותיה הצרים ושמח על השלום המדומה? מדוע אין הם מושיטים עזרה וסיוע לרעבי חבל-עזה, סיוע שהובטח להם חגיגית בוועידות ובמפגשים במלונות פאר ובאולמות בדולח נוצצים במדריד, בווישינגטון, בקהיר ועוד? איפה מדינות ערב העשירות בנפט ובאוצרות טבע, הטובלות בים של כל טוב ושפע? מדוע הן עומדות מרחוק בראותן את אחיהן הרעבים ללחם?

האם בכול אשמים אנחנו? כנראה, לפי המצב הנתון והיחס הקר והבלתי אנושי של מדינות ערב העשירות כלפי אחיהן הרעבים, ישראל תצטרך בעתיד הקרוב ואולי הרחוק גם להתמודד עם הבעיות הכלכליות והקיומיות של הפלשתינים בחבל-עזה. וכל זאת כמובן מתקציבנו הדל ועל חשבון מצוקות הקיימות גם בקרב האוכלוסייה היהודית בישראל.

ערפאת, חוץ מפטפוטים תעמולתיים, אינו מסוגל לסייע לאחיו בכלום. עליו להבין שהאופוריה של הסכמי אוסלו נסתיימה, והבעיות האמיתיות עולות מדי יום. האוכלוסייה שקיוותה שהוא יביא לה הצלה מעוני ומרעב מאוכזבת ממנו. הסכנה של התפשטות המהומות לעבר חבל-עזה גוברת עד כדי סיכון יישובינו היהודיים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

על ממשלתנו להפסיק את שיטת הפתיחות, האדיבות ורוחב הלב כלפי ערפאת וחבר מרעיו. מספיק עם שחרור רוצחים בנפש, כאשר יהודים נעצרים במעצר מינהלי ללא משפט על "עבירות" כביכול שנעשו לפני שנים. המשך משא-ומתן עם פרטנר כמוהו על הרחבת האוטונומיה הוא איוולט. לא ניתן להתעלם מן העובדות בשטח. מה שקרה במחסום ארז הוא יותר מנורה אדומה. יש לערוך רביזיה

בכל הנושא של המשך המשא-ומתן לשלום עם כנופיית רוצחים. בראש עומד עתה איש המסוגל לנהל כנופיות טרור והרס, אבל בשום אופן אינו מסוגל לעמוד בראש ישות או אוטונומיה.

על ממשלת ישראל לערוך בדיקה והפסקה במשא-ומתן, כדי להגיע למסקנות אחראיות המתבקשות עקב ההתפתחויות בשטח. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. חבר הכנסת יוסף עזרן, סגן יושב-ראש הכנסת, יעלה ויבוא.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחד מיסודות המוסר של העם היהודי אומר: אם רעב שונאך, האכילהו לחם; אם צמא, השקהו מים, כי גחלים אתה חותה על ראשו.

אין ספק שבכיוון וברוח הדברים האלה שאמר שלמה המלך, החכם מכל אדם, פסק גם הרמב"ם בתלמוד, שמפרנסים עניי אומות העולם עם עניי ישראל.

עד כאן הכול טוב ויפה. אבל, האם יש חובה לסכן את חייו של המפרנס? האם היד המושטת להאכיל, לעזור, וזו חובה אנושית והומנית של שכנים הרוצים באמת בשלום אמיתי – אני מתכוון בוודאי לישראל – האם יד זו חייבת להיות נטרפת? ודאי שלא.

אנחנו זוכרים את המדרש המובא בספר בראשית, כאשר נח עמל וטרח ופרנס יומם ולילה את כל החיות שבתביבה, וכאשר הגיע אל הארי להאכיל אותו, כיוון שהתמהמה דקות מספר, כך מספרים אבותינו, טרף את ידו, הכישו, הפך אותו לנכה.

האם אנחנו נהיה, חלילה, כאלה שמושיטים יד לרעב, אם רעב שונאך האכילהו לחם? הלוא פרוס לרעב לחמך, והוא יטרוף את היד? – וגם יסתפק ביד? – לא, המוסר היהודי לא מסכים. עם רעב טורפני, חומדני, משולח רסן אסור לנהוג כך. היה לא יהיה.

רבותי, רב המרחק בין בואנוס-איירס הבירה של העם הארגנטיני לבין עזה. אלפי קילומטרים מפרידים ביניהן, ימים ואוקיינוסים. אבל על כל זה, לצערנו, מתוח גשר שמקרב אותם, שמאחד אותם אחד לאחד. זה הכוח המניע של שנאה רצחנית, שנאה דתית מזויפת, כופרת. הם באים בשם הדת והם כופרים באחד מעיקרי העיקרים של המוסר האוניברסלי של עשרת הדיברות: לא תרצח.

הפלטפורמה הקושרת בין שתי נקודות אלה המרוחקות גיאוגרפית, כאשר בראשה האחד "הג'האד האסלאמי" ובראשה השני ה"חמאס" הבוגדני, הפחדני – חייבת הפלטפורמה הזאת להתפוצץ, להיעלם, להיחתך.

אני רוצה לומר לכם, רבותי, כאן רק השיטה של גולדה מאיר, עליה השלום, חייבת להיות נר לרגלינו. כאשר רצחו את הספורטאים במינכן, היא לא חיפשה את הש.ג., היא לא חיפשה את אלה שביצעו את הרצח, מפני שכאשר רוצים לעקור את הרע מן השורש, לא חותכים את הזנב של החולדה ושל הנחש, אלא את הראש.

העם היהודי יחפש את הראשים המפלצתיים האלה, יהיו באמריקה הדרומית או יהיו איפה שלא יהיו, ויחתוך אותם. זאת המצווה הדתית האמיתית לפי מצפוני ולפי עומק נשמתו, עם יד על הלב. מכיוון שהנחש הרצחני הזה, בשם הדת ובשם אללה, הוא הוא שמפעיר את הפער ומעמיק את התהום בין העמים, העם הפלשתיני והעם היהודי. הוא הוא האויב הגדול של השלום.

רבותי, בואו נתאר לעצמנו שאנחנו לא נמצאים בגבול עזה והנגב, אלא אנחנו נמצאים כמעט באותם תנאים, תנאי מדבר, אבל בגבול אחר, דומה מאוד לכוויית ועירק. בסך הכול היתה מלחמה אחת בין שתי המדינות האלה, לא 100 שנות מלחמה ושנאה, לצערי הרב. ובכן, אחרי מלחמה כזאת יש בכוויית שפע. אתם יודעים זאת. עדיין, לאחר כל מה ששרפו שם, יש הרבה. כל אדמת כוויית רוויה נפט, פטרו-דולרים. לעומת זאת, בדרום-עירק יש הרבה רעבים ללחם. לא רק רעבים, אלא רעבים המסתתרים תחת האדמה מפני הפגזותיו והפצצותיו של אותו רצחני, של אותו צמא-דם, סדאם חוסיין.

האם זה אנושי? הרי האסלאם כמו היהדות אומר ודורש לפעול לפי אותו בסיס של צדקה, של פרוס לרעב לחמך. אלה יסודות אוניברסליים, קיימים בכל הדתות ואצל כל המאמינים הדתיים.

האם מרשים להם חופש פעולה? אני מודיע לכם, נפש אחת לא עוברת את הגבול הזה, והדברים בדוקים, אני בדקתי זאת. מה? איפה? היכן האחוה? איפה האמונה שאסור להשאיר אנשים רעבים ללחם? האם שם אין אותה אמת מידה של מוסר? למה תובעים זאת רק מאתנו?

נכון, אנחנו חייבים מוסרית קצת יותר. ולכן אני בא ואומר: רבותי, פה צריכה להיות שיטת המקל והגזר. אנחנו רוצים שתהיה פרנסה לתושבי הרצועה, ולא סתם פרנסה רק כדי לצאת ידי חובה, אלא פרנסה בכבוד. לכן אני בא ופונה לאמירויות, אני פונה לערב-הסעודית וכמו כן לארצות-הברית, לאירופה, שרוצה להיות השושבין הזה, וגם לישראל. ישראל לא תפטור את עצמה. בואו, למשל, נממן, אנחנו נתכנן נמל עמוק מים, שיספק תעסוקה ל-50,000 פלשתינים במשך חמש שנים, ואחר כך אנחנו נתחייב לתת פרוזדור חופשי להעברת הסחורות – לאן? לערב-הסעודית, לירדן, לאמירויות, חופשי חופשי, ויש תנאים להבטיח את זה. האם אלה לא השיטות הקונסטרוקטיביות שיביאו מזר לאזור המוכה המסכן הזה? מה עוד, למשל?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

שר האוצר לא מקשיב לזה.

יוסף עזרן (ש"ס):

הוא מקשיב. כשהייתי סגן שר האוצר לפני כמה שנים, לידיעתך, דווקא הגשתי הצעה מפורטת בעניין הזה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נו, ו...?

יוסף עזרן (ש"ס):

את רוצה לשמוע את האמת? שמעון – – –

משה פלד (צומת):

אתה לא יכול לקחת לפרס את הפרנסה.

יוסף עזרן (ש"ס):

לא, לא.

משה פלד (צומת):

זה החזון של פרס. תשאיר את זה לפרס.

יוסף עזרן (ש"ס):

לא, סלח לי, משה, חבר הכנסת היקר, תאמין לי שכאן אני מדבר על האספקט ההומני, היעיל. תראה, אתה לא יכול כל הזמן – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

יוסף עזרן (ש"ס):

טוב, הוא פשוט הסית אותי, אבל אני אגיד לך משהו. דווקא שמעון פרס שהזכרת אמר לי, שיש ערבים בעלי ממון, חשוגי למשל – אני מזכיר את שמו – שרצה להשקיע למעלה מ-150 מיליון דולר. היו מממנים לפרויקט הזה, לידיעתך. אתה יודע מי עיכב? אש"ף, אש"ף בזמנו. אולי הוא ישנה עכשיו את דעתו? אולי הוא יגיע עכשיו למסקנה, שבראש ובראשונה הוא חייב לעזור לבני עמו, לתושבי עזה.

משה פלד (צומת):

יש להם הרבה כסף, והכול הולך ליאסר ערפאת. גם עכשיו יאסר ערפאת מונע את הכניסה שלו.

יוסף עזרן (ש"ס):

סלח לי, אל תפריע לי.

היו"ר ע' עלי:

רבתי, יש כאן הרצאה מלומדת. אל תקפדו את פתיל המחשבה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני רק רוצה להסביר לך, חבר הכנסת, ולכולנו. רבתי, אין ספק שצה"ל יכול למצוא את הפתרון לחסום את מחסום ארז ועוד מחסומים רבים. אין ספק, ואני בכל אופן מקווה שהמשטרה הפלשתינית, שאינה מנוסה ואינה מיומנת, תמצא את הדרך למנוע את הגעתם של אלפי אנשים שאין להם רשיון. נמצא את הפתרון, אבל זה פתרון זמני, זה פתרון שאינו לטווח ארוך. אנחנו מחפשים את חיי השעה ולא את חיי הנצח.

אני אומר לכם, רבתי, ואתה, חבר הכנסת דראושה, אני משוכנע שיש לך ערוץ התקשורת הנכון: תעביר את הדברים האלה, ואני מבקש ממך שגם אש"ף יתחיל לממש את הרכוש שיש לו, ותאמין לי שיש לו רכוש רב, יש לו רכוש רב בכל העולם. כל דולר שאש"ף ייתן, מדינת ישראל תיתן דולר כנגדו, אבל שיוכיח שהוא מוכן להשקיע, שהוא מוכן לפעול, שהוא מוכן לא להמר כל הזמן על הקיבה הרעבה של הפלשתינים, ואז תראה שיהיה פתרון לבעיה הזאת, ואולי אולי מהגשר הזה שדיברתי עליו, המקשר בפלטפורמה של שנאה איומה, במסווה של דת, של אמונה, שהוא כל כולו מזויף, כל כולו ריק מתוכן – נגיע ליסודות האמונה האלה, ש"לא תרצח" שווה הרבה יותר מהמצווה להאכיל רעבים, מפני שהעם היהודי לא יוכל להפקיר את דמו כדי להאכיל רעבים שמתוכם באים רוצחים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עזרן. סגן שר הביטחון ישיב על ההצעות לסדר-היום.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשה לי, חבר הכנסת הרב עזרן, להצטרף לתפילה שלך ולתקווה שלך ולאמונה שלך, שאפשר להתגבר על השנאה הזו, שיש לה גם שורשים וגם מסווה דתי. הלוואי שאתה צודק בניתוח שלך ואפשר יהיה למצוא פתרון בכיוון הזה.

חבר הכנסת פלד, כיוון ששנינו השתתפנו בלכידת עיר ובשחרורה, אני רוצה לומר לך, שכאשר הגעתי להיות המפקד והמושל הצבאי ברצועת-עזה – אינני יודע אפילו מי שם את זה אצל המושל הקודם – היתה מאחורי הכתובת: "טוב מושל ברוחו מלוכד עיר", ורק כעבור כמה זמן למדתי עד כמה זה היה נכון.

אני עובד עכשיו על היומנים שכתבתי כאשר הייתי מפקד ברצועה – האמת היא שלא ידעתי אם אוכל לפרסם אותם אי-פעם, כתבתי כל יום כמעט שעתיים – וחזרתי וקראתי איך העניינים התפתחו, איך הם התקדמו או איך הם נסוגו. ואני רוצה לומר לך, שכנראה, היציאה מתהליך כזה של מלחמות, גם היא מסובכת ומחייבת הרבה זמן והרבה סבלנות והרבה אורך רוח, ואי-אפשר לצפות שהדברים ייעשו מהיום למחר. אז צריך, כנראה, למשול קצת ברוח כאשר מדובר בנושא כל כך מסובך.

חברי הכנסת, אין ספק שהשבוע האחרון היה שבוע קשה ביותר, אולי גם שבוע אופייני לתקופה שבה אנחנו נמצאים ואותה אנחנו עוברים. זה שבוע שבו מתנהל משא-ומתן עם הירדנים, פעם ראשונה באופן גלוי, עם הרבה תקווה; באותו יום מפוצצים מחבלים את בניין הקהילה היהודית בבואנוס-אייर्स; ימים שבהם מתחדשים המגעים, מתחדש המשא-ומתן עם הפלשתינים, במגמה למצות את כל מה שלומדים מהעבר, על מנת להנחיל אותו לעתיד, ויש לנו התפרעות במחסום ארז.

אני כבר ציינתי פעם, שהקושי הגדול בתקופה שלנו הוא שיש לנו בחירה. כל ההיסטוריה שלנו היא, שכאשר נאלצנו להילחם, לא היתה לנו ברירה, נלחמנו וניצחנו. הפעם יש לנו בחירה. יכולים לבחור בדרך אחת ולהסתכן בסיכונים שכרוכים בה, בדרך השלום, ויכולים לומר: אין סיכוי לשלום, לא בדרך הזו ואולי גם לא בדרך אחרת, ואנחנו ממשיכים פחות או יותר בדרך העבר. וגם אם מישהו ינסה דרך שלישית, זה לא מפריע לי בקביעת הקושי של הבחירה, ואין ספק שכאשר אדם נתבע לבחור באופן חופשי ועצמאי, יותר קשה לו.

אבל, אנחנו נמצאים בנקודה כזאת כעם, והשאלה היא: לאחר שאתה מחליט להתקדם בדרך מסוימת, והממשלה הזאת החליטה, שבהתבססה על העוצמה של מדינת ישראל וצה"ל היא יכולה לקחת את סיכוני השלום, וצריך ללכת בדרך המשא-ומתן עכשיו, לא באיזה משא-ומתן דמיוני, אלא במשא-ומתן ריאלי עם השכנים הקיימים, בנתונים הקיימים, להגיע לדו-קיום בשלום עם ביטחון ועם כבוד הדדי, כי בלי זה השלום לא ימשך לזמן מספיק – אם זו הדרך הנכונה, האם אנחנו צריכים להירתע גם כאשר עוברים עלינו שבועות שחורים כאלה? ואני אומר לכם במלוא הכרת: בשום פנים ואופן לא.

היה אחרת אילו חלק מהדוברים פה היו מתמקדים באמת באירועים של מחסום ארז. אבל כאשר חלק לא קטן מהדוברים משבץ את מה שקרה במחסום ארז בתפיסת עולמו הכוללת בעד או נגד תהליך השלום כפי שהוא מתבצע, מובן מאליו שלא יהיה טעם שאתייחס אך ורק לאירועי מחסום ארז, כי זה מעין תירוץ, מעין מאיץ, לתקוף מחדש את תהליך השלום.

אני משוכנע שהסיכויים בתהליך השלום גדולים יותר מהסיכונים. כאשר ניתנת לנו כמדינה האפשרות לבחור, חובתנו לבחור בתהליך הזה וחובתנו לבחון אותו, לא ללכת כסומא בארובה, לא ללכת כעיוורים, לא לרוץ, אבל להתקדם, בשפה שלנו – לשמור על האגפים, אבל להתקדם.

זה נכון שאמרנו כי נוציא את עזה מתל-אביב. מהבחינה הביטחונית, לצערי הרב, אין שחור ללא לבן, אין טוב ללא רע ואין רע ללא טוב. אם אנחנו רוצים להבטיח שלא יהיו אירועים רצחניים בתל-אביב, והדבר מחייב סגר, מובן שהסגר פותח פצעים אחרים בעזה, אבל חובתנו לקבוע את האיזון הנכון בין השניים. אנחנו לא רוצים למנוע פרנסה מתושבי רצועת-עזה ולא למנוע פרנסה מאלה הזקוקים לה, אבל כמובן אי-אפשר לצפות מאתנו שנקריב את עצמנו על המזבח הזה.

חברי הכנסת הנכבדים, כאשר נחתם הסכם אוסלו ידעה ההנהגה הפלשתינית על מה היא חותמת, או חשבה שהיא יודעת. אם מסתבר שהחיים קשים יותר ממה שהם דמיינו, בבקשה, נלך יותר לאט; לכן אינני מבין את הדרישה להאיץ. מה להאיץ?

אני יושב בכל הדיונים שבהם מדובר על המצב הכלכלי. ודאי שהיינו רוצים לפתוח את שוק העבודה בישראל בפני הרבה יותר עובדים, זה לטובת העובדים.

יוסף עזרן (ש"ס):

האם התביעה למשקיפים בין-לאומיים תספק עבודה ופרנסה לתושבי עזה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

שטויות. גם כל הדיבורים על מעבר אחד – במקום לדבר מעל דוכן הכנסת, אני מציע לכם לנסוע ולראות את 20 המעברים בצד הישראלי שבהם משתהים שניות ספורות. על מה אתם מדברים? כל העיכובים הפעם, לצערי הרב – לא באתי להאשים, אני קובע עובדה – היו בצד הערבי, בצד הפלשתיני, מפני שהם עוד לא מאורגנים מספיק. המשטרה רצתה לממש את סמכותה, וזה לקח שלוש שעות, זה באמת המון זמן, זה באמת יכול לשגע כל בן-אדם, אבל זה לא היה בצד שלנו.

במשך שבוע ימים היו מפגשים של ועדת התיאום, כדי להזהיר את הפלשתינים שלא יחזור מה שקרה ביום ראשון שעבר ולנקוט אמצעים כדי למנוע את הריכוז של דורשי העבודה, בייחוד אלה שאין להם רשיונות. המשטרה לקחה את זה על עצמה וטענה שהיא מבינה את זה והיא תפעל בהתאם. לצערי, לא פעלו ומפקדיהם גם לא היו בשטח. לכן, יש גבול כמה אנחנו יכולים להלקות את עצמנו ללא הצדקה.

אנחנו הוצאנו 35,000 רשיונות, מהם מנוצלים בפועל פחות מ-20,000. אני לא רוצה לבדוק בציציות למה אלה רוצים לבוא ואלה לא רוצים לבוא.

דן תיכון (הליכוד):

אני שואל: למה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם אני לא בודק בציציות, אענה לך סתם תשובה?

דן תיכון (הליכוד):

אני מתאר לעצמי שיש תשובה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש הרבה תשובות. לא שאלנו את העובדים, אלה יכולות להיות ספקולציות. עובדה היא שלא כל הרשיונות מנוצלים.

יוסף עזרן (ש"ס):

אולי דורשים כסף בשביל זה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

העובדה השנייה – מאז הסכם אוסלו עברו הרבה מאוד חודשים. המדינות אשר מוכנות לסייע כספית לאש"ף במימוש התוכניות הכלכליות ברצועה התחייבו כבר עם הסכם אוסלו. מאז נדרשים הפלשתינים להקים את הרשויות הבנקאיות והכספיות אשר יכולות לענות על הצרכים של הדמוקרטיות במתן הכספים. הקונגרס בארצות-הברית, הפרלמנט באנגליה והאסמבלה-נסיונאל בצרפת לא ייתנו כסף אם יש חשש שהוא ילך לידיים פרטיות. הם צריכים קבלות שזה הלך למטרות שלמענן ניתן הכסף.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אתה מאמין שבקרוב ישתנה המצב?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם ערפאת היה לוקח את העניין הזה ברצינות, היה מושיב את אנשיו על המדוכה במועד, בזמן, כדי לפתור את זה. חברי הכנסת צריכים לדעת שהאישים המייצגים את הפלשתינים בשיחות הכלכליות מוחלפים על-ידי ערפאת בכל בוקר רק מטעמי תחרות פנימית. יום אחד זה אבו-עלא, ביום השני זה אבו זה, ביום השלישי זה זה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה מנעתם מאבו-עלא – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

תסלח לי, אדוני היקר, אתה יודע שקריאות ביניים כאלה לא עובדות אתי. אני מדבר אתך בעובדות, אל תבוא אלי בהקפצות.

יוסף עזרן (ש"ס):

ואבו-מאזן?

סגן שר הביטחון מ' גור:

יום אחד אבו-מאזן מייצג, יום אחד הוא איננו. בכל יום מופיע מישהו אחר לדיונים. מה קורה כאן? אחר כך תבואו בטענות אלינו? אני מתפלא שעל זה עוד באה דרישה לזרז את התהליך. מה זה לזרז?

אין לי טענות אל המשטרה, לוקח הרבה זמן להתארגן. לא סתם קראתי קריאת ביניים לחבר הכנסת ביבי כאשר הוא אמר שלמשטרה הפלשתינית לא היו אמצעים. אני שאלתי אותו: איזה אמצעים, והוא פירט איזה אמצעים. בשביל לא להחריף את הוויכוח לא רציתי לומר לו: זאת אומרת, זה מה שבגין הסכים וחתם בהסכמי קמפ-דייוויד, משטרה חזקה. נכון, זה מה שבגין חשב, ובצדק.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה שייך?

סגן שר הביטחון מ' גור:

שייך, כי המקום היחיד שמדינת ישראל סובלת בו מטרור זה לבנון. למה? כי אין שם משטר מרכזי חזק אשר יכול לכפות את עצמו. נכון, אנחנו במצב של התלבטות. אבל השקענו במשטרה יחד אתם, יחד עם הפלשתינים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לכן ויתרנו על זכות המרדף החם. אף פעם בהיסטוריה לא ויתרנו עליה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לזה הסכמנו יחד עם הפלשתינים. אם הפלשתינים לא יכולים לממש את זה, אז בבקשה. אבל אל תבקשו להאיץ, מכיוון שביהודה ובשומרון הבעיות יהיו קשות פי מאה, ואנחנו לא נפקיר אף אחד. אנחנו לא נתקדם צעד אלא אם נדע שהצעד הקודם נמצא פחות או יותר תחת שליטה.

אנחנו נמשיך בתהליך השלום, לא נרוץ בו. ואם יש בו מכשולים, אנחנו נעבור אותם, נתגבר עליהם, נלמד אותם בשני הצדדים, ונלך הלאה. אבל שהקשיים האלה לא יסיטו חס-וחלילה את לבנו מהמטרה. ואני יכול להבטיח לכם, רצוננו להגיע בשלום לשלום. אנחנו בוטחים בעוצמתה של ישראל, ולכן אנחנו לא נירתע ונמשיך בתהליך הזה.

אני רוצה לומר עוד מלה אחת.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני סגן השר, האם אתה סבור שההתפתחויות האלה, שאני קורא להן הכרזת מלחמה, לא יישנו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא, לא. אין לי שום ביטחון כזה. אין לי שום ביטחון.

אני רוצה לומר לך משהו לגבי מדינות ערב. כאשר חברי כנסת מטיפים לנו פה מוסר על התנהגות כלפי רעבים, כלפי מסכנים, נשאלת באמת השאלה, מה היא התרומה של מדינות ערב, למשל,

לאוטונומיה בעזה? בושה להגיד אפילו, בושה וכלימה אפילו לומר את מספר המיליונים, שגם הם טרם ניתנו.

אני רוצה לומר לכם דבר עוד יותר רציני מזה. באותן ארצות ערב יש הרבה רעבים שלהם. ומה הם עושים להטבת מצבם שם? עד שאנחנו מדברים על השאלה עד כמה הם יעזרו לרצועת-עזה, במה עוזרים בערב-הסעודית לעניי ערב-הסעודית, ובמה עוזרים בעירק לעניי עירק? אתה העלית את השאלה של עירק וכוויית. מה הם עושים אצלם בשביל העניים שלהם? ועוד באים אלינו ומאשימים אותנו. לא נותנים לפלשתינים לעבור שם את הגבול, אבל אנחנו חייבים לתת להם 120,000 מקומות עבודה.

חברי כנסת נכבדים, בכל זאת, פרופורציה בעניינים אלה. וכל זמן שנגד מדינת ישראל מתנהלת מערכת דתית כמעט עולמית נגד עצם קיומנו, באים להטיף לנו מוסר על התנהגותנו כלפי השכנים? אז בעולם המסובך הזה ישראל מתנהגת לגמרי לא רע. וישראל לוקחת על עצמה סיכונים. אנחנו לוקחים את הסיכונים האלה מתוך תקווה, שאם שני הצדדים יפעלו נכון, נגיע גם לשלום וגם לביטחון. זה לא יכול להיות חד-צדדי. זה לא יכול להיות חד-צדדי. אנחנו מאמינים שהדרך שעליה עלינו היא נכונה. כפי שנאמר, בהשקט ובבטחה.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שיסתפקו בתשובה שלי, מסיבה מעשית פשוטה. כל שבוע יש לנו, לצערנו, אירועים החוזרים על עצמם. אם נעביר את הנושא לוועדה, לא יצא מזה דבר. ואם נבקש דיון במליאה, יצא עוד פחות. לכן אני חושב שהדיון ממצה את עצמו, ואני מסתפק בדברים האלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר הביטחון.

חבר הכנסת פלד, האם אתה מסתפק בדברי סגן השר?

משה פלד (צומת):

אני מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יגאל ביבי לא נמצא. גם חבר הכנסת סילבן שלום וחברת הכנסת אסתר סלמוביץ לא נמצאים. חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסתפק?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אם כולם מסתפקים, גם אני מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

לגבי חברי הכנסת שאינם נמצאים, אינני יכול לומר שהם מסתפקים בדברי סגן השר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל אם הרוב – – –

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק, עם כל הכבוד. יש תקנון וצריך לנהוג על-פיו. לא מדובר כאן ברוב או במיעוט. חברי הכנסת הנוכחים יכולים כמובן לדבר בשמם. אבל על ההצעות של חברי הכנסת שאינם נמצאים כאן, נצטרך להצביע. אין כאן חוקמות.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסתפק בדברי תשובת סגן השר?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שפי?

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת שפי הרשה לי לומר בשמו שהוא מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

אם הוא הרשה לך, זה בסדר.

חבר הכנסת ורדיגר, אתה מסתפק?

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אני מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עזרן, מסתפק?

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מסתפק.

היו"ר ע' עלי:

אשר להצעות של חברי הכנסת יגאל ביבי, סילבן שלום ואסתר סלמוביץ, יש מציעים להסיר אותן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הם אינם פה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע להסיר את ההצעה של חברת הכנסת סלמוביץ.

היו"ר ע' עלי:

מישהו אחר הקדים אותך והציע להסיר את ההצעה שלה. אתה יכול להציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יגאל ביבי.

חברי הכנסת, אני רוצה להסביר לכם מה הפרוצדורה כאן. חבר כנסת שנכח באולם יכול לומר שהוא מסתפק בתשובת השר. חבר כנסת שעזב את המליאה והסמיך מישהו אחר לדבר בשמו, כמו שחבר הכנסת שפי הסמיך את סגן שר הביטחון לעשות זאת בשמו, זה בסדר. חבר כנסת שעזב את המשכן ולא הסמיך אף אחד לדבר בשמו, וכשהיה על הדוכן הוא הציע לדון בהצעתו במליאה, אם לא ביקש ממישהו לדבר בשמו, אני לא יכול לבטל את ההצעה שלו. יש אפשרות שמישהו יציע להסיר את ההצעה שלו, ולאחר מכן תהיה הצבעה.

חבר הכנסת דן תיכון מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת מיקי איתן מציע להסיר את ההצעה של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, וחבר הכנסת דראושה מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת סילבן שלום.

נתחיל בחבר הכנסת דן תיכון. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת מיקי איתן.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני מבקש מטעמים פרוצדורליים כמובן להסיר את ההצעה מסדר-יומנו.

אתה, אדוני סגן שר הביטחון, עולה כאן כמעט מדי שבוע, ואולי מדי שבוע, וניתנת לי ההזדמנות להאזין להרצאתך המאלפת בעקבות אירועים.

אני מבקש לדעת מה הסכום שעל-פי הסכם אוסלו מדינות המערב, קרי: ה-G-7 ואולי ה-G-8, כלומר ארצות-הברית, בריטניה, צרפת, גרמניה, קנדה, יפן, השקיעו עד כה בתהליך האוטונומיה.

אני חולק, אגב, על חלק מהדברים שאמרת על מספר העניים בסעודיה, והלוואי העניים כאן כעניים שם, אבל זה כבר נושא אחר, אבל אנחנו מבקשים לקבל תמונה באשר לסיוע של מדינות ערב העשירות ולסיוע הבין-לאומי שניתן לאוטונומיה, והאם ממשלת ישראל עדיין משתתפת בתקציב המינהל האזרחי לשעבר כדי לסייע לאוטונומיה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה. ואחרון יהיה חבר הכנסת מיכאל איתן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אילו הייתי בין מגישי ההצעות, הייתי גם אני מסתפק בתשובתו של סגן שר הביטחון. אבל אני מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת סילבן שלום, כיוון שהיא התאפיינה בחד-צדדיות ובחוסר רגישות לצרות ולכאבים של הפלשתינים.

הפועלים הפלשתינים סובלים קשות מהמצב שהשאירה מדינת ישראל במשך 26 שנים של כיבוש, מצב קשה, אבטלה חמורה. לרשויות של האוטונומיה הפלשתינית אין היום כלים להתגבר על הבעיות שהשאירה אחריה מדינת ישראל. האדמה כמעט חרוכה. לצערי הרב, מדינות ערב גם לא מסייעות. המדינות שהבטיחו לתת לא נותנות. לכן יש אבטלה, יש מצב קשה, יש רעב אמיתי. אין כלים ואין אמצעים לערפאת ולרשות הפלשתינית להתגבר על הבעיות הללו.

אני חושב שמדינת ישראל, גם מבחינה מוסרית וגם מבחינה ביטחונית ופוליטית, מחויבת להגיש סיוע. יש גם להחזיר אותם כספים שנוכו ממשכורות הפלשתינים במשך שנים רבות ועדיין לא הוחזרו לפלשתינים. גם הכסף הזה יכול לסייע.

משפט אחרון. אני פונה אל סגן שר הביטחון לתת את ההקלות האפשריות לכניסת הפלשתינים דרך המעברים. אני הייתי שם וראיתי שגם מהצד הפלשתיני וגם מהצד הישראלי קשה להם לעבור, וזה מתמשך זמן רב.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אחרון. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דראושה, אני פונה אליך, תגיד לי, אתה לא חושב שאתה מגזים? תראה מה אתה מדבר. אתה מטיל עלינו חובה לפתוח את שערי עזה, לקחת על עצמנו סיכון שיצאו משם רוצחים שיפגעו בנו. פעם אחת לא שמעתי אותך קורא לחבר שלך, ערפאת, שבתוך עזה יעקור את הטרור מהשורש, שיילחם ב"חמאס". לא, שם יש הסכם עם ה"חמאס". שם לא פוגעים באנשי ה"חמאס". שם קוראים לשיח' יאסין: בוא, אתה יכול לעמוד אתי על הבמה, יש לנו דרך משותפת. שם הופכים את המקום למקלט לטרור. ואתה בא אלי ואומר: תפתח להם את השער, תן להם להיכנס, אתה צריך לדאוג להם לפרנסה.

אני מודע לזכותם להתפרנס. אבל אני תובע מכם, קודם כול תעקרו את הטרור מהשורש. האמן לי, אם לא יהיה שם טרור, אם לא תהפכו את זה לעיר טרור, למקלט לטרור, יהיה אפשר להסדיר הרבה דברים ביחד. אבל לא להיכנע. ותפסיקו לאיים עלינו. קודם כול תדבירו את הטרור, ואם אתם לא מדבירים את הטרור – סימן שאתם שותפים לו.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

ולכן אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנחנו מצביעים על שלוש הצעות. האחרים הסתפקו. חברי הכנסת ביבי, שלום וסלמוביץ לא נמצאים כאן. אנחנו נצביע על הצעותיהם. מי בעד ההצעה לכלול בסדר-היום? מי בעד ההצעה להסיר? נא להצביע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

להסתפק.

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה הצעת, אדוני סגן השר? להסתפק זה לא פשוט. אתה צריך להתייחס לכל אלה שלא נמצאים כאן.

היו"ר ע' עלי:

אני מבטל את ההצבעה. אני חוזר. מי שהוא בעד ההצעה לכלול בסדר-היום – מצביע בעד. מי שהוא בעד ההצעה להסיר – מצביע נגד. ברור?

הצבעה מס' 21

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 11

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלו חברי הכנסת י' ביבי, ס' שלום וא' סלמוביץ

בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 3, נגד – 11. ובכן, הוחלט להסיר מסדר-היום את ההצעות שהעלו חברי הכנסת יגאל ביבי, סילבן שלום ואסתר סלמוביץ.

הצעה לסדר-היום

הפגיעה בתשתית הכלכלית של מדינת ישראל

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לנושא הבא. הצעה לסדר-היום מס' 4676: הפגיעה בתשתית הכלכלית של מדינת ישראל. חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בימים אלה נערכים משרדי הממשלה להכנת תקציב המדינה לקראת שנת 1995. מעצבי המדיניות הכלכלית ניצבו כל שנה בפני דילמות קשות וסבוכות לקראת הכנת התקציב. אולם מאז כינונה של הכנסת הנוכחית יש לממשלה בעיה קשה במיוחד, הנובעת גם מהירושה הקשה שהעבירה הממשלה הקודמת לממשלה הנוכחית וגם מן הרצון המובן של הממשלה לפתור את כל הבעיות שבפניהן ניצב המשק בימים אלה.

ומה לא רוצה הממשלה לעשות, נוסף על המשימות החברתיות, רווחה, בריאות, חינוך, פנסיה, קליטת עלייה, חיילים משוחררים וכדומה. נוסף על כל אלה מבקשת הממשלה בתחום הכלכלי: א. להוריד את האינפלציה, ומה רע בכך? ב. להוריד את שיעור המס ליחידים ולפירמות, וגם זה ודאי טוב; ג. להגביר את התעסוקה, ואנחנו מסכימים כמובן; ד. לצמצם את הגירעון התקציבי; ה. להגדיל את ההשקעות של המגזר העסקי במחקר, בפיתוח, בתשתית, גם תשתית כבישים, גם תיירות, גם תקשורת; ו. לייצב את הבורסה; ז. להגדיל את התוצר המקומי העסקי; ח. לקדם את הפרטה של החברות הממשלתיות; ט. לצמצם את המעורבות של הממשלה במשק; י. להבריא את התעשיות הביטחוניות; יא. להגביר את הייצור והיצוא; יב. לצמצם את הריכוזיות במשק, בעיקר בסקטור הפיננסי, ועוד ועוד. אני יכול פה להצביע על יעדים רצויים כשלעצמם, ללא ספק, ועל משימות חשובות, על דעת כל חברי הכנסת.

יתר על כן, הייתי מצוין שהממשלה יכולה גם להתגדר בהישגים חשובים בתחום צמצום האבטלה, בעיקר בתחום הגידול ביצוא, ועוד כהנה וכהנה.

דן תיכון (הליכוד):

הגירעון במאזן המסחרי, אתה זוכר?

גדעון שגיא (העבודה):

אני בהחלט זוכר, ואני אתייחס לנושא הזה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה ביקשת להסיר את ההצעה. נאפשר לך להתייחס אחר כך. נא לאפשר לחבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

אבל אם נבקש לשים את האצבע על היעד המרכזי, על הדרך הראשית, אני חושש מאוד שנתקשה לסמן את הדרך הזאת. מעל ומעבר לכל המשימות, נראה לי כי המשימה העיקרית הדרושה היום לממשק היא ההתרחבות של המשק, הצמיחה שלו, ההשקעה בנכסים המגדילים את כושר הייצור ואת התוצר. קרי, מעלים את רמת החיים ואת איכות החיים לפרט, תורמים לצמצום הפערים החברתיים הנובעים בעיקר ממצב האבטלה, ומעודדים את המשך גידול העלייה.

אולם הרחבת הייצור תלויה ברמת הביקוש הקיימת בארץ ובהגברת היצוא, חבר הכנסת דן תיכון. אלא שהתחרות על השוק המקומי ועל שיווק המוצרים והשירותים הישראליים בחוץ-לארץ הולכת ומחריפה, הופכת לאגרסיבית יותר ויותר. קשה להתעלם מעובדה זו כאשר אנחנו יושבים מול האקרון וצופים בפרסומות בעיקר בערוץ-2, פרסומות מרהיבות ויקרות של נותני החסות ל"מונדיאל", שמציגות משקאות תוצרת חוץ.

דן תיכון (הליכוד):

ה"מונדיאל" זה רק "מעריב" והמועצה להסדר הימורים. אלה שני המפרסמים של כל שידורי ה"מונדיאל".

גדעון שגיא (העבודה):

אני מדבר על המפרסמים בערוץ-2. שם לא תמצא משקאות של "פריגת" ושל "יפאורה", קוסמטיקה רק תוצרת חוץ, נעליים רק תוצרת "ריבוק" ו"נייק". הילדים שלנו היום לא יודעים מה זה "גלי". פעם היו גם נעלי "המגפר", אבל זה נסגר, זה כבר איננו.

ובעתיד תוסיף עוד שטיפת המוח להפוך אותם ילדים לצרכנים גדולים ולפטריוטים מאוד מאוד קטנים, בעיקר של תוצרת הארץ.

בישראל יש סכנה מיוחדת של צמצום הביקוש למוצרים מקומיים. האזרח הישראלי הוא עדיין גלותי, במובן הזה שהוא לא מאמין בתעשייה שלו. הוא פרובינציאלי במובן הזה שהוא מעדיף בדרך כלל את המוצר מתוצרת חוץ.

בהזדמנות מסוימת, נדמה לי, אני ציטטתי, ואני רוצה, ברשותכם, להביא שוב ציטוט מריאיון שהיה ב"ידעות אחרונות" לאחרונה, עם מיכאל פורטר, היועץ הכלכלי לממשל האמריקני. הוא אמר בריאיון: "רבים סבורים שבעולמנו התחרותי אין יותר חשיבות לאומות. זה לא נכון. האומות כעת אפילו יותר חשובות. בסיס התחרותיות בימינו אינו אוצרות טבע, או כמות עובדים, או שערי חליפין ושערי ריבית. כושר התחרות של אומה מושתת על יכולת המגזר העסקי שלה לחדש, לשפר, להעלות פריון. התכונות האלה" – שימו לב, חברי הכנסת – "נרכשות קודם כול בשוק מקומי לאומי חזק, תובע, תחרותי, בלתי מתפשר. אני אומר לידידי, השר חריש" – כך הוא אמר בריאיון; אינני יודע אם השר חריש מכיר אותו, אבל כך הוא אמר באותו ריאיון – "אני אומר לידידי השר חריש, שמדבר על עידוד היצוא: היתרון התחרותי של אומה נוצר ומתבסס בשוק המקומי, ממנו צומחת הרווחה. מצליחות רק אומות שיש להן תעשיות מקומיות דינמיות ומחפשות אתגרים".

חברי הכנסת, קודם כול שוק מקומי, ביסוס התעשייה והשירותים המקומיים ואחר כך מאבק לאיזון בסחר החוץ שלנו. אם נרצה להבטיח את אי-תלותנו בייבוא הון, אם נרצה להבטיח את עתיד הביטחון ואת איכות החיים לבנינו, זה צריך להיות הקו המנחה של המדיניות הכלכלית, וזו צריכה להיות המגמה המנחה את מעצבי המדיניות השוקדים בימים אלה על הכנת התקציב.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שגיא. שר התעשייה והמסחר, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

לא שר האוצר?

היו"ר ע' עלי:

כאן רשום: שר התעשייה והמסחר.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע, שמעתי, אבל נדמה לי שהוא מדבר על התשתית הכלכלית ולא רק על התשתית התעשייתית.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מהפרלמנטרים הטובים והוותיקים כאן. אתה יודע שמגישים דברי הסבר, ולפי זה מזכירות הממשלה קובעת מי ישיב.

דן תיכון (הליכוד):

נדמה לי שמזכירות הממשלה קבעה שאכן שר האוצר ישיב. אין לי התנגדות ששר התעשייה והמסחר ישיב, אבל לפחות יתנצל שר האוצר על שלא היה סיפק בידיו לבוא ולהשיב.

היו"ר ע' עלי:

שר האוצר יבוא ויעלה אחר כך. הוא יגיע למשכן מאוחר יותר להשיב על הצעות אחרות. הפעם ישיב שר התעשייה והמסחר, ואני מבקש בזה להסתפק. רבותי, חבל לקיים דיון על זה. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין חילוקי דעות בממשלת ישראל לגבי היעד המרכזי של המדיניות הכלכלית שלה. היעד המרכזי הוא צמיחת המשק, אשר צריכה להיות מבוססת על יצוא הולך וגדל שכושב שווקים חזקים, חדשים, לטובת התוצרת הישראלית.

ואומנם הנתונים של השנתיים האחרונות הם נתונים שמראים שהמשימה הזאת מושגת עד כה, ואף שהבעתי את דאגתי לגבי כמה סימנים שעלולים לפגוע בצמיחה של המשק, בהתפתחויות של החודשיים האחרונים, בגלל עליית הריבית, עליית המדד, מצב הבורסה, הרי אני עדיין יכול לומר כאן בכנסת, שיש התפתחות חשובה מאוד של גידול היצוא של המשק הישראלי, שהתעשייה הישראלית משיגה הישגים נוספים, והשנה יגיע הגידול בתעשייה ל-8% לעומת שנה שעברה, וגידול היצוא יעמוד עוד הפעם על 9%-10% בהשוואה לשנת 1993.

על-פי ההנחה הזאת, צריך לראות את הנושא של יחסי הסחר של מדינת ישראל עם מדינות אחרות במכלול הזה של ראיית הצמיחה והיצוא כמנוף לצמיחה של המשק. ואומנם מדיניות סחר החוץ של מדינת ישראל – ואגב, חבר הכנסת דן תיכון, כמי שעבד במשרד התעשייה והמסחר, אתה יודע שזה נתון המופקד בידי משרד התעשייה והמסחר, הנושא של מדיניות סחר החוץ של מדינת ישראל.

דן תיכון (הליכוד):

אבל הוא דיבר על התשתית.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הוא דיבר בעיקר על הנושא של מדיניות סחר החוץ. המדיניות הזאת מבוססת על עיקרון של הדדיות. היא מבוססת על כך שמדינת ישראל מוכנה להגיע להסכמים כלכליים עם מדינות אחרות על-פי האינטרסים שלה, אבל היא יודעת גם שמדינות אחרות עושות הסכמי סחר על-פי האינטרסים שלהן, ולכן ההדדיות היא בעצם המדיניות הנכונה, שבה האינטרסים של שני הצדדים בהסכם כזה נותנים יתרונות משותפים לשותפים להסכם. זה נכון לגבי ההסכמים שחתמתי עליהם במרקש לפני כמה שבועות במסגרת ועידת גאט"ט – – –

גדעון שגיא (העבודה):

האם נעשה משהו נגד האפליה?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

תיכף אגיע לזה.

– – – במסגרת ועידת גאט"ט, הסכמים שנותנים יתרונות חשובים מאוד למשק הישראלי ופותרים בפנינו, בעיקר בסעיף של הרכישות הממשלתיות, אפשרות לגשת למכרזים חשובים מאוד במדינות שבעבר לא יכולנו להגיע אליהן, נוסף על הקהילייה האירופית וארצות-הברית, ביפן ובמקומות אחרים שהם מאוד מאוד חשובים מבחינתנו. 23 מדינות יחד אתנו חתמו על הסכם הרכישות הממשלתיות, אבל זה הבסיס גם להסכמי הסחר החופשי שאנחנו חתומים עליהם, הן עם הקהילייה האירופית, הן עם ארצות-הברית והן עם מדינות אפס"א אשר נותנות לנו גישה ללא מכס, לתעשייה שלנו, למדינות האלה, תמורת גישה ללא מכס אלינו לתעשיות של המדינות האלה. זה הבסיס המשותף.

במסגרת הזאת אנחנו מייחסים חשיבות גדולה מאוד למאבקים מיוחדים שמתבקשים מדי פעם כתוצאה מהתפתחויות במשק זה או אחר, על מנת למנוע פגיעה באיזון שבינינו לבינם, או על מנת להשיג יתרון כתוצאה מדברים שאנחנו חושבים שהם מוצדקים מבחינת מדינת ישראל.

אני רוצה לייחד כאן במיוחד את הנושא של הקהילייה האירופית, האיחוד האירופי, אשר אתה יש לנו הסכם סחר חופשי מאז 1975, הסכם שנתן הרבה מאוד יתרונות למדינת ישראל בעבר. די אם אומר שבמשך תקופה ארוכה מאוד זה היה השוק הגדול ביותר ליצוא הישראלי, עם כל הקשיים, וגם היום זה עדיין מקום שאליו אנחנו מייצאים כשליש מהיצוא שלנו, כ-30% מהיצוא שלנו, שנה ראשונה ב-

1993, שזה היה זהה ליצוא לארצות-הברית. יש גידול חשוב מאוד בעיני ביצוא הישראלי לאסיה, לחבר המדינות, מזרח-אירופה, מדינות שהיו סגורות בפנינו בעבר.

אבל, אירופה, זאת שהיו לנו יחסים חשובים אתה מבחינת התנאים שבהם נחתמו ההסכמים ב-1975, בשנים האחרונות יש לנו טענות קשות מאוד, קודם כול על התוצאות. העובדה שיש גירעון של 6 מיליארדי דולר בסחר בינינו לבין אירופה, וגם אם אני אוריד את הנושא של היהלומים שהוא די ייחודי, משום שאנחנו בעיקר מייבאים מאירופה ומייצאים לארצות אחרות, בעיקר לארצות-הברית וליפן, גם אז אנחנו נשארים עם גירעון של 4.5 מיליארדי דולר. אנחנו טוענים, שהגירעון הזה הוא בלתי נסבל.

כאן, אף שההסכם חתום על בסיס של הדדיות, המצב הכלכלי ונתונים מיוחדים שמקשים עלינו בייצוא לאירופה ומקלים על הייצוא האירופי אלינו, יוצרים מצב של עיוות, שבעינינו הוא בלתי נסבל.

לאחר פרק-זמן ארוך מאוד שבו תבענו לפתוח מחדש במשא-ומתן עם האיחוד האירופי, כדי להביא להסכם בינינו לבין אירופה שמתאים לתנאים של התקופה הזאת, הן בגלל השינויים במשק הישראלי, אשר התחזק, התחדש, יש בו אלמנטים חדשים, והן בגלל השינויים באירופה, המדיניים קודם כול, הפתיחות למזרח-אירופה, לחבר המדינות, ההתחברות לגורמים אחרים, טענו שיש לפתוח במשא-ומתן מחדש. ואומנם השנה, מועצת השרים של ארצות השוק נתנה מנדט לנציבות לפתוח מחדש את המשא-ומתן.

הייתי אומר, שעד כה התנהל המשא-ומתן בעצלותיים ולא בצורה משביעת רצון מבחינת מדינת ישראל. חלק מהבעיות היו קשורות במצב הפנימי בתוך הנציבות. עד לפני שלושה ימים היה ויכוח גדול מאוד על המחליף של נשיא הנציבות, ז'אק דלור. עכשיו נבחר במקומו נשיא חדש, מלוקסמבורג. אנחנו מקווים שתהיה התייצבות באירופה, שתאפשר לסיים עד סוף השנה הזאת את המשא-ומתן, ואומנם יוחזר האיזון לטובת ישראל בתוך היחסים האלה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לציין כאן שני דברים שבעיני הם חשובים מאוד, על רקע ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גדעון שגיא. האחד – בל נשכח, שבזמן צמיחת המשק ועידוד ההשקעות בארץ, יש לנו שני סוגי יבוא שחלק מהם מפר את האיזון כביכול במאזן הסחר, והוא לטובת המשק. כוונתי לחלקים של היבוא שנובעים מעצם הצמיחה וההשקעות הזרות, מוצרי השקעה שמובאים למשק והם הבסיס לעתיד הצמיחה. את החלק הזה צריך לראות בתור השקעה בצמיחת המשק. צריך לקחת בנפרד אותם מקומות שבהם יש גירעון במאזן שנובע מהסכמים שצריך לשפר אותם. צריך להיות מאוד זהיר איך לא להשפיע לרעה על אותם אלמנטים שהם חשובים לצמיחה של המשק.

הדבר השני – חבר הכנסת גדעון שגיא מאוד פעיל בנושא שלפי דעתי הוא חשוב ביותר בתוך המאזן הזה, המאמץ להשיג הסכמי גומלין והסכמים של הבטחת עדיפות לתוצרת הארץ בגישה למכרזים הממשלתיים.

האלמנטים האלה לעתים משיגים לחברות ישראליות כניסה לשווקים אחרים, ולאחר מכן הן עומדות על הרגליים שלהן. יש בכך פתיחת דלתות לאותם גורמים בתעשייה הישראלית שהם חזקים ובעלי פוטנציאל, שבכך מתאפשר להם להגיע לנוכחות קבועה בשוק. יש היום בישראל חברות אשר בעבר,

בעסקות גומלין, חדרו לשווקים בגרמניה, למשל שווקים של מכונות וכדומה, ומאז הן מחזיקות מעמד בהצלחה רבה באותן תעשיות, כתוצאה מאיכות, ממחיר ומתחרותיות אמיתית שקיימת במשק הישראלי.

ועוד דבר שאני רוצה לציין וחבר הכנסת גדעון שגיא העלה אותו, ובצדק. יש צורך בחינוך הצרכן הישראלי להעדפת תוצרת הארץ, שהיא גם יותר איכותית ויותר טובה לפעמים מהיבוא.

אני חושב, שמשק שמתפתח וצומח, אסור שיהיו בו הרבה מחסומים. אתה צריך לתת לצרכן את האפשרות לבחור את הדבר הטוב ביותר מבחינתו גם כאשר הוא צריך לבחור בין התוצרת המקומית לבין יבוא. אגב, "גלי" מצליחה לגמרי לא רע. חשוב מאוד לידע את הצרכן הישראלי לכך שמוצרים ישראליים מתחרים בהצלחה, באיכות ובמחיר בחוץ-לארץ, ולכן עדיף לרוכשם כאן, משום שיש פה ביקורת איכות, יש פה ביקורת צרכנית וביקורת על מחירים, ולעיתים הם יותר טובים, יותר מבוקרים מסחורות מסוימות שמיובאות מחוץ-לארץ. לעומת זאת, מוצר מיובא, לפעמים אין דרך לדעת איך הוא עשוי מבפנים, מה החומרים שיש בו, וקשה מאוד לעשות אותם דברים כדי לעמוד על טיבם; למשל, כדי להביא רק דוגמה אחת, על איכות העץ ברהיטי יבוא לעומת הרהיטים שמיוצרים בארץ.

והערה אחרונה. את פרופסור מיכאל פורטר אני הבאתי לארץ במסגרת סמינר שביקשתי לעשות אתו לגבי התזה שלו על היתרונות של אומות במסגרת סחר החוץ. אני חושב שחשוב מאוד שנדע, שבעולם המתפתח היום יש לסחר חוץ, שבו האלמנט הלאומי כביכול קטן, תחרות של יתרונות יחסיים של עמים ושל מדינות על-פי הנתונים המיוחדים שלהם.

מדינת ישראל, צריך לומר, מתחרה בהצלחה גדולה מאוד בזמן האחרון. התעשייה הישראלית, העובדים בארץ, אנשי העסקים, מצליחים להתמודד בהצלחה גדולה מאוד בעולם מורכב, קשה וממותן.

עם זאת, בסמינר הזה הוא העלה כמה אלמנטים, כיצד מביאים למקסימום את היתרון היחסי הזה של מדינת ישראל. התוצאה של הסמינר היא עבודה שאנחנו עושים יחד, משרד התעשייה והמסחר עם צוות שלו, עם חלק מצוותים ישראליים, ואני מקווה שגם בשיתופו של בנק ישראל, שהיה אתנו בעריכת הסמינר, כדי לסמן מדיניות לטווח ארוך של ניצול היתרון היחסי של מדינת ישראל בשנים האלה.

גם מייקל פורטר מדגיש דבר אחד: מדינה קטנה עם 5.5 מיליוני תושבים, הצמיחה שלה מותנית ביכולת לעבוד בשוק של מיליארדים כדי לנצל את היתרון היחסי של הטכנולוגיה הישראלית, של יכולת הייצור הישראלי, כי בשוק של 5.5 מיליוני איש אפשר לעשות ניסויים, אבל אי-אפשר למכור כמו בשוק של מיליארדים.

יתר על כן, יש ענפים מסוימים שחברות ישראליות נעשו תחרותיות מאוד בהם אבל השוק הישראלי לא מתאים להם. הם פיתחו יכולת לעבוד בשווקים אחרים. על כן אנחנו פיתחנו מודל נוסף, במסגרת ועדה שמיניתי בראשותו של אלי הורביץ, כיצד לעבוד בשיווק בחוץ-לארץ, בשווקים חדשים וחדשניים, גם במוצרים שבהם השוק הישראלי איננו שוק, פשוט משום שהמוצרים האלה מחפשים שווקים אחרים מותאמים למערכות האחרות. נדמה לי שהשילוב של המאמץ הזה הוא השילוב הנכון כדי להצליח בו.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהנושא מספיק חשוב ומספיק ראוי כדי להעביר אותו לוועדה לדיון. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר התעשייה והמסחר.

חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את ההצעה. עד שהוא יגיע למיקרופון, אני מבקש להודות לך, אדוני השר, על הסיור המאלף שהיה באזור התעשייה בצפון הארץ. זה היה סיור מעניין, מאלף וטוב. תודה לצוות המשרד ולשר. אני מקווה שהבעיות שלנו יפתרו ונוכל לקדם את נושא התעסוקה בגליל. תודה רבה לך.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, הנושא כפי שהועלה על-ידי חבר הכנסת שגיא, עסק במה שהוא קרא הפגיעה בתשתית הכלכלית של מדינת ישראל. כך נוסח הנושא.

אני שמח על שהדברים לא נאמרים על-ידי אלא על-ידי חבר הכנסת מן הקואליציה. ציפיתי וצפיתי שהשר יעסוק בנושא המדד, מדוע מדד חודש יוני עלה ב-1.4%, מדוע מדד מחירי הדירות עולה זה החודש החמישי, והחודש הוא עלה ב-2%; לכאורה זה שיעור נמוך יחסית, אבל למעשה גבוה מאוד.

רציתי לשמוע מה קורה לגירעון במאזן המסחרי, שיגיע השנה ל-8 מיליארדי דולר, ואני יודע שיש גידול, לפחות בשליש הראשון של השנה, ביצוא. רציתי לשמוע מה דעת השר באשר למדיניות שער החליפין, בכל זאת מתפתחת אינפלציה של 14%–15%, ושער החליפין מפצה את היצואנים בכ-6%. רציתי לשמוע מה דעתו של השר לגבי קו האלכסון והאם צריך לתקן אותו, אולי כן, אולי לא. אני יודע שקשה לענות על זה, אולי בלתי אפשרי.

רציתי לשמוע האם כבוד השר, שהיה לא מזמן בבריסל, זוכר שהובטח לנו על-ידי מועצת השוק ושרי החוץ של חברות השוק, שנקבל מעמד של חברה נלווית אבל העניין הזה פתאום נשכח על-ידי הממשלה, וחבל. אנחנו מנהלים משא-ומתן אבל את העיקר אנחנו משמיטים. הובטח לנו לאחר תחילת תהליך מדריד שאנחנו ניהנה מסטטוס של חברה נלווית, אבל הדברים היו כלא היו, זאת אומרת אינם קיימים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. האם חבר הכנסת שגיא מסכים שהצעתו תועבר לוועדה?

גדעון שגיא (העבודה):

מסכים.

היו"ר ע' עלי:

איזו?

גדעון שגיא (העבודה):

ועדת הכספים.

היו"ר ע' עלי:

לוועדת הכספים.

אם כן, אנחנו מצביעים. מי בעד העברת ההצעה לסדר-היום על הפגיעה בתשתית הכלכלית של מדינת ישראל, של חבר הכנסת גדעון שגיא, לוועדת הכספים? נא להצביע.

הצבעה מס' 22

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 8, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה לסדר-היום תועבר לדין בוועדת הכספים של הכנסת.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (אי-רישום ראשון של תקבול), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת נ' בלומנטל)

היו"ר ע' עלי:

לחברת הכנסת נעמי בלומנטל יש הצעה קצרה, ללא תשובת השר, הצעת חוק מס' תת"ק, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (אי-רישום ראשון של תקבול), התשנ"ג-1993. אין הצבעה ואין תשובה. אני מזמין אותה לכמה דקות. שלוש דקות.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רק רוצה לבוא ולומר, שלא תהיה עכשיו תשובת השר ולא תתקיים היום הצבעה, כך שכל חברי הכנסת שרצו לבוא לכאן ולהצביע למען הנישום הקטן, האזרח הפשוט, שעלול למצוא עצמו נפסד ללא התיקון הזה בחוק – את הרצון הטוב שלכם תוכלו להביע כאשר תהיה הצבעה.

החוק שאני באה להציע הוא באשר לאי-רישום תקבול ראשון, ובעצם אני משערת שהממשלה, טוב היתה עושה אילו היתה זאת שהציעה את התיקון הזה לחוק מס הכנסה, משום שהתיקון – – –

דן תיכון (הליכוד):

את רוצה לכלול את זה בחקיקה ראשית?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

לא, למה? זה תיקון של סעיף 145 ב לחוק מס הכנסה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא חושב שדנים שם באי-רישום – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

כן דנים. זה בחקיקה.

דן תיכון (הליכוד):

אם יש עשרה אי-דיוקים הספרים נפסלים?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מציע – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

בחקיקה ראשית. חבר הכנסת דן תיכון – – –

דן תיכון (הליכוד):

מה פתאום? תלוי איזה רישום – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מציע לך לא להפריע לה. תן לה להשמיע את דבריה. בלאו הכי אנחנו לא מצביעים, אין תשובת השר, הזמן קצר והמלאכה מרובה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

לא נוח לי, כי הבטחתי לקצר בדברי, ולכן לא נוח לי להשיב לך. אבל שופטים, לא אחת, במשפטים שנערכו סביב אי-רישום תקבול ראשון פנו אל המחוקק, משמע אלינו, על מנת שנשנה את החקיקה. מדובר בפקודת מס הכנסה, סעיף 145ב, לגבי הקלה במקרה של אי-רישום תקבול ראשון, משום שקרה לא פעם אחת אלא פעמים רבות שהנישום הקטן, האזרח הקטן, לעתים שכח בתום לב לרשום ולו איזה ארטיק שהוא מכר, ומצא את עצמו במצב שפוסלים את ספריו. לכן באה הצעת החוק הזאת ואומרת, לגבי אי-רישום תקבול ראשון, שתהיה הקלה כאשר זה אי-רישום בשנת המס; אי-רישום ראשון של תקבול בשנת המס שלא בכוונה להעלים סכום של הכנסה.

עכשיו מופיע עקב זה תיקון בסעיף 191ג לפקודה, תוספת, באשר לקנס על אי-רישום של תקבול. משמע, תהיה אפשרות לבית-המשפט להטיל קנס. "נישום שנתקיימו לגביו התנאים הבאים יוטל עליו קנס של 500 שקלים חדשים", וזה כאשר "הוא רושם את תקבוליו בסרט קופה רושמת, שובר קבלה" וכו', "על-פי הוראות הנציב מכוח סעיף 130, ולא רשם בהם תקבול שהיה חייב לרושמו על-פי אותן הוראות". ולעניין שונה במקצת: על אף אי-רישום התקבול הראשון שאמור בפסקה הזאת, "אין רואים את פנקסיו של הנישום כבלתי קבילים", שכן, "אי-רישום היה אי-רישום ראשון של תקבול בשנת המס שלא בכוונה להעלים סכום ההכנסה". כאן, בעצם, ניתנת לשופט, במקרה שהוא יואשם וספריו ייפסלו, אפשרות לקבוע לו קנס על אי-רישום התקבול הזה, שכאמור במקרים רבים או המקרים שעליהם אני מדברת אלה מקרים של תום לב.

אני מקווה שעד שהממשלה תיענה להצעה הזאת היא בעצמה תראה ותפנה לשופט, שכבר פנה לשנות את החקיקה.

ידוע שוועדה שמונתה לעסוק בנושא המליצה שתינתן לנישום הזדמנות להסביר לפקיד השומה את נסיבות אי-רישום התקבול, וכן המליצה על כללים מנחים להפעלת שיקול הדעת של פקיד השומה במקרה של אי-רישום התקבול, אבל לא נראה שהמלצות אלה מספיקות. לכן אני באה ואומרת, שבמקום שאלה תהיינה המלצות והנחיות שדווקא הנישומים הקטנים לא יודעים עליהן כלל, על מנת שזה יוסדר בצורה הנכונה ביותר והטובה ביותר לאותם נישומים שהם לא בעלי היכולת, דווקא עבורם חייב לבוא התיקון הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אני מודה לחברי הכנסת האחרים על ההסכמה שהצעתה של חברת הכנסת בלומנטל תוקדם לפני האחרים.

הצעה לסדר-היום

החזרת מנזר דיר אל-סולטן בירושלים לעדה הקופטית

היו"ר ע' עלי:

הצעה לסדר-היום מס' 4693: החזרת מנזר דיר אל-סולטן בירושלים לעדה הקופטית – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. לא תהיה תשובת השר; השר מסכים שהנושא יועבר לוועדה. אם מישהו ירצה להסיר – יש לו זכות. הדברים התייחסו להצעה של חבר הכנסת דראושה, לא של חברת הכנסת בלומנטל. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בסכסוך ישן, נמשך, בין הכנסייה הקופטית ובין הכנסייה האתיופית בקשר לחזקה על מנזר דיר אל-סולטן במזרח-ירושלים. מאז ומתמיד, גם בימי השלטון הטורקי, הבריטי והירדני, עד שנת 1970, החזקה על המנזר הזה היתה בידי הכנסייה הקופטית האורתודוקסית. האתיופים בדרך-כלל טענו שיש להם זכויות על הכנסייה הזאת.

בשנת 1970, בדיוק בחצות הלילה שבין 24 ו-25 באפריל, כאשר הקופטים חגגו והתפללו בכנסיית המולד, פלשו האתיופים למנזר דיר אל-סולטן ולנכסים השייכים לכנסייה הקופטית, נכנסו בכוח למעבר, לכנסיית ארבע האחיות ולכנסיית מיכאל הקדוש, מה שנקרא: הכנסיות הקטנות, התקינו מנעולים חדשים במקום המנעולים שהיו על הדלתות, ומנעו מהקופטים להיכנס למקומות האלה.

הדברים הללו נעשו כאשר המשטרה היתה במקום. היא באה כדי להפריד בין שתי העדות, אבל המשטרה אפשרה לאתיופים, בלי להתערב, להחליף את המנעולים ולהשתלט על חלק מהכנסייה ועל המנזר הזה. הקופטים פנו לרשויות המוסמכות, ומשלא נענו בחיוב מצד משרד המשטרה והמשרד לענייני דתות הם פנו לבג"ץ, ובג"ץ דן בנושא הזה באריכות.

ב-16 במרס 1971 החליט בג"ץ, בהרכב של חמישה שופטים, בראשות כבוד השופט אגרנט, ובהסכמת חמשת השופטים, להחזיר את המצב לקדמותו. במלים אחרות, להחזיר את החזקה על המנזר לקופטים. בג"ץ גם יצא בביקורת על התנהגות המשטרה שלא התערבה ולא מנעה מהאתיופים להשתלט בכוח על המנזר.

הסכסוך הזה התמשך שנים רבות, ותמיד האתיופים ניסו להשתלט. אבל בזמן הטורקים הסולטן הטורקי מנע מהם לעשות זאת, בימי המנדט הבריטי גם המנדט הבריטי מנע מהם לעשות זאת, והמלך חוסיין והממלכה ההאשמית, גם כאשר הקימה ועדות שדנו בנושא הזה, כולן החליטו שהחזקה היא לקופטים, והקופטים הם בעלי הזכויות הדתיות במנזר הזה.

משום מה, כנראה משום שישראל קיימה באותה תקופה מערכת יחסים חמה עם אתיופיה, והנושא היה קשור גם כן בניסיון לרצות את הממשלה האתיופית, ממשלת ישראל באותו זמן לא נקטה את הצעדים הדרושים כדי למנוע מהאתיופים להשתלט על המנזר הזה.

הדבר הזה מביא למרירות רבה בין הקופטים החיים בישראל, במזרח-ירושלים ובמצרים. מדובר ב-8 מיליוני קופטים החיים במצרים. גם ממשלת מצרים, הנשיא סאדאת, זיכרוננו לברכה, והנשיא חוסני מובארק, פנו לממשלת ישראל פעמים רבות וביקשו את התערבותה, כדי להחזיר את המצב לקדמותו. במלים אחרות, להחזיר את המנזר לידי הכנסייה הקופטית, ששלטה במקום מאז ומתמיד.

דן תיכון (הליכוד):

מה דעתו של בוטרוס ראלי?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בוטרוס ראלי גם הוא כקופטי תומך בהחזרת המנזר לידי הקופטים. הנושא רגיש מאוד. שר החוץ ביקר לאחרונה במנזר הזה וראה במו עיניו את העוול שנעשה לקופטים. ממשלת ישראל הקימה ועדה בראשות שר החוץ, שחברים בה גם שרים אחרים, לרבות שר המשפטים, וכפי ששר המשפטים הודיע לי עכשיו, בשבוע הבא תהיה ישיבה של הוועדה הזו, אשר תלמד את הנושא ותחליט לגבי השליטה במקום.

בית-המשפט הגבוה לצדק הסמיך את הממשלה להחליט לגבי השליטה ולגבי החזקה על המקום. אני לא רוצה להאריך בדברים, אני רוצה לפנות לממשלה, להחליט על החזרת המנזר הזה לכנסייה הקופטית, שהיא בעלת החזקה על המקום, ולמנוע את ההשתלטות שנעשתה בכוח, ללא דין וללא דיין, על-ידי הכנסייה האתיופית במקום.

אני רוצה לקרוא את החלטת בג"ץ מיום 16 במרס 1971. נאמר בה: בנסיבות העניין הנדון, מן הדין שבית-המשפט הגבוה לצדק יצווה על המשטרה לסייע בידי העותר ובידי בני עדתו, לעשות את הפעולות הדרושות לשם החזרת מצב החזקה בנושא המריבה לקדמותו. זו היתה בקשת העותר. בג"ץ החליט להחזיר את המצב לקדמותו, במלים אחרות – להחזיר את החזקה על המנזר לקופטים.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שהכנסת אכן תעשה את הצדק הזה, המתחייב מהחלטת בג"ץ ומן הצדק הטבעי, שהתקיים במשך דורות רבים, כאשר הקופטים שלטו במנזר הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה.

דן תיכון (הליכוד):

לא הבנתי, אתה בעד הקופטים או האתיופים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני בעד הצדק. המנזר הזה היה שייך לקופטים כל הזמן, והאתיופים השתלטו בכוח ב-1970.

היו"ר ע' עלי:

לחבר הכנסת דראושה היתה הרצאה מעניינת ומדויקת. כל מי שהאזין, ודאי הבין את מה שהוא מבקש. כפי שאמרתי, שר המשפטים מסכים שהצעתו של חבר הכנסת דראושה תועבר לוועדה. לאיזו ועדה אתה מבקש?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, או לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

לוועדת הפנים של הכנסת. חבר הכנסת רביץ מבקש להסיר, דקה בבקשה. לאחר מכן נצביע.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאנו צריכים להיזהר מאוד מלעשות דבר חמור מאוד. תארו לכם, חברי הכנסת, שנידרש לטפל כאן בכנסת בסכסוכים בתוך העדה החרדית, בין עדה לעדה או בין מתפללי בית-כנסת אחד לאחר. הרי לא יעלה על הדעת שנהפוך לשופטים. צר לי לשמוע שלא בוצע פסק-הדין של בג"ץ, אך אני חושב שגם לכך צריך למצוא תרופות. אני מציע לחבר הכנסת דראושה שיסיר את הצעתו, מכיוון שאני חושב שיהיה זה דבר מסוכן, אם נהפוך עצמנו לשופטים בסכסוך בין שתי עדות. אין לי שום סימפטיה מיוחדת לעדה זו או אחרת, ואינני מכיר את ההיסטוריה של המבנה הזה, אבל אני חושב שאסור לנו לשים עצמנו שופטים בסכסוך בין שתי עדות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ.

אנו מצביעים. מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת דראושה לדיון בוועדת הפנים של הכנסת?

דן תיכון (הליכוד):

תגיד, חבר הכנסת דראושה, חסרות לנו בעיות, שאתה מוסיף עוד?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הממשלה כבר דנה בעניין הזה.

דן תיכון (הליכוד):

הממשלה עוסקת בנושא הזה כבר 27 שנים.

הצבעה מס' 23

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – 2

הצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 3, נגד – 2, שני נמנעים. הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' עלי:

רבותי, לפני כן דילגנו על הצעת חוק מבקר המדינה, מפני שחבר הכנסת מגן היה צריך לצאת. הצעת החוק מופיעה בעמוד השלישי של סדר-היום. מדובר בתיקון מס' 22, להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, ללא הסתייגויות. חבר הכנסת מגן, עשה זאת מהר, בבקשה.

דוד מגן (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, ההצעה מדברת על כך שבחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958, סעיף 18, במקום סעיפים קטנים (א) ו-(ב), יבוא: "(א) הונח הדין-וחשבון על שולחן הכנסת, תדון בו הוועדה ותגיש לכנסת את סיכומיה והצעותיה לאישור, והיא רשאית להגישם פרקים פרקים; (ב) לא הגישה הוועדה את סיכומיה והצעותיה כאמור בסעיף קטן (א), תדון הכנסת בדין-וחשבון עם הנחת הדין-וחשבון שלאחריו על שולחן הכנסת".

אדוני היושב-ראש, למען ההגינות אני צריך לומר, שאתמול הובעו התנגדויות בקרב ראשי סיעת העבודה, וסוכם שהיום יעשה בירור עם שר הכלכלה והתכנון, שהוא חבר מפלגת העבודה כמובן, ואשר תמך כנציג הממשלה בהצעת החוק. היתה התייעצות עם יועץ השר, שכן השר היה בסיוור, ואני

לא מסתיר שיש ויכוחים בין חברי מפלגת העבודה לבין עצמם. לפי דעתי, זה לא צריך להיות ענייננו, ואני מציע לאשר את הצעת החוק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן מבין שאין שום מניעה להצביע ולאשר. זה מופיע בסדר-היום. הכול בסדר והכול תקין. הנושא של חבר הכנסת מגן מופיע בעמוד השלישי של סדר-היום. דילגנו עליו מקודם, ואנו חוזרים אליו.

אנו מצביעים. מי בעד הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22), התשנ"ד–1994, סעיף 1, בקריאה שנייה, הואיל ואין הסתייגויות?

הצבעה מס' 24

בעד סעיף 1 – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 10, אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק אושר בקריאה שנייה, ואנו ניגשים לקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22), התשנ"ד–1994, בקריאה שלישית?

הצבעה מס' 25

בעד החוק – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 22), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, אותה תוצאה. החוק אושר בקריאה שלישית.

הצעה לסדר-היום

מצבה של מערכת החינוך במגזר הערבי

היו"ר ע' עלי:

אנו ממשיכים בסדר-יומנו – הצעה לסדר-היום מס' 4531 בנושא: מצבה של מערכת החינוך במגזר הערבי. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה. תשובת שר החינוך והתרבות תינתן במועד אחר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אין לי התנגדות שהנושא יעבור לוועדה.

היו"ר ע' עלי:

אני מקבל מסרים כאלה דרך מזכירות הכנסת. לפני זה אמר זאת שר המשפטים לסגנית מזכיר הכנסת, ולכן נעניתי לכך ואמרנו שזוהי תשובת השר. שר החינוך והתרבות הודיע למזכירות הכנסת, כך מוסרת לי הגברת כרם, שהוא מבקש להשיב על כך במועד אחר. אני מוכן לברר בינתיים מה אומרים הנוהל והתקנון בעניין זה. אנהג בהתאם לתקנון.

דן תיכון (הליכוד):

בהתאם לתקנון, זה צריך להיות רק בהסכמה.

היו"ר ע' עלי:

בדרך כלל הדבר הזה נעשה בהסכמת חבר הכנסת המציע. כך התקנון אומר. אני תיכף אבדוק ואנהג בהתאם לתקנון.

חבר הכנסת מחאמיד, בבקשה. אני אבדוק את העניין.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייב לומר שציפיתי מאוד שהשר יהיה פה, אבל כנראה הוא עסוק מדי, כדי לא לענות לי. על כן יש לי בקשה, שחברי הכנסת יעבירו את ההצעה, שהיא הצעה חינוכית, לוועדת החינוך והתרבות.

אדוני היושב-ראש, אין ספק שחלו שינויים חיוביים במערכת החינוך בכלל, ובסקטור הערבי בפרט, כאשר שני ההישגים החשובים ביותר של המשרד בשנה זו הם בשיעור גידול התקציבים לבניית כיתות ובהקצאת שעות לימוד בסיסיות.

אך יש נושאים אשר כמעט שלא חלה בהם כל התקדמות, והבולט שבהם – אני מתחיל מכאן, משום ששוויון מתחיל מגן-הילדים – חוסר הטיפול בהקמת גני חובה לגילאי שלוש וארבע. דוח המבקרת מס' 42, לשנת 1992, הצביע על שיעורי ביקור נמוכים של גילאי קדם-חובה בגיל שלוש, שאינם עולים על 25%, ביישובים הערביים, לעומת 96% בסקטור היהודי. ובקרב גילאי קדם-חובה בגיל ארבע, שיעור הביקור בקרב הילדים הערבים עומד על 55%, לעומת 98% במגזר היהודי.

שנת הלימודים הנוכחית היא הראשונה שבה מודיע משרד החינוך על השתתפות במימון גני קדם-חובה בצורה שוויונית, כלומר 75% מעלות הלימוד. אך אם נזכור, וחייבים להביא זאת בחשבון, שלפי נתוני המוסד לביטוח לאומי הכנסתה נטו של משפחה ערבית ממוצעת נמוכה ב-50% מהכנסתה של משפחה יהודית, נשאלת השאלה, מאין ישלמו ההורים. האין להביא בחשבון את מצבם? איך יוקמו המבנים ויירכש הציוד שצריכים למטרה זו, כאשר הרשויות המקומיות הערביות אינן מסוגלות אפילו לשלם את שכר עובדיהן, ואפילו לתחזק דברים אלמנטריים ביישוביהן? ואנחנו עדים עכשיו לאוהל של ראשי הרשויות, שמוחים על מצבם כפי שהוא היום.

בגיל הזה מתחיל השוויון או מתחילה האפליה. ואם יש שכבה שבה דרושה אפליה מתקנת יותר מכול, הרי היא דרושה בגיל הרך. ומעניין, אפילו בגני טרום-חובה הקיימים, ועל-פי הנתונים שבידי, רק 3.4% מן הגננות בגני טרום-חובה ביישובים הערביים הן מוסמכות. את הנתון הזה קיבלתי מג'אדה אבו-ג'אבר, 1994.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, שלא תהיינה אי-הבנות. אני פשוט רוצה לומר עכשיו את ההחלטה שלי, כך שאם ירצה שר החינוך או מישהו מטעמו להשיב, שידע. הואיל ואתה מבקש שתהיה הצבעה, אני מבקש להודיע שבסעיף 88(ב) כתוב כך: "אחרי ההנמקה לפי סעיף קטן (א) רשאי חבר הממשלה, המדבר בשמה, להציע שהנושא המוצע יידון בכנסת או שיידון בוועדה של הכנסת, או שלא יכלל בסדר-היום של הכנסת". הואיל וכאן כתוב "רשאי חבר הממשלה – – – להציע", כלומר שר יכול לבקש שלא להתייחס כלל.

בדרך כלל נהגנו שבהסכמה של חבר הכנסת המציע יכול שר לבקש לדחות את תשובתו ואת ההצבעה למועד אחר. היות שאתה לא מסכים לכך, אני מודיע שבתום דבריך אנחנו נצביע, אלא אם כן יהיו כאן בקשות להסיר, כמקובל, ואז נדון בהתאם. אבל היום תהיה הצבעה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מודה לך, אדוני.

בבית-הספר היסודי מהווים התלמידים הערבים כ-20% מכלל ילדי ישראל, ובואו נראה מה קורה אתם. על-פי חוברת של המינהל לכלכלה ולתקציבים במשרד החינוך לשנת התשנ"ג, מהווים התלמידים הערבים 7% מכלל התלמידים בחינוך המיוחד, לרבות כיתות בבתי-ספר מיוחדים, כיתות מיוחדות בבתי-ספר יסודיים וכיתות טיפוליות בבתי-ספר רגילים. לכן אין פלא שלפי נתוני המבקרת מ-1992 מגיע שיעור הנשירה בקרב גילאי חובה ליותר מ-20%, ועד תום בית-הספר העל-יסודי נושרים יותר מ-55%. ובקרב הבדואים, אפילו ביסודי, הנשירה מגיעה ליותר מ-55%, על-פי נתוני המשרד.

צודקת המבקרת כאשר היא אומרת: נשירת תלמידים מן המערכת חמורה, בין היתר, עקב המחסור במסגרות להכשרה מקצועית ובמסגרות לקידום נוער, מחסור במגמות טכנולוגיות מקצועיות. ולכן, מכל התלמידים הערבים שנכנסים לבתי-ספר עיוניים, רבים מהם נכשלים בבתי-ספר אלה.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 1993, מגיעים שיעורי הלמידה בקרב היהודים ל-83.2%, ובקרב הערבים ל-62.4%, מכלל גילאי 14 עד 17. וכך נוצר דור של נוער שאיננו לומד ואיננו עובד.

דבר אחד ברור, שיעורי הנשירה בקרב האוכלוסייה הערבית גבוהים פי שניים ויותר מאלה שבקרב יהודים. ובכל זאת, איפה הפסיכולוגים, איפה היועצים, קציני ביקור סדיר, ספריות למשל – יחסית להיקף השירות הפסיכולוגי במגזר היהודי מהווה היקף השירות במגזר הערבי 2.8% בלבד, 506 משרות לעומת 14 במגזר הערבי.

ומה קורה בתוכניות הלימודים? 20% מתוכניות הלימודים במגזר הערבי הם היסטוריה של עם ישראל ותורת עם ישראל, בעוד 1.5% בלבד מתוכניות הלימודים במגזר היהודי מיועד ללימודי האסלאם והעולם הערבי, והדבר הזה אינו מתקבל על הדעת.

מסכנים אלה העוסקים בתחום תוכניות הלימודים במגזר הערבי. למשל, בתחום תוכניות הלימודים בלשון ובספרות עברית לכיתות א'–ו' הקצה משרד החינוך שבע משרות, ובמגזר הערבי – חצי משרה לאותה תוכנית בשפה הערבית.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מחאמיד, אני שוב מבקש את סליחתך, כדי שלא תהיינה אי-הבנות. אני עוד מעט אתחלף, אבל מזכיר הכנסת הטריח עצמו והגיע לכאן והסב את תשומת לבי לסעיף 87 בתקנון. אני התייחסתי לסעיף 88, אבל סעיף 87 בתקנון אומר: "אישר יושב-ראש הכנסת הצעה לסדר-היום, יודיע על כך לממשלה והממשלה תודיע אם ברצונה להביע דעתה על ההצעה". כלומר, הואיל והממשלה הביעה את דעתה והודיעה שהיא רוצה להתייחס להצעה, ממילא מה שאמרנו בסעיף 88 לא תופס ונצטרך לדחות את התשובה, לשמוע את תשובת השר במועד אחר, ואז תתקיים גם ההצבעה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מישהו קבע מתי תינתן תשובת השר?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מציעה שאחר כך נקיים דיון פרוצדורלי.

הי"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מחאמיד, אמרתי לך שאני אנהג בהתאם לתקנון. בהתחלה קיבלתי את עמדתו של חבר הכנסת מחאמיד, חברת הכנסת גוז'נסקי. לפי סעיף 88 יש לקולא, אפשר איכשהו לתמוך בעמדתו. מזכיר הכנסת שמע את הדברים, טרח והגיע לכאן, והסב את תשומת לבי לסעיף 87. אנחנו מצוויים לנהוג בהתאם לתקנון. הואיל והתקנון קובע בצורה די ברורה שהממשלה מבקשת להביע את עמדתה, היא רשאית לעשות זאת, ובמקרה הנוכחי היא אכן ביקשה להביע את עמדתה.

אתם צודקים שזה לא תקין שהם לא נמצאים היום, אבל לא כדאי ליצור חיכוך בין שתי הרשויות – הרשות המחוקקת והרשות המבצעת – על דבר של מה בכך.

דן תיכון (הליכוד):

במצב כזה יכולה הממשלה לדחות בעצם את כל הדיונים בהצעות לסדר-היום.

האשם מחאמיד (חד"ש):

בדיוק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ולא נגמור לעולם.

דן תיכון (הליכוד):

זה תקדים מאוד מסוכן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני רוצה לומר עוד דבר: זה נראה כאילו הממשלה יכולה לכפות על הכנסת איך לעבוד. גם זה מסוכן מאוד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם אם שר נעדר תמיד עשו הצבעה, כאשר חבר הכנסת רצה את ההצבעה. אני הייתי עד לכך הרבה פעמים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לפחות שיתייחסו בכבוד ויודיעו לנו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – הצעה מעשית: מאחר שהנושא הזה קשור בכסף ושר האוצר נמצא פה, אולי הוא ישיב ונעביר את זה.

היו"ר ע' עלי:

אם הוא יסכים, בבקשה.

רבותי, אני פשוט צריך להתחלף ואני לא רוצה להשאיר את תפוח האדמה הלוהט הזה בידי אחר – –

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה מחליט?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אולי שר האוצר ישיב?

היו"ר ע' עלי:

אני לא יכול לחייב את שר האוצר להשיב על נושא שהוא לא בקיא בו, לא הודיעו לו, הוא לא התכונן לו, הנתונים לא מצויים בידו. יש גם סדרי עבודה תקינים. מישהו הודיע לו על כך? אני הייתי פעם ברשות המבצעת, אני יודע מה זה לבוא למליאת הכנסת ולא להיות ערוך עם הנתונים. לכן, אני לא יכול לחייב אותו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

בשביל מה חיקיתי פה? תאמין לי, אני חיקיתי בשביל לדבר ולהצביע.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מחאמיד, שלא תהיינה אי-הבנות: אני חושב שיש הרבה מן הצדק בדברך, יש הצדקה להרגשתך, אבל אני מצווה לנהוג בהתאם לתקנון. יש בעיה, ההערה של חבר הכנסת דן תיכון היא נכונה. הפעם אנהג כך – – –

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לדעת, כי – – –

היו"ר ע' עלי:

סלח לי. אני נוהג בהתאם לסעיף 87. כך נהגו היום בשתי הצעות אחרות.

דן תיכון (הליכוד):

זאת אומרת, היום לא תהיה תשובה.

היו"ר ע' עלי:

היום נהגו כך בשתי הצעות אחרות. אני לא אלך ליצור חיכוך עם הממשלה על דבר כזה כרגע. אני אביא את ההערות שלכם לדיון בנשיאות הכנסת. חבר הכנסת דן תיכון, אבקש ממזכיר הכנסת להביא את ההערות שלך ושל חבר הכנסת מחאמיד ושל חבר הכנסת דראושה לדיון בישיבת נשיאות הכנסת הבאה. אתם הערתם כאן על דבר חשוב, נביא את זה לדיון. בינתיים נשמע היום את דבריך, השר ישיב במועד אחר, קרי בשבוע הבא, ולאחר שהוא ישיב תהיה הצבעה, ובזה נגמר העניין. נא לסיים את הדברים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה בשבוע הבא – בסדר.

היו"ר ע' עלי:

כן, מתי הוא יוכל להשיב? הכנסת יוצאת לפגרה לאחר מכן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני רק אומר הערה בנושא הזה: זה כאילו שר יכול לסגור את הכנסת, אדוני היושב-ראש.

כמה מלים לגבי המינויים: המינויים נופלים בשל נימוקים ביטחוניים או קשרים פוליטיים. במכתב שקיבלתי ממנו העתק והוא מיועד למנכ"ל משרד החינוך והתרבות, ד"ר מוחמד חייבאלה, יושב-ראש ועדת המעקב בענייני החינוך הערבי, כותב שהמינויים, פשוט מאוד, הם תחת לחץ של גורמים פוליטיים וכו'. לכן, אדוני היושב-ראש – ואני רוצה להתייחס עכשיו לנושא של תוצאות בחינות הבגרות – אין פלא שהתוצאות במגזר הערבי, הן במספרים מוחלטים והן יחסית, בהשוואה למגזר היהודי, מצביעות על גודל הכישלון, במיוחד כאשר נזכור ששיעור המצליחים במגזר היהודי גבוה פי שניים וחצי מאשר במגזר הערבי, ואיש אינו קם ואינו נסער.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לבקש משר החינוך והתרבות בהזדמנות זו לחשוב בצורה די רצינית על הכנסת הפרוזה והשירה של חבר הכנסת תופיק זיאד לתוכנית הלימודים של השנה הבאה.

למערכת החינוך, אדוני היושב-ראש, יש פונקציה חשובה בשינוי תכנים לימודיים אשר יתאימו לעידן החדש. אנו יודעים על קיומן של אמונות סטריאוטיפיות הרסניות לתהליך השלום, במיוחד באמונות הדעה-הומניזציה של ערבים בספרי לימוד, באשר הם, ושל פלשתינים בפרט, אשר יש להם משמעות רבה קודם כול ליחסי האמון שצריכים להיבנות בין שני העמים. יש לראות את השלום, את ערך השלום והדו-קיום כאינטרס ישראלי ולהכיר בתרומתו להתפתחותה ולקידומה של מדינת ישראל. במיוחד חשוב פיתוח אמונות לגבי חינוך לחברה דמוקרטית, פתוחה ופלורליסטית במדינה. מציאות תהליך השלום היא גורם חשוב לשינוי האמונות הגזעניות ולעקירת תופעות קידושם של גולדשטיין ודומיו, אך עם זה יש חשיבות לפעילות חינוכית רחבה, שתיעשה דרך תקשורת ההמונים ומערכת החינוך. למערכת זאת יש שליטה מוחלטת על תוכנית הלימודים ועל חומר הלימודים וביכולתה לשנות תכנים גזעניים עוינים או סטריאוטיפים שליליים לתכנים ההולמים את התהליך ואת העידן החדש בין שני העמים. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת מחאמיד. כאמור, התשובה של שר החינוך תינתן במועד אחר. אני מעריך שזה יהיה בשבוע הבא, ולאחר דבריו תהיה הצבעה.

הצעה לסדר-היום תפקוד הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים – פיצוי לנכים

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הירשזון יביא הצעה לסדר-היום מס' 4710, בנושא: תפקוד הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים – פיצוי לנכים. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, למרות הימצאותנו בתקופה עשירה באירועים הממקדים את תשומת הלב אני מתייבץ היום מעל במה חשובה זו כדי להעלות נושא שהחברה שלנו אינה יכולה להתעלם ממנו. אני מבקש לתבוע את עלבונם של נכי רדיפות הנאצים המטופלים על-ידי הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים ולהזכיר לכם ולכל עם ישראל את שאנחנו חייבים להם.

הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים שייכת למשרד האוצר. זה למעלה משנה וחצי עומד בראש לשכה זו אדם שמאז כניסתו לתפקיד הפכה לשכת השיקום ללשכת פגיעה בנכים נרדפי הנאצים. אני מדבר

בזמן עבר, היות שכפי שנודע לי מהעיתונות, לאחר חשיפת מעלליו פוטר האיש. למרות פיטוריו אין לראות בכך סוף פסוק, מפני שכל מעשיו היו ידועים לממונים עליו. מדובר כאן במדיניות הלשכה ובמשרד האוצר. תחת דגל של "עושה סדר", "מגלה שחיתות" ו"חיסכון" מתנכלת, מציקה ומקפחת הלשכה אנשים קשישים ופגועים פיסי ונפשי, הנושאים על שכמם את הזוועות אשר חוו בתקופת השואה, ונוסף על כך עוד 50 שנה של סבל, כאב ומחסור. מדובר באחת האוכלוסיות החלשות ביותר במדינה. כיהודי וכישראלי אני חש בושה ועלבון צורב על שלשכה המייצגת את ממשלת ישראל נוהגת כך.

כ-31,000 נכים נזקקים לשירותי הלשכה לשיקום נרדפי הנאצים. תקציב הלשכה מסתכם השנה בכ-500 מיליון שקל. ברצוני לציין למען אלה שאינם זוכרים, אך בעיקר למען אלה שבשנות ה-50 היו צעירים מכדי להבין את הדברים, נולדו בתקופה מאוחרת יותר, או הצטרפו אלינו כעולים במשך השנים, שמקורו של התקציב הזה אינו מכספי משלם המסים הישראלי. אלה הם פירות מכספי השילומים שממשלת ישראל קיבלה מממשלת גרמניה. הסכום שניתן אז היה 3.5 מיליארדי מרק. בערך הכסף של שנות ה-50 זה היה סכום עתק. בעת קבלת הכסף התחייבה ממשלת ישראל לדאוג לקורבנות רדיפות הנאצים עד סוף חייהם. כל עם ישראל נהנה מהכספים שהוענקו למדינה המתפתחת, ולכן אנחנו חייבים להם.

נכי רדיפות הנאצים החיים בארץ, ולצערנו מספרם הולך וקטן מיום ליום, סובלים מקיפוח עקרוני מתמשך. ומה הוא הקיפוח? באופן שרירותי נקבע בהסכם השילומים, כי ממשלת גרמניה תעביר לישראל את סכומי העתק כדי לדאוג כלכלית לכל הנכים ניצולי השואה ואזרחי מדינת ישראל שלא היו בשטחה של גרמניה ב-1 בינואר 1947 ונמצאו באותו זמן במדינת ישראל. הם אמורים לקבל את כספם ממדינת ישראל, וכל אלה שלא היו במדינת ישראל באותה תקופה אמורים לקבל את כספם מממשלת גרמניה. ומדינת ישראל המתפתחת בשנים הללו השקיעה את כל הכספים שקיבלה בפיתוח המדינה. לכן היא התחייבה לתת את הכסף הזה לאחר מכן לאותם נכי רדיפות הנאצים.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציג את תמונת המצב, את השחיקה האיומה שחלה באחוזים. נכי רדיפות הנאצים ששיעור נכותם הוא בין 25%-ל-30%, הקצבה שהם מקבלים מממשלת גרמניה היא בגובה של 673 מרקים גרמניים, שהם 1,310 שקלים. הסכום שנכה כזה מקבל מממשלת ישראל מגיע רק ל-400 שקלים. מי שיש לו 40% נכות מקבל מממשלת גרמניה 851 מרקים גרמניים, שהם 1,660 שקלים. ממדינת ישראל; בעל אותם אחוזי נכות מקבל 600 שקלים. מי שיש לו 50% נכות מקבל 1,300 מרקים גרמניים, שהם 2,535 שקלים; אותו אדם מקבל ממדינת ישראל 875 שקלים בלבד.

מה פשעם ומה חטאם של אותם אנשים? זו קצבה, אדוני, קצבה שהם מקבלים. מדוע אותו אדם שהיה באותו מחנה וסבל אותו סבל, אם עשה חטא ופשע ובא לישראל מייד לאחר השואה, צריך לסבול בגלל זה כל חייו? אבל אם הוא לא בא לישראל ונשאר בחוץ-לארץ, הרי הוא נהנה מכספיה של ממשלת גרמניה בסכומים אדירים.

ראיתי שהממשלה מתמהמהת אולי במתכוון, למרות הפניות שפניתי לא פעם אחת ולא פעמיים בנושא הזה, ופנו גם חברי כנסת לפני. אינני מאשים רק את הממשלה הזאת, אדוני השר, אלא אני בהחלט אומר שהנושא הזה שייך לכל ממשלות ישראל מאז קום המדינה, ואינני מאשים רק את שר האוצר הנוכחי, אלא אני מאשים את כל שרי האוצר ואת כל הממשלות.

לאחרונה פניתי גם אל מבקרת המדינה כדי שהיא תבדוק את העניין ותחשוף היכן נמצא הכסף שממשלת ישראל קיבלה מגרמניה כדי לשלמו לנרדפי הנאצים ובעבור מה הוצא הכסף הזה עד היום.

אדוני השר, אני קורא לך ואומר לך בכל הכנות והידידות: יש לך הזדמנות היסטורית לרשום את עצמך בהיסטוריה של מדינת ישראל אם תתקן את העוול המשווע הזה, ואתה יודע שהוא עוול משווע. לא אתה עשית אותו, לא אתה יצרת אותו, אבל אתה יודע שהוא עוול משווע וחייבים לתקן אותו.

כפי שכבר אמרתי, מספרם של אנשים אלה הולך ופוחת. אני בטוח שאילו היו להם בבית הזה ארבעה נציגים, בואו נדבר בכנות, ארבעה חברי כנסת שהיו לשון מאזניים, כבר מזמן היו מוצאים את הכסף כדי לשלם להם. אבל הם אוכלוסייה חלשה, הם לא לשון מאזניים, הם צריכים את עזרתנו, את עזרת כולנו.

נוסף על האפליה הבסיסית החמורה הזאת אני מוצף בתלונות, מחאות וקובלנות של נכי רדיפות הנאצים, בני משפחותיהם וראשי ארגוניהם, המתארים יחס מתנשא, מזלזל, מביש, ובעיקר פוגע בזכויותיהם מצד מי שהמדינה הטיילה עליו ליישם את החוק שנחקק למענם.

מאז התחלתי לקבל פניות אלה, התרעתי פעמים רבות בפני שר האוצר ומליאת הכנסת על הזלזול שמפגינה מדינת ישראל, באמצעות הלשכה לשיקום נכי רדיפות הנאצים, בזכויותיהם של הנכים ועל הסבל הקשה שנגרם להם ולבני משפחותיהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנה לפניכם תלונות ספורות מתוך אלפי התלונות שקיבלתי, ואני שמח שחבר הכנסת שילנסקי נכנס עתה לאולם.

באורח חד-צדדי ובלתי מוסבר הפחיתה הלשכה שלושה ימי הבראה ממכסת ימי ההבראה שקיבלו הנכים זה עשרות שנים. רק לאחר פניות ומחאות של אנשי ציבור, חברי כנסת, בוטלה ההוראה הזאת. שר האוצר העדיף שלא לראות בנושא דמי ההבראה נושא המייצג בעיה כללית והגדיר את העניין כבעיה אדמיניסטרטיבית.

זה שנים מקבלים הנכים הזקוקים לטיפול במרחצאות טבריה ובמקומות אחרים תשלום בעבור טיפול זה. לאחרונה הודיעה הלשכה: עד כאן, לא נשלם יותר. למה? מדוע? מי החליט? לא הצלחנו לברר.

אדוני השר, ברשותי רשימה ארוכה של ניסיונות שונים ומשונים להקשות על הנכים את קבלת התשלומים המגיעים להם. הבולט בהם הוא המקרה של הגברת פרידה ויזנברג אשר תשלומים קטנים שקיבלה מהלשכה כדמי השתתפות באשפוז ובטיפול רפואי הופסקו. למזלה, בתה, פרופסור יונה טייכמן היושבת כאן אתנו, החליטה להילחם. היא ביקשה להבין את סיבת הפסקת התשלומים ולמנוע זאת. כאשר היא רק הלכה ודיברה, שאלו אותה שאלות אינטימיות ביותר, שאין להן שום קשר לעניין. ומה אמרו לה, אדוני? אמרו לה: קודם כול, דבר ראשון, אמך שוכבת בבית-אבות, במוסד סיעודי. תעבירי אותה כתנאי ראשון למקום אחר, למוסד אחר, ואז נתחיל בכלל לדבר אתך.

מה זה? מדובר בחפץ שהועבר מהשואה הנה? מה זה – תעבירי אותה? מה זה – טלטלי אותה? לא שאלו מה מצבה, מה שלומה, האם אפשר לטלטל אותה, או אולי אי-אפשר לטלטל אותה. פשוט תעבירי אותה – עוד אחת, קדימה. איזה מין דבר זה? כל זה קורה במדינת ישראל?

אדוני היושב-ראש, נכים רבים מתלוננים על הפחתה באחוזי הנכות שלהם, על הפסקות שרירותיות של תשלומים שהוענקו להם, על סחבת בטיפול בענייניהם ועל יחס בלתי נאות של עובדים בכירים בלשכה.

אבל, אדוני, אינני יכול שלא לקרוא לכם קטעים ממכתב אחד מני רבים. אתה יודע שמעולם לא עברתי את הזמן המוקצב לי, אבל אני מבקש לקרוא עכשיו רק מכתב אחד מני רבים, שאני בטוח שידבר אל לב כולנו ואולי יבהיר לכם את הבעיה עצמה.

כותבת אלי שושנה גיטלמן, ניצולת שואה: "אזרחי יוצא השואה הפונה למשרד לשיקום נכי רדיפות הנאצים מוצא עצמו מושפל, מבוש ומדוכא מהמטפלים בבקשתו. הוועדה הרפואית בקריה מתייחסת בנוקשות קרה ובחוסר התחשבות בכל הסבל והסיוטים שהנכה עבר בזמן השואה והם ממשיכים לרדוף אחריו ימים ולילות עד היום. הגישה העוינת מעלה בפני את השאלה התימהונית: איפה? איפה אני נמצאת? האם זה משרד ממשלתי בארץ שלי, או זה בית-משפט של גרמנים נאצים?" – כך היא כותבת, ואני קורא רק מה שהיא כותבת.

והיא ממשיכה: "הגשתי תביעה לקביעה מחודשת של אחוזי הנכות שלי. הבאתי אישורים מרופאים מומחים אשר הלשכה דרשה והמליצה עליהם. כשבאתי ללשכה, הוועדה הרפואית התייחסה אלי בחוסר אמון, בזלזול משווע ומעליב.

"הוועדה היתה מורכבת משלושה אנשים. שניים מהם כלל לא הסתכלו עלי, והשלישי קם מעל השולחן עם מבט מרושע וחיוך ציני ופנה אלי בקול רם. מה בעצם את רוצה, שאל. כל האישורים מרופאים מומחים לא מעניינים אותי, כי בעצם רק הוועדה הזאת קובעת. לא יכולתי לדבר. הרגשתי כאילו אני תת-אדם, נחותה, ולו יש זכות לגעור בי. אבל למה? כאילו אני מבקשת נדבה או לחם חסד. לרגע סגרתי עיניים ונזכרתי בחקירה שם לפני שנים. על הזלזול שגורם לך להרגיש אפסות אישים. פרצתי בבכי ולא יכולתי לדבר, ומייד באותו רגע נאמר לי שהבירור נגמר. כעבור חודש קיבלתי הודעה כי דוחים בקשתי ואין לי יותר לאן לפנות.

"בחודשים האחרונים יש אפשרות להגיש תביעה לגרמניה ולקבל בערך 500 מארק לחודש כעזרה ליוצאי שואה. פניתי למשרד המטפל בכך וקיבלתי את התשובה: כל נכה יוצא שואה המקבל פיצוי מהקריה – נשאר קבור שם.

"לא ייתכן שבארצנו, בה כל אזרח קשור ישירות ובעקיפין לשואה, בארץ שמרכזת את רוב פליטי השואה, ועל זה גאוותנו, ממשלה שמוציאה הון עתק על הנצחת השואה – למען לזכור ולא לשכוח, בו זמנית מתנהגת כלפי ניצולי השואה בזרות, בהתנכרות, בהשפלה ובזלזול.

"אנא תשובתך, בתקווה שתפעלו בשמי ובשם רוב יוצאי השואה. בתודה ובכבוד רב, גיטלמן שושנה, ניצולת שואה ואולי מיותרת בארצי."

אוי לאוזניים ששומעות את הדברים האלה, אוי לעיניים, אדוני היושב-ראש, איך הגענו למצב כזה שאנשים יכולים להתעסק רק בעניינים היומיומיים וחשים אטימות לב מוחלטת כלפי אלה שעברו שבעה מדורי גיהנום ונושאים אתם עד היום את הצלקות. מה זה 20%–30%? 20%–30%, אדוני היושב-ראש, זו פגיעה פיזית ישירה. מישהו הביא אז בחשבון את הפגיעה הנפשית, אדוני השר? איש לא הביא בחשבון, וככל שהזמן חולף היא גוברת והולכת.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני לא רוצה להאריך. יש לי פה רשימה מדויקת של פרטים רבים שאני חושב שצריך למלא אחריהם. אינני רוצה לקרוא אותם, אבל אני חושב שצריכים לבדוק מחדש את התקציב, כיצד הוא נקבע, על מה הוא מוצא ומה נעשה ב"חיסכון". אני חושב שמעל הכול צריכים לראות מי האנשים שעובדים שם וכיצד הם מתייחסים. לא מקובל עלי, שאם פוטר האדם, בזה סיימנו את התפקיד. הנושא הזה צריך להיבדק לעומק. מי הרופאים, כיצד הם מטפלים; מי הפסיכולוגים, כיצד הם מטפלים; לבדוק את הדבר לעומקו.

ולכן, אדוני, בימים שבהם מתקיים מאבק עיקש מאוד, ארוך וסוער, נגד גילויים של הכחשת השואה בעולם, לא ייתכן ואין הדעת סובלת שבמדינת ישראל מוצאים עצמם הניצולים, נושאי הצלקות של הניסיון הנורא בכל הזמנים להשמדת עם, נאבקים עם פקידים של משרד האוצר במדינת העם היהודי על זכויות שהמדינה העניקה להם והיא חייבת להם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, הרי אני צריך לבוא ולומר: אני מבקש לקיים דיון בנושא הזה במליאה, אבל אני מבקש להעביר את הנושא הזה לוועדה לענייני ביקורת המדינה, כדי שתדון בכל העניין הזה בכובד ראש, משום שהגיע הזמן, אחת ולתמיד, לסיים את העניין ולמצות אותו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

דב שילנסקי (הליכוד):

מגיע לך "יישר כוח" ואפילו חיבוק.

היו"ר י' עזרן:

הניצולים ניצולים באש הביורוקרטיה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן יש בעיה והיתה בעיה שהתעוררה בקשר לתפקודו של מנהל הלשכה, ולאחר הרבה מאוד בדיקות – וכמובן, היו גם טענות נגדיות, אני לא רוצה להיכנס לכל הפרטים – הוחלט להחליפו, והוא קיבל הודעת פיטורין.

אבל לאחר הדברים ששמעתי פה מפי חבר הכנסת אברהם הירשזון, אין אני מתנגד שיתקיים דיון בוועדה. אני לא חושב שהמקום המתאים הוא הוועדה לענייני ביקורת המדינה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה היא ועדה שעוסקת בביקורת על פעולת הגוף הזה, ואם מבקרת המדינה תרצה לבדוק, לא דרך הוועדה תיערך הבדיקה. זה גוף ששייך למשרד האוצר, ואם מבקרת המדינה תחליט שהיא בודקת אותו, היא תבדוק ותוציא את המסקנות.

אני לא מתנגד שהנושא יעבור לוועדה. אני לא מציע להוריד את זה מסדר-היום. אני בהחלט אציע שזה יעבור או לוועדת העבודה והרווחה או לוועדת הכספים שמטפלת בענייני האוצר, ושם אפשר יהיה להעלות את מכלול הבעיות.

שמעתי כרגע את הדברים שאמרת ואת המכתבים שקראת ואפעל לבדיקת הדברים. אני חשבת שההתייחסות הראשית היתה למי שניהל את הלשכה בתקופה האחרונה, ולאור החומר שקיבלתי אכן החלטתי להעבירו מתפקידו, ואנחנו שוקלים להציב אדם שיוכל לנהל את העניין.

אני לא יכול להיכנס לנושא של ועדות רפואיות, אשר לטעמך ולדעתך ולפי המכתבים שקראת מתנהגות בחוסר אנושיות. אני מניח שמטבע הדברים, בדו-שיח מהסוג הזה בין נפגעים – לא רק פה, אלא גם בביטוח הלאומי ובמערכות צבאיות – יש ויכוחים קשים בין התובע לבין הבודק. לא צריך להיות יחס לא אנושי, לא צריכה להיות מערכת שלא תתקבל על הדעת, אבל מטבע הדברים, בתוך המבנה הזה שבו מישהו מבקש ומישהו נותן וועדה בודקת, אם התשובה איננה מספקת, יש מרירות, יש טענות. הדבר הזה עובר כחוט השני כמעט בכל מקרה שאזרח תובע בו דבר מסוים ומישהו שבדוק צריך לקבל את ההחלטות. אפילו בוועדה מקצועית, שאיננה של פקידים אלא של רופאים או פסיכולוגים או של אנשי מקצוע, לא תמיד התשובה מספקת את הטוען, אבל אני מוכן ואני אבקש שכל הדברים יבדקו, ואני חוזר ואומר לך: אין לי התנגדות שזה יעבור לוועדה.

אני גם מקווה שהחלפת מנהל הלשכה ומתן רשות מוסמכת לבעל תפקיד אחר בראשית החודש הבא יביאו לשיפור גם בעבודתה וגם ביחסה של הלשכה לשיקום נכים אל נכי רדיפות הנאצים.

הלשכה לשיקום נכים פועלת מכוח חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז-1957. החוק מגדיר את התנאים שעל-פיהם מוכר אדם כ"נכה" וזכויותיו לפיצויים בגין נזקי בריאות ממדינת ישראל.

בהתאם לחוק, זכאי הנכה לתגמול חודשי ולטיפול רפואי בגין נכותו המוכרת. כן מקבל הנכה מענקים והטבות שונות שיפורטו להלן: טיפול רפואי – נכה זכאי לקבל על חשבון מדינת ישראל בגין נכותו עזרה רפואית הכוללת: טיפול רפואי, ובכלל זה טיפול כירורגי, בדיקות רפואיות, אשפוז, טיפולי בית, אספקת תרופות, תכשירים רפואיים, תותבות, מכשירים אורתופדיים, מכשירי תנועה לקיטעים ולמשותקים, דמי הבראה, כלבי נחייה לעיוורים והשתתפות בהוצאות אחזקתם של כל אלה. מענקים והטבות – אלה כוללים: דמי נסיעה, מענק לביגוד, אגרת טלוויזיה ורדיו, השתתפות בשכר לימוד לילדי נכים, הלוואות לשיקום כלכלי ורפואי או לרכישת מוצרי בית או לצרכים מיוחדים אחרים. המענקים הללו פטורים ממס הכנסה.

לא ניתן לקצץ בזכויות, כפי שטען חבר הכנסת הירשזון, אלא בשינוי החוק. מאז חוקק החוק, לא נגרעו המענקים וההטבות השונות. אלו מתעדכנים מדי פעם לפי הצורך.

התגמול המשתלם לנכה – תגמוליהם של נכי רדיפות הנאצים, כמו תגמולי נכי המלחמה בנאצים, צמודים לתגמולים של נכי צה"ל, המתעדכנים על-פי תוספות היוקר והסכמי השכר במגזר הממשלתי. הסדרים אלה שומרים ריאלית על גובה התגמולים, ואף מעבר לזה, לאורך זמן.

גובה תגמולים אלה נגזר, בין היתר, מיכולתה הכלכלית של מדינת ישראל להקדיש ממשאביה לאוכלוסיות נפגעות.

בעת קבלת חוק נכי רדיפות הנאצים ידע המחוקק כי במענק הכספי אין כדי לפצות את הנרדפים על הסבל הגופני והנפשי שהיה מנת חלקם.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל אפשר להקל. אין פיצוי בעולם, אבל להקל אפשר.

שר האוצר א' שוחט:

אין פיצוי בעולם, אבל התמונה היא שהתשלומים נקבעים באיזו הגבלה ועם עדכון, ומבחינת מה שקורה עם נכי צה"ל, הרי צריך להבין שאנחנו נמצאים באיזו מערכת, שעם כל ההכרה בסבל, כפי שאמרת, חבר הכנסת שילנסקי, אין לזה מחיר. הרי מחיר לא יכול לעולם לכפר על מה שקרה לאנשים האלה, ואף אחד לא יכול להשכיח את העניין דרך תוספת כזאת או אחרת. אבל, כפי שאני מבין, כמערכת שלטונית וכמדינה קיבלה הכנסת את החוק – אני לא מכיר את החוק, ב-1957 הייתי רחוק ממחשבות שאהיה פעם חבר כנסת, בוודאי גם לא חשבתי שאהיה שר האוצר – עם ההיגיון הפנימי שבו מבחינת השוואת הדברים למה שמקבלים נפגעים אחרים בתוך מדינת ישראל, ולכן החוק ביסודו הוא כזה.

זה לא אומר, חלילה, שצריך להיות יחס בלתי אנושי מבחינת אותם אנשים שמטפלים בנכי רדיפות הנאצים. אמרתי לחבר הכנסת הירשזון, אני אומר גם לך, גם ליושב-ראש ולחברי הבית, שאני נכון לדיון תוך הצגת הדברים ונכון לעשות – עם החלפת המנהל – לבדיקה כוללת של מערכת הטיפול, אם אכן יש בסיס מוצק לטענות האלה.

אמרתי, חזרתי ואמרתי, שמתפקידי הקודמים אני מכיר תלונות של נכי צה"ל שהתלוננו קשות על אגף השיקום במשרד הביטחון, ולאחר מכן, כשהיו בודקים את הדברים, לא תמיד התמונה היתה כפי שהיא נראית, ולפעמים יש בעיה מצד המתלונן. אני לא שופט, שמעתי את המכתב, הוא נשמע רע ומדאיג, ללא צל של ספק. יכול להיות שבתוך המערכת הזאת יש אנשים שקיבלו את הטיפול שרואים את הדברים אחרת, יכול להיות שהתלונה היא כתוצאה מקונפליקט ויכול להיות שהיא אמיתית, אני לא בא לשפוט אבל הדבר מחייב בדיקה.

היו"ר י' עזרן:

אפשר לשאול שאלה?

שר האוצר א' שוחט:

כן.

היו"ר י' עזרן:

כל הדברים שנאמרו כאן בנושא הטיפול הם חשובים, ענייניים ועקרוניים. חבר הכנסת הירשזון ציטט רשימה, אני לא יודע מאיפה הוא הביא אותה, זה מדהים. בהשוואה – איך זה יכול להיות?

שר האוצר א' שוחט:

בהחלט יכול להיות שהממשלה הגרמנית משלמת סכומים אחרים, וכניסה לתוך מערכת הפיצויים, כפי שהממשלה הגרמנית רוצה אותה, במשמעות תקציבית היא גדולה מאוד. אנחנו מקיימים אצלנו סטנדרדים למי שנכנס לתוך המערכת. כפי ששמעת, החוק הוא לא מהשנה האחרונה, לא מלפני חמש שנים ולא לפני עשר שנים, הוא מלפני 35 או 37 שנים, משנת 1957, והוא קבע רמה מסוימת של פיצוי. לכן, כל השוואה למה שמשלמים הגרמנים איננה ממין העניין. משמעות הדבר, לאור המספרים שהוא נתן, שממשלת ישראל תצטרך לעבור לתוספת של מאות מיליוני שקלים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא צריך להגזים.

שר האוצר א' שוחט:

אתה דיברת על למעלה מהכפלה, שמעתי את המספרים שאמרת.

היו"ר י' עזרן:

אולי צריך להעביר ישירות תיקון של חוק.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, את החוק אפשר לתקן, והכנסת יכולה לעשות זאת.

שר האוצר א' שוחט:

בוודאי.

הגדלת הפיצוי לרמה של סכומי הפיצויים המשולמים על-ידי ממשלת גרמניה היתה מצריכה משאבים בקנה מידה אשר אין המדינה יכולה לעמוד בהם במבחן ההיגיון אל מול העזרה שהיא נותנת לנכי צה"ל ולנכים אחרים.

בעקבות פנייתם של חבר הכנסת שילנסקי וחבר הכנסת שאקי בנושא זה, הצעתי כי תוקם קרן מיוחדת לטיפול פרטני באוכלוסיות הנזקקות ביותר מקרב נכי הרדיפות שתפעל לשיפור מצבם. לתקציב הקרן יועבר מדי שנה – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

כתבתי לך: אנחנו לא נקבל נדבות, גם במצב הקשה ביותר.

היו"ר י' עזרן:

הוא לא אמר "נדבות", חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

מגיע לתת תמורה למי שהוא במצב סוציאלי וחולה.

שר האוצר א' שוחט:

אחרי פגישה אתי אתה עצמך אמרת שלראשונה שר אוצר מוכן להיפגש ולהיכנס לעניין.

הוקמה קרן לא גדולה, בהיקף של 4 מיליוני ש"ח, אשר תצטרך לטפל במקרים מיוחדים מעבר לקריטריונים.

אף שמלכתחילה חשבתי לפנות לכנסת ולבקש להוריד את ההצעה מסדר-היום, אינני מתנגד שהיא תועבר לוועדה. חבר הכנסת הירשזון, אני אומר לך, שאם מבקרת המדינה תקבל תלונה, לבדוק את הפעולה, היא בוודאי תעשה את זה לא בוועדה. אני מציע, שאם נקיים דיון, נקיים אותו בוועדת העבודה והרווחה או בוועדת הכספים. יבואו האנשים שעוסקים בעניין, יימסרו הפרטים, יוכל להתקיים דיון יסודי, ותוכל להציג אותן תלונות שחלקן הצגת מעל במת הכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש לי הצעה אחרת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לפני שהשר יורד מהדוכן, לידיעתך, כבר היום חלק מהנושא הזה נמצא בדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, כשדנים בדוח 21. אם יש כבר דיון, חבל לפצל את זה בין ועדה אחת לוועדה שנייה. אני חבר בוועדה הזאת ואני יכול לטפל בזה.

היו"ר י' עזרני:

על-פי תקנון הכנסת, הוועדה שאמורה לטפל בנושאים אלה היא ועדת העבודה והרווחה, אבל זכותו של אדוני לבקש מה שהוא רוצה. אם זה כבר נדון בוועדה לביקורת המדינה, תוסיף ועדה יותר יעילה, מפני שיש לה כלים להתמודד עם בעיה כאובה זו. אדוני יחליט מה שהוא רוצה, זו זכותו; אם כך, נעביר זאת לוועדת הכנסת והיא תחליט.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אם שר האוצר מוכן, אני מבקש שזה יועבר לוועדה לענייני ביקורת המדינה או לוועדת הכלכלה.

שר האוצר א' שוחט:

לוועדת הכספים.

היו"ר י' עזרני:

אם כן, לא סיכמנו, כל אחד נשאר בעמדתו.

יש הצעה אחרת – להסיר מסדר-היום. חבר הכנסת שילנסקי, בבקשה, במסגרת דקה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כעשר שנים עמדתי בראש כנס עולמי של ניצולי שואה. כשבוע לפני הכנס היתה תקלה בניהול הכנס ומישהו המליץ לי על בחור צעיר, אנרגטי, שייקח את העניין לידיים; שמו היה אברהם הירשזון. הוא עשה עבודה טובה, אבל אני שמח על הבחירה ההיא מסיבה נוספת. כנראה הג'וק הזה – אקרא לזה ג'וק – מה שבלבו בנושא השואה היה גם קודם. מאז זה התפתח אצלו, ואני רוצה לברך אותו על המסירות והנאמנות שלו באותו נושא הן מצד החיים והן בכל דבר שקשור בשואה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני ניצל את הכלי הפרלמנטרי לא כדי להסיר אלא כדי לומר.

דב שילנסקי (הליכוד):

נוהגים אצלנו שכשאומרים דבר טוב על חבר כנסת, בזמן שאחרים אוכלים האחד את השני, זה לא נחשב במסגרת הדקה.

אני רוצה להגיד לשר האוצר, נכון ששיבחתי ואני משבח על כך שאתה מוכן להיפגש, לדבר ולהקדיש זמן. בדברים שאגיד עכשיו אינני מתכוון אליך אישית, חלילה, שיבחתי אותך, אתה קואליציה ואני אופוזיציה, ואני מוכן להגיד שאני בטוח כי עוד נגיע אתך להסדר נכון ומקיף.

מדינת ישראל שדדה את ניצולי השואה, במלוא מובן המלה. אמרתי את זה הרבה פעמים; יש לי זמן של דקה, ולא אוכל לפרט.

אני רוצה להגיד לכם איך המחלקה הזאת מתייחסת לעניין. נערה צעירה מהגטו שלי היתה עם אשתי באותו מחנה, בשטוטהוף; בתור נערה היא היתה יפהפייה, וזה נס שהיא נשארה בחיים. אשתי מספרת, שאחרי השואה היא ראתה אותה כשעלתה לארץ, עם יד עקומה, והיא אמרה: ראיתי שבר כלי. היא היתה פורחת לפני זה. אשתי מספרת לי שלפני זמן קצר היא הופיעה בפני ועדה רפואית ומצאו אותה בריאה. איך? איך? היא כל הזמן חולה וחולה. אני מדבר מניסיון אישי, אני בא מהציבור הזה, אני חי אותו. אני מכיר אותה אשה ואני זוכר שהיא בערך בת גילי, אני מכיר אותה מלפני השואה ואחרי השואה. היא שוב הלכה לוועדה רפואית ושוב מצאו שהיא בריאה וכשירה. אני לא מבין איך.

כנראה זה לא קשור במנהל – על המנהל כבר דיברנו, וכבר יש החלפה – כל היחס של המערכת לניצולי שואה הוא לא ראוי. פעם הרגיז אותי מאוד איש משרד האוצר, הוא ביקש סליחה והצטער. כשדיברתי על העוול והנזק שנגרם, הוא אמר בפליטת פה: לא הבאנו בחשבון שתחיו כל כך הרבה שנים. זו פליטת פה והוא הצטער עליה, אבל היא אמרה מה חשבו.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, צר לי, ממש לא נעים לי להפסיק אותך בנושא כזה, נדון בזה בוועדה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני כבר גומר.

אדוני שר האוצר, החודש הייתי בהלוויות של שני אנשים שהיו אתי באותו מחנה, הדור הולך ומתמעט. בואו נעשה מאמץ למען אלה שנשארו. קח אתה את זה על עצמך, זה יהיה לכבודך.

אני ממליץ לך שתסכים להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה, שכבר מטפלת בעניין. אני אומר לך: זה לא פוליטי, זה אנושי, יהודי, לאומי. השואה לא שייכת לא למפלגה זו ולא למפלגה זו, היא שייכת לעם ישראל.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, רבותי, אני מבין שאין לו הצעה להסיר, אלא להעביר את הנושא לוועדה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש. אם שר האוצר השתכנע מדברי ומדברי חבר הכנסת שילנסקי להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה, אני מוכן לזאת. אם לא, אני מבקש לקיים במליאה דיון בנושא, ואני – –

היו"ר י' עזרן:

ובכן, שר האוצר מסכים להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

עכשיו, רבותי, נצביע בנושא זה, שהוא קרוב מאוד ללב כולנו. בבקשה – מי בעד מי נגד.

הצבעה מס' 26

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה

לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שבעה בעד, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שהנושא יעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה לשם דיון. תודה.

הצעה לסדר-היום

עליית המדד והתייקרות הדיור בארץ

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום המשותפת לכמה חברי כנסת בנושא: עליית המדד והתייקרות הדיור בארץ. המציע הראשון, חבר הכנסת אברהם פורז – איננו נוכח; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו נוכח; חבר הכנסת רענן כהן – איננו נוכח; חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו נוכח.

חבר הכנסת אברהם רביץ, אחרון ברשימת המציעים והיחיד הנמצא כאן מקרב המציעים הצעה משותפת זו, יוציא ויצא ידי חובת כולם, הצעה מס' 4751. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, קשה מאוד לעבור מנושא שטעון רגשות כה רבים, כמו הנושא שדנו בו קודם לכן, לנושא – הייתי אומר – ארצי, קרקעי, כמו זה שלפנינו. אבל מה לעשות, דומני שגם הנושא של עליית מחירי הדיור הוא אחד מהחלקים הקשים בחיינו החברתיים במדינת ישראל.

אני חושב שבעבור האזרח הקטן הנושא של מחירי הדיור הוא כנראה הנושא הקשה ביותר. זה נושא שהאזרח מתמודד עמו, וחלקים מאתנו מתמודדים עמו רוב ימי חייהם עלי אדמות.

אני הבטחתי גם לחברי הכנסת וגם לשר האוצר לקצר מאוד בדברי. אני רוצה לדבר אתך, אדוני שר האוצר, בשפת מספרים, שהיא בדרך כלל שפה קצרה מאוד. בשנה האחרונה עלה מדד יוקר הבנייה, דומני, בכ-11%.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת רביץ, אתה כאן היחיד מתוך ארבעה מציעים, אז למה לקצר? תאמר מה שיש לך לומר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

קצר ולעניין עושה לפעמים את הרושם המתאים. אני רוצה להשיג "תכל"ס" בעניין הזה.

היו"ר י' עזרן:

מעט המחזיק את המרובה. אפשר לומר דברים רבים במלים מספר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני אוהב יותר לשאת את הנאומים שלי בנושאים ערכיים, רוחניים, אבל בעניין הזה – – –

היו"ר י' עזרן:

זה נושא ערכי מאוד.

שר האוצר א' שוחט:

אין לחבר הכנסת רביץ בעיה של פריימריס, אז הוא יכול לדבר לעניין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה נושא אולי לא ערכי, אבל זה נושא חשוב מאוד. ובכן, מדד יוקר המחיה עלה בשנה האחרונה, נדמה לי ב-11%.

אדוני השר, אני אקצר אם אקבל את כל תשומת הלב שלך.

שר האוצר א' שוחט:

אני מקשיב לך בתשומת לב רבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ובכן, מדד יוקר הבנייה עלה בשנה האחרונה ב-11%, וגם תשומות הבנייה עלו ב-11% בערך, ואולי קצת יותר. לאור העלייה האחרונה של המדד התפרסם בעיתונות שמחיר הדירות עלה ב-27% בשנה האחרונה.

אם אנחנו עושים השוואות בין המדדים, זה אומר שיש כאן משהו לא טבעי. זאת אומרת, שזה טבעי בחיי הכלכלה, אבל זה איננו מחויב המציאות. אילו היתה עליית מחירי הדירות פחות או יותר שווה לעליית תשומות הבנייה, הייתי יכול להבין זאת. זוהי עלייה המתחייבת מהמצב הכלכלי במשק. אבל אין כל ספק שאנחנו רואים כאן הפרש עלייה של 16% מעל לעליית מדדי תשומות הבנייה.

בשפת העם הפשוטה אומר, שלבנות בית לא יקר יותר מאשר ב-11%, וזו פחות או יותר העלייה של תשומות הבנייה. ולכן אין כל ספק שיש כאן עלייה שהיא בלתי מבוקרת. זו אולי עלייה שעל-ידי מעשים אמיתיים שלנו, שגם אינם עולים כסף, אנחנו יכולים לעצור אותה.

מעל הבמה הזאת דיברנו כבר פעמים מספר על הנושא, כאשר שר השיכון היה צריך להשיב לנו, והוא ענה לנו את התשובות שלו חזר וענה, ואני מתאר לעצמי שהתשובות היו כנות ומתוך רצון טוב, אבל כנראה מתוך חוסר יכולת.

כידוע לך, אדוני השר, אני קצת מצוי בנושא הזה. אין כל ספק שיש איזה גורם שמלווה אותנו לאורך כל התקופה, וזה הגורם של מחירי הקרקעות. מחירי הקרקעות בשוק הפרטי אינם ניתנים כל כך לשליטה על-ידינו. הם ניתנים לשליטה עקיפה, אבל לא לשליטה ישירה. המחיר הוא של היצע וביקוש, והשוק עושה את שלו. אבל למעלה מ-90% מקרקעות המדינה שייכות למדינה.

אומרים לנו זה חודשים רבים, בליווי תוכניות מפורטות – ועוד כשאני הייתי במשרד השיכון הכינונו שם תוכניות מפורטות כדי שנוכל לשלוט על מחירי הקרקעות והפיתוח. והמשרד, גם בממשלה הזאת, חוזר ואומר, ואני בדקתי את זה אצל פקידי המשרד, אצל אנשי המקצוע, ואני יודע שיש תוכניות יפות

וטובות, כמו אותה תוכנית משולבת שהמשתכן חותם חוזה על הקרקע ישירות עם המינהל, ואחר כך מתקבצים יחד הקונים ועורכים חוזה במכרז עם הקבלן. וכך מורידים גם את מחיר הקרקע, והקרקע איננה הופכת למצרך ספקולטיבי על-ידי המדינה, והאזרח הפשוט קונה את הקרקע במחיר שמאי. לא ארגיז את פקידי משרדך ואומר שיסבסדו וייקחו פחות ממחיר שמאי, אלא אדבר על מחיר שמאי, לא יותר.

אתה יודע שבעת האחרונה הוציא מינהל מקרקע ישראל בירושלים קרקע למכרז, וכתב שם מחיר מינימום. הקרקע הזאת נמכרה במחיר גבוה פי עשרה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איפה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

בירושלים, בגבעת-שאול.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

פי עשרה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

כן, פי עשרה. שומו שמים, מה אנחנו עושים עם הקרקעות שלנו, ובשביל מה? אותו דבר יהיה גם ברמות, אדוני השמאי, חבר הכנסת ויינשטיין.

שר האוצר א' שוחט:

כעת הרסת את כל אמינות השמאים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא הרסתי את האמינות שלהם. השמאים צודקים, אבל יש רעב כזה לקרקע ויש ספקולציות – – –

היו"ר י' עזרן:

מעניין מה היה המחיר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

בסופו של דבר זה הגיע לכ-40,000 דולר לדירה בת שלושה חדרים. אלה מחירים של ממשלת ישראל, קרקעות האומה?

היו"ר י' עזרן:

סליחה רגע, אני יודע שהיום בראשון-לציון המכרז האחרון הוא 50,000 דולר לדירה, בחולות שם. אז בירושלים זה עוד יותר?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו יודעים מה הם הגורמים לעלייה הזאת שאפשר לנו לבקר אותה. טוב שאתה נמצא כאן היום, אדוני השר, כי אני יודע ששר השיכון פשוט לא שולט על העניין הזה. הוא גם אומר זאת. הפקידים שלך אווזים אותו קצר. מצד אחד הם אינם – – –

היו"ר י' עזרן:

הכלכלנים, אדוני. הכלכלנים, אל תגיד פקידים.

אריאל וינשטיין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, כיוון שאנחנו מעטים כאן – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל השעה היא 20:50.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני שר האוצר, הרי אני יודע שאתה מבין היטב את העניין, ולמה לי להאריך. אני אשמח לשמוע את תשובתך. אתה מוכרח לקחת את העניין בידיים. שר השיכון לא מסוגל בעצמו לעשות, אתה מוכרח לקחת את העניין בידיים, להוריד את מחירי הקרקעות, לשווק קרקע שהיא מתאימה לבנייה, קרקע שיש לה פיתוח, ואם אין לה פיתוח – לבצע פיתוח.

אני יודע על מגעים שהיו עם משרד השיכון. אדריכלים מוכנים לתכנן את הקרקעות חנם. בתנאי, כמובן, שבסופו של דבר ישלמו להם המשתכנים. אבל הם לא מבקשים כסף. אפשר להכין קרקעות, להוציא לשוק, ולדעתי לפתור את הבעיה. תודה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנתונים שמסר חבר הכנסת רביץ הם פחות או יותר מתאימים. עדיין הבעיה קיימת, יש פער בין מדד יוקר המחיה ובין מדד מחירי הדיור. בשנת 1992 הפער הזה היה כ-12% – 23% היה יוקר מחירי הדיור ו-11.2% המדד הכללי.

אני מוכרח להגיד, שאם בודקים לאורך זמן בהיסטוריה של מדינת ישראל, הפער הזה הוא פער מצטבר, הולך וגדל. נדמה לי שמישהו עשה בדיקה, ומשנת 1965 זה הבדל של 300%. כלומר, מחירי הדיור עלו פי שלושה אל מול האינדקס.

הדבר נובע כמובן מעליית מחירי הדיור וממחסור בקרקעות. בשנה שעברה נתקלנו בבעיה חמורה, ולצערי הרב היא נכנסה גם למחצית הראשונה של שנת 1994. אין ספק שהקטר שמוביל את עליית המדד הוא עליית מחירי הדיור, שהיא גם בעיה כלכלית וגם בעיה חברתית.

אני מוכרח להגיד לך, חבר הכנסת רביץ, אני לא זוכר מתי סיימת את תפקידך כסגן שר השיכון – עם החלפת הממשלה, עם הבחירות. לא היו תוכניות מגירה ולא היו קרקעות מפותחות והמינהל לא יכול היה להוציא קרקע למכירה, לצערי הרב. כך קיבלנו את משרד השיכון ואת מינהל מקרקעי ישראל.

נכון שיש גם אפשרות להפנות אלינו אצבע ולהגיד: עברו שנתיים, למה לא עשיתם את זה. אני לא מסתלק מאחריות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה מדבר פוליטיקה.

שר האוצר א' שוחט:

אני מדבר על הבעייתיות. היו שלוש בעיות ענייניות בתחום הבנייה שאנחנו צריכים להתמודד אתן, ואנחנו כממשלה יכולים להתמודד אתן, אבל הדבר לא קל.

דרך אגב, ביני לבין שר השיכון יש עבודה משותפת בתחום הבעיה הזאת. אנחנו גם הגשנו תוכנית לממשלה, של שנינו, תוך ויכוח, שיח ושיג בעניין הזה. אנחנו בהחלט עושים יחד את המאמצים העליונים כדי שאכן הבעיה הזאת תיפתר. והיכן עומדים הדברים?

היתה לנו בעיה מסוימת ממרס 1993 של סגר, כאשר חלק גדול מכוח העבודה בענף היה סגור, לא היה יכול להגיע. כפי שאתה יודע, זה לא שלישי ממספר העובדים בבניין, אלא יש מקצועות מסוימים שזה 80%. לכן, שרשרת הייצור של הענף נפגעה קשות. בסופו של דבר החלטנו החלטה גורפת של מתן אישורים ל-25,000 עובדים זרים, כדי שתהיה יציבות בענף. שכן, לצערי הרב, אף שכ-25,000 ישראלים נקלטו בענף הבנייה, מספר גדול של ישראלים לא רצו להצטרף.

נושא שני. יש לנו בעיה קשה מאוד, שוותקה הוא מלפני קום המדינה, בדרך העבודה של הוועדות המחוזיות והמקומיות, בסרבול, בחוק תכנון ובנייה שהוא רע מאוד, והרבה מאוד בירוקרטיה בלתי ניתנת לתיאור במתן אישורים. התלונות שהגיעו אלי בנושא הזה מרקיעות שחקים. דברים שאי-אפשר לתאר – פרוטוקולים, לוח דיון, דרישות, אלף ואחד דברים. לכן הבאנו לממשלה הצעה לקיצור ההליכים האלה, לרבות תיקון לחוק התכנון והבנייה בצורה דרסטית, כדי לשחרר את הפקק הבירוקרטי ברגע שכבר יש קרקע וצריך לעבור לתהליך של אישורים.

נושא שלישי, שיווק הקרקעות. אנחנו לא משופעים בקרקעות באזורי הביקוש שהם גורמים להעלאת המחירים. העלאת המחירים נובעת בעצם מהפער שבין ההיצע ובין הביקוש. כמו שקורה, ככה מתנהג המשק. לכן מינהל מקרקעי ישראל עושה מאמצים עליונים על מנת לשווק קרקעות בהיקפים ניכרים באזורי הביקוש כדי להגדיל את ההיצע, וכתוצאה מכך כדי שירדו המחירים.

אני יכול להגיד, לפי מה שדווח לממשלה על-ידי שר השיכון והבינוי, שכבר בחצי השנה הראשונה של שנה זו שווקו במכרזים ובדרכים כאלה ואחרות מגרשים לכ-23,000 יחידות דיור; בה בשעה שבכל 1993 שווקו כ-15,000. היעד הוא – ולפי מה שראיתי אכן נגיע לכך – לשווק בשנה זו מגרשים לכ-50,000 יחידות דיור. וכך גם יהיה בשנה הבאה.

אם שלושת הדברים האלה – קרי הנושא של כוח אדם, ועדות התכנון למיניהן ברמות השונות ושיווק הקרקעות – יצליחו כפי שהממשלה רצתה, לפי הערכתי בתקופה לא רחוקה נהיה עדים להתחלת ירידת מחירי הדיור.

עשינו דברים נוספים. החלטנו על תמריצי זירוז לא רק לבנייה ממשלתית, בשיעור של כ-12,000 שקל למי שיתחיל לבנות. שינינו את מכרזי המינהל, תוך קנס כספי ולקיחה חזרה של הקרקע אם אין התקדמות. המכרזים היום הם מכרזים הרבה יותר כובלים בעניין הזה.

עשינו תוכניות מספר, לפי מה שאתה הצעת, לא בהיקף המלא. אי-אפשר שכל הבנייה תיעשה ככה, אבל לגבי 7,500 יחידות דיור מחיר הקרקע הוא קבוע והמכרז הוא על מחיר למטר רבוע שבו תימכר הדירה למשתכן. 10,000 יחידות בתוכנית "בנה דירתך", תוך עיקור והנחה במרכיב הקרקע לאוכלוסיות היותר חלשות.

הסדרי מימון לקבלנים תוך לקיחת אחריות של הממשלה לגבי מקרה שבו תהיה קריסה של הקבלן. הבנק שייתן מימון ידע שהממשלה עומדת בהיקף מסוים מאחוריו.

כלומר, עשינו מכלול של דברים במכלול של נושאים באותן נקודות שחשבנו שהן גרמו לבעיה. בתחום הזה הדברים ניתנים רק לחיזוי ולהנחה. על בסיס הדברים שעשינו בתחום כוח האדם, בתחום התכנון, בתחום שיווק הקרקעות, בתחום המימון, אני מאמין שאנחנו נהיה עדים בתקופה הלא-רחוקה לריסון המחירים, אני לא יודע אם להורדת המחירים. אבל במידה שיהיה ריסון המחירים, הדבר ישפיע גם על מחירי הדירות וגם על המדד הכללי.

יש לנו בעיה עם הנושא של קרקע חקלאית, אני לא רוצה כרגע להיכנס לדברים. הדברים נבדקים. יש המלצות, תצטרכנה להיות החלטות ממשלה. בסיכומי של דבר, אני מקווה שאנחנו נצליח להתגבר על הבעיה.

אני לא יכול שלא להסכים לתיאור עוצמת הבעיה ולתיאור היקפה.

אני רוצה להעיר עוד שתי הערות כוללניות. במידה מסוימת צריך להכיר בעובדה, יהודה ושומרון שימשו מקלט מסוים לביקושים. הממשלה בנתה שם בסבסוד עמוק מאוד, גם בתחום הפיתוח וגם בתחום המשכנתאות, וחלק מהביקושים נע לכיוון יהודה ושומרון.

לא כך פני הדברים עכשיו. אנחנו יודעים שאנשים מהססים, לא רוצים לעבור, גם הממשלה לא מעודדת את זה, ובסיכומי של דבר אותו אלמנט ששימש מקום שבו נספג חלק מהביקושים, למשל באזור ירושלים או באזור החוף, הדברים האלה אינם קיימים היום.

יש נושא נוסף ששנוי במחלוקת, זו השפעת שוק ההון על הביקושים. יש דעות לכאן ולכאן. ההיסטוריה הוכיחה, שכאשר היתה ירידה מסוימת בשוק ההון, בסיכומי של דבר, בתהליך של כמה חודשים היתה גם ירידה בעלות של הנכסים הקרקעיים. אני לא יודע אם כך יקרה אצלנו. אני רק מקווה שמה שהממשלה החליטה אכן ייתן פתרון לבעיה, וכפי שאמרתי וחזרתי ואמרתי, הבעיה הזאת אכן קיימת, הממשלה מתייחסת אליה, היא פועלת בכיוון מסוים, ואני מקווה שהיא תצליח לתת פתרון נאות. הפתרון הנאות היחיד מבחינתי הוא מיתון עליית המחירים בתחום הבנייה ואולי אפילו הורדה שלהם.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

שר האוצר א' שוחט:

בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

הדברים החשובים שאדוני אמר, האמצעים, שלושת הדברים, מביאים בחשבון את הנושא של כביש חוצה-ישראל? האם זה לא במסגרת הכללית? השאלה שלי היא פשוטה, כביש חוצה-ישראל יהפוך קרקעות לאטרקטיביות?

שר האוצר א' שוחט:

אין ספק שכביש חוצה-ישראל הוא לא פרויקט תחבורתי בלבד, אלא הוא פרויקט של יישוב הארץ ויצירת מקומות חדשים שבהם ניתן להקים דיור, מסחר ותעשייה. כביש חוצה-ישראל, בחשבון לטווח ארוך, צריך להוריד את הלחץ מאזור המרכז ולתת אופציות קרקעיות בתחומים השונים המרובים. לכן, כשאני כל כך דחפתי את נושא הכביש והקמת החברה ותקצוב העניין, ראיתי בחזוני לא רק את העניין התחבורתי, שהוא חשוב כשלעצמו, אלא חשבתי שאנחנו מקנים חוט שדרה נוסף למדינת ישראל, יכולת התיישבות, השקעות, בנייה ופיתוח. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. מה מציע אדוני השר?

שר האוצר א' שוחט:

אם כבודו מסתפק בהצעתי, בבקשה. אם לא, אין לי התנגדות שזה יעבור לוועדת הכספים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לא, ועדת הכלכלה. באופן קבוע כל נושאי השיכון עוברים לוועדת הכלכלה.

שר האוצר א' שוחט:

אין לי התנגדות.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מציע להסיר. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין ששר האוצר, מפאת השעה המאוחרת, לא נגע בבעיה המרכזית. אנחנו צריכים לדעת, שהסטייה בעליית המדד, התחזית מול מה שקורה למעשה, עלולה להגיע ל-80%-90%. אנחנו ציפינו, אדוני השר, לעלייה של 8%-8.5% במדד המחירים לצרכן, ונגיע ל-14.5%-15% השנה. זו סטייה של 80%-90%, וזו נקודה מדאיגה מאוד שמשליכה על כל המשק.

נקודה אחרונה. אני הגשתי הצעת חוק, אדוני השר, והייתי מבקש את שימת לבך. זה לא עולה כסף. הצעתי שמדיניות מינהל מקרקעי ישראל באשר למחירים תהיה טעונה אישור ועדת הכספים של הכנסת. כיום, את כל המדיניות והמחירים קובעים אינטרסנטים שמעניינת אותם הקרקע החקלאית. הם לא היו מעזים להעלות במאות אחוזים את דמי החכירה לחקלאים כפי שהם העלו אותם לאנשים שגרים בשיכונים, ל-200,000 איש שגרים בערים בשיכונים ותיקים. מועצת מינהל מקרקעי ישראל לא היתה מעזה לעשות את זה לגבי חקלאים, וזה סימן ועדות לכך שהנכס היקר ביותר במדינה, הקרקע, שהולך וחסר יותר ויותר, נמצא על-ידי המחוקק בידי אינטרסנטים שמעניינת אותם המערכת שלהם, הקיבוצים, המושבים, איך אנחנו החזקים מסתדרים. צריך להעביר את הנושא הזה, המדיניות והמחירים, לאישור ועדת הכספים לדורותיה, ואז נשיג גם איזו שליטה ויכולת לבחון את המדיניות הזאת הלכה למעשה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת ויינשטיין.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת הכלכלה, כהצעת המציע והשר?

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהנושא יעבור לוועדת הכלכלה.

הצעה לסדר-היום

גנבת מכוניות לאור היום

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 4552: גנבת מכוניות לאור היום. אומנם כתוב פה "לאור היום", אבל תאמין לי, גם לאור הפנס גונבים. היום יש תאורת הלוגן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לייזר.

היו"ר י' עזרן:

הכול הולך.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת מאור וחבר הכנסת רביץ – – –

היו"ר י' עזרן:

לא מאור, תמר גוז'נסקי. אבל חברת הכנסת מאור נמצאת פה, גם השר. נכבד עליך גם בגנבת מכוניות, אדוני השר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אבקש להודיעך ולהודיע לחברי הבית, ששר המשטרה ביקש, מטעמים שנתקבלו על דעתי, אם כי דעתי לא כל כך קובעת בכל מצב – – –

היו"ר י' עזרן:

אני מקווה שבנימוקים האלה אין נימוק שגנבו לו את הרכב ואין לו אפשרות להגיע. יש הרבה ניידות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא ביקש להעדר ולא להשיב היום. עלתה השאלה אולי הוא ישיב בשבוע הבא, אבל השבוע הבא עמוס, לקראת הפגרה, ואני הבעתי את רצוני והסכמתי שאולי הוא ישיב בהזדמנות אחרת. חשבתי שאולי טוב יש בכך, אדוני היושב-ראש, כי מה שקורה אצלנו, אנחנו מגישים הצעה, השר לא יודע מה אנחנו אומרים והוא עולה ומשיב מה שהכינו לו. אבל יכול להיות שמקריאת הפרוטוקול והדברים שייאמרו כאן, ואולי מישהו ירצה להסיר את הצעתי ויצטרף לדיון, והערה אחת או שתיים של היושב-ראש כפי שהוא נוהג לעשות, אז אולי נוכל לקבל תשובה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקבל גם קצת מהזמן שהיה לשר כאן.

היו"ר י' עזרן:

אני אפילו לא הפעלתי את השעון. ידבר אדוני כמה שהוא רוצה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני הצעתי, אדוני היושב-ראש, שההצעה תהיה: גנבת מכוניות – שוד לאור היום. ואני קורא: גנבת מכוניות לאור היום. כשחברים שמעו שאני עומד להגיש את ההצעה הזאת היום הם אמרו: מעניין, המכונית שלי נגנבה. ואמר לי חבר כנסת שאיננו כאן: המכונית שלי נגנבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לפני יומיים ניסו לגנוב את המכונית שלי.

היו"ר י' עזרן:

גם במכונית שלך מעוניינים? אז בטח השוק במצב קשה מאוד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מקווה שהפוטנציאל לא צופה בנו, אבל שלי עדיין לא נגנבה. ברחוב שלי נגנבו מכוניות מספר.

היו"ר י' עזרן:

המכונית של הרב רביץ נוסעת במעשה נסים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני, כבוד היושב-ראש, אני רוצה לומר לך במה מדובר. בשנה החולפת נגנבו 23,500 מכוניות. אם כך, מספר הנפגעים הוא 100,000 בערך, עם הנכדים שנכנסים לפעמים למכונית, 100,000 בשנה. בתוך שלוש-ארבע שנים, רבות, אנחנו מדברים כאן על ציבור של מאות אלפים. הנושא הזה נוגע למאות אלפים ולמשק.

מדוע נזעקתי להעלות את הנושא הזה – ואני אפילו הגשתי את הצעתי כהצעה דחופה – הרי זה מעשה של יום-יום, כל כמה דקות נגנבת מכונית. מה פתאום הגשתי את הצעתי? מדוע ביקשתי דחיפות?

אני ידעתי שנגנבות מכוניות ושמעתי משהו על משחטות, זה נקרא "בתי-קברות". בדרך כלל, אדוני היושב-ראש, שני רבנים יושבים כאן – – –

היו"ר י' עזרן:

אין חברה קדישא לעניין הזה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בבתי-קברות, ביארצייט פוקדים את בית-הקברות, אבל מתי המשטרה פוקדת את בית-הקברות, האם ביארצייט?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה בית-קברות של הרפורמים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם היא פוקדת אותם פעם בשנה?

מדוע נזעקתי להעלות את הנושא הזה על סדר-היום? כי קראתי מאמר מעניין ב"מעריב"; היה מאמר מעניין מאוד ומקיף של העיתונאי יוסי ולטר. אבל לא המאמר היה העיקר שהסב את תשומת לבי. מה שהסב את תשומת לבי היה תמונה גדולה שראיתי אותה ולא הבנתי אם התמונה הזאת היא תמונה אמיתית. הבאתי את התמונה, אבל היא לא יצאה טוב ולכן אני לא יכול להציג אותה. ראיתי בתמונה שלדות של מאות מכוניות מונחות ליד עצים, בפריסה. זה לא היה בתוך יער שאי-אפשר לגלות את זה. מאות שלדות של מכוניות מונחות במשחטה הזאת, לאור היום. ממסוק רואים, מגלים את זה. לא צריך צילום אוויר. ומסתבר שמשחטות כאלה, בתי-קברות כאלה יש בארץ לא אחד ולא שניים.

היו"ר י' עזרן:

זו שחיטה בלתי חוקית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זו שחיטה בלתי חוקית, זה טרף. אבל אני מבקש שאת הטרף המשטרה כן תבקר, לפחות ביארצייט, פעם בשנה.

תיכף נדבר על המשטרה ומה הבעיה שאני רואה אותה.

אמרתי לעצמי, יש לנו כאן משחטות שרואים אותן לאור היום, שכל עין בלתי מזוינת יכולה לראות אותן, שכל מסוק – ולדאבוננו הארץ שלנו קטנה, ולצערנו היא הולכת וקטנה – יכול לגלות אותן. אם יש חמש-עשר מכוניות, אולי לא מגלים. אבל מאות מכוניות, במקבץ כזה, לאור היום, לא רואים אותן?

100,000 איש סובלים מדי שנה, רכושם נגנב.

היו"ר י' עזרן:

ומה עם הביטוח?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תיכף נדבר על זה, אדוני היושב-ראש.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חברות הביטוח מממנות הליקופטר בשביל המשטרה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן.

אני אומר, אי-אפשר להיות בבתי-הקברות האלה יום ולילה, אבל מארב משטרתי פעם בחודש – לתפוס ולברר מי האנשים, מי שלח אותם, מי החל במשחטה הזאת, הרי מישהו תפס חזקה על שטח. אם מישהו, כנופיית גנבים תפסה חזקה על שטח מסוים והביאה לשם את השלדים, זו תעשייה של פירוק, של גנבה, של הזמנת מכוניות. גונבים מכוניות. אינני רוצה לעשות תעמולה לסוגים מסוימים, אומרים לי שמזמינים את המכוניות האלה, אלה ואלה גונבים אותן. מישהו מזמין ומישהו יודע, המחשב אומר, היום אני מזמין מכונית כזו וכזו. מזמינים אותן. אי-אפשר לעשות מארב? לבוא בלילה עם הליקופטר?

היו"ר י' עזרן:

הם היו בדרך לעזה. אולי המצב החדש פתר. אני סתם שואל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה לא בעזה.

היו"ר י' עזרן:

אני יודע. אני מתכוון לשאול, עם האוטונומיה, אולי זה פתר חלק מבעיית המשחטות האלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

המשחטות האלה נמצאות, לדאבוני, גם בתחומי "הקו הירוק".

היו"ר י' עזרן:

לא אמרתי שלא. אני דיברתי על האוטונומיה. אולי זה פתר חלק מהבעיה. אני שואל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אולי בסגר היתה הפחתה. באזור שאני גר בו פחת מספר הגנבות. אני מתעניין בזה; זה נושא שמאוד מעסיק אותי, משום שכל אחד מאתנו השקיע ממיטב כספו במכונית, ואנחנו יודעים כמה לא נעים להישאר חודש בלי מכונית.

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אתם יודעים שיש כל כך הרבה סטיקרים על המכוניות. אילו היו כותבים על כל מכונית, נוסף על כל הסטיקרים, "לא תגנוב", אולי, אתה תתפלא לשמוע, זה יכול לעזור. או לפחות: "מכוניתי לא נוסעת בשבת". זה יכול למנוע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני, "לא תגנוב", לא רק בעברית אלא גם בשפות אחרות, ואני לא אומר אילו, אבל גם בשפות אחרות.

אדוני היושב-ראש, אני משלם מסים, אני קונה שירותי ביטחון, אני קונה בכספי שירותי משטרה. אני משלם מסים שבהם קונים שירותי דואר ושירותי משטרה. אם יש מאות מכוניות במקום מסוים, זה שייך למישהו. הרי בעל קרקע לא ייתן למישהו להיכנס לקרקע ששייכת לו ולהקים בית-קברות כזה. אלה כנופיות. זו מערכת. איפה התחכום שלנו? לא כל יום, לא כל חודש, אבל שיהיה מארב. מגיעות מכוניות למשחטות. באמצעות מארב אפשר לתפוס את האנשים, לגלות מי ומה; מי עשה את זה, מי שלח אותם, למי זה עובר, מה השיטה? איפה אתה גונב? מי הם חבריך?

אני יודע שלמסמך יש משימות, ואני יודע שלאזרחים קשה היום לקבל שירות מהמסמך, כי היא עסוקה והיתה עסוקה בבעיות של אינתיפאדה ובבעיות קשות של ביטחון פנים. מוטל עליה הרבה מאוד. אבל אני מחפש את התחכום, אני מחפש את ההליכה למקום, ובמאמץ קטן, לא גדול.

אדוני היושב-ראש, שאלת על חברות הביטוח. חברות הביטוח מוציאות מיליון שקל לשנה על יחידה שנקראת, לפי המאמר של יוסי ולטר, עורך תנועה. 12 שוטרים לשעבר, עם כלי רכב שכורים, נשכרו על-ידי חברות הביטוח לטיפול בבעיה.

יש כאן שתי שאלות מרכזיות. שאלה אחת: האם יש הצדקה לכך ששירות שצריך להינתן על-ידי זרוע של משלם המסים, דהיינו על-ידי משטרה, יינתן על-ידי גורם פרטי? האם זה טוב שיווצר מצב שגורם פרטי מגן על עצמו? במצב שנוצר, חברות הביטוח מגינות על עצמן במקום שהמשטרה תגן עליהם, תגן על משלם המסים. מחר לא יהיו למשטרה אמצעים, יגידו לי לארגן שמירה על השכונה, כמו שראיתי בקולומביה. בכל רחוב יש שם שומר, ולמרות זאת חטפו שם אנשים, בתקופה שהייתי שם.

תפקידה של המשטרה להגן על משלם המסים. מדוע צריך להגיע לכך שחלק של משלמי המסים יגנו על עצמם על-ידי רכישת שירותי משטרה מגורם פרטי וישלמו מיליון שקל לחברות הביטוח? מדוע? אם חברות הביטוח משלמות מיליון שקל, זה לא על חשבון, זה על חשבוןך ועל חשבוןי, כשאנחנו משלמים פרמיית ביטוח. הרי הן לא מנדבות את השירות הזה. הן לא לוקחות את האנשים האלה כדי להעמיס על עצמן ולהפחית מרווחיהן. הן גובות את זה בחזרה מהמבוטחים, מבוטחי הרכב.

והנזק הוא לא רק מיליון שקל, הוא הרבה יותר גדול. אני חושב שזה לא תקין שבמקום משטרה, שזה תפקידה, גורם כלכלי שנפגע פועל בתקציבו ומקיים את הביטחון, במקרה זה ביטחון על הרכוש. תפקידה של המשטרה הוא מתן הביטחון, להגן על הנפש והרכוש.

אני מבקש מהשר ששייב לי: כמה גנבים נתפסו במשטחות? מה ידוע למשטרה על המשטחות? איך ייתכן שלאור היום מקיימים את המשטחות האלה? מה הם סדרי העדיפויות של המשטרה בטיפול? האם האזרח ראוי להגנה על רכוש? מדובר על 100,000 אזרחים מדי שנה. הם ראויים להגנה טובה יותר. אם כן, מה הן הדרכים? מה דרוש למשטרה? למה היא לא ממלאת את תפקידה? מה הם רוצים שהכנסת תעשה כדי שימלאו תפקידם – תקציב? דרבון? הצעות לסדר-היום? אי-אמון לממשלה? מה? איך נגן על אזרחינו משלמי המסים, זה תפקידנו.

מה המצב לעומת שנים קודמות?

יש כאן תופעות לוואי כתוצאה מהפרשה הזאת, מההתפתחות הזאת. פרמיות הביטוח מנופחות בגלל ההפסדים של חברות הביטוח. כל אזרח משלם פרמיות ביטוח גבוהות יותר משום שלחברות יש הפסדים מהגנבות הנוראיות, אף שהן מבוטחות בביטוח משנה.

ונקודה נוספת. רצוי שתדעי זאת, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; אני יודע שאת רגישה מאוד לנושאים האלה של זכויות הפרט. דעי לך שיש היום חברות נוספות שהן מגלות רכב – – –

היו"ר י' עזרן:

היא בעד תחבורה ציבורית. היא בעד פרולטריון, לא בעד מכוניות חדשות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל להגיע בתחבורה הציבורית, ברכב.

היו"ר י' עזרן:

כן, אני רוצה להעיר לך דבר אחד, חבר הכנסת, ברצינות, קראתי מאמר שחברת ביטוח מוכרת מערכת סנדול, לא כאן, בחוץ-לארץ, במחיר עלות, וגנבת המכוניות ירדה בצורה דרסטית. אולי, באמת, הרי רכב מסונדל קשה מאוד לגנוב, אולי כדאי לחשוב על זה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אפשר, זה רעיון מעניין.

נוצר מצב שיש חברות פרטיות שמגלות רכב גנוב, אז כבר נוצר ביזנס. מהו הביזנס? החברות האלה גונבות את הרכב, אחר כך הן מחזירות אותו תמורת מחיר מסוים. זה כמו אותו זגג שבילילה מנפץ את השמשות ובבוקר הוא מציע שירותי תיקון. אני אגנוב, ואני אגלה. באווירה של משחטות כאלה הכול אפשרי.

60% מכלי הרכב מפורקים ו-30% חוזרים לכביש בזהות חדשה. אם כך, אם אני יכול לגנוב רכב ולהחזיר אותו לכביש בזהות חדשה, למה לא להחליף חלפים? הרי 60% נשארים אצלי באיזו צורה. ניקח חלפים משומשים, נחליף, ונכניס אותם לזהות. זה ביטחון. נעלה אותם חזרה לכבישים אם שינינו קצת חלפים, כל חלף הוא מאות שקלים. ביטחון, בטיחות.

אני יודע שיש, כל אחד מאתנו יכול ללכת, ואני אומר את המקום הסודי הזה – אני מבקש לא לרשום את זה בפרוטוקול; לרשום שאני מבקש לא לרשום בפרוטוקול. יש רחוב המסגר, וברחוב המסגר אתה יכול לקבל דלתות וכל חלף שאתה רוצה. אז זה לא רק המשטרה – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חלף – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא חלף עם הרוח. חלף עם הרוח למי שגנבו ממנו.

היו"ר י' עזרן:

אדוני יודע מה זה חלף על-פי ההלכה? זה סכין שחיטה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני כבר מסיים.

היו"ר י' עזרן:

הבטחתי לא להפריע לו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני כבר מסיים.

היו"ר י' עזרן:

זכותך, בבקשה. היושב-ראש חייב לקיים הבטחות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רוצה שתביני שאת חברת הכנסת היחידה באולם. יש אחרי עוד עשר הצעות לסדר-היום, וכולן מבטלות, ואת היחידה שנשארת. בואי נחשוב שאחרי, לפניך, עוד שניים, אז עוד שתיים-שלוש דקות.

היו"ר י' עזרן:

שתיים-שלוש דקות?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אולי פחות מזה.

יש מקום מאוד מאוד סודי, שאיש לא יודע עליו, רחוב המסגר, אבל שם אפשר לקבל כל מה שאתה רוצה, משומש. טוב, אז המשטרה עסוקה בבעיות של אינתיפאדה ובבעיות אחרות – – –

היו"ר י' עזרן:

מס הכנסה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איפה מס הכנסה? איפה הקבלות? איפה מס ערך מוסף? איפה התאמות מלאי? הולכים לרוכל, עמך, שיש לו חנות בלוד או ברמלה, אליו באים ועושים אלף ואחת ביקורות, ואם מצאו שהוא מכר מסטיק בלי לרשום אותו – מייד, אני כבר מסיים – – –

היו"ר י' עזרן:

אני רואה שיש לך בעיות עם חברת הכנסת – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גונבים לי את הזמן. לא רק מכוניות גונבים, גם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

היו"ר י' עזרן:

לא, לא גונבים לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אוקיי, אני כבר מסיים. באמת, בלי ההערות האלה, אני כבר מסיים. מה שקורה הוא שיש מס הכנסה, באים לרוכל ברמלה או בלוד, ואם הוא מכר מסטיק בלי לרשום תקבול, אוי ואבוי מה שעושים לו, חמש שנים פסילה. וכאן יש לך תעשייה שלמה של גנבות מאנשים, של רכוש גנוב ללא רישום במיליוני שקלים. למה אנחנו לא קוראים על כך? מס הכנסה, מכס, כל המערכת השלטונית.

אדוני היושב-ראש, הנושא רציני, ואני הייתי מבקש, העלינו כולנו שאלות. אני חש את ההזדהות של חברי הבית עם דברי, ואני רוצה לומר שאני מבקש שהשר ישיב על הדברים הללו אפילו אחרי הפגרה. אנחנו חייבים לקבל תשובה, ואני מקווה שהתשובה תהיה מעשית, עם פעולות.

אני מודה לחברות הכנסת על שימת הלב ועל הסבלנות שהן גילו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מודים לך, אדוני חבר הכנסת.

כעת אנחנו עוברים לנושא הבא; סליחה, לגבי הצעה אחת – המציע לא נמצא.

הצעות לסדר-היום

קיום מעונות יום לילדים

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חברת הכנסת ענת מאור.
בבקשה – הצעות לסדר-היום מס' 4699 ו-4700: קיום מעונות יום לילדים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-1 בספטמבר 1994 אנחנו עלולים להימצא מול שוקת שבורה במערכת מעונות-היום. המערכת הזאת, שמעניקה חינוך ובית חם ל-45,000 ילדים, המערכת הזאת שמעסיקה כ-8,000 עובדים, רובן נשים, מטפלות, גננות, מבשלות, המערכת החשובה הזאת, שהודות לה יכולים שני בני-זוג לצאת לעבודה, שהודות לה נשים יכולות להשתלב בעבודה גם כאשר יש להן ילדים פעוטים עד גיל שלוש, המערכת הזאת עלולה לקרוס אם לא תינתן עזרה ממשלתית מהירה להצלתה.

הבעיה של מעונות-היום מזכירה לי את הבעיה שדנו בה בצהריים בוועדת העבודה והרווחה, נושא "המשקם". מה המשותף? הממשלה מכירה בחיוניותו של שירות לציבור, אם זה "המשקם" שבו עובדים מוגבלים ואם אלה מעונות-היום שבהם מתחנכים ילדים, אבל כאשר היא באה לתקצב את השירות הזה היא עושה תקצוב חסר. ההיגיון מאחורי התקצוב החסר הזה אומר, שאם התקצוב יהיה חסר ואם למערכת הזאת – זו יכולה להיות חברת "המשקם" או במקרה הזה ארגוני הנשים שמפעילים את מעונות-היום – שאם במקרה הזה התקצוב החסר יאלץ אותם לצמצם, לקצץ את השירות, הרי הממשלה יצאה עם רווח מהעניין. לכן מלכתחילה יוצאים מהנחה שהמוסדות לא יוכלו לעמוד בתקציב.

בנושא שבו אנחנו מדברים עכשיו, במעונות-היום, פועלת שיטת חישוב – הארגונים והאוצר ומשרד העבודה והרווחה יושבים ומחשבים כמה עולה החזקת ילד פעוט במעון, ולפי זה קובעים מחיר להחזקת ילד חודש במעון. אבל כאשר באים ארגוני הנשים ותובעים את כיסוי ההוצאה הזאת, אומרים להם: קודם כול, אתם יכולים לקחת מההורים. לקחתם עד עכשיו 700 שקל לחודש, אתם יכולים לקחת יותר. דבר שני אומרים להם: אתם יכולים גם לסבסד; מדוע לא תסבסדו? כך נחתמו הסכמים שלפיהם מעונות-היום, אם הם מקבלים תינוק, וזאת תמיד מחלקה מיוחדת במעונות, הארגונים צריכים לסבסד אותו ב-28%. אם הם מקבלים ילד מצוקה, הם צריכים לסבסד אותו ב-25%. למה? – ככה.

כאשר הארגונים מתקשים להשיג תרומות – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, המעון חייב לסבסד אותם?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הארגון חייב לסבסד. זאת אומרת, הממשלה לוקחת את ההוצאה הכוללת, מורידה מזה את השתתפות ההורים, ולגבי מה שנשאר היא אומרת: אני לא מסבסדת את הכול. אתם תסבסדו חלק בתור ארגונים ציבוריים, תאספו תרומות, וכו'.

במשך השנים הממשלה גם התנערה מהאחריות שלה להשקעה בפיתוח, בתשתיות ובציוד, וכל ההוצאות האלה נפלו על הארגונים. מה שקרה ב"המשקם" קורה גם במעונות-היום. ב"המשקם" הביאו בתחילת השנה, יצאו מהנחה ש"המשקם" לא תשלם תוספות שכר. בפועל היתה תוספת יוקר, והיתה העלאת שכר המינימום, וכמובן גם עובדי "המשקם" קיבלו את העלאות השכר האלה. אותו דבר במעונות יום. יש ארגונים ציבוריים שחייבים, כמו כל מעביד, בהסכמי שכר. ברגע שיש הסכמי שכר השכר עולה, המעביד חייב לשלם. הממשלה לא מכירה בהסכמים האלה, הגירעונות של הארגונים גדלים, לכן התוצאה – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

המעסיק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

המעסיק.

עובדיה עלי (הליכוד):

למעביד יש קונוטציה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אין בעיה. לכן מה שקרה הוא, שכתוצאה מהדברים שתיארתי פה הגיעו הארגונים לגירעון כספי שוטף – בשלושת הארגונים הגדולים, "נעמת", ויצ"ו ו"אמונה" – של 60 מיליון שקל. הארגונים האלה הגיעו למסקנה, שיהיה זה חוסר אחריות מצדם להמשיך להפעיל את המעונות, אם האוצר לא יסייע בידם בכיסוי הגירעון הזה. אני מצטערת מאוד על ששר האוצר כבר יצא, ושרת העבודה כידוע עדיין מחלימה, ואנו מאחלים לה שהחלמתה תהיה מהירה ומלאה.

היו"ר י' עזרן:

ואני מצטער לומר שגם ממלא-מקומה, השר עוזי ברעם, אמור לטוס בדחיפות לבואנוס-איירס, כדי לייצג את הממשלה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה שאני טוענת הוא שהדבר דחוף ביותר והטיפול בנושא זה דחוף ביותר. אי-אפשר של-45,000 ילדים לא יהיה סידור לימודים ב-1 בספטמבר.

בסיכום, אני רוצה לומר: מערכת מעונות-היום קמה מלכתחילה במחשבה לעזור לנשים לצאת לעבודה. לאחר עשרות שנים של עבודה מסורה מאוד של ארגוני הנשים, המערכת הזו היא מערכת מפוארת, מערכת חינוכית מפוארת, ואותם מגזרים באוכלוסייה שהמערכת הזו לא פעילה בקרבם הם מגזרים הסובלים מהעדד טיפול בגיל הרך, כמו למשל יישובים ערביים רבים. לכן צריך להרחיב את המערכת הזו, צריך לשפר אותה, והממשלה חייבת ליטול על עצמה את האחריות המיידית לכיסוי הגירעון הזה ולהגיע להסדר ולהסכם חדש עם ארגוני הנשים, כדי שהעתיד של מערכת מעונות-היום בישראל יובטח. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחברת הכנסת, גם על הקיצור. מה את מציעה, להעביר זאת לוועדה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני יכולה להציע רק דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

נכון. חברת הכנסת ענת מאור באותו נושא, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברתי חברת הכנסת גוז'נסקי, חבר הכנסת עובדיה עלי, 45,000 פעוטות הם אלה המחזיקים אותנו בשעה זו של הערב, לאחר שבוע כה עמוס. 80,000-90,000 הורים חרדים, שמערכת מפוארת, שהוקמה בעמל של עשרות שנים, עלולה לקרוס. הפעוטונים במשבר זה שנים מספר. ועדה מיוחדת של הכנסת הגישה תביעות סבירות, לא קיצוניות, למשרד העבודה והרווחה, לפני שנה בדיוק, ב-8 בפברואר, אך לצערי הרב הן לא נענו.

מערכת החינוך של הגיל הרך היא מערכת שאמורה להיות מטבעה ממלכתית ולא התנדבותית. אנחנו מדברים על תפיסה חינוכית שיש בה חשיבות מרכזית לחינוך הילד מגיל אפס עד גיל 21-25. אם פעם חשבו שרק הוראת העברית, הוראת קרוא וכתוב בכיתה א', היא תחילת הלמידה, כבר מזמן כל התורות החינוכיות מצאו שלא כך הדבר.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, כי הכנסת הזו חוקקה חוק חינוך חינוך מגיל שלוש, והחוק הזה לא מבוצע, נדחה למשך חמש שנים, רק מטעמים כספיים. עדיין שנתיים לפנינו, אך בתפיסה ובפילוסופיה, זה מה שאמור היה להיות, ועל כך אנו צריכים להיאבק. עד שהחוק ייכנס לתוקפו, האחריות היא אחריות הממשלה והביצוע הוא בידי ארגוני הנשים, ולא להיפך.

מבחינה חינוכית, הוכח ונמצא כי לגיל הזה יש משמעות אדירה, וזה לא נכון להשאיר את הילד בבית אלא יש מקום להנחיל לו ערכים וחיי חברה, ובגיל הנמוך ביותר. לכן משפחות רבות נכנסות למסלול מעונות-היום.

זה הכרחי גם למשפחה העובדת – לא עוד אם היוצאת לעבודה כמפרנסת שנייה, אלא חברה החייבת להתאים עצמה למשפחה העובדת על שני חלקיה. מדינת ישראל רחוקה מלהיות מותאמת למשפחה העובדת במלואה. רבות מן המשפחות בחרו בשתי קריירות, והן חייבות לקבל שירות מן המדינה שהן משלמות לה את המסים. מערכת החינוך צריכה להיות בנויה החל מגיל שלושה-ארבעה חודשים, והיא חייבת להיות מערכת מלאה, משעה סבירה בבוקר, שעה 08:00, ועד השעה 15:00. החופשות צריכות להיות מצומצמות יותר, ומעונות-היום מוכנים לכך, כמובן עם התגמול ההולם. זהו היעד שחייבים להגיע אליו.

הנושא של חינוך ציבורי, כמוהו כמו הזכות לעבודה, לבריאות ולדיור – אלו הן זכויות יסוד של חברה מודרנית. מדינה שלא עומדת בהן, מקפחת את האזרחים שלה בדברים אלמנטריים.

ההסברים למשבר במעונות-היום הם מצטברים, כי, כאמור, זה לא דבר פתאומי. התרענו על כך ותבענו, ואני מצטערת על שמשדד העבודה לא נענה לתביעות. תבענו לשאת בעלות של 20 מיליון שקל, כדי להביא לשינויים משמעותיים.

ההסבר הראשון למצב הוא השכר. טוב שהשכר הועלה גם במעונות-היום, שכן המטפלות עושות עבודה בלתי רגילה, בתנאים קשים ביותר ובצפיפות רבה ביותר. כמו שהעלו את השכר למורים ולמורות, וטוב שעשו כן – וזה עדיין לא מספיק – אין ספק שהגגנות ועובדות המעונות הן חלק מהמערכת החינוכית. נגיד בנק ישראל ואחרים רואים, לצערי, בשכר את מקור העיוות במשק ואת הסיבה לאינפלציה. אך שכר מינימלי הוגן הוא דבר הכרחי, וברור שבמקביל להעלאתו חייבים לתקצב אותו. לא ייתכן שיד אחת תעלה את השכר ויד שנייה תשכח אותו לחשב בתקצוב.

הדבר השני, וחברת הכנסת תמר גוז'נסקי הזכירה אותו, הוא שהאחריות למבנים ולציוד היתה מאז ומתמיד של הממשלה, והממשלה הפחיתה את השתתפותה בנושא זה.

הדבר השלישי הוא הביטחון. בצדק הטילה ועדת החינוך והתרבות הרבה יותר משימות ביטחוניות גם על גני-הילדים, שכן ההורים והרשויות המקומיות לא היו שקטים. הדבר גורם לעלויות. מה תבענו בוועדת המשנה שחברת הכנסת גוז'נסקי עמדה בראשה?

היו"ר י' עזרן:

זו לא ועדת משנה אלא ועדה משותפת.

ענת מאור (מרצ):

הקמנו ועדה קודמת שהיתה ועדת משנה.

היו"ר י' עזרן:

את מבינה שמבחינה נהלית לא אוכל להעביר את הנושא, אף שאני רוצה להעבירו.

ענת מאור (מרצ):

ילדי רווחה: חייבים לקלוט הרבה יותר ילדים במעונות. הרשויות המקומיות לא עומדות בכך, ובצדק, וגם ארגוני הנשים לא עומדים בכך. משפחות ללא תנאים חייבות להכניס ילדים למעונות ללא עלויות. הפניות רבות, ותבענו להגדיל את מספר ילדי הרווחה ב-2,500 נוספים.

הקלות: הקריטריונים קובעים עלויות למשפחות המגיעות כמעט ל-1,000 שקל. הדגשנו שהכרחית הנחה במקרים שבהם יש למשפחה שלושה ילדים במעונות; למשפחות שבהן האב אלכוהוליסט או מובטל; למשפחות צעירות; לבעיות גירושין. הכול – תביעות סבירות ולא מוגזמות.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת: נשים במדינה הוכיחו כי הן יודעות להיאבק על הזכויות ועל הצרכים שלהן. מי שיעקוב אחר ניתוח המאבקים המקצועיים של המורות והמורים, העובדות הסוציאליות והעובדים הסוציאליים, האחיות, עובדות ועובדי המדינה, יראה שהמצב שבו אנו רק מתנדבות וממושמות חלף ועבר, לשמחתי הרבה. ועידת "נעמת" שהסתיימה אתמול הוכיחה שאין אפשרות לעשות הסדרים והסכמים במדינה בלי לשתף באופן מסיבי ורציני את הנשים.

שלושה ארגונים – "נעמת", ויצ"ו ו"אמונה" – בקשת הפוליטית הרחבה ביותר, הניחו את הבעיה, ובצדק, לפתחה של הממשלה. לא ניתן לדחות אותה. 1 בספטמבר בפתחנו, עוד חמישה שבועות. אני תובעת שהכנסת תתבע מהממשלה שלא להעמיד במבחן את האומץ ואת הנחישות של 8,000 עובדות מסורות של ארגוני הנשים, העושות זאת לאורך עשרות שנים. בידינו החובה והזכות לפתור את הבעיה ולאפשר ל-45,000 ילדים ול-90,000 הורים לפתוח שנת לימודים במערכת החינוכית של הגיל הרך, כמו שפותחים אותה בכיתות א', בחטיבות הביניים, בבית-הספר התיכון ובאוניברסיטאות. זה לא פחות חשוב. הערעור הקיים היום גורם לחרדות ולאי-שקט לאנשים רבים מדי.

לפיכך, אני חושבת שהכנסת חייבת לטפל בכך. הפתרונות ניתנים לביצוע. את הגירעון של 60 מיליון שקל אי-אפשר, כמובן, לפתור ביום אחד, אבל העברה מיידית של 20 מיליון שקל וקבלת אחריות של הממשלה לכל החינוך בגיל הרך, במימון של ארגוני הנשים – זה היעד.

היו"ר י' עזרן:

את פשוט אומרת שיקדימו את החוק.

ענת מאור (מרצ):

תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

יקדימו את חוק חינוך חובה, מגיל שלוש.

אני חוזר על מה שאמרתי. השר עוזי ברעם, ממלא-מקומה של שרת העבודה והרווחה, עומד כעת להמריא בדחיפות לבואנוס-איירס כנציג הממשלה לטקס הרשמי שם, לצערי הרב, והוא מתנצל על שאינו יכול להיות נוכח ולהשיב כמובן על הצעות לסדר-היום. אבל הוא מציע להעביר את הנושא הזה לדין מעמיק בוועדת העבודה והרווחה, ואני מתכוון לוועדה המשותפת של – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה נקרא: הוועדה המשותפת לחינוך, בריאות ורווחה בגיל הרך.

היו"ר י' עזרן:

מאה אחוז. ובכן, אני מסכים.

לפני שנעבור להצבעה אחרי הסיכום, יש הצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי להסיר. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה מזלזלת בכנסת. זה לא עניין של שר התיירות שאמור להשיב על ההצעה הזאת. לא יעלה על הדעת שהממשלה לא נמצאת כאן בכלל, איש משרי הממשלה אינו נוכח כאן, גם לא השרים התורנים. וזה לא רק עכשיו, כל שעות הדיון כמעט.

היו"ר י' עזרן:

לא כל שעות הדיון. עכשיו היה שר האוצר.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם בשעה שניהלתי את ישיבת המליאה שרים לא הופיעו, לא השיבו. פשוט עושים מהכנסת חוכא ואיטלולא. כיושב-ראש הישיבה לא רציתי לנצל את כס היושב-ראש ולהתייחס לעניין הזה, אבל אני מנצל את ההזדמנות הזאת כדי להתריע על התופעה המבישה הזאת. הממשלה מזלזלת בכנסת, ואי-אפשר לעבור על כך לסדר-היום.

שנית, לגופו של עניין. חברות הכנסת הנכבדות, גוז'נסקי ומאור, הציגו כאן נושא מאוד בעייתי, שאין ספק שיש לתת לו מענה ותשובות הולמות. שוב, אנחנו לא יכולים להתעלם מהבעיה הקשה הזאת, ש-45,000 ילדות וילדים יימצאו בעוד חודש וחצי ללא תשובה הולמת ולא יהיה להם מעון יום מתאים.

דיברו כאן על בעיות המבנים, על בעיות תחזוקה, בעיות הביטחון. כל הבעיות שהועלו, בצדק הועלו. ואני שואל אותך, אדוני היושב-ראש, איפה הממשלה? הממשלה הזאת שבאה לציבור לפני שנתיים במסר חדש, עם תקוות חדשות, עם סיפורים על שינוי סדרי העדיפויות הלאומיים – במה מתבטא שינוי סדרי העדיפויות הלאומיים? המצוקה גוברת, העוני גדל, הכלכלה קורסת, ואנחנו רואים כעת שגם מעונות-היום סובלים בצורה בלתי נסבלת.

ההערה האחרונה שלי מתייחסת לגובה התשלומים. הנטל שמוטל על הזוגות הצעירים הוא בלתי נסבל, הוא קשה ממש. זוג צעיר שמקים משפחה בישראל, מקים בית, בעצם נמצא בתקופה הקשה ביותר שלו. יש לו חובות של משכנתה, רכישת ציוד, רכישת ריהוט מינימלי לבית. הזוגות הצעירים נמצאים במצב הקשה ביותר, והם אמורים לשלם מאות שקלים להחזקת תינוק במעון יום. זה דבר בלתי נסבל, וצריך להקטין את הנטל הזה ולסייע למשפחות הצעירות בישראל. מצבן של משפחות אלה קשה ביותר, יותר ממצב הקשישים, יותר ממצבם של זוגות אחרים. הזוג הצעיר נמצא במצב הקשה ביותר, וצריך לסייע לו עד כמה שרק ניתן. חובה עלינו לעשות זאת, ואני מקווה שכאשר יוצג הנושא הזה בוועדה שלכם, תיתנו את הדעת על הקלת נטל התשלומים מעל ההורים. הם פשוט לא יכולים לעמוד בזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בכל אופן עלי עוד לחזור ולציין שהשר התנצל והוא מסכים להעביר את הנושא לוועדה. זה המקסימום שהוא יכול היה לעשות לו היה נוכח פה.

ענת מאור (מרצ):

הוא צריך להתחייב לפתור את הבעיה, לא רק – – –

היו"ר י' עזרן:

טוב. אמרת דיון מעמיק, אז תביאי את זה לוועדה שאת שולטת בה, עם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; יש לכן שם בהחלט משקל כבד מאוד, ואני בטוח שתפתרו את הבעיה לרווחת עם ישראל כולו. תודה.

אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה מס' 28

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה המשותפת לחינוך, בריאות ורווחה

לגיל הרך נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שלושה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שתהיה, בעזרת השם, רווחה לילדי ישראל.

כעת אנחנו עוברים לנושא האחרון, הצעה לסדר-היום של כמה חברי כנסת: הכוונה לסגור את חברת "המשקם".

אני עומד לסגור ולנעול את ישיבת הכנסת מחוסר שיקום, מאחר שכל חברי הכנסת המשקמים נעדרים.

ובכן, רבותי, הדיון הסתיים. הישיבה נעולה, ואם ירצה השם נשקם אותה ונפתח אותה ביום שני בשבוע הבא בשעה 16:00. שבת שלום ותודה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:46.